

**Et skikkelig mannfolk, sa bestefar**

Frode Sten Jacobsen  
Karlstadgata 4b  
0553 Oslo  
jacobsenfrode@hotmail.com  
Mobil: 95731662

FORSTOD IKKE RIKTIG hva han mente. Forstår det fortsatt ikke fullt ut den dag i dag, hva han la i det, da han sa det på den måten. Følte at noe rev og slet i meg, at en usynlig kraft trakk meg nærmere, som om jeg vokste bare ved å høre ordene, uten at jeg hverken hadde gjort noe fra eller til. Nikket, var skjønt enig, for på mange måter var det et mål i seg selv, såpass hadde jeg fått med meg, og viljen var der fra første stund. Bestefar var det fullt og helt, et slik vaskeekte mannfolk som hamlet opp med de fleste. Og som med Bjørn Wirkola var det omtrent like vanskelig å hoppe etter bestefar og forsøke å leve opp til alle disse mannfolkidealene som – i hans tid – ble løftet opp mot skyene. Jeg var ikke engang i nærheten. Det ble med noen spede og til tider håpløse forsøk, og det hele virket fjernt og uoppnåelig, som om det lå bortenfor gripe- og fatteevnen, som det reneste gull i enden av regnbuen. Klarte ikke engang å risse opp konturene av det. Og så kom det alt sammen så veldig bardust på meg. De tøffe og røffe idealene som på mange måter tredde seg ned over den lille skallen min, som en altfor stor og formløs hatt, som jeg til stadighet forsøkte bære med verdighet. Og så gikk jeg rundt og prøvde å fylle dette kostymet som ikke passet, forsøkte å fremstå som barsk og uredd, selv om alle må ha sett det: at hatten var for stor og ikke riktig min fasong. Så hvordan skulle jeg spille dette spillet, når jeg på mange vis ble gjennomskuet før jeg hadde begynt?

Nei, det var ikke lett. Alt sammen fylte min spede guttekropp til bristepunktet, så jeg måtte fylle lungene med luft for å få plass til de store tankene. Ikke var jeg klar. Og langt fra moden nok. Ikke forstod jeg noe videre av det heller, gjorde bare som de andre i gjengen, eller forsøkte å opptre som de jeg så opp til. Rollemodeller som fader'n, bestefar, ja og Elvis.

Liten, men tøff var livsmottoet mitt på den tiden. Og god skulle man være. Aller helst skulle man være best. Nå i ettertid – tretti år senere – her jeg sitter og skriver dette ned, har jeg forstått at det kun kan være én verdensmester i én gitt gren. Hva med alle oss andre? Vi som aldri nådde toppen, men som allikevel var med. Og så har jeg forstått det nå: at det å bli best, størst eller sterkest på mange måter ikke er like oppnåelig som det lot til å være den gangen jeg var i puberteten, eller da jeg senere i livet spilte i band med et brennende ønske om å nå opp og frem. I dag vet jeg det: at det alltid vil være en eller

annen som er raskere, flinkere, sterkere enn meg. Ja, det kan bare være én som er best. Så, hva med alle oss andre, vi som fyller ut tomrommet mellom topp og bunn? Dette må jeg helt klart se litt nærmere på, i denne skriveprosessen som handler om min egen pubertet, det å bli en voksen, en mann, og hele den arven fra krigen jeg gikk og bar på. Ja, og hvordan i all verden skulle jeg klare å fylle skoene etter bestefar, hundre og tjue kilo motstandsmann.

Nå vel, det hjalp på selvtilliten å tenke slik. Og min bestefar Haakon likte det godt. Ja, om jeg var god på fotballbanen, for eksempel. Det var målbart og kunne som regel telles på én hånd om jeg hadde vært dyktig eller ikke.

«Du får fem kroner per mål», hadde han lovet.

Der og da nøt jeg godt av det, der Pælan og jeg satt godt gjemt oppe i bladverket på Godtetreteet. Jeg visste det ikke da, men det skulle bli lenge til jeg noensinne skulle bli god på fotballbanen igjen.

Nå, året er 1999, og jeg sitter på toget fra Oslo til Tønsberg. Er på vei for å treffe bestefar, kanskje for aller siste gang. Hvor lenge har han igjen? Håper ikke det er for sent.

*På vei hjem til øya der jeg vokste opp.*

Femten år har gått siden jeg var i puberteten midt på åttitallet. Da jeg forsøkte så hardt og gjorde så godt jeg kunne for å nå opp til idealene. Den gangen da de små, små tingene utgjorde de store, store forskjellene. Kanskje treffer jeg noen av de jeg gikk i klasse med på ungdomsskolen. Det er med blandede følelser jeg sitter her på toget. Det føles som om jeg er i ferd med å rykke tilbake til start. Ja, for denne gangen er det annerledes. Dette er ikke *kun* et besøk. Jeg har bestemt meg for å bli en stund på Føyenland. Og så skal jeg besøke bestefar på sykehuset. Min bauta. Og rollemodell. Det var i bunn og grunn selve årsaken til at jeg endelig klarte å rive meg selv opp med jord og rot, fra det flyktige storbylivet i London. Og så har jeg tenkt å bli her i hjemlandet, nå. Jeg flytter hjem, faktisk.

*Hjem?*

*Hvilket hjem?*

Hvor er egentlig hjemme? Nei, det vet jeg ikke. Har egentlig ikke noe sted å bo for øyeblikket. Og ikke vet jeg hva jeg skal jeg gjøre fremover, heller. Tenk, jeg fylte nettopp tretti år. Er barnløs. Arbeidsledig. Og helt uten retning i livet! Som en åpen bok

vinden rusker i, og som nå blar seg selv over på neste side. Ja! Det er akkurat slik det føles. Og så må jeg starte helt på nytt, etablere livet mitt, eller altså mitt nye liv her hjemme. Mitt voksne liv. Det som skal begynne her og nå. Ja, for det er nå jeg skal falle til ro i meg selv og tilværelsen.

Ut over det så vet jeg ikke mer. Hadde jeg hatt en kjæreste. Én jeg kunne slå meg til ro med. Eller en leilighet å pusse opp, da ville i alle fall *det* være avklart. Men slik er det altså ikke. På mange måter står jeg midt mellom de store valgene i livet, uten helt å vite hvilke alternativer som finnes for meg. Det er vondt å være så flyktig. Å ikke ha noen tilhørighet. Det er vanskelig å ikke ha en jobb eller noe å gå til. Det er en slags desperasjon over det. Dette innstendige ønsket om å bli godtatt. Bli sett. Hørt. Forstått. Akseptert. Ja nettopp det. En tilhørighet. Men hvordan? Nei, det vet jeg ikke. Og det er kanskje det som river og sliter mest i meg: at jeg ikke vet hvordan jeg skal komme på plass i meg selv.

*Må bare ta meg sammen!*

Løfte meg selv opp etter nakken. Get my act together, som læreren min fra bachelorstudiene i England nok ville ha formulerte det. Norge, mitt Norge, forsømte jeg deg? Var jeg for lenge borte? Glemte jeg landet mitt, familien, de gamle vennene og alt det betød for meg, da mine ungdommelige ambisjoner seilte videre på horisonter som lå bortenfor øya der jeg vokste opp? Det har i grunnen – når jeg tenker meg om – vært slik helt siden slutten av puberteten: at jeg dro videre og stadig søkte etter noe som var større og bedre. At jeg ikke så meg tilbake. At jeg ikke riktig fikk plass til historien min i bagasjen da jeg dro videre. Har liksom ikke vært på plass i meg selv og min egen historie. Fordi jeg bare ville videre. Bli noe. Bli noe mer. Nye utfordringer. Tenkte jeg noensinne tanken: Hva er jeg? Hvem er jeg? Nei, jeg tenkte bare på hva jeg skulle bli, eller hva jeg ønsket å oppnå. Helt til jeg en dag så meg rundt i folkemylderet og oppdaget at jeg hadde blitt overfladisk, rotløs, retningsløs og flyktig. Akkurat som det yrende livet i Soho og på Piccadilly Circus, det som farer forbi i et voldsomt jag, og som aldri stopper opp, dveler og tar seg tid til å reflektere.

Det skal bli rart å komme hjem nå, etter snart seks år i England. Det føles som om jeg har vært oppe på fjellet over landsbyen der jeg vokste opp, at jeg har sittet der lenge og skuet utover, analysert, filosofert og sett nye sammenhenger. Som om jeg ser det hele klarere og med andre øyne. Føler i alle fall at jeg forstår det bedre, nå som jeg har fått det hele litt på avstand: Der er kiosken, logisk sett like ved busstoppet. Butikken ligger tett opp mot bebyggelsen. Fiskebryggene lener seg mot havet. Båtene ligger pent og ryddig i

trygg havn, skånet for store bølger og den sterke vinden som kommer inn over øya fra havet i sør. Det er logisk. Alt henger sammen. Ved å reise ut ser jeg tingene på en annen måte. På godt og vondt, vil jeg si, for nå sitter jeg altså her på toget og kjenner på denne vonde følelsen av utenforskap. Er jeg ikke helt med? Har jeg av egen fri vilje spilt meg selv ut over sidelinjen? Blitt en outsider. En slik som ikke lenger har noen fordel av å spille på hjemmebane ...

Studier og jobb i storbyen har helt klart herdet meg, men har jeg blitt kjølig, mer distansert overfor andre? I alle fall tenker jeg at det har gjort noe med meg: Det at jeg ikke har hatt mine nærmeste rundt meg, og derfor ikke har fått den nødvendige korreksjonen som nok er viktig når det kommer til egen utvikling. Så nå er jeg rett og slett redd jeg kommer til å trampe i salaten, tråkke over noen grenser, trå på noens tær, ja, i det hele tatt ... Har for eksempel oppdaget at jeg har en tendens til å stå for nærmere folk når jeg prater med dem, slik vi gjerne gjorde på puben i England. Her hjemme skygger folk bakover, trekker seg unna med klørne ute. Det tok en liten stund før jeg knakk koden, og etter noen dager i Oslo forstod jeg at jeg måtte holde meg på en meters avstand når jeg snakket med fremmede. Hvordan skal man kunne vite slikt? Når man ikke vet det, når det ikke sitter i ryggmargen hva som er skikk og bruk.

Det har gått tolv år siden jeg bodde på Nøtterøy. Vet ikke mye om hva som foregår der hjemme lenger. Har heller ikke forhørt meg videre om saken. Interessen forsvant vel gradvis da jeg flyttet ut. De fleste av de jeg hang med under oppveksten, flyttet jo også vekk fra Føynland og ut i verden eller inn til storbyene. Vi gled gradvis fra hverandre. Det som bandt oss sammen, det vi hadde felles den gangen, er nesten helt borte nå, da guttegjengene gikk i oppløsning og vi tok ulike retninger i livet.

Følelsene spriker, her jeg sitter i den rolige togkupéen, på vei til Tønsberg for å møte min mor på stasjonen. Tenk, nå skal jeg altså flytte hjem, i alle fall for en kort periode. Det føles rart å skulle flytte tilbake til det stedet jeg forlot for over tolv år siden. Tanken gjør meg matt.

*En voksen mann, ja, eller en ung voksen, som flytter tilbake på gutterommet!*

Det føles som å ramle tilbake i Stigespillet eller trekke Monopol-kortet Rykk tilbake til start. Og nå venter jeg bare på min tur til å kaste terningene, men det er jo ikke riktig slik, heller. Jeg hadde jo et sterkt ønske om å dra hjem. Jeg har allerede tatt et stort valg i livet da jeg rev meg løs og bestemte meg for å flytte hjem til barndomshjemmet, til røttene mine. Forsøker å frigjøre meg, gjøre meg ferdig med det flyktige storbylivet i

London, men jeg merker at det sitter langt inne, at jeg stadig må jobbe med meg selv og all usikkerheten. Det er mange spørsmål som virrer rundt i meg: Var det en riktig avgjørelse? Kommer jeg til å savne storbyen? Hvordan blir det?

Og så tenker jeg på det med å ta toget. Det med å stadig dra til nye steder. Alle mennesker som kommer inn og forsvinner ut igjen av livet mitt. At det aldri er det samme. At det alltid skjer noe nytt.

*Og så kjøpte jeg faktisk en enveisbillett!*

Rart det der, for det er neimen ikke mange ganger i livet man står i en billettluke for å kjøpe en billett som ikke har noen retur.

*En billett som ikke har noen retur.*

*Hm ...*

Suger litt på det ... For er det ikke slik noen ganger med de store valgene i livet? Man kan ikke u-gjøre dem. Og slik føltes det å rive seg løs og bestemme seg. Det er noe som skal stå seg i lange linjer ... kanskje blir det med meg hele veien frem. Livet i storbyen handlet om å se fremover. Alltid fremover. Uten å se seg tilbake. Det er noe flyktig, noe fritt, ved stadig å befinne seg mellom disse ukjente stoppestedene. Samtidig føles det litt rart, litt uryddig å ikke ha noen retur eller retning i livet!

*Hva er prisen for den friheten?*

Er det kaos?

Er det kaos som er frihetens pris? Ja, om friheten går ut over grensene?

*Hm ...*

En dyp usikkerhet har tatt bo i meg nå etter oppbruddet i London for noen dager siden, og jeg sliter med en hel masse motstridende følelser om fremtiden og det som er nær forestående. Tankene virrer omkring som nattsvermere rundt en gatelykt, der de stadig forsøker å lande i lyset og finne et varmt, et godt sted å være. Det jeg trenger nå, er å finne feste for mine famlende hjerterøtter ... ja, noe å forankre dem til. Må finne noen svar og holdepunkter som kan få meg i gang på dette stedet som i utgangspunktet var hjemme, tidligere. Nå virker det hele litt fremmed. Tenk, at jeg kan føle meg fremmed i dette landskapet som jo burde være kjent for meg, som om jeg har blitt asynkron med min egen samtid, mine samtidige. Og slik farer jeg av sted langs skimrende og forutsigbare skinneganger i landet mitt, som jeg ikke lenger føler er mitt. Allikevel kjennes det riktig at jeg endelig er her! At jeg følger disse traséene som ligger meislet ut for å føre meg frem, føre meg hjem.

Må finne en ro. En orden. Rydde opp i tankene og finne ut hva som er viktig, hva som er riktig, og hvordan jeg går videre.

Blir sittende og tenke over alt sammen og tenke tilbake til den gangen kaoset lurte i leken, bak hushjørnene på Føynland. Dette jeg søker, som jeg ikke aner hva er, det må letes frem blant minnebildene fra den gangen leken var fri og ubesværet. Det må finnes noen svar der ... i min egen historie og oppvekst. Noe jeg kan ta med meg videre. Langt der inne et sted og blant de høytsevendende følelsene som svinger seg i krappe, uforutsigbare buer, over den blå himlingen som drar seg opp i én eneste stor og klar bue over øya der jeg vokste opp.

Jeg ser den for meg nå, øya ...

Maler den opp for mitt indre øye. Jeg vet at det er der jeg må lete. Det er der jeg må grave og finne noen svar, noen holdepunkter, for endelig å kunne lande i meg selv og mitt fremtidige voksne liv, her hjemme ...

Jeg fortsetter å mane frem minnene og angen av de lange salte somrene på Nøtterøy. Drar inn den friske sjølufta. Tenker på neseblod og lukten av tuttifrutti mens det mørkner der ute i det regntunge, bladløse landskapet som farer forbi. Hvordan kunne jeg ende opp så rotløs? Har de andre på min alder det også slik? Eller er det bare meg? De fleste har vel slått seg til ro for lengst? Var det kanskje dette med at jeg vandret for langt utenfor de oppmerkede løypene? Ble jeg farget av det? Var jeg for lenge der ute og tråkket hvileløst omkring i løssnø, umerket av andres tråkk, uten kompass og med et kart som ikke lenger stemte med terrenget? Jeg dro gud bedre ut ... like ut dit hvor galskapen lurte rundt neste sving. Jeg så den gale menneskehunden i hvitøyet, der den stod og gapte i mørket, i lasete trøye og med bart underliv. Dette skjedde da jeg var en ensom vandrer. Og det var vel da jeg endelig forstod hva som kunne bli frihetens pris, om jeg fortsatte å forsere grensene i storbyen, sånn ganske alene.

Jeg må virkelig få ryddet opp i livet mitt, før det er for sent. Og så må jeg gjøre det jeg kan for å forstå mine samtidige landsmenn, her i landet hvor jeg nå har bestemt meg for å bygge og bo. Et nytt millennium er rett rundt hjørnet. Jeg akter å gå inn i *det* med en visshet om hva jeg skal gjøre videre. Hva jeg skal ta med meg. Hva jeg skal legge bak meg. Det må være slik. Hvilke holdninger, hvilke verdier skal få bli med meg inn i fremtiden? Hva er det jeg vil bringe videre til mine barn? Ja, om jeg noensinne får noen ...

Det er fortsatt bare meg i kupéen. Det passer meg aldeles utmerket. Tar meg selv i å synes litt synd på meg selv, men slår det snart fra meg, for *det* er det da oppriktig talt ikke. Jeg er tross alt glad for alt jeg har oppnådd og opplevd. Selv om det altså tok meg temmelig langt vekk fra røttene og opphavet. Jeg rømte jo ikke fra noe, det bare ble sånn. Det ene tok det andre, og snart var jeg i et fremmed land med nye utfordringer. Tenker på årene i England, på jobben som jeg mistet for noen måneder siden, på alle de hvileløse dagene jeg tråkket arbeidsledig rundt i London på utkikk etter ny jobb, en åpen dør, et tilbud eller noe som kunne hjelpe min blodfattige økonomi. Ja, og denne stadige søken etter en eller annen form for tilhørighet ...

Vil jeg finne det her?

Kanskje det blir enklere? Jeg er jo tross alt herifra, med de samme referansene som de på min egen alder. Nei, det er virkelig ikke synd på meg! Jeg vet at det var min egen feil. At jeg var for stolt da jeg følte at avdelingssjefen var ute etter meg. Og så måtte jeg bare ta igjen med ham, rett og slett for å kunne gå derifra med hevet hode. Kunne ikke, ville ikke, la noen trække på meg, detaljstyre hvordan jeg skulle gjøre tingene. Fikk jeg ikke bestemme hvordan redigeringen av promoteringsvideoen skulle gjøres, kunne det være det samme. Så jeg tok opp kampen i stedet for å bite det i meg. Fikk sparken neste dag og mistet den lille tilhørigheten jeg tross alt hadde.

Det var da hun ringte meg. Det hadde vel gått omkring to måneder. Husker godt den skjellsettende telefonsamtalen som på mange måter satte et endelig punktum for alenegangen og tilværelsen storbyen. Samtalen som ble helt avgjørende for mitt valg om å bryte opp og reise hjem:

«Du må komme hjem, Edvin! Haakon har ikke lenge igjen», sa hun med gråten limt til stemmen.

«Hva er det du sier ... lenge igjen!? Er han *så* dårlig, da?»

«Ja, han har elleve dødelige sykdommer i kroppen!»

«Hva!? Elleve dødelige sykdommer. Er det mulig, da?»

«Ja. Det er visst det. Du må huske på at motstandsmenn som ham er seiglivede. Du husker vel kompisen? Han som måtte skjære av seg tærne.»

Ja, jeg husket ham. Jan Baalsrud. Han som hadde ni liv.

«Nei, ukrutt forgår ikke så lett», sa jeg.

Vi lo litt av det, men jeg kjente samtidig gråten som satt på tvers i halsen, som en champagnekork før den spretter i taket og innholdet skummer over i alle retninger.

Svelget hardt. Forsøkte å være sterk. Ønsket ikke at hun skulle høre meg gråte.

«Hva vil du at jeg skal gjøre?»

«Bare kom hjem du, Edvin. Det er alt. Kom hjem. Snakk med ham. Han spurte etter deg i går. Men du skal vite at Haakon er svak nå. Han er ikke like stor og sterk, slik du husker ham fra tidligere. Han har tatt av rundt tretti kilo.»

«Tretti kilo!?»

Stillhet.

«Men så hadde han jo en del å gå på, da», svarte jeg kjapt.

Jeg kunne *høre* det smale, lune smilet hennes i den andre enden.

«Ja», sa hun.

Jeg smilte tilbake. Følelsene satt løst i den vonde samtalen som hadde gått på nåler fra første stund.

«Husker du da du fikk ham på vekta, på Eiksmarka? Da du var guttunge?»

Hun ventet på en bekreftelse.

Jeg nikket: «Mm.» Dro det ut. Så for meg den store, tunge kroppen: nølende. Stabbende. Gubben som fotet seg tvilrådig opp på den lille flaten. Og pila som liksom aldri stoppet, men bare fortsatte forbi det siste merket. Hundre og tjue kilo!

«Gubben sprengte vekta! Men nektet å ta det inn over seg», sa jeg.

Det var fint å la følelsene pendle innom dette som også var godt.

«Grynt. Pust. Pes! låt gubben da han var oppe til måling og snarvisitt på vekta. ‘Det er den hersens vekta det er feil med!’ gryntet han irritert. ‘Det gamle ruklet ska’ ut!’ brølte Haakon av sine lungers fulle kraft, stabbet ned og marsjerte ut av baderommet.»

Moder’n lo.

«Nei, de ble aldri dus, vekta og han», avsluttet jeg med.

Vi humret litt der vi stod i hvert vårt land med telefonen klemmt mot øret. Jeg kjente meg maktesløs. Nå var han døende, selv om minnene i høyeste grad var levende og holdt meg oppe.

«Ja, det var godt gjort», sa hun lett, «at du fikk ham på vekta i det hele tatt. Tror ikke han hadde vært oppe til måling på over ti år, gubben! Og ikke gikk han igjen, heller.»

Nå lo hun hjertelig, litt av sine egne vendinger, men kanskje mest av en dyp og ektefølt kjærlighet til mennesket i mannen. Etterpå ble vi enige om at jeg skulle bestille flybillett. Det jeg ikke fortalte henne, er at jeg sa opp leiekontrakten til huset jeg leide i London, pakket alt jeg eide i kasser, og fikk det sendt hjem til Norge med DHL. Det var

noe med timingen. Det passet *så* bra. Hadde vært der borte i seks år. Det var på høy tid å bryte opp. Det var jo ikke der jeg skulle bo og slå meg til ro. Forstod det da. Dessuten var engelsken min god nok. Og jeg var dessuten arbeidsledig og retningsløs. Jo da, skjebnen pekte østover, så jeg tok tegnene og pakket sammen.

Blir sittende og se ut av togvinduet.

Lurer allikevel litt på om valget jeg tok, var riktig. Hadde jeg blitt ett år til, ville jeg kanskje funnet den store kjærligheten. Hvem vet. Fått unger. Ny leilighet og alt det der ... så hadde jeg kanskje aldri flyttet tilbake?

Landskapet utenfor togvinduet farer forbi. Skogen ligger så altfor tett på. Flyktig natur som jeg ikke klarer å finne roen i eller feste blikket på. Betrakter speilbildet mitt i vinduet. I lyset fra kupéen fremstår det gult og varmt mot den fargeløse skogen som farer forbi i tussemørket. Speilbildet jager av sted over det dunkle landskapet. Alt sammen foregår i en slik fart at ingen inntrykk blir værende. Den spøkelsesaktige refleksjonen min farer over de regntunge trærne mens regnvannet legger seg i forblåste strimer nedover glassruta.

Det er et vendepunkt, men det er vel også en livskrise jeg står midt oppi? I alle fall er det et stort veiskille i livet. Det er det jeg står ved nå, og jeg tenker på alt som er over og aldri vil bli som før. Må bare forsøke å fange de dunkle minnene fra ungdommen før de glipper og forsvinner helt for meg. For den er jo fortsatt der, min egen historie og alle minnene. Selv om jeg reiste fra alt som tidligere var mitt, uten å se meg tilbake, har jeg ikke glemt disse historiene, de er bare litt diffuse og fargeløse. Må få streket dem tydeligere opp. Fargelegge dem. Finne et språk. En form.

Jeg kjenner at det kryper og lusker i meg, alt det som skjedde for omkring tretti år siden. Som en hunnkatt med løpetid for aller første gang: utforskende, insisterende og villig. Jamrende kåt og flat langs gølvvet.

DET VAR PÅ DEN tiden da de merkeligste ting begynte å skje med oss. Da vi så smått begynte å forandre oss. Noen tidligere enn andre. Tror det må ha vært allerede i sjette klasse, da vi var rundt tretten, at Bjørnar la ned stemmen. Plutselig en dag lød en malmfull røst over skoleplassen. Det var som om det brygget en fjern torden i ham, som presset seg opp fra dypet et sted, fra magen og kjønnet på gutten. Myndig og strunk resonerte stemmen i ham og stod ut blant oss andre pipestemmene i klassen. Stemmen hans hadde med ett fått autoritet og bar langt. Jeg følte meg som en smurf i hans nærvær. Og som om ikke det var nok, han hadde anlagt skjegg. Forholdsvis fyldig. Sort. Det hang liksom løst på, men skjegg var det like fullt. Og jeg var mektig imponert. Tenk, tretten år og skjegg! Egentlig var det helt sykt. Ingen av oss andre var i nærheten, ikke engang de som gikk over oss i syvende og åttende klasse, hadde skjegg. Han var jo bare barnet, akkurat som meg, men nå – nærmest over natta – med skjegg og rungende bassrøst! Til tross for dette oppførte Bjørnar seg like barnslig som før, akkurat som oss andre. Det hele var rimelig absurd, når jeg tenker tilbake på det. Det var som om han spilte en rolle på teater, med løsskjegg og tilgjort stemme. Men slik var det altså ikke. Bjørnar hadde forandret seg. Og det skulle ikke gå veldig lenge før vi andre også begynte å merke disse små, små endringene under armene og i skjul av fotballshortsene. Guttekropper som begynte å strekke på seg. Muskler som dukket opp der det tidligere hadde vært urørt mark. Noen skjøt i været, ble langskankete og keitete. Mange fikk en hel masse kviser. Og ingen visste riktig hvorfor. Urenheter som kom innafra, ble det hevdet. Ofte var det slike løse rykter, upålitelige kilder og spekulasjoner vi hadde å lene oss til. Det kunne være vanskelig å vite hva som var de harde fakta, tidlig på åttitallet, den gangen DARPA hadde satt som betingelse at Internett kun skulle brukes til ikke-kommersielle formål og fortrinnsvis til forskning. Ikke som i dag, hvor man bare kan google det, og vips har man svaret fra utallige kilder på verdensveven. Om vi ville vite svarene, måtte vi slå opp i Store norske leksikon, som kom ut med sitt trettende bind i 1984. Det var en oppgave i seg selv bare det å løfte de tunge bindene ned fra hylla og stave seg frem til riktig side i det massive oppslagsverket. Når gadd vi det? Ikke veldig ofte. Ikke jeg, i hvert fall. For en usikker og

utålmodig guttekropp, med en hel del krutt i ræva, var det ikke akkurat sånn tingene fungerte. Så, slike løse rykter ble gjerne stående uimotsagt, og ble etter hvert til allmenne sannheter som de fleste av oss gikk rundt og hevdet hardnakket, fordi det var det eneste vi visste om saken.

Det materialiserte seg altså en hel del av disse lange, tynne guttene og jentene i skolegården. Humanoide vesen som påstod at de gikk i A- eller B-klassen, at de het Pelle eller Janne, men som ingen av oss i de andre klassene lot til å kjenne igjen. Tidligere hadde vi vært noenlunde de samme fra gang til gang, men nå gikk vi altså rundt med usikre miner og svarte unnfallende med stemmer som brøt, og helst bare når vi ble tilsnakket. For de fleste av oss skjedde heldigvis alt dette forholdsvis gradvis og i det skjulte. Forandringer bare en selv la merke til, om man virkelig kjente etter i mørket etter sengetid. Hårvekst som dukket opp der det tidligere hadde vært barmark. Ørsmå endringer som vi var stolte av, men som samtidig var så usigelig flaut. Når for eksempel et lite barn ropte ut: «Se, Henrik har fått bart.» Jo da, det var tøft med dun-bart, selv om det mest så ut som noen hadde streket den opp med en tynn tusj. Men det skulle ikke snakkes om! Det skulle ikke frem i dagen! Vi krympet oss når alle så på oss, og kommentarene falt så upassende. *Alt* var i grunnen upassende når det kom til dette private, dette som hadde med kropp og ens eget utseende å gjøre. Og vi var ekstremt selvbevisste. Jeg klarte ikke å stå foran klassen uten å tenke på hvordan jeg så ut og tok meg ut. Klarte liksom ikke å slippe meg selv og min egen fremtoning til fordel for det som var selve saken, innholdet i det som skulle fremsies. Nei, det var ikke enkelt å være i puberteten. Alle var vi forskjellige. Og vi fikk det ikke på samme tid, alle disse små forskjellene som utgjorde så stor, stor forskjell.

«Fem kroner per mål», hadde bestefar sagt.

Det var avtalen. Jeg hadde spilt to kamper siden sist. Ni mål hadde det blitt. Fire i forrige bortekamp. Og nå sist: hele fem mål i én og samme kamp. Det var mye penger på den tiden, da et par sure tåfis kostet rundt tjue øre. Det ble en god del sure tær av *det*. Eller bomber, som vi kalte dem, de kostet tre kroner per stykk. En bombe kunne holde meg gående til langt over lunsj, og helt frem til middag om jeg ikke gadd å dra hjemom for å spise, og det gjorde jeg sjelden når jeg først hadde gått ut. Ei bombe var ganske enkelt et pølsebrød med stekt løk, en *masse* stekt løk, og ketchup. Det ble en del av dem i helgene og ut over kveldene, når jeg var ute sent. Og det var jeg oftere og oftere.

Bestefar hadde alltid vært raus. Han spytta ikke i glasset heller, pleide fader'n å

si, selv om jeg ikke riktig forstod rekkevidden av det. Men jeg nøt da i alle fall godt av det akkurat da, der vi satt på hver vår grein oppe i trekrona, midt mellom to store jorder med korn av ulikt slag. Jeg så ut gjennom bladverket, ut over hveteåkeren og bortover mot den gulmalte lille kiosken. Diplom Is-skiltet med den gule og røde eskimojenta snurret så vidt på seg i den flaue brisen. Kiosken var åpen nå, da skiltet var satt opp i krysset der veien delte seg og dro videre innover på øya. Det var den veien vi gikk og løp bortetter når vi skulle rekke skolebussen eller handle godterier på kiosken. Nå lå veien der, stille, som en strek i landskapet, kun brutt opp av de takkete skyggene fra hveteåkeren. Den lave kveldsola var på hell. Den lå disig og fet, langt der bak i den slake bakken som dro videre over mot vest og nordover, på den siden av øya som ikke var våre enemerker.

Jeg pekte.

«Ja, der har vi 'a», sa Pælan og gliste. «En dag skal vi ta igjen med hu der!»

Og det gjorde vi. Tok igjen så det sang! Ja, vi kunne være ganske utspekulerte, nærmest fändenivoldske, når det først var noen vi hadde lagt for hat.

«Ja», sa jeg.

Tygde *på* så tenna slurte og hang igjen i karamell-klisteret. Fikk ikke sagt mer om saken, selv om mye var usagt og jeg følte meg utsatt for trakassering fra den gamle med handlenettet, fru Pedersen, som gikk der i all uvitenhet og fulgte den smale asfalterte veien med de lange skyggene fra åkeren.

Så satt vi der da. Pælan og jeg. Tre–fire meter over bakken. På hver vår grein. Han iført lyseblå Adidas-shorts og mørkeblå utvasket T-trøye. Jeg med olashorts og grønn trøye med smilefjes. Høyt oppe i Godtetreet. Vårt aller hemmeligste. Høsten nærmet seg så smått. En lang, salt sommer var snart over. Det kunne høres i åkeren, på den særegne tørre og rislende lyden. Vi som hadde vokst opp der, kjente den så altfor godt. Og jeg likte den egentlig, lyden ... men den varslet også om at en fin tid straks var over, og at noe snart skulle begynne. Bak oss svaiet havren med sine ringlende små bjeller. Foran treet, opp mot veien, lå et luftig, bølgende hav av moden hvete, med bøyde kornkolber høyt på strå. De svaiet lett i den svake vinden. Akkurat der, midt mellom to sorter, i den smale randen av høyt og saftig gress som skilte dem, der duvet vi to kompisene i den svale sensommeren. Vi var frie i vinden, i leken og i oss selv.

Kom vi til penger, dro vi gjerne bort på kiosken ved busstoppet, kjøpte dynger av godterier og dro det med oss bortover gress-stripa mot det hemmelige stedet vårt. Så halte og dro vi det opp blant greinene. Satte oss godt til rette og gasset oss med herlighetene.

Der inne, i dypet av vårt aller helligste, stedet som ingen andre enn oss to kjente til ... eller jo, muligens fru Pettersen, da! Den irriterende damen med handlenettet. *Fienden!* Hun som bodde i enden av åkeren, der gress-stripa sluttet, på vår side mot syd og øst. Det var ikke fordi hun muligens visste om gjemmestedet vårt at vi hatet henne. Det var fordi hun snoket rundt og passet på. Og så var det den hersens fasanen! Den som liksom var *hennes* eiendom! En vakker brun og hvitspraglet fugl med lang fin stjert som stod rett ut. Med brystet høyt hevet og kledd i de aller flotteste farger spankulerte den ofte der, i kanten av kornåkeren. Brisket seg som en annen kalkun, med sitt sorte hode og røde heng. Unorsk, men allikevel gikk den altså rundt der som om *den også* eide stedet. Vårt hemmelige sted. Skjønt fin var den. Jeg måtte innrømme det. Jeg jaktet aldri på den. Skjøt riktignok mye småfugl, men fasanen fikk være. Kanskje var det fordi jeg likte det eksotiske innslaget i vår ellers så brun- og grågrønne fauna. Ja, for det gikk gjerne et lite gledesrop gjennom meg da jeg en sjelden gang fikk øye på den der den gikk med brystet ut, blikket opp og frem, snart i kanten av jordet for i neste øyeblikk å smette inn blant aksene. Ble glad når jeg fikk øye på den, for jeg visste at det var en sjelden art.

Det var fru Pettersen jeg hadde problemer med. Hun som var så sykelige besatt av denne fuglens gjøren og laden, hun som puslet rundt i åkerkanten der! Like ved Godtetreteet. Til stadighet!

Det var der vi kom inn i bildet. Vi som syklet over åkeren. Som løp gjennom gjørma til bussen, og som hadde hemmeligheter i trekronene. Øya vår. Føynland var rett og slett ikke stor nok for to fraksjoner med så ulike intensjoner. Og det var *vi* som var utskuddene. De unge. De rebelske. Så det var vi som fikk kjeft og måtte vike plassen. Det likte vi dårlig! Nå satt vi der bak bladverket og la våre lumske planer for å hevde vår rett. Kanskje handlet dette også om noe mer. Om at vi opplevde fru Pettersen som en trussel mot vår selvskrevne og ungdommelige rett til å være frie i vinden og leken. At vi var redde for å miste råderetten over noe vi kunne kalle for vårt. Ett sted måtte jo *vi* også få lov til å være! Herre jord! Med tjukk L. Vi trengte da et sted, vi òg! Et hvor vi kunne leve vårt gutteliv til det fulle. Godtetreteet var vårt hemmelige sted. Ingen voksne skulle komme der og komme der og bry seg med vårt. Vi var jo ikke en del av voksenverdenen. Ingen av oss var i nærheten, egentlig. Hadde ikke den fjerneste anelse om hva det innebar, så vi fortsatte å presse ut hver bidige dråpe av dette frie, ubesværede livet. Lot de friske saftene pumpe sure tåfis og tuttifrutti like ut i hårfestet og de ørsmå blodbanene våre.

«Forestill deg at alt dette vokser på treteet», sa Pælan med noe fantastisk som svellet

i blikket.

«Ja!»

Jeg åpnet en smørbukk. Tok av det litt stive, harde papiret og krøllet det sammen rundt en grein. Pælan klemte en liten potetgullpose inn mellom to greiner litt lenger opp. Så pirket han ut et par flak med tunga der han satt henslengt på en grein, med ryggen lent mot den tykke stammen. Akkurat slik med et salig glis, en knasende lyd og med blå, tettsittende kortbukse og trang, lyseblå T-skjorte. Det vokste en type sjeldne nøtter på treet. *Polkagriser!* De var mye bedre. De hang på undersiden av de tynneste greinene, med sine røde tigerstriper mot det hvite knasket. Jeg plukket et par, gnafset dem i meg så det knaste og knakk. Gnafset i vei som en hund. Bladene var ikke lenger grønne, der inne ved stammen, de var riflet og bleke, dynket i fett. Og så smakte de salt. Jeg la meg bakover slik at det gule smilefjeset på den grønne T-skjorta pekte på skrå oppover. Strakte hals mot lakrissnørene som slynget seg nedover som lianer fra et sted høyere oppe i trekrona. Sorte. Røde. Vekselvis tvinnert sammen svingte de seg i lange fristende sirkler, like over ansiktet mitt. Strekte ut tunga. Forsøkte å fange en som svinget seg unna, men kom tilbake like snart.

*Kunne det bli bedre?*

*Save as: Happy!*

Et vindkast tok tak i hvetekornet på jordet. Det bølget. Flyktige mønstre la seg opp og ble borte før jeg rakk å gripe det med tankene. Vindkastet bølget videre over åkeren og forsvant i veien ved kiosken. Forestilte meg at treet var et skip. At vi to, kompisene, seilte over det blanke okergule vannspeilet under den massive og lyseblå buen som strakte seg hele veien mellom horisonten foran og livet bak oss. De svale, varme vindpustene fikk godsakene i treet til å svinge på seg. Fristelser i røreelse. Fra greinene rundt. Og nå rørte hele treet seg, med oss to i bladverket. Kjente det som en svak iling i magen da vi ble løftet litt bakover, og så svingte vi frem og inn i eventyret som lå og lurte bak det bølgende hvetehavet. Kjente en iling som arbeidet seg opp fra langt nede i magen et sted, der jeg satt og pulserte av livskraft og glede. Det var nettopp slike opplevelser som utgjorde de store, store forskjellene på den tiden. Det satte seg i mellomgulvet et sted og var godt å kjenne på. Det var som om jeg fikk en føling av selve livet. Hva som egentlig var viktig. Som betød noe.

Når jeg sitter slik og tenker tilbake, så er det jo dette jeg husker, som jeg ønsker å male

opp for mitt indre øye. Det er slik jeg vil leve det, livet mitt i fremtiden. Ja, om jeg noen gang kommer opp mot det eller makter å legge til rette for slikt i mitt fremtidige og voksne liv.

Det var ingenting som hastet for oss to, kompisene. Akkurat der. Akkurat da. Høyt oppe i trekrona på Godtetreet. Her kan jeg bli lenge, må jeg ha tenkt akkurat da. Og vi hadde jo det ... all verdens tid.

Men det var ikke helt sant ...

Forandringene kom forttere enn antatt. En barndom var snart over, selv om vi satt der og niholdt på drømmene, fantasien og friheten til det å kunne sitte slik i det tette bladverket og bare være til. Vi tværet det ut, så langt det lot seg gjøre. Ingen av oss ville hjem. Ikke da. For det var ikke kvae som kom ut av trestammen. Nei, det var tyggis. Bugg som tøyt ut mellom barken på det store og bladfagre treet.

«Se her, ‘a», sa jeg, «se hva som siver ut her. Prøv én, de er dritgode. Jeg lover.»

Pælan tok en håndfull, la hodet bakover, kastet dem i pai-hølet og slet dem i filler med tunge tygg. Han smattet høylytt med kulerunde øyne og ristet på hodet som et forslukent dyr før han toppet det hele med å snerre som en ulv. Jeg strammet alle musklene i overkroppen, viste tenner som en ape og utstøtte noen passende gutturale grynt. En mild latter trillet ut mellom greinene og fortsatte som søt musikk ut over åkeren og oppover mot kiosken, der det stod noen eldre gutter og hang. Det var så spennende, så pirrende å vite at de ikke visste, at de var totalt uvitende om hva som foregikk i vårt hemmeligste.

Vi gasset oss. Fråtset. Lo og fantaserte.

Høye på livet.

Det var det vi var.

Og med en nærhet til noe som for oss var nærmest guddommelig.

Femten år har altså gått, og nå sitter jeg her på toget og tenker over dette jeg opplevde, som en slags numinøs opplevelse. Denne altomgripende følelsen. Nærheten til Gud eller hva det nå var ... som om det var noe religiøst over det. For oss. Der og da. Tenker at dette er noe jeg stadig har forsøkt å nå opp til i min ellers så troløse og hedonistiske virkelighet. Så hvorfor ble det slik at det skulle så mye mer til for å oppnå en slik euforisk lykkerus, ja, etter hvert som jeg vokste barndommen av meg? Snart skulle den frie leken og alt det uanstrengte gradvis erstattes av Kir-flasker og utvannet hjemmebrent. Også den

stadige søken etter disse korte glimtene av genuin lykke og frihet. Men at det måtte rusmidler og alkohol til for å nå frem? Hvorfor ble det slik? Hvorfor ble denne lykkefølelsen gradvis svekket? Hvorfor måtte jeg ha-på? Hvorfor måtte jeg få-på for å nå frem til de lysende punktene, euforien?

Skal i hvert fall ha noen hvite uker, nå.

Det er helt klart!

Må forsøke å rydde vei for fremtiden. Min fremtid. Her hjemme. Kanskje var det nettopp denne fråtsingen, dette overdrevne forbruket, som på en eller annen måte satte seg i kroppen og ble synonymt med lykke allerede på et tidlig stadium i livet, da disse handlingsmønstrene etablerte seg etter den mentale ommøbleringen i ungdomstiden.

*Er det dette jeg stadig søker tilbake til?*

Euforien. Lykkerusen. Disse stadig kortere vinduene med sterkt lys. Snarvisitten i lykkepromillens hårfine grenseland. Euforien som er der kun i et kort glimt, før bevisstheten forsoffent fortaper seg i sorte hull. Før det. Akkurat da. Akkurat der i lykkepromillens glimmer. Der vil jeg være. Men vil det vare? Vet det *så* inderlig godt, at jeg ikke klarer å få det til å vare. Ikke lenge. Så hvorfor klarer jeg ikke å stoppe å drikke i tide, før det er for sent? Somme hevder at det ligger nedarvet i slekta. At jeg, Edvin Andersen, har det både fra morssiden og farssiden. Bør jeg kutte ut drikkingen helt og holdent? Slutte med denne fråtsingen, med å gasse meg og bli overstadig? Vet det innerst inne, at det var derfor jeg fikk sparken fra jobben i London. Dagen etter å ha vært på fylla: I et kort, ukontrollert øyeblikk, da jeg fortsatt var litt høy på meg selv, stod jeg opp mot sjefen, var eplekjeck og sa akkurat hva jeg mente. Men så var han jo også en idiot. Trøster meg litt med det. Fortjente han kanskje ikke å få høre det, slik han gikk rundt og forstod seg på tingene? Nei, for sannheten er jo ikke kun forbeholdt sjefen. Det er ikke sånn det fungerer. Ikke for meg, i alle fall. At hans sårede stolthet som leder ikke kunne vike plassen for det som egentlig var riktig eller viktig, det er hans problem. Slik tenker jeg. En rettskaffen, rettferdig, en virkelig god leder burde vite hva man setter først. Seg selv eller saken?

Men det er klart at det gjør vondt. At jeg ikke lenger var ønsket, måtte pakke sammen og dra derfra. Tankene om dette går i bane så snart de er satt i bevegelse. Og dette tankespinnet er med på å så en dyp tvil om meg selv, om hele mitt fundament som menneske og alt dette som ble til meg. Det jeg stod for. Det som så smått begynte å forme seg der oppe i trekronene på Føyenland. Det gjør så usigelig vondt å ikke være ønsket noe

sted – eller i alle fall at jeg føler det slik. Og nettopp derfor er den så god: Den trøsten som min tørste kan lindre.

Det er ikke så enkelt dette her.

Det er ikke bare å slutte med noe, sånn helt uten videre. Slutte å drikke! Vet ikke engang om det er særlig lurt heller, sånn brått og brutalt. Tenker at det vil medføre for store endringer, og jeg kan jo ikke bli en annen over natta. Så ... det er altså dette udefinerbare: Dette noe i meg som må endres. Såpass har jeg forstått. Det er kanskje derfor jeg er fanget i dette tankespinnet, denne malstrømmen av gjentakelser. Kanskje blir jeg kastet av karusellen når jeg er klar ... når jeg forstår problemet. Og først da kan jeg gjøre noe med det, problemet, eller problemene. Planen etterpå er å tumle videre og inn i mitt voksne liv her hjemme, her hvor jeg nå i det minste har forstått at jeg hører hjemme.

Ja, ja. Noen hvite uker skal jeg alltid klare. Trenger en *detox*. Helt klart! Og så får jeg nok rensset sinnet òg, se hele perspektivet med friskt og klart blikk. Har allerede klart meg i fem dager uten alkohol eller et trekk fra en joint. Det er en god start, tenker jeg selvtilfreds. Selv om jeg vet at nettopp slike tanker er en farlig hvilepute. Jeg kjenner meg selv: For nettopp når jeg begynner å tenke på den måten, det er da jeg går og kjøper seks øl på butikken og setter meg til ... når slikt tankegods får yngle og samvittigheten smiler til meg. Jeg har altfor få holdepunkter i livet akkurat nå. Har virkelig ikke lyst til å ta den sjansen ...

I alle fall ikke de nærmeste dagene ...

*Se der, ja, nå har selvmanipulasjonen begynt allerede!*

Blir rett og slett litt matt av meg selv noen ganger. Nå vel, man er som man er. Lite eller ingenting i min personlighet vil jeg klare å endre på et blunk. La meg heller forsøke å risse opp historien min ... Disse barne- og ungdomsminnene som er så vage ... så uklare ... slik vannet og sundet mellom de to øyene fortok seg og ble borte i morgendisken en gang midt på åttitallet.

Hele femtilappen gikk med, der og da. Ikke at det spilte noe rolle, det var verdt hver bidige krone. Minner for livet, de kan ikke måles i penger. Og ganske uten å være klar over det var min storhetstid på fotballbanen over. Akkurat *der* og akkurat *da*. Toppen av min fotballkarriere var nådd, og det var dette vi satt der og nøt godt av, inne i det susende bladverket. Hadde så smått begynt å få andre interesser. Jeg ble vel òg litt eldre for hver dag, selv om det liksom ikke monnet, syntes jeg den gangen, da alle disse små, små

tingene utgjorde de store forskjellene.

Tom for sure tær, tenkte jeg. Det var den eneste bekymringen jeg hadde akkurat da. Det var litt krise, egentlig. Sure tær var nemlig favoritten. Ble brått litt stressa, så meg rundt, løftet på noen greiner, kikket mellom bladene. Og der, der var det jammen ei sur tå, klemte fast mellom to greiner. Den fikk unngjelde, heldigvis og i siste liten, for det var like før den fant sin forbundsfelle og fotet seg oppover trestammen i et voldsomt jag, ut på den syltynne, tøyelige greina i toppen av treet, sviktet der og stupte ut og forsvant i den okergule åkeren under oss.

Enda godt at jeg fikk has på den, før det skjedde, tenkte jeg fornøyd og ble alltid litt småskuffa da den supersure smaken på utsiden var slikket vekk.

«Surt!» klemte jeg frem mellom stramme lepper.

«Æh, pyse! Ska' gi'ræ surt, jeg!» sa Pælan.

Og så slapp han ei due som tok til vingene og fløy ut gjennom bladverket, før den fordunstet like fort som den så brått hadde kommet på oss.

Jeg knakk av en del småkvist og fylte en hel pose full.

«Saltstenger?»

«Nei takk, jeg har lakrislisser på rot. Det holder i lange bananer.»

Etterpå sjanglet vi nedover gress-stripa, fulle til randen av det søte liv, vårt søte liv, eller hva vi kunne få ut av det når vi maksimerte det.

Da vi kom frem til Østbyveien, var dagen over. Den honninggule kveldsolen lå skrått over åkrene. Det runde, store treet veivet så vidt med de øverste greinene. Det var som om treet vinket til oss, i store, seige drag i den svale solgangsbrisen.

«Ha det bra da, øyboer», sa Pælan.

«Takk det samme.»

Ville egentlig ikke hjem. Det var så mye krancling. Moder'n og fader'n holdt på med hverandre og slet hverandre nærmest ut. Og jeg rømte banen så fort jeg hadde sjansen.

Nostalgien setter inn, og det er noe jeg må lære meg å sette pris på, forstår jeg. Bare sitte slik, la tankene fare og se tilbake på min egen historie. Det føles faktisk ganske godt å se seg tilbake og hvile i minnene. Det å ikke hele tiden se fremover, tenke på hva som skal skje, hva jeg skal bli, og hva jeg ønsker å oppnå. Slik jeg har holdt på i alle år. Ja. Det er fint å male disse hendelsene opp på nytt, med dagens palett. Nå som jeg har fått det hele på avstand og har blitt voksen ... eller i alle fall er på god vei til å bli det. Det foresvever

meg at det nok vil bli enklere å forstå hvorfor ting har blitt som de er, om jeg bare forsøker å forstå min egen historie. Og det er lenge siden – om jeg noensinne har gjort det – jeg satt slik og tenkte bakover, forsøkte å fange minnene og gjøre historien min håndfast. Har virkelig styra fælt og holdt på! Hastet videre i håp om å få til noe større, noe bedre. En kronisk tilstand av å være foran seg selv. Kanskje er det dette som er min generasjons store utfordring, å finne det rommet, den tiden til å gjøre nettopp det. *Mindfulness*. Har jo hørt om det, men hva betyr det egentlig? Nå vel, fra nå av skal det bli slutt på å skumme toppene og smøre seg ut for tynt. Det blir så hult og innholdsløst om jeg ikke også søker inn til dypet av tingene, fyller hulrommene og får en bredere og bedre forståelse av det hele.

Hm?

Denne indre reisen kommer nok til å kreve en sterkere tilstedeværelse, forstår jeg nå mens jeg forsøker å være, å hvile i meg selv, min historie og min egen samtid.

Det hele begynte vel egentlig da jeg flyttet hjemmefra og dro i militæret, for omkring tolv år siden. Bestefar, motstandsmannen, var stolt da. Spesielt den dagen da jeg kom hjem fra Befalsskolen i Sjøforsvaret og førte tradisjonen videre. Det skulle tas bilder ute i hagen iført paradeuniform, det var ikke måte på stas. Haakon smilte hele veien rundt og dunket meg kameratslig i ryggen med den grove neven. Opplevelsen har vært med meg lenge, skjønt jeg har liksom ikke gått inn i det, utforsket det og satt det i sammenheng. Det er en kjerne her. Noe som stikker dypere enn det at jeg hadde gjennomført, slik han selv ville ha gjort. Forstår det nå, når jeg strekker meg inn bak fasaden, uniformen og det ytre.

*Men hvordan kommer jeg på plass i meg selv og min egen historie?*

Forstår at jeg må det, for jeg er bare så lei av å være en flyktig, rotløs ungdom. Og så gjør det vondt å tenke på nettopp det, at jeg har blitt en slik outsider. Min akutte livssituasjon er jo helt klart et resultat av dette. Så dette veiskillet jeg står ved, krever noen beslutninger, noen kardinalvalg som handler om veien fremover ... om det å bli voksen, ta ansvar og være noens bauta. For å få det til – har jeg endelig innsett – må jeg slå rot. Finne et sted som er mitt. Både fysisk og mentalt. Men hvor? Hvor finner jeg disse ankerfestene? Hvordan kan jeg bli noens trygge havn, slik bestefar var for meg? Ja, for ringte jeg ham, så var han alltid der på det samme nummeret, på det samme stedet. Moder'n også. De var der. Det var noe bestandig ved det. Det er slike ting som fascinerer meg nå om dagen: Det at jeg kom hjem til Oslo eller Tønsberg på besøk, og så var alt som

før. Lite eller ingenting hadde endret seg. Huset i Østbyveien. Telefonnummeret. Gutterommet som nærmest har fått stå urørt i barndomshjemmet. Husker bare at jeg syntes at det var litt kjedelig. Tenkte ikke på at det var noe trygt, noe godt ved det.

*Trygg og god!* Nei, det har jeg aldri vært. Er det en slik mann damene vil ha? Er det dem de gifter seg med?

Det må jo unektelig ha sett rart ut med oss to kompisene for femten år siden. Én lang type på nesten to meter og meg – en halv meter mindre – som gir hverandre labben.

*«High five!»*

*«Vi ses da, kompis.»*

*«Ja, vi snakkes.»*

*«Hei, sjekk der, 'a!»*

Pælan pekte på asfalten: En brunsort sirkel var brent fast til asfalten som et arr. Den svidde gummien hadde merket veien der jeg bodde. *Børning*, kalte vi det. Svimerket kom til å være der i lang tid fremover, som et symbol på noe vilt og ukontrollerbart. Noe som lå et godt stykke utenpå våre barnslige og forholdsvis uskyldige påfunn, foreløpig. Jeg lo litt og nikket mot den brune sirkelen i gata. Begge visste det:

*At der gikk det en grense.*

*Én vi ikke måtte krysse.*

På hjemveien kikket jeg fryktsomt mot huset som lå på den lille bergrabben ved veien. Konstaterte at mopedene, motorsyklene – eller hva det nå var – stod parkert foran huset til de store gutta: De vi kalte Den brune ring. De vi holdt oss langt unna.

«ELVIS ER DØD.» Hun sa det med myk stemme så jeg ikke skulle bråvåkne, skjønt det gjorde jeg altså, den 16. august 1977. *Bråvåknet!* Ikke av den vare stemmen, men av den uhyrlige nyheten! Kunne virkelig ikke tro at det var sant! Ville ikke tro det. Ble bare liggende og fornekte det i halvsøvn. Trodde først at jeg drømte. Håpte på det, men det gjorde jeg altså ikke, for hun satt der fortsatt da jeg åpnet øynene. Moder'n satt ytterst på sengekanten og så bedrøvet ned på meg da jeg gnei søvnen ut av øynene med saltet fra mine egne tårer.

«Hva!» sa jeg irritert, som om det var hennes skyld.

Hun tok imot. Forstod meg. Følte med meg. Moder'n pleide å si at høflighet er som en pose med luft, det koster ingenting, men det tar av for støtet. Jeg syntes at det var flott sagt. Og da, *akkurat da*, var det godt at hun hadde en slik innstilling, for det var virkelig tøffe nyheter å takle for en som hadde vært en *fan* i hele barndommen.

«Han døde på badet sitt i natt», sa hun med følelsene limt til stemmen.

*Nei! Ikke på badet!* Det kunne bare ikke være sant. Elvis døde ikke på den måten. Om kongen først skulle dø, så var det ikke slik han ville ta farvel med verden. Nei, han ville vel ha gått opp i røyk under fremførelsen av «If I Can Dream», til et fullsatt Super Bowl, direkte overført til milliarder av mennesker. På mystisk vis. Eller noe ekstravagant.

*Ikke på badet!? Toalettet!?*

«Nei!»

«De sa det på radioen, på nyhetene nå klokka åtte.»

«Ær 'u sprø, eller? Kongen. Død!?»

Her måtte det ligge noe annet bak, det var jeg sikker på. Hørte de bare føttene hennes tasse ned de bratte trinnene i trappa og ned i første etasje, der tassingen fortok seg innover linoleumsbelegget på kjøkkenet. Ble liggende en liten stund og se opp i skråtaket på gutterommet.

Elvis død!? På toalettet? Hvordan kunne det skje? Måtte bare se å komme meg opp, fortære enn svint. Det var ikke noe å ligge der etter! tenkte jeg oppjaget, her var det ting jeg måtte finne ut av! Spratt opp. Hev på meg klærne. Tok trappa i ett byks.

«Jeg vet ikke mer, Edvin. Hørte det bare sånn i forbifarten mens jeg stod og smurte

matpakke til deg», sa hun unnvikende.

Ja-ja, hadde hun ikke hørt mer, så. Fikk finne ut av detaljene etter hvert. Spratt opp. Hev på meg klærne. Tok trappa i ett byks. Rasket til meg et knekkebrød som lå ferdigsmurt på benken. La matpakka i sekken.

«Tar du med søpla, vennen min?»

«Ja.»

«Ha en fin dag, da.»

«Ja, du også.»

Med gymposen i den ene hånda og søpla i den andre raste jeg ut døra, kasta posen i søppelbøtta og forsvant som en strek gjennom hagen og over det sørpete jordet mot busstoppet. Holdt meg langs kanten av kornåkeren, der grunnen var fast. Småløp forbi huset til fru Pettersen. Tenkte på fasanen, men så den ikke. Et godt stykke nedi veien, på bortsiden av åkeren, der så jeg bussen som en liten gul prikk med en brun strek på. Øybuss. Alltid dønn presis. Det var jeg som var sent ute, og som nå halset over jordet i gjørma, heller enn å gå rolig og avmålt på tørre asfalten rundt. Og så skjedde det selvsagt, jeg tråkket de nye joggeskoene ganske dypt nedi.

*For noe dritt!*

Forsøkte å riste det av. Slepte foten etter meg den siste biten bort til stoppet. Bussdørene pustet tungt og blafret igjen bak meg. Alle de andre hadde satt seg. *Dette kunne komme til å bli pinlig!* Her var det bare å gå målrettet bakover i bussen. Se rett frem. Forsøke å late som ingenting. Og der, helt bakerst var det et ledig sete. Ja, og rett foran satt Vibeke!

Vibeke. Fy flate!

Ja, og så den teite venninna hennes, som alltid klamret seg til henne så snart jeg nærmet meg. Vibeke kikket stjålent opp da jeg skred bortover midtgangen på en så verdig måte som det lot seg gjøre med gjørmete sko og tunga halvveis ute. Hun slo blikket raskt ned da jeg smilte til henne. *Eller?* Ante jeg et aldri så lite smil, som krøllet seg opp og la seg til i munnvikene hennes?

«Hei!» sa jeg.

«Hei», sa hun litt sjenert.

Den lille krøllen ble tydeligere. Nå så jeg det. Smilet som kom krypende, varmt, innbydende, ja, nesten litt skjelsk.

*Håper bare at hun ikke legger merke til skoene ...*

«Nye joggesko?»

«Eh ... ja.»

«Fine, men du burde vel ikke gå over jordet med dem», sa hun på en ertende måte.

Jeg så ned:

«Nei.»

«Dårlig tid?»

«He-he. Ja. Men jeg rakk det i alle fall.»

Forsøkte å smile åleglatt, men hun må ha sett at jeg var flau, for nå smilte hun bredere og himlet lett med øynene før hun så ned og sa:

«Så bra da.»

«Hva er det som lukter så stramt her?»

Herrejord, med tjukk L! Hvorfor måtte den innpåsletne venninna drive på, med sin irriterende pipestemme ved enhver anledning! Kunne hun ikke for én gangs skyld bare holde munn, la oss få prate i fred! Jeg kastet et kjapt blick på skoene og lurte et øyeblikk på hva jeg hadde tråkket i, mens jeg la plastposen som gjorde nytte som gympose, i det ledige setet bak jentene og inn mot midtgangen. Dumpet ned i det andre setet og lot pulsen finne en slags normaltilstand.

«Har du hørt siste nytt, eller?» sa venninna.

*Å nei, ikke den intense stemmen igjen! Kan hun ikke bare klappe igjen snavla si!*

Vibeke, lente seg nærmere.

«Nei, hva da?»

«Om Elvis ...»

«Hva med ham? Han døde jo for mange år siden.»

«Ja, men hvordan? Han døde på do, ikke sant?»

«Ja, jo.»

«Med buksa på knærne», hvinte den pipende stemmen med skadefryd.

Jeg skulle til å protestere, hive meg inn i samtalen, dytte en pekefinger opp i trynet på Krøsa-Maja der fremme. *Tenke seg til, løpe rundt og skvaldre om kongen på den måten!*

Jeg forholdt meg rolig, visste jo heller ikke riktig hva som hadde skjedd, og det opptok meg fortsatt. Det var så mange løse rykter. Forsøkte å følge med i samtalen deres, men hørte det knapt ... Noe om badegulvet ...

*Utrolig irriterende!*

Lente meg litt frem for å høre bedre, men det var grenser for hvor langt jeg kunne

lene meg inn i deres samtale uten at det virket påfallende. Det duftet forførende. Det som bølget mot meg fra den slanke halsen der fremme. Tenkte at slik dufter prinsesser, røkelse, myrra og den slags. Det var pirrende og eksotisk. La hodet bakover og lukket øynene, dro det inn i lange drag, nøt hvert eneste drag jeg kunne få av henne.

Men *var* det ikke noe annet i luften også?

*Noe som luktet surt!?*

Noe som reiv i nesa. Nå kjente jeg det også. Åpnet øynene. La merke til hvordan Vibeke hadde flettet det lyse, blonde håret i to strøkne musefletter. De stakk rett ut, det var noe spenstig og pirrende over det også. Akkurat slik er hun, tenkte jeg: opp og ut. Det var noe sprettent over flettene, for ikke å snakke om rumpa. Og de små, yppige puppene. Ja, hele henne. Det resonerte i meg, en slags samklang som det var vanskelig å sette ord på. De passet henne helt perfekt, flettene som pekte ut og opp. Pent gjort var det òg. Jeg hadde vel aldri i verden klart det, eller hatt tid til å gjøre alt det der, før jeg hastet av gårde til bussen.

«Det er noe som stinker her!» sa venninna og snudde seg halvveis rundt mens hun sniffet rundt seg som en ... som en blodhund.

*Det var da jeg så det!*

Den våte flekken i setet ved siden av meg. En grumset, grå væske rant ut av plastposen!? Ut av gymposen min og ned i setet. Hva var det moder'n hadde putta i posen? Hadde hun pakket med meg et vått håndkle? Lente meg over for å se nærmere etter. Det var med stor forundring blikket mitt nå hvilte på en tom boks med makrell i tomat med sitt fettete, røde og saftige gap.

*What?* ropte det i meg.

Hva i all verden kunne være intensjonene med dette her? Hadde det nå endelig, fullt og helt, bikka over for henne, tenkte jeg og fikserte blikket på det som befant seg lenger nede i posen. Og det var ikke grenser for råttenskap som avdekket seg i dypet av dette som jeg skulle bringe med meg inn i klasserommet, om litt. Det var rett og slett søppel. Matrester. Damebind! Nei, nå altså! Det var da jeg forstod det. Hva jeg hadde gjort:

*Ær'e mulig!?*

Hadde jeg virkelig kastet gymposen i søpla og tatt med søpla på bussen?!

Jeg tok meg til pannen. Lot blikket hvile i taket et lite øyeblikk. Og så gransket jeg lorten én gang til, for å være helt sikker. Jo da. Det stemte.

Hm ...

Etter at det hadde fått sunket ordentlig inn, kom smilet. Jeg klarte altså ikke å la være å le for meg selv. Dette ble for dumt!

Og så lurte jeg på hvordan i all verden jeg skulle klare meg i gymtimen senere. Men aller først: Hvordan skulle jeg komme meg ut av denne suppedasen med æren i behold. Der foran satt jentene og pludret. Der var midtgangen. Bussdøra. Ja, sånn måtte det bli. Akkurat i den rekkefølgen. Resolutt løftet jeg posen forsiktig opp fra setet og satte den ned på gulvet. Den råtne eimen bredde om seg da søppelmassene ble satt i bevegelse. En ekkel våt flekk ble værende igjen i setet ved siden av. Jeg ble sittende slik i et kort øyeblikk som. Syntes det varte en evighet. Mitt tomme blikk søkte langt ut blant jordene, men samtidig visste jeg jo at planen ikke kunne utsettes.

Og så ble jeg revet ut av det. Plutselig stod hun der. Rett ved siden av meg i midtgangen.

«Nei.»

«Hva da, nei?»

«Vibeke!»

«Ja!» Hun så på meg med oppspilte øyne.

«Ikke sett deg der!» ropte jeg nærmest. «Jeg mener, øh ...»

Vibeke ble stående midt mellom til og fra. Det så ut som hun hadde fått en ørefik.

«Hva er du redd for, egentlig. Jentelus!» lød den ertende pipestemmen fra setet foran.

*Ååå, om jeg bare kunne få den stemmen til å ...*

«Nei, det er ikke det. Jeg må ... jeg må ...»

«Hva er det du *må*?» sa Vibeke.

*Hva nå?*

Med ett følte jeg en kvalme i magen, i halsen. Den råtne eimen fra søpla skremte frem noen brekninger som var nær ved å rykke ut av meg. *Det måtte ikke skje i hennes påsyn!* Jeg måtte finne en utvei ...

*Nå!*

«Nei du skjønner. Må hoppe av her. På neste stopp.» Jeg nikket iherdig til mitt eget utsagn.

Hun så på meg med en blanding av latter og forundring i blikket.

«Har et viktig ærend på veien. *Må* innom bestemor med denne posen. Viktig.

Viktige posen!»

Løftet plastposen andektig opp fra gulvet, som om det var en kostelig sak. Klappet kjærlig på den og klemte den inn mot brystet for å beskytte det dyrebare innholdet. Deretter ble den stinkende børen løftet høytidelig opp mens jeg hørte at jeg selv påstod at moder'n hadde vært i Sverige og kjøpt noen gamle, frekke oster og noen medisiner som bestemor skulle ha. Dessuten ...

«Hva? Skal du innom bestemora di, nå?» avbrøt Vibeke mens hun vek litt til siden da jeg presset meg forbi med den sprell levende bakteriebomben høyt hevet over hodet.

«Trodde du var på vei til skolen. Skal du av allerede?»

Skuffelse – men mest av alt forundring – kom over de vakre, glassklare og grønne øynene hennes. Jeg så det nå, da jeg presset meg forbi og klemte puppene hennes flate i farten. Oi, oi, oi! Bonus, rakk jeg faktisk å tenke. Skjønt dette var altså ikke tiden til å la seg fange av pupper og lår eller øyne som ville fange og binde meg. Her måtte jeg være sterk! Rive meg løs og komme meg ut i verden og av på neste. Hadde allerede dratt i den røde snora, og jeg så at lyset der fremme hos sjåføren lyste. Det var min redning: Hadde jeg dratt i snora, måtte jeg av. Sånn var reglene. Ferdig med saken.

«Ja. Jeg må det», svarte jeg kort over skulderen. «Moder'n er dårlig og kunne ikke levere den selv. Dette er viktige ting som bestemor skal ha. Som bestemor *må* ha», irttesatte jeg meg selv med. «Livsviktige medisiner», slengte jeg ut over skulderen da jeg hadde tatt noen skritt nedover midtgangen. «Slike ting», fortsatte jeg, nå totalt oppslukt av disse sinnrike skrønene som på mange måter var så forløsende at jeg klukket innvendig. Jeg tok enda noen skritt nærmere det røde lyset der fremme mens jeg nikket bifallende til mine egne argumenter og gjorde meg viktig. Og for å avslutte dette på en skikkelig måte gikk jeg likeså greit et par skritt tilbake mens jeg veivet posen foran de overraskede jentansiktene. De holdt seg for nesen. Viftet meg videre og lot til å forstå at dette nok måtte gjelde liv og død.

Takk og pris for lukta, tenkte jeg. Den avslørte meg, men det var til syvende og sist lukta som også ble min redning. Forfallet og råttenskapen. Nå hadde jeg kontroll. Seilte nedover midtgangen i en medvind av egen fortreffelighet. Bukserte meg helt frem i bussen med posen høyt hevet over hodet mens jeg gjorde meg klar til å hoppe av på neste. Kikket meg bakover. La merke til at jentene stakk hodet sammen og pekte. Tydelig imponert, tenkte jeg og smilte fornøyd for meg selv.

Snudde meg og gjorde meg klar til avgang. Jentene fniste med store, engasjerte

øyne. Plutselig hadde de mye å snakke om.

Så stod jeg der, da.

To holdeplasser for tidlig.

Begynte å gå mot nærmeste hus. Kvittet meg med søpla i dunken der. Det tok omtrent et kvarter å gå hele veien til skolen. Det hadde ringt inn for lengst. Første time og siste skoledag før sommerferien. Læreren lurte på hvorfor jeg var sen. Jeg mumlet noe om medisiner og viktige ting, sa unnskyld for at jeg var sen, og var rask med å sette meg på plass bak pulten. Vibeke slo ut med armene og satte opp en spørrende mine, som jeg valgte å overse.

Timen gikk.

Omsider ringte det ut.

DET HVINER I BREMSER. Toget stanser. Ser opp fra dagdrømmeriene og blir oppmerksom på en gjeng som kommer på toget. De er vel omtrent på min egen alder. Det skråles. De skåler med ølbokser.

*Håper virkelig ikke at de kommer og setter seg her i min ende av kupéen ...*

Men det gjør de! Og ikke nok med det, de setter seg på fireren rett ved siden av. Kan ikke unngå å få med meg hva de sier, og hva de driver med. For øvrig er det ikke rent lite, heller: På den korte tiden de har vært her, har den lille hyperaktive karen i setet ved siden av meg allerede rukket å gå på do, åpne en øl, fortelle en morsomhet som alle lo av, tatt av seg jakka, skoene og genseren. Og til alt overmål legger han nå føttene med de sorte tennissokkene på lårene til den søte jenta som sitter tvers overfor.

*Skal virkelig ikke forundre meg om han har forelsket seg også i løpet av de to minuttene han har vært i aksjon!* Kan ikke annet enn å ergre meg over at jeg alltid har slik tiltrekningskraft på folk som skal ture og feste. *Aldri er det fred å få!* Skjer det noe, kan du være sikker på at det skjer akkurat rundt meg og min person.

Får et innfall: Hva om jeg later som om jeg skal av toget. Nei, det er for sent nå. Innser at det bare vil virke påfallende å gå ut nå og late som jeg plutselig kommer på at jeg skal av, når toget er i ferd med å kjøre fra stasjonen. Nei, jeg får gi det en sjanse. Holde meg til mitt. Håpe at de lar meg være i fred.

«Hallå!» nærmest roper han som sitter innerst, mens han gjør en gest med ølboksen i min retning.

«Skål, 'a!» sier han andre med føttene rett ut.

Ølboksene heves som kostelige trofeer.

Jeg ler tvungent.

«Ja, skål», sier jeg høflig og smiler skjevt.

Vet at man ikke skal skåle uten å ha drikke i glasset, så jeg famler etter vannflasken som ligger i sekken ved siden av. De to jentene fniser. Uvisst om det er av meg, eller om det muligens kan være noe annet.

*Oi, oi, oi, dette kommer til å bli kleint!*

Tar en slurk, puster ut med et stivt grin, en grimase som liksom gir inntrykk av at

det er sterke saker på flaska. Jentene smiler. Sikkert mest for å være høflig, går jeg ut ifra. Gutta fortsetter praten der de slapp. Jeg legger hodet inn mot ruta, kikker ut i det våte tussemørket mens jeg igjen forsøker å samle trådene fra ungdommen.

Endelig var det frikvarter. Gutta i klassen stod under taket på et lite skur i enden av skolegården. Det regnet strikkepinner. Det plasket i vei så vannet stod i rett vinkel fra pyttene og de større dammene på den folketomme asfalterte skolegården. Jeg løp i sikksakk mellom nedslagene før jeg lett og ledig smatt innunder taket, helt i enden av plassen. Hørte at vannet trommet hult mot takpappen på leskuret. Det var godt å være innafor og på tørr grunn. Dro meg gjennom det våte håret med begge nevene, regnvannet rant nedover den halvlange hockeysveisen og ned i nakken. Det gikk noen ilinger nedover ryggraden. La merke til at vannspruten fosset ut fra takrennene på hver side.

Her var vi i alle fall i fred for de inspiserende lærerne, som alle sammen holdt seg inne i korridorene nå da det regnet som verst. Her og nå kunne vi gjøre akkurat som vi ville, ingen kunne se oss gjennom vanddampen og det tykke sløret av regn som plasket ned og pisket seg selv opp igjen. Det føltes som om vi var på en øde øy. Og på mange måter var vi jo det: i vår egen lille verden, som fikk utfolde seg som friest når vi var herre over egen tid og alt dette som var vårt og bare vårt. Det var med skrekkblandet fryd jeg nærmet meg gjengen, for under slike omstendigheter var det lang vei til hjelp om noe skulle skje med en stakkar som var et hode kortere enn de andre. Om hele denne lille, lukkede verden brått skulle snu seg mot meg med alle sine nåler og pigger. Utartet det, endte det som regel i håndgemeng. Det var vår enfoldige måte å løse konfliktene på. Eskaleringens kunst, den behersket vi til fingerspissene. Det var som om dramaet – nær sagt hvilket som helst drama – nærret våre søkende, sultne sinn og fylte dagene med all den spenningen vi søkte og hadde trang for.

Bjørnar dro frem en bunke fotballkort fra baklomma og flippet frem det første kortet mens han dro fingrene gjennom det lurvete skjegget, som om han hadde hatt det bestandig. Klarte liksom ikke å bli vant til at denne gutten med skjegget gikk i samme klasse som meg, at han som var tretten år, allerede var ferdig med stemmeskiftet. Bjørnar gjorde seg klar til første kast. Det samme gjorde jeg, Pælan, Gunnar og Gubben. Alle fem stilte seg opp i ring, klare som egg.

«Jeg kaster først», brumlet guttungen med den mørke stemmen.

Han flippet det første kortet. Det dreide rundt i luften. Forventningene satt som

limt til den roterende bevegelsen. Om kortet landet opp, var han videre. Landet det ned, var han ute. Med ett smilte Kenny Dalglish mot oss fra den tørre flekken i midten av ringen. Bjørnar var videre.

«Kom igjen ‘a, tjukken», sa Pælan.

«Hva sa du?» smalt det fra den fetladne krølltoppen.

«Nei da, ingenting. Det er din tur Gunnar. Kom igjen, ‘a!»

Gunnars forgremmede og lumske uttrykk ble enda litt tydeligere, men han gjorde som Pælan sa, knakk i knærne for å komme litt nærmere bakken og flippet kortet. Nå var det Kevin Keegan som kikket skøyeraktig opp mot oss med sin merkverdige og krøllete sveis. Gunnar var òg videre.

«Nei, den gjelds ikke», sa den lille lysluggen som gikk under økenavnet Gubben. Egentlig het han Halvor, men det var det vel ikke mange andre enn oss i klassen som var klar over.

«Hæ, ikke drit deg ut, ‘a!» lynet Gunnar til og skulte ned på Gubben, som var en god del kortere.

«Den gikk ikke tre ganger rundt», sa den korteste spakt. «Ja, du bøyde deg for langt ned!»

«Hæ!?» smalt det fra han med det lumske blikket.

«Det er juks!» sa Gubben og så seg rundt i flokken etter støtte. «Det er enklere å lande korta opp om man bøyer seg helt ned, ikke sant?»

«Ja. Jo!» murret det i gruppen.

Før Gunnar rakk å hisse seg ytterligere opp og la sitt sinne velle over Gubben, brøt Pælan det hele av:

«Den må minst gå tre ganger rundt», sa han og satte et endelig punktum for saken.

«Kom igjen, kast på nytt», istemte vi andre.

«Ja, kast igjen, nå!» fulgte Pælan myndig opp med.

Gunnar mumlet et eller annet om sammensvergelse, men gjorde som han fikk beskjed om. Denne gangen flippet kortet flere ganger rundt. Til vår store skuffelse dukket nok en gang Kevin Keegan opp, med sin britiske afrosveis. Kortet la seg til ro oppå Kenny Dalglish og skjulte det lure smilet hans.

«Greit, du er videre», sa Pælan og gjorde den lange, tynne kroppen sin klar til kast.

For å komme nærmere bakken og kontrollere utfallet bedre måtte den lange kompisen min knekke en god del i knærne, langt mer enn hva jeg, som hadde såpass kort

vei ned, behøvde. Det så i det hele tatt ganske latterlig ut. Noe han selvsagt gjorde et stort nummer ut av. Jeg kunne ikke gjøre annet enn å flire av stilen.

Kortet kretset rundt i luften. Og så landet det med skriften på baksiden av kortet opp. Merittlista og detaljene om hvor mye Peter Shilton veide, var ganske så uinteressant for oss i denne sammenhengen. Her gjaldt kun én ting: opp eller ned.

Kastet var ned! Og Pælan var ute. Han kunne ikke argumentere seg ut av det. Nå var det Gubbens tur. Hvorfor vi kalte ham nettopp det, aner jeg ikke. Kanskje fordi han oppfører seg som én, mente Pælan da det kom opp. Og siden hadde det egentlig bare blitt sånn. Morsomt var det uansett, for han var jo bare en barnerumpe som oss andre. Han hadde vel ikke egentlig noe videre gubbete over seg i det hele tatt, ja, kanskje rent bortsett fra at ting hadde en tendens til å gå litt sakte, at han var litt omstendelig. Absurd var det rett og slett. Og det likte vi. For var det noen som burde vært Gubben, så var det vel heller Bjørnar, med den buldrende stemmen og det rufsete skjegget.

Gubben dro kortet og stilte seg opp som en sprinter i blokka: et bein foran og med akkurat passelig knekk i knærne. Kjekkasen hadde teken. Det så jeg med en gang. Tenkte i mitt stille sinn at det kom til å bli vanskelig å slå ham. Ikke nødvendigvis fordi han landet flere rettvendte enn oss andre, men det var noe med stilen, den gjennomførte og kule stilen. Med den åpne skjorta, kraven som var brettet opp, minnet han litt om Elvis. Det satte meg litt ut.

Selvfølgelig landet kortet hans opp.

Mitt også.

Bjørnar kastet ned.

Gunnar òg.

Så da stod det mellom kjekkasen og meg. De to minste av oss.

«Kom igjen! Du må da klare å slå den gamle Gubben der!» sa Pælan på en tergete måte.

«Ikke Gubben, nei», sa kjekkasen. «Gammel-gubb har masse livserfaring», sa han med overbevisning da han lot kortet falle mot bakken.

Det landet opp!

Mitt også!

Nå lå det en liten bunke med kort på bakken. *Den* måtte jeg bare sørge for å håve inn! Hadde nesten alle spillerne fra 83-årgangen, og jeg spilte bare med de kortene jeg hadde to av. Jeg husker at vi kjøpte kortene på kiosken. Fempakninger. De var på størrelse

med kortene i en kortstokk. For meg var de kostelige. Trodde de var verdifulle, i alle fall de som var gamle, årgangskort. Jeg visste at broren til Pælan hadde tusenvis, helt tilbake til femti- og sekstitallet. Fotballkort av de aller største profilene, lenge *før* vår tid. Spillere som Billy Bremner og George Best. Stjerner fra en forgangen tid. Gamle kort. Klassikere med gullstjerner langs kanten, som om de bar hele himmelen og evigheten med seg. Drømte om en samling som hans. Og jeg manglet i alle fall ikke mange for å få en komplett 83-årgang, så det var jo noe! Dessuten var Kevin Keegan favoritten min. Og akkurat *det* kortet manglet jeg. Måtte rett og slett kapre bunken. For Keegan lå der i bunnen av bunken, smilte og ventet på å bli plukket opp og stukket ned i baklomma på olabuksa mi. Det var en av disse små, små tingene som utgjorde en stor forskjell.

Gubben kastet. Det landet opp. *Igjen!* Fikk det for meg at han jukset, siden han landet så mange rettvendte. Skulle til å si noe om det, men tok meg i det og kastet heller kortet.

*Opp på meg òg!*

Forsøkte å beregne hvor mange runder kortet ville ta før det tok bakken. Målte opp avstanden på centimeteren. Lurte på hvor langt unna bakken jeg måtte være når jeg slapp kortet. Det var *det* som var selve kunsten: å gjøre det *helt* likt hver gang. Bevegelsen måtte være nøyaktig den samme. Innstudert. Metodisk. Som en golfsving. Fikk jeg det til, ville jeg kapre hele bunken ...

Men det skjedde ikke.

Jeg kastet ned i siste kast.

Gubben falt ned på huk, omtrent før kortet hadde falt til ro. Klorte til seg bunken og flirte bredt da han samlet kortene mellom de grådige nevene. Jeg ble stående og se tomt ut i luften. Holdt ikke ut å se hvordan han forsøkte å få styr på den fete bunken.

Det ringte inn. Vi løp gjennom regnet. Veltet inn gjennom dørene og subbet med våte tråkk mot klasserommet. På vei nedover korridoren tok Gubben meg igjen og la en hånd på skulderen min. Og så gikk vi der, jeg duknakket og han med sitt atletiske ganglag og vinnende vesen. Han smilte sleskt. Jeg la merke til at det dryppet fra den lyse luggen. Med ett spurte han meg om jeg ville bytte Phil Neal mot Keegan, som han visste at jeg hadde. Trodde først ikke mine egne ører!

«Me-mener'u det?»

«Så klart.»

Forsøkte å skjule iveren, da jeg bladde gjennom bunken i et forsøk på å finne

Phil Neal. Selv om jeg var den minste i klassen, var ikke Gubben så veldig mye høyere. Nå gikk vi der side om side mot klasserommet; han bladde i vei, og jeg tenkte at Gubben var helt *all right*. Og så likte han Elvis. Nå skulle han gi meg Kevin Keegan. Jeg fant snart det jeg så etter, ga ham kortet, og han langet over Keegan mens han smilte skjevt. Byttehandelen var i boks. Samlingen, 83-årgangen, nærmet seg komplett, og jeg ivret etter å komme på plass bak pulten, dra frem ranselen og gjemme kortet langt nedi.

Når jeg tenker tilbake på dette, så vet jeg ikke helt hva det var med meg og samlinger. For samlinger skulle det være. Det var Donald-blader. Frimerker. Fotballkort og Fantomet. Jeg hadde mange – og da mener jeg *mange* – av hvert slag. Og gamle. Årganger. Samlerobjekter. Klenodier. Alt sammen var stuert innunder senga på gutterommet. Etter timer med tråling av gamle loft og boder hadde jeg funnet en hel masse. Og jeg hadde byttet til meg mye gjennom årenes løp. Kjøpt hadde jeg gjort, av venner med penger jeg hadde tjent på åkeren, og belønninger for scoringer på fotballbanen. Komplette årganger skulle det helst være, for da var de mer verdt. Det hadde bestefar fortalt meg. Så jeg samlet. Og det stemte nok, for han var en skikkelig kremmer, en lurendreier som sjelden kom tomhendt fra noe sted. Hadde han vært en tur i byen og møtt kompiser, kom han gjerne hjem med gullklokker, strømpebukser eller andre rariteter. Slik ville jeg også være. Gjøre nye erobringer. Og det var spennende å eie sjeldne ting jeg kunne stue innunder senga og være opptatt av på kveldene når jeg kjedet meg. Så jeg samlet. Til og med stein samlet jeg på. En samlemani jeg drev til de ytterligheter at jeg på et tidspunkt kom trekkende med kampestein fra jordet og inn på tomte. Jeg husker at jeg måtte legge hele vekta bak dytten. Og så fikk jeg rullet en koloss av en gråstein inn på gressplen, det var noen ørsmå krystaller i den, så den måtte på plass i nisjen bak doveggen, der det allerede lå en haug som rakk meg til knærne. Husker at det var et svare strev å få veltet den tunge saken inn på tunet. Kanskje var det nettopp da, på det tidspunktet, at jeg nådde min høyde som steinsamler. For akkurat da brølte fader'n av sine lungers fulle kraft fra verandaen:

«Nå er det nok! La den ligge! Den kampesteinen skal *ikke* inn i hagen!»

Så da lot jeg den ligge der, da. På grensen mellom åkeren og hagen. Den var jo allikevel min, selv om den ikke kom helt på plass i selve samlinga bak doveggen. Så der ble den liggende i mange år og glimre i de gylne solstrålene som kom skrått inn over åkeren på kveldene. Fader'n var vel også bortom, da, når han hadde fått episoden på avstand: betraktet steinen med kunstnerblikket sitt. Men altså: Steinen kom aldri helt inn

til Østbyveien 27. For det fantes grenser. Slik måtte det være. Jeg forstod det, da. Det var litt sånn som med Den brune ring. De store gutta som vi holdt oss langt unna. Noen grenser måtte det være, det var bare litt vanskelig å forstå hvor de gikk, og hvem som skulle sette dem.

Når jeg sitter her nå, mange år etter, så slår det meg at jeg er i ferd med å bli voksen, i og med at jeg ønsker å etablere meg og finne roen. Og at nettopp dette med grensesetting er en viktig del av det. At *jeg* nå må streke opp disse grensene selv. At den fortvilende følelsen jeg går og kjenner på, handler om rotløshet, flyktighet og hvor i all verden jeg skal etablere meg. At dette handler om hvilke grenser jeg setter for meg selv. Og hva jeg *ikke* er villig til å ta med meg videre ...

Kan vel også innrømme det, nå i ettertid, at ingen av steinene – i nisjen bak doen – ble med meg videre, så mye tyder på at dette var en mani, et hyperfokus som drev meg og min virketrang. Ja! Her er det noe jeg må merke meg, noe viktig. Forstår det nå, for det jeg begynner med, eller det jeg driver med i øyeblikket, kan få fullt fokus. Det kan drives til vanvidd om jeg ikke legger bånd på meg. Jeg hadde mye pågangsmot og iver den gangen, samtidig er jeg vel i bunn og grunn omtrent samme person, har noenlunde samme personligheten nå i dag. Ja, så dette må jeg være bevisst på, skjønner jeg.

Det var altså ikke rent lite det fingerrappe ekornet fra Østbyveien kunne utrette på noen timers iherdig innsats, ja, om sankeren først hadde skrudd seg inn på noe. Og den gangen var det samlinger som gjaldt. Og samlet det gjorde jeg. Tjente penger på det gjorde jeg òg, om anledningen bød seg. Derfor betød Kevin Keegan og den nesten komplette 83-årgangen veldig mye for meg. Jeg var så lettbeint, så euforisk, at jeg nærmest svevet inn i klasserommet. Leviterte i strak linje over pultradene og like oppunder taket, før jeg satte landingsmotorene i aksjon, *ga full throttle* og landet mykt på den støvete månens overflate. Med seks ganger lavere tyngdekraft var det som om jeg knapt berørte stolen med baken. Og nå fikk jeg endelig kikket grundig på kortet som jeg hadde hatt våte drømmer om. Som jeg hadde kjøpt hundrevis av fempakninger, i håp om å få.

*Fy faen, for et hår på den huden!*

Klart han var god når han kunne løpe rundt blant de andre bulldoserne av noen forsvarsspillere, som gjerne var hoder høyere enn ham. Allikevel skyflet Keegan inn mål. Driblet masse, fant kreative løsninger med en finesse og eleganse som overgikk den vakreste dans.

Slik satt jeg og tenkte, smilte.

La Kevin Keegan forsiktig ned i sekken og knyttet hele ham enda tettere til meg selv, samlingen og min egen historie.

\*

Det skråles fra plassene ved siden av. Med ett blir jeg trukket tilbake til vårt trange samvær i togkupéen. Blir sittende og lure litt på det, bestemmer meg for å ta en god kikk under senga når jeg kommer hjem. Det er i grunnen masse jeg må gå igjennom: skolebøker, blader, frimerker og mynter. Det skal bli godt å se alt sammen igjen, disse tingene jeg viet så stor del av livet mitt til da jeg var tretten–fjorten, men som jeg ikke har viet mye oppmerksomhet etter at jeg flyttet ut og dro i militæret.

En ny øl åpnes. Det skummer og spruter ut i midtgangen mellom oss. Forsøker å late som jeg ikke legger merke til det. Men det gjør jeg altså. *Virkelig!* Og det irriterer meg også en god del, for nå ligger det hvite skummet og syder i midtgangen. Og ikke nok med det, det bruser en hvit flekk på de sorte, urbane joggeskoene mine. Skummet fordunster og en liten våt flekk blir tilbake. Ikke noe stort problem, egentlig. Nei da, det er bare noe med prinsippet, det er måten de tar seg til rette på, som irriterer meg. I England er de mer siviliserte, tenker jeg, der ville ikke slikt ha skjedd. Selv om det er godt mulig at det kunne ha gjort det, så tenker jeg i alle fall slik av og til: at det er bedre der borte, at folka her hjemme har mye å lære. Kaster et misbilligende blick i retning av typen som sitter der og ler av episoden. Flirer av spruten sin! Det er det han gjør. Ja, som en annen bavian!

Det forundrer meg likevel at jeg er såpass snerpete. At en uke uten alkohol får meg til å bli tilkneppet og sær. Det er da ikke så farlig med litt øl i midtgangen og en flekk på skoene. Ingen har vel noensinne tatt sin død av det! Nei da. Forsøker å ta meg litt sammen. Skjønt jeg nedlater meg altså ikke til å bøye meg ned, tørke det av. Ikke engang i smug. Nei, jeg har da litt stolthet. Det kan for øvrig tenkes at jeg gjør det senere, inne på do, men ikke her foran gjengen med brøleaper.

Og så tenker jeg at det er noe med prinsippet. At det er skjodesløst og invaderende! Det å sitte slik og braute. Grise ned fellesarealene i dette lukkede rommet, tilmålt av den korte tiden vi deler her. Er det kanskje et av disse menneskemøtene? Et slikt møte med

en ukjent som skal fortelle meg noe om livet. Mennesker jeg kanskje aldri møter igjen, men som allikevel gir meg noe på veien, noe jeg kan ta med deg videre, gjøre til mitt. Sjefen min i England var helt klart et slikt menneskemøte. Jeg lærte noe, gikk videre og blir forhåpentligvis et bedre menneske, eller jeg kommer i alle fall videre i en gitt retning. Jo da, jeg tror på slikt. Og sånn er det kanskje med disse folka her, tenker jeg om firerbanden ved siden av. Det er noe her i vårt trange samvær, noe som jeg skal lære. Men det sømmer seg altså ikke! Det er frekt! Bondsk! I England har folk mer respekt for andres personlige sfære, de ville ikke invadere andre på denne måten; på T-banen i London kan man gjerne kan få tilsnakk av andre medpassasjerer om man trækker over grensene, om man for eksempel skulle sprike for mye med beina og ta for mye plass. Eller om man ikke har sekken på fanget, men i setet ved siden av. Det vanker tilsnakk for slikt, der borte.

*Stand to the right, walk to the left.*

En lite gjennomtenkt tanke jager igjennom meg, får mest lyst til å rope det ut. Men det gir jo ikke mening. Ikke her. Ikke nå. I alle fall ikke for dem. En slik type urban oppdragelse kan jeg bare drømme om at disse forstår seg på, bondetampene!

Jeg vet at det ikke er helt sant, men gjør det allikevel noen ganger: sammenlikner og projiserer. Tenker at den engelske måten å opptre på er mer korrekt eller bedre, at de er flinkere med humor og kommunikasjon, at de er høfligere og liksom mer siviliserte. Det er prisen jeg må betale for å ha vært så lenge borte. Riktignok har jeg lært meg verdensspråket. Og det var jo et mål i seg selv: å dra ut i verden og lære seg det profesjonelle språket som figurerer på Internett, i FN, EU og de store multinasjonale selskapene. Og jeg hadde bestemt meg for å ikke dra hjem før jeg var trygg nok til å fortelle vitser på festene. Og at de kule på festen lo. Klarte jeg *det*, kunne jeg språket. Det var liksom en test. Og en dag bestod jeg testen. Jeg gikk på nettopp den festen og snakket med nettopp de folka, som ikke visste hvem jeg var, eller hvor jeg kom fra. Jentene som knapt hadde kastet et blick på den enfoldige nordmannen. Eller gutta på bakrommet som hadde fippskjegg, runde briller og kule klær, de som ikke var så opptatt av å drikke seg sørpe fulle og sitte og kauke på fest. De lyttet til slutt. De lo og smilte med øynene. Gjentatte ganger utførte jeg eksperimentet. Og da jeg følte at jeg hadde bestått, var jeg moden, integrert og innunder huden på den engelske kulturen. Slik tenkte jeg. Nesten seks år tok det, ettersom jeg i utgangspunktet var litt sjenert og nok hadde lavere tanker om meg selv og mine ferdigheter enn strengt tatt nødvendig. Jeg ser det tydeligere nå, etter

at det har passert nye femten år. Nå i skrivende stund har jeg blitt 45. Her sitter jeg altså og reflekterer over det hele, forsøker å rable det ned, få noen svar og finne paletten til hele denne absurde balletten. Den som jeg ønsker skal handle om oppvekst, pubertet, hjemvending og alle disse store valgene man på et tidspunkt i livet står overfor.

Så jeg hadde nær sagt lua i hånda, i et fremmed land hvor mye var nytt. Selv om jeg trodde at jeg kunne engelsk da jeg dro over, hjalp ikke skoleengelsken nevneverdig når de innfødte plapret i vei med ukjente dialekter, fagspråk og et stammespråk som til å begynne med var rimelig ukjent. De snakket fort og gjerne forbi eller over hodet på meg, om ting som lå deres kultur nærmest: om moter og ideer som ikke riktig hadde funnet veien over Nordsjøen. Jeg følte meg litt dum i begynnelsen. Og så skjer det igjen! Der jeg sitter på toget, seks år etter at jeg bestemte meg for å flytte til England, så befinner jeg meg fortsatt i en slik situasjon at det nok en gang er jeg som lytter til andres samtaler om en kultur som for meg er noe ukjent.

*Hvorfor forstår jeg ikke hva de snakker om!?* tenker jeg frustrert og litt i villrede.

Jeg forstår jo språket og dialektene, men jeg er jo virkelig ikke med. Kjenner ikke til alt dette som de refererer til. Nyhetene, tv-programmene og alt som de har felles. Har årene jeg var borte herifra, spilt meg utover sidelinja? Det er som å begynne på nytt igjen. Som om mitt eget land har blitt fremmed for meg. Folk virker innadvendte, bryske, uhøflige og til tider bondske. Får en følelse av å ha reist tilbake i tid. Samtidig er jeg redd for å bli misforstått, siden mine holdninger har endret seg i takt med det britiske samfunnet jeg har levd i. Jeg er rett og slett ikke *synkronisert* med Ola Nordmann fra 1999. Kulturen, som jo skal være min egen, har med årene blitt fremmed. Nei, tenker jeg, dette er ingen god følelse: Det å ikke ha noen tilhørighet ... ikke der borte ... Og ikke her! Jeg tenker på England med vemod, at det var bedre der, at folkene var mer som meg. Jeg merker det selv. At det ikke er bra: Det å sette seg over folk, se ned på andre, ja, en hel kultur, faktisk, en som til alt overmål burde vært min egen. Skjønt jeg klarer altså ikke å la være. Og gjengen med brøleaper vis-à-vis, de bidrar ikke akkurat til å dempe denne frustrasjonen og irritasjonen.

Det som gjør så vondt, er følelsen av å ikke ha noen tilhørighet. Det å være hvileløs i sitt eget liv. For å komme meg videre må jeg forsøke å komme innunder huden på menneskene rundt, slik at jeg kan ta pulsen på den tiden jeg lever i. Jeg må kjenne ordentlig etter. Og for å få det til må jeg søke i meg selv først og fremst. Komme innunder

huden på meg selv, mitt eget liv og min egen historie.

Jeg må prøve å forstå meg på mine samtidige og bli dus med stemmen fra gulvet. For det er ingen god følelse å være en outsider. Livet i London ble ofte slik, litt sånn i utkanten av de indre sirklene, hvor jeg gjerne ble stående og betrakte det hele på avstand.

Nei! Jeg er lut lei av å være den som står på sidelinjen og betrakter det som alle de andre lever midt oppi. Jeg akter ikke å være en som ikke forstår eller henger med. Jeg vil ikke være den som figurerer i periferien. Jeg vil ikke lenger være rotløs, kulturløs og historieløs! Og så skulle jo dette valget om å dra hjem endre på alt! Til tross for oppbruddet og det at jeg faktisk har gjort et voksent valg, så gjentar historien seg.

*Jeg ønsker å bli integrert. Være en del av noe. Ha en tilhørighet!*

Jeg maner det frem som en bønn til høyere makter. Dette er noe jeg ønsker av hele mitt hjerte, men som jeg føler at jeg selv ikke er herre over. Og så er det fortærende å tenke på at jeg på mange måter må starte på nytt, med blanke ark, på et nytt sted, med nye mennesker og utfordringer. Det kiler i magen når jeg nå reiser av sted til en destinasjon som ligger bortenfor den horisonten jeg kjenner som min. Og så vil det ta tid å komme dit. Og det i seg selv er jo en utfordring for en rastløs og virkelysten, en som gjerne vil at ting skal skje med det samme. For selv om jeg opprinnelig kommer herifra, er det så mye nytt å forholde seg til. Og jeg vet hva som kreves. Hvilken innsats som må til for å bli integrert, men jeg kan ikke forandre meg over natta. Det tar tid. Og for meg er dette en stor utfordring: Det at ting må falle på plass gradvis. Jeg kan for eksempel begynne med å lese norske aviser, grundig og hver bidige dag. På den måten vil jeg få en forståelse av hvordan tingene henger sammen i hjemlandet. Jeg kan følge med på Dagsrevyen. Og hver bidige dag engasjere seg i nær sagt alt som skjer. Om jeg klarer å følge samfunnsdebatten og de viktige sakene fra dag til dag, så vil det nok ikke ta lang tid før brikkene faller på plass og danner et helhetlig bilde. Da først vil det være mulig for meg å forstå den norske folkesjela og å komme innunder huden på mine samtidige.

Nå sitter jeg altså her på toget og lurar på om det var dumt å forlate England når jeg hadde bodd der borte så lenge, når jeg endelig forstod meg på det, ja, da skulle jeg bryte opp og dra!?

Usikkerheten om hvorvidt dette var riktig, var der lenge, men den ble heldigvis svakere med årene. Og etter en stund var det ingen vei tilbake. Og plutselig stod jeg der med egen leilighet og ansvaret for ei lita jente på fjorten år. Og da kunne jeg ikke angre lenger. Da

var det for sent å tenke at jeg skulle jeg blitt i London og søkt lykken der. Samtidig vet jeg hvor mye det koster, hvor mye jobb det er å sette seg inn i en fremmed kultur, bli en del av det og å lære seg språket. Men det som i alle fall er helt sikkert: Slik som livet mitt har blitt nå i dag, angrer jeg ikke på valget, beslutningen var tatt, og snøballen ble fastere for hver gang jeg krammet den.

«ELVIS VAR JO SÅ JÆVLIG feit», utbasunerte en velkjent stemme bak meg.

Snudde meg rundt med stramt blikk, konstaterte at det selvsagt var Pælan som satt der og la ut om hvor mye peanøttsmør Elvis hadde stappa i paihølet da det gikk mot slutten.

«En hel burk», hørte jeg og svevet over ham i luften med ravnenebbet mitt, klar til å hakke ut øynene på ham og alle de andre sauene i følget hans.

Pælan var minst et hode høyere enn meg, men når jeg så rødt, glemte jeg det. Når sinnet løp av med meg, var det som om dumdristigheten tok over. Fornuften freste og rant av teflonhjernen når jeg var rødglødende. Og da forsvarte jeg gjerne den minste lille ting jeg forfektet, selv om alle andre måtte mene noe ganske annet. Kanskje var det min måte å bevare verdigheten på, siden jeg var mindre. Måtte nok bevise at jeg var tøffere enn jeg egentlig var. Feig og unnfallden var jeg i hvert fall ikke.

Pælan ga seg ikke, selv om jeg stod der ved siden av pulten hans og freste som smør i panna.

«Var det ikke det jeg sa, du skulle hørt på Beatles! Ja, sånn som oss andre», sa han med brannfakler i blikket, noe som fikk det til å åpne seg en lang, dyp sprekk i meg.

Gunnar satt ved siden av og hånflirte.

Om det ikke hadde vært for at vi var midt i timen, hadde jeg tatt fyr som det tørreste knusk og lagt de flammende hendene mine om halsen på ham. Og Gunnar skulle jeg røsket i flesket så krølltoppen gikk opp i sømmene. Etterpå skulle jeg si et par ting om Elvis som de to ikke var klar over. Hadde ikke noe imot Beatles. Det var bare det at jeg likte Elvis bedre. Hadde alltid gjort det. De to skulle ikke sitte der og *disse* Elvis. Han hadde riktignok vært død i noen år, så jeg burde vel sånn sett ha kommet over det, men det var det at det stadig kom opp nye ting, spekulasjoner og ny informasjon rundt det mystiske dødsfallet hans. Hemmelighetskremmerier og rykter som bidro til at jeg liksom aldri ble helt ferdig med mysteriet rundt dødsfallet til Elvis. Åtte år var jeg den dagen moder'n satte seg på sengekanten og fortalte meg den triste nyheten. Følelsene traver fortsatt i meg. Kanskje fordi det var mitt aller første møte med døden. At han betød så mye for meg i barndommen. Dessuten var det en greie fader'n og jeg hadde sammen. Noe

begge likte. Som vi danset og gjorde fakter til. Med ett ble det revet bort. Og snart slo puberteten inn, og en trygg og god barndom i det lille hvite huset ved åkeren var forbi. Livet skulle liksom leves på lifligste vis, den gangen. Det var som om det ikke var plass til døden. Sorgen og savnet var tungt å bære for et ungt sinn. Det var rett og slett enklere å modifisere sannheten om kongens død, fortrenge den, gjøre den om til et stort, tåkete mysterium. Men nå kom altså de harde fakta frem fra skyggelandskapet, og jeg begynte å ane omrisset av sannheten i disse små stikkene fra virkeligheten.

«Han var *så* feit!»

Gunnar risset det opp med en fjollete gestus.

*Ikke Elvis. Han var aldri feit. Han var kul, helt til det siste.*

Når jeg tenker på denne hendelsen nå i ettertid, og når jeg ser det i lys av mitt forhold til fader'n, så innser jeg at det var rundt de tider at vi sakte begynte å gli fra hverandre. Vi fikk mindre til felles da de skilte seg og han flyttet ut. Elvis var noe vi begge likte. Det var kult. Tøft. Noe utenfor meg og ham, som var større enn vår lille harmoniske verden i det hvite huset. Elvis stod for noe mandig. Han var et vaskeekte mannfolk etter min, etter vår, standard. Nå var han død. Det var bare jeg som ikke ville innse det, der jeg stod i klasserommet og følte på dette sinnet og frustrasjonen som vellet opp i meg. Hadde hatt det lenge: Problemer med å akseptere realitetene. Og akkurat da, når jeg måtte gi litt slipp, det var *da* det gjorde mest vondt. I det øyeblikket da brikkene begynte å falle på plass og jeg så hele bildet. Hadde sluttet å tro på konspirasjonsteorien om at han hadde rømt fra hele greia, at han satt på en sydhavsøy med blomsterkransen fra *Blue Hawaii* rundt halsen og smilte det skjeve smilet sitt mens han levde herrens glade dager. Likevel ville jeg at de to bak meg i klasserommet skulle vise ham respekt. Ikke snakke nedlatende om kongen, han som tross alt hadde vært mitt største idol. Det var nok en form for klamring, at jeg i det lengste forsøkte å holde fast ved tingenes tilstand slik de hadde vært. En idyllisk barndom. Fader'n og meg. Det lykkelige. Det lune. Varme. Det trygge og gode familielivet og den barndommen var straks over.

Ser ut av togvinduet. Det mørkner mer og mer. Aner et hus, en vei og en kråke som farer over de mørke grantoppene. Lurer på om jeg kan vite det, helt sikkert, alt dette jeg sitter og funderer over? Om tingene egentlig er slik som jeg forestiller meg det? At Pælan, eller Gunnar, nok vil ha en ganske annen oppfattelse av disse hendelsene enn meg. Det er rart

at jeg ikke engang kan være helt sikker på *det*! Ting fra mitt eget liv. Så hva er egentlig sant, når jeg ikke engang kan være sikker på om disse tingene jeg husker fra ungdommen, er falske minner jeg har foredlet, eller om det har blitt meg fortalt med så klare farger at minnene blir til sannheter over tid. Ofte kan det vel òg være slik at jeg rett og slett ønsker at det var sånn eller slik, at jeg maler det opp og setter min signatur på det. Slik jeg gjerne ønsker at det var? De andre fra den tiden har nok et annet bilde på hendelsene, en annen databank av minnebilder å plukke fra. Hva som er betydningsfullt for dem, for deres liv i dag, det aner jeg ikke. Husker at moder'n satte fingeren nettopp på dette, etter at jeg hadde fortalt min versjon av historien om bestefar som satt ute i hagen og skjøt med luftpistol sammen med Jan Baalsrud.

Erindrer det så tydelig, fortalte jeg: De to motstandsmennene som sitter i hver sin fluktstol ved det lille, spinkle respatexbordet. To halvfulle, brune literflasker pilsner med grønn etikett på den vaklende flaten. Ranke, eldre herremenn blant hvite sommerfugler og blomsterfluer som virrer uforutsigbart rundt i sommervarmen. Der sitter de to i skyggen av det bugnende epletreet ikledd hver sin hvite helsetrøye og med bukser som sitter løst rundt beina og har en tydelig press langs lår og legg; de mørkegrå buksebeina er rullet opp for anledningen. Og så er det denne angsten av manndom, øl og testosteron som slår seg opp omkring de gamle krigerne. Hemmelighetsfull pliring fra dypet, et sted bak de solbrune, værbitte ansiktene. En høylytt skåling og skråling bruser i den skyggefulle delen av hagen. Det er noe voldsomt og smittende over det hele, over hvordan de to setter i å remje hver bidige gang en av dem fyrer av luftvåpenet og treffer en løvetannblomst eller en knopp, som i sin tur blir revet løs og drar av gårde bortover i gresset. Jeg blir stående med armene rett ned og se på dette med forundring; alle stilkene som står igjen som fargeløse utropstegn. Alt sammen akkompagnert av de rungende og grove lattersalvene som bølger frem og tilbake hver gang en av mannfolka treffer reint.

Hvorpå moder'n svarer tørt: «Er du nå så sikker på dette, da? Eller kan det være at det har blitt deg så livlig fortalt at du rett og slett tror at du selv var til stede?» Kommentaren satte seg på tvers i hodet mitt. Usikkerheten tok bo i meg og reduserte meg for ettertiden til et skarpe andrehåndsvitne, en som ikke engang var til stede! Samtidig hadde hun jo helt rett. For jeg kunne jo ikke vite det *helt* sikkert. Men jeg mener bestemt at jeg husker det. Ser det så tydelig for meg. Lydene. Luktene. Alt sammen. Men slik er det tydeligvis med hukommelsen. Det er som om jeg må avfotografere dem, skrive minnene ned med det samme for å være helt sikker, slik at de ikke skal glippe og forsvinne

i tidståken.

Det er viktig for meg å gå igjennom alt dette nå, før alt blir glemt. Før den nye historien som skal skrives, gjør dette betydningsløst. Om hundre år er allting glemt, sies det; når jeg tenker på det slik, er det virkelig ikke mange personer, eller historier, som går ned i historiebøkene og blir en del av de oppvoksende generasjonenes databank. Jan Baalsruds historie gjorde det. Til gagns! *Den* krigshistorien har overlevd tiden. Bestefars og min historie, vil den bli stående? Er den bestandig nok til å overleve nåtiden og bli med videre? Jeg tenker at den jo er tilsvarende viktig, ja, kanskje viktigere, om man når inn til kjernen av tingene og tangerer det som virkelig betyr noe. I alle fall er den det for meg og de valgene jeg står overfor i mitt liv. Denne beretningen handler ikke om å skrive historie med store fakter. Eller om heltedåder i krigstid. Skjønt det er allikevel noe her, noe som nok vil være enda mer betydningsfullt i fremtiden. Ikke den krigerske fortiden, som min bestefar og Jan Baalsrud opplevde på kroppen. Men for den fremtiden som dette griper inn i, og som min datter skal vokse opp i. Det er den som er viktigst, slik jeg ser det nå i skrivende stund. Om jeg skal tenke som en voksen, en oppdrager og ansvarlig, så kan jeg jo ikke med respekt for meg selv levere fra meg gård og grunn, når alt står og råtner på rot. Slik tenker jeg nå – tretti år etter den ville ungdomstiden, to eller tre generasjoner etter krigen – at jeg må forsøke å forstå og kommunisere med de som vokser opp nå i dag, de som i større grad lever i en skjermbasert virkelighet, der kriger utkjempes i virtuelle rom, forskånet for fysiske tap og en endelig død. I spill og VR hvor man *respawner* kun sekunder etter at man har blitt drept. I en virtuell verden hvor man stadig får nye sjanser til å prøve igjen. Det vil kanskje ta enda noen generasjoner før spill som *Pokémon GO* og andre fysiske spill, VR og AR, tar over markedet, til fordel for skytespill fra andre verdenskrig. At det kanskje er en fase vi må igjennom, siden denne historien fortsatt står oss såpass nær. To, kanskje tre generasjoner tar det – visstnok – å bli kvitt arvesynden. Så det er ikke gjort over natta. Og når freden endelig har fått satt seg godt til rette i landet hvor vi bor, og når historiene fra krigen bare er ett av mange vindkast fra fortiden, da vil vi kanskje få ro til å tenke og jobbe med de tingene i livet som kan ta oss og hver enkelt til neste *level*.

Ja, sånn har'e altså blitt! At jeg sitter her med alle disse store ordene og tankene, uten den ringeste mulighet til å gjøre noe fra eller til. Avmakt. Meningsløshet. Det er følelser jeg sliter med hver bidige dag. Og så er det dette med å stå opp og fortsette skrivingen, som kan være spesielt vanskelig i disse dager når Donald Duck ... øh ...

Trump ryker i tottene på Nord-Koreas Kim Jong Un og truslene hagler som aldri før. Og så blir jeg sittende og lure på om det i det hele tatt er noe poeng i å fortsette å tenke, visjonere og nøre oppunder håpet, i en verden som ser ut til å gå i oppløsning. En forrykket verden hvor de aller rikeste tjener sine blodpenger på mord, drap og skriverier om den slags. Nei, dette kan jeg altså ikke rå med. Jeg kan mene noe om det, og så får jeg bare håpe at min stemme, mine meninger en dag får mer rotfeste. Slik det er i dag, er det de voldelige, eller de som aksepterer dette, de som opptrer truende, de som anklager og mobber – slik som Trump – som kommer i posisjon og klatrer på karrierestigen. Av og til lurar jeg på hva som er poenget med å gjøre noe som helst, men dette kan jeg altså ikke tenke for mye på, for da slutter jeg å produsere, gir opp håpet for fremtiden, min datter og hennes fremtidige barn. På mange måter er det hun, Juni, som hjelper meg til å holde liv i drømmene, visjonene og håpet. Og sånn må det være, forstår jeg. For jeg må være sterk, stå oppreist i alt dette og gjøre det lille jeg kan ... forsøke, påvirke eller bringe noe til bordet, annet enn holdninger som trekker oss ned som art og individer. Hadde det ikke vært for disse tankene, og det at jeg føler at jeg har en viktig historie å fortelle, hadde jeg nok for lengst mistet drivkraften som gjør meg i stand til å fullføre dette prosjektet.

Og akkurat som da jeg satt på toget for femten år siden, så sliter jeg med å lande noen kjerneverdier i mitt noe retningsløse liv. Som om dette har blitt selve essensen for meg som skrivende, nå i dag. Finne noen grunnverdier, noen sterke pilarer å bygge fundamentet på.

Etter at jeg hadde fortalt moder'n om bestefar og Jan Baalsrud i hagen, husket hun noe jeg hadde glemt. Det er *det* som er så godt med å snakke sammen om disse tingene i ettertid, spesielt nå som kapittelet om bestefar er i ferd med å lukkes. Nye brikker faller på plass, minnene utfyller hverandre, og vi får et riktigere og mer komplett bilde av det hele. Hun sa: «Min mor, Astrid, ble eitrengende forbanna. For det var ikke bare løvetannknoppene de gikk løs på! Det var pinadø hele samlingen av prydroser og pioner. Rubb og rake. Hele hagen rundt tittet disse triste stilkene opp av gressmatten, uten de livsbejaende fargene og særegenhetene. Det var ikke mange blomsterknopper som stod igjen i hagen i Snaret 7 på Eiksmarka, etter de fryktløse motstandsmennenes herjinger, skal jeg si deg!»

«En fornærmelse!» hadde Astrid ropt, mente moder'n.

Bestefar så ned.

«En hån mot mine grønne fingre», rallet i kjøkkenet den kvelden. Haakon, så ned, duknakket. Og kjørte i seg en porsjon kjøttkaker med surkål mens han etter beste evne forsøkte å blidgjøre Astrid, spise seg opp, bli edru.

Ja, dette kunne altså moder'n tilføre historien, med en hel masse humor i det skøyeraktige blikket. Jeg så det for mitt indre øye, lo forløsende i telefonrøret. Det var godt å snakke om det når det fortsatt stod oss friskt i minne. Vi visste jo ikke hvor lenge han hadde igjen.

Hva var det hun hadde sagt?

At det kanskje bare dreide seg om dager?

Håper virkelig ikke det er for sent! Tenk om jeg kommer frem til et tomt rom og en oppredd seng. Jo mer jeg tenker på disse tingene, dess viktigere blir det for meg å dykke ned i vår historie før det er for sent. Jeg forsøker å erindre det, hale det frem fra glemselen. Hva skjedde når og med hvem? Hvilke hendelser kan ha preget meg? Det var Nøtterøy. Det var midt på åttitallet. Og bestefar var min bauta, på den tiden da jeg så smått begynte å famle med alle disse tankene om hva det vil si å være et mannfolk. Vårt forhold ble tettere på den tiden da den frie barndommen gradvis ble erstattet av usikkerhet, selvbevissthet og en turbulent ungdomstid. Jeg må komme til bunns i dette, forsøke å forstå hvorfor tingene ble som de ble, slik at jeg kan gjøre opp status og gå videre inn i min nye tilværelse, som starter her og nå. Det jeg i alle fall vet, er at jeg er ferdig med studiene, at jeg ikke skal tilbake på skolebenken. Og at jeg må ha en fast jobb, mer arbeidserfaring. Det er som om jeg har kastet alle kortene opp i luften og spent venter for å se hvilke som lander opp. Det er lite som binder meg til andre mennesker ... eller steder. Uten jobb og bosted er jeg sånn sett helt fri. Det burde være bra. Det burde føles godt ... Skjønt det gjør ikke det. For jeg kjenner en murring i kroppen. Det er kaoset som lurar i de mørke krokene, samtidig som friheten danser uanstrengt oppunder taket.

*Kaos er frihetens pris!*

Jo mer jeg tenker på dette mantraet, dess mer later det til å stemme. Og så vet jeg at jeg ikke må havne der. Nå som tankene virrer så planløst omkring, vet jeg at jeg er farlig nær. At det ikke må ta bo meg, i hodet mitt. Har alltid forfektet friheten, trodd at den var en venn ... men nå ser jeg samtidig at den er lunefull og litt farlig, om jeg stryker den mot hårene. Det var noe med den friheten jeg følte så sterkt, den gangen leken nådde grensene i ungdommen. Det er noe der. Noe jeg må finne ut av. Aner konturene av noe som griper innover i lange linjer.

Det er rart å sitte slik og streve med å sette pris på den friheten jeg har. At frihet kan føles kvelende, som å være bundet på hender og føtter. Den blir det når man ikke har penger og ikke jobb. Og heller ikke noe sted å bo. På mange måter er jeg priggitt andres velvilje. Det er noe ufritt over det.

Friheten og ufriheten, burde de ikke figurere i hver sin ende av skalaen? Det føles ikke slik. Det er som om de er nærmere knyttet sammen enn jeg har trodd tidligere. At det ene fører til det andre. En hårfin balansegang som jeg ikke riktig er herre over. Den friheten jeg i barndommen og ungdommen søkte i utkanten av leken og livet, føler jeg meg nå fanget av.

Nå ble det mye om mitt indre tankeliv og lite handlingsdrevet, jeg som skrivende må tenke på slikt. Håper du som leser dette, bærer over med meg, for det er ikke lett å gripe inn i dypet av sitt eget sinn, forsøke å forstå sammenhengene som omhandler det å bli voksen, ta ansvar og gjøre noen store og varige valg i livet. For ordens skyld legger jeg til en liten hendelse:

Jeg går på do, kommer tilbake gjennom kupéen og får øyekontakt med den søte jenta i firerbanden ved siden av. Hverken mer eller mindre, vi blikker hverandre altså.

Og i historien fra ungdomstiden får jeg lov til å dra til Oslo og besøke bestefar, alene på toget.

Og i denne historien, som skal være en ærlig beretning om meg selv i slutten av førtiårene, så går jeg for å ta en pause i skrivingen. Det er viktig, for jeg har en smerte i ryggen, innunder vingen på høyre side, en smerte som setter inn og bare blir verre om jeg ikke husker på å ta pauser jevnlig. Dette vil jeg utrede grundigere i del to av denne beretningen, hvor jeg som skrivende har skrevet meg selv inn i manus og får mer plass. Er det ikke fantastisk hvilke muligheter som åpner seg når man jobber med tekst. Her kan jeg altså hoppe femten og tretti år frem i tid, sjonglere med perspektiver og hvordan jeg tenker i ulike faser av livet!

Tankene mine springer i alle retninger. Jeg må få livet inn på et nytt spor, få livet på skinner og komme av sted i én og samme retning, hvilken vet jeg ikke riktig, med det ligger i alle fall en erkjennelse i dette som kommer til å bety mye for veien fremover.

Firerbanden har slått hodene sammen. De tisker og hvisker. Er det meg de snakker om? Den ene jenta, hun lille, søte, som sitter nærmest, kaster nok en gang et stjålent blikk

i min retning. Smiler tilbake, mest for å være høflig, egentlig. Ønsker ikke at de skal oppfatte meg som en dust, heller. Hun smiler tilbake. Jeg flytter blikket fort ut av vinduet da den hyperaktive karen – som sitter rett overfor henne – ser på meg med smale, stikkende øyne. Stirrer ut i den mørke og regntunge novemberkvelden. Registrerer av refleksjonene i vinduet at samtalen der borte fortsetter som før.

Fader'n var ikke mye hjemme på den tiden da jeg var fjorten. Han og moder'n satt ikke tett sammen i sofaen som før. De ga hverandre ikke ha-en-fin-dag-kyss når han gikk på jobb. De kvitret ikke forventningsfulle «hallo» når en av dem kom hjem. Noe hadde endret seg. Noe var i ferd med å dø. Såpass forstod jeg, skjønt jeg tviholdt på håpet. Og så stod jeg der da, midt i dette dramaet, med hele den lille, strittende kroppen, forsøkte å bremse og holde igjen, men det var lite jeg kunne gjøre med dette som truet med å sprengte det som hadde vært et trygt og godt barndomshjem. Skilsmissen nærmet seg på stille poter, som et kattedyr i mørket. Og akkurat der, akkurat da, forstod jeg at barndommen min var over. Og at det som var i ferd med å skje, var begynnelsen på noe nytt; en hel del uønskede endringer som feide over mine jevnaldrende, og som etter hvert skulle komme mer og mer innunder huden på meg òg.

Tenker på den lille gutten jeg var da jeg ble presset inn i skoleverket ett år for tidlig. Jeg var minst. Yngst. Og møtte en hel del motgang. Det gjør meg trist å tenke på han som forsøkte *så* hardt, som ønsket så inderlig å bli akseptert og anerkjent. Jeg ser en gutt som kjemper ganske hardt, som forsøker å takle den tøffe tiden da barn slutter å være barn. Og så forsøkte jeg standhaftig å famle meg videre og inn i ukjent farvann, mot denne voksenverdenen som lå like der fremme og glimret full av lovnader. Det var den gangen det var så viktig hva *alle* andre måtte mene om ens gjøren og laden. All mumlingen. Hviskingen. Den hese latteren. Var det meg de lo av? De hastige blikkene fra ukjente, ja, all usikkerheten som gjorde at jeg uttrykte meg kort og konsist og gjerne på en slik måte at ingenting kunne tolkes dit hen at *jeg* mente noe som helst jeg måtte forsvare i ettertid. Men jeg forstår det nå, tretti år senere, at mannfolk, eller voksne, må ha egne meninger, stå fjellstøtt og råde grunnen. Når jeg tenkte på det – den gangen – slik bestefar hadde sagt eller ment det, ante jeg virkelig ikke rekkevidden av hva det ville si å være et skikkelig mannfolk. Bestefar hadde vært der gjennom hele barndommen min, som en bauta. Det var noe trygt og godt ved det. Bestefar var seg selv. Turte å si hva han mente. Han ga faen i hva alle andre måtte tenke og tro om seg. I bestefars armer var jeg trygg.

Om det var noe jeg trengte å snakke om, var jeg ikke redd for å betro meg til ham. Han dømte meg ikke. Han tok seg tid, forklarte tingene slik at jeg forstod.

Allerede førstkommende helg hadde jeg fått lov til å dra inn til Oslo for å besøke ham! Forventningene hadde bygget seg opp flere uker i forveien. Følelsene tok til vingene og svevet høyt. Det kriblet mer og mer i magen for hver dag som gikk. Tenk, helt fra Tønsberg til Oslo, alene på toget! De måtte jo stole på meg når de lot meg få dra med toget helt til Oslo! Så det var jo bra. Det var som om jeg strakte meg, vokste noen centimeter bare ved tanken.

Fader'n var ikke så mye hjemme om kveldene, han forsvant til atelieret sitt i byen. Så satt vi der da, jeg i utkanten av barndommen og moder'n rimelig tett på hysteriet, eller hva det nå var. Til høsten skulle jeg begynne på ungdomsskolen. Hvordan skulle det gå? Hvordan skulle jeg takle *det*? Jeg som var så liten av vekst, sammen med alle de storvokste og ukjente ungdommene i åttende. Og niende! Det kunne vært godt å ha en mann i huset, nå som fader'n var på vei ut. Og så Elvis. Han var så rebelsk og tøff, udødelig, hadde jeg tenkt. Husker at fader'n sang med når låtene kom på. Det var noe vi to likte, som vi danset og gjorde obskøne gester til. Elvis var noe vi to hadde sammen. Og alt dette visste de to idiotene i klasserommet ingenting om, der de satt og disset Elvis på det groveste. Jeg dirret av raseri der jeg nå befant meg foran pulten til Pælan. Jeg så misbilligende ned på de to som nå satt og hånflirte av meg! Av kongen!

«Edvin!» smalt det fra kateteret. «Det er her fremme det skjer!»

Jeg så opp. Smilte til frøken og gikk pliktskyldig for å sette meg ved pulten, selv om det raste en skogbrann i meg. Hørte en manende stemme bak meg, som ikke ga seg, som bare måtte fortsette tergingen:

«Ikke rart han ble feit sånn som han stappet i seg. Han gikk på drøssevis med piller, på slutten. Piller for å gå på do. Og for ikke å gå på do når han var på scenen. For å få sove. Og for å holde seg våken og skjerpet når det var viktig. Hva tror du skjer med kroppen da, når den vanskjøttes så til de grader? Det der med Elvis er intet mindre enn et klassisk eksempel på forbrukersamfunnets tæring av det frie individ. Ødsling av menneskesinn. Og nå er vi ved selve kjernen i kapitalismens hule og innholdsløse ideologi. Det handler ikke om livet, kunsten eller hva som er ekte. Alt *det* som Elvis var til å begynne med. Nei, det viktigste for industriherrene, for kapitalistene, det er penger og makt. Elvis endte opp som en slave av sitt Amerika! Det han forfektet så sterkt. Den tilsynelatende friheten og alt det han stod opp for, den gangen han gikk så blåøyd inn i

militærtjeneste i Tyskland.»

Alt dette avis-snakket han nok hadde pugget fra Klassekampen, klemte Pælan ut av seg, såpass lavmælt at frøken ikke hørte et kløyva ord. Jeg, derimot! Jeg satt med brannslangen i munnen og forsøkte å slukke meg selv fra innsiden. For innerst inne visste jeg jo at han hadde rett. Jeg hadde også sett at han gradvis hadde blitt en skygge av seg selv, men kunne altså ikke riktig innrømme det, ikke til en ihuga Beatles fan, i alle fall!

Nå var det kun én time igjen av barneskolen. Det var gymnastikk i siste. Og så, endelig, var det sommerferie! Vi skulle avslutte året med favorittfaget mitt. Gymnastikk. Det var bra. Jeg så litt lysere på situasjonen, da det plutselig slo meg:

*Gymtøyet!*

Å nei, hadde jo kasta det i søpla!

Med ett tok frøken av seg genseren.

«Bjarte», ropte hun mot døra.

Den åpnet seg. Bjarte, o-fag-læreren, skred vaktstomt inn, fjærlett på foten og silkemyk i blikket. Hva i all verden var dette for noe? Hva var det lærerne hadde fått for seg nå? Det nyvaskede og halvlange håret til o-fag-læreren lå nærmest flatt i trekken bak ørene. Bjarte styrte rett mot lærerinna. Det gikk et sukk gjennom klassen da han grep Evelyn om livet.

«Dette kommer nok som en overraskelse på dere. Kosetimen er straks over. Men før dere går videre ut i verden, så har vi bestemt oss for å gi dere en liten leksjon som nok vil komme godt med, nå som ungdomsskolen står for tur.»

Frøken stoppet opp, været utover klassen. Blanke, matte ansikt satt tause og urørlige. For første gang på tre år hadde hun virkelig fått vår fulle oppmerksomhet. Det var så stille at jeg kunne høre et ekorn som snatret i toppen av et tre, utenfor vinduet.

«Nå som dere er på vei over i de voksnes rekker.»

Frøken kastet på det lyse, lange håret og satte seg godt til rette på kanten av kateteret, med skjørtet utfordrende høyt opp over det fremre låret. Det frigjorte lærerparet vi hadde hatt i tre år, som hadde stått ved oss i tykt og tynt, og som hadde forstått seg på oss hver bidige dag, som hadde vært tålmodige med alle våre spillopper, og som virkelig hadde gjort alt etter boka. Nå var de fanget av sin egen fikse idé og fast bestemt på å gi oss en siste akt fra barneskolen. Det lille tiltrengte puffet de mente vi hadde godt av, før vi vandret videre over på ungdomstrinnet. Det som nå var i ferd med å utarte der oppe fra *tavleland*, var i beste fall absurd, men opplegget var i gang, retningen var satt, og lite

kunne stanse lærerne nå, når de så til de grader hadde fått det for seg. «Til helvete med lærerplaner og sømmelighet, la oss bare gjøre det», forestilte jeg meg at Bjarte Hansen hadde sagt med fyndig røst inne på lærerværelset i friminuttet.

«Se på meg og Bjarte!» sa frøken henført der hun satt med svulmende, knallrøde lepper og bød seg frem, i en positur jeg nødig vil komme nærmere inn på. Vel, altså hun stod med ansiktet mot oss, i fremskutt positur med håndflatene på kateteret, hvilket i sin tur ga Bjarte noe spillerom i det trange rommet mellom tavlen og frøkens eggende skjørtekant.

«Dette heter forspill», sa han nonchalant og belevent.

Et lett kast med hodet satte det fjærlette og blonde håret i bevegelse, slik at det kranset hodet til o-fag-læreren som en slags aura mot den mørke tavlen bak. Bjarte tok tak rundt livet på frøken og dro henne forsiktig mot seg. Så var det *dette* – som beinklærne til o-fag-læreren heldigvis skjulte – som satte i gang med å pumpe.

*Hva var det han drev på med?*

En eggende, rytmisk bevegelse ...

Stod han virkelig der og gned seg opp mot frøken som en kåt hund?

Jeg kunne ikke tro at det var sant. Ble sittende som forstenet, med øynene limt til akten. Uten anledning til å reise meg og gå eller gjøre noe som helst.

«Det er veldig viktig – spesielt for damene», låt det spakt fra bak frøken et sted.

Evelyn smilte vellystig og vrikket eksaltert på hoftene. Dette lot til å egge den kåte o-fag-læreren ytterligere innpå. Jeg kunne altså ikke tro det. Knep øynene sammen, forsøkte å fikse blikket da det plutselig slo meg at noen kunne se meg, der jeg satt og strakte hals og myste som en annen nysgjerrigper.

«Atten minutter. Ja, omtrent så lang tid tar det å få damene ordentlig på glid. Ta dere god tid, gutter. Ikke la lystene ri av med dere», forklarte han belevent.

«Ja, og dere jenter, ikke vær redd for å vise lyst og glede. Det er helt naturlig. Det er ikke noe å være flau over. Gi dere hen!» hvinte frøken frydefullt.

Bjarte smilte ulvegliset sitt. Et smil som sjokkerte mer enn å forklare. Hadde dette grådige gliset ligget gjemt bak den myke-mann-fasaden i alle disse årene? Nå begynte Bjarte å pumpe frem og tilbake med hoftene. Brått virket han både hard og røff.

«Slik skal det gjøres, gutter! Lett og ledig. Ikke tving dere frem. Vent til blomsten åpner seg!» sa han anstrengt med sammenbitte tenner.

«Se på meg og Bjarte!»

Nå begynte det å bli såpass kleint at jeg ikke visste hvor jeg skulle gjøre av meg, kunne virkelig ikke se på dette lenger. Ikke turte jeg å møte de andres blikk, heller. Satt bare som naglet til stolen, handlingslammet. Sjokkert.

«Når det er god glid», fortsatte Bjarte Hansen entusiastisk, «da går det greit.»

«Smøring er alfa omega», kom det fra frøken idet hun kastet på hodet og stønnet teatralisk. «Om du vil at han skal bli fortere ferdig, så er det bare å late som om det er så deilig».

*Jo takk, blir det flauere nå, kommer jeg til å daue!*

En rødme steg meg til kinnene. En varme bredde seg fra toppen av issen og ned i pannen før den dro videre nedover halsen.

*På tide å skifte fysisk form, eller aggregattilstand som det heter på fint.*

*Hva om jeg gjør meg flytende?*

Straks det var tenkt, begynte jeg å smelte. Håret. Halsen. Brystet flommet, og magen rant. Og like ned til skrittet, slik at hele legemet endelig kunne renne fritt av stolen og fortsette i en tynn strime som nå buktet seg bortover gulvet og snoket seg like innunder pulten til Vibeke. Jeg kikket oppunder skjørtet hennes, betraktet de hvite trusene og lårene som åpnet seg. Så med spenning på den mørke, våte flekken som vokste seg større. Den lille dråpen av glassklar væske som presset seg ut av stoffet, og som hang i en tynn streng ... før den slapp og traff mitt rennende vesen som et lyn. Sjokket sprengte meg fra innsiden, vi blandet kroppsvæsker og rislet videre langs gulvet, som én flat bekk med felles vilje. Ut. Ut. Forbi de andre og gjennom sprekken under døra.

Det siste jeg hørte fra klasserommet på barneskolen, var et lettelsens sukk, en klokke som ringte og en god del mumling om god sommer og takk for oss.

«HOLMESTRAND NESTE STASJON», sier en raspete stemme over høyttaleranlegget. Forsøker å se etter lydkilden, men må snart gi opp. Blir heller sittende og lure på hva som kom først, og hva som kom etterpå? Eller om det egentlig er viktig? For det er vanskelig å si om jeg var tretten eller fjorten når *det* eller *det* skjedde, eller om jeg gjør historiene usanne når jeg maler dem opp på nytt. Det er som om kreativiteten og skapertrangen tar over og vil litt mer enn selve sannheten, at realitetene rett og slett må få vike til fordel for mer farger og substans. Det gjør ikke noe, kommer jeg frem til: Det skal jo tross alt være morsomt og interessant, det å se for seg disse oppmalte bildene og scenene fra den tiden. Vel, kanskje den ikke var fullt så vovet som jeg husker den, denne siste akten fra barneskolen. Mulig at det hele var mer uskyldig utøvet, og at jeg med min umodenhet og uerfarenhet opplevde dette veldig sterkt på kroppen. Og så har jeg kanskje malt litt videre på dette bildet, ja, for hver gang jeg fortalte historien. Helt til det endte opp med å bli en sannhet for meg, noe som kan ha startet som en skrøne eller en overdrivelse. Nå vel, jeg har ikke tenkt å dvele ved alle de kjedelige og grå hverdagene. Husker dem ikke engang. Nei, det *må* være blant disse rause hendelsene og rike bildene at jeg vil finne svarene jeg søker. Har jo allerede funnet noen ledetråder som jeg har valgt å følge opp for å gjøre meg opp en mening om ungdomstiden, oppveksten og den mannlige rollen som jeg stadig og forgjeves forsøkte å fylle. Hvorfor passet jeg ikke inn? Hvorfor endte jeg opp så rotløs og flyktig? Kan jeg gå videre? Gjøre meg ferdig med det? Slik at jeg slipper å være dømt og fortapt som en hvileløs, søkende snøfille i vinden, en som aldri riktig finner hvile på den hvite og rene flaten.

Banden ved siden av blir mer og mer utagerende. Snart er de nok riktig så fulle! Hvorfor lar jeg meg irritere? Hvorfor så snerpete? For noen uker siden hadde jeg sikkert tatt noen øl selv, men nå har jeg altså bestemt meg for ikke å drikke på en liten stund. Ting kan ikke fortsette som før. Må bryte *noen* handlingsmønstre.

«Øl, øl, øl og mere ØL!» kaukes det fra plassene ved siden av.

Mulig at det er en form for allsang, skjønt jeg er *virkelig* ikke sikker. For et paradoks: Her sitter jeg altså og tenker store tanker og i lange linjer om de store valgene i livet, og så kaukes det: «ØL! ØL! Og mere ØL!»

*Dette blir rett og slett for dumt!*

Hvis de to typene der – som er på min alder – er tverrsnittet av det å være norske menn, så er det bare å gi opp! Får altså ikke tenkt en eneste fornuftig tanke i dette lurvelevenet!

Toget bremses ned. Innser at jeg må finne på noe sporenstreks. Rasker sammen tingene, putter dem i sekken, hiver på meg jakka, slenger sekken på ryggen, nikker høflig til de fire og går bestemt nedover midtgangen. Blir stående i døråpningen, ser at toget stopper opp. Låsene i døra frigjøres. Er rask med å smette ut. For å unngå at firerbanden får øye på meg, bestemmer jeg meg for å gå bakover på perrongen. Ute av syne, ute av sinn, tenker jeg og går målbevisst mot strømmen av folk, bakover til neste kupé.

Kikker meg over skulderen og legger merke til at jenta som sitter nærmest vinduet, kaster et blikk i min retning. Håper virkelig ikke at hun la merke til det, at naboen fra setet ved siden av er på blind vei nedover mot enden av perrongen. For sikkerhets skyld går jeg enda en vogn bakover før jeg smetter inn og finner en ledig firer. Slenger sekken og jakka ned i setet ved siden av. *Deilig!* Kupéen er nesten folketom. Det sitter noen eldre karer helt i den andre enden, men det plager meg ikke. *Endelig fred å få!* Trenger det for å tenke klart og nøste opp i alt dette med ungdomstiden og oppveksten.

Friminuttet etter seksualundervisningen brukte jeg til å lete rundt i garderoben for å se om det kunne være noe der jeg kunne bruke som gymtøy. Saumfarte alle kroker, knagger og benker, men fant ikke noe umiddelbart. Det var bare å bite i det sure eplet og dykke ned i gjenglemtkassa på bøttekottet. Romsterte uvillig rundt blant fuktige kortbukser og svette T-skjorter. Den stramme eimen ble sterkere og ganske ram da jeg løftet på haugen med klær og fingret rundt i dypet av kassa, blant andres rumpesvette og sure sokker. Tafset i vei mens jeg grøsset ved tanken på å tre det brukte gymtøyet på kroppen. Må man, så *må* man, tenkte jeg og fortsatte til det dukket opp en gammel shorts som så ut til å kunne gjøre jobben. Grell. Pastellgrønn. Og med snøring i livet. Den virket i alle fall forholdsvis tørr og brukbar. Ristet litt på den. Jo da, shortsens var grei nok, den. Reiv av meg buksa, beholdt underbuksa på og trakk på meg kortbuksene, som var altfor store. Snørte dem til i livet, fikk dem til å sitte sånn noenlunde. Så meg i speilet. De tynne pipestilkene stod ut av de vide shortsbeina. Jeg var riktignok ganske tynn fra før, men dette hjalp altså ikke på saken. Det var ikke bra, men jeg hadde altså ikke noe valg. Det fikk duge. Fant noe tørkepapir på doen. Tørket av de lyseblå joggeskoene jeg hadde på fra før. Jo da, det

kunne godt passere som gymsko. Som overdel fant jeg en lilla genser med bilde av noe som for meg virket rimelig abstrakt. Trakk den over T-skjorta jeg hadde på fra før, og så meg i speilet. Jentete, konstaterte jeg, men ikke så helt gærent.

Det gikk i døra. Pælan og Gunnar kom inn.

«Jaså, tidlig ute?»

«Ja. Jo. Har glemt gymtøyet, serru, så jeg måtte finne på noe», sa jeg med et flatt smil.

Svingte meg rundt. Viste meg frem.

«He-he. Ja, det er deg på en prikk», humret Pælan.

«Men hva i all verden er det motivet på trøya skal forestille?» undret Gunnar.

Ble stående og fundere litt over saken, men ingen klarte å finne ut hva designeren av trøya hadde hatt i tankene.

«Ruke», blei det sagt avslutningsvis.

Kort og godt. Ruke. Vi lo. Det var humor som passet oss godt, og ferdig med saken. Til og med jeg som reklamerte for sakene, kunne leve med det: trøye med ruke på, jo da, det var konge! Glemt var pipestilkene som bar på dritten. Mer skulle det ikke til før en fjortis som meg møtte verden med høy kneføring og hodet høyt hevet.

Gunnar skulte i min retning da han dro av seg skjorta. Flesket rant ut og over beltet. Hadde aldri likt typen. Det var noe fordekt, noe grimete som ikke riktig rimet i min verden. Gunnar var typen til å le hjerterått om jeg slo meg eller fikk bank. Og så hang han i hælene på Pælan støtt. Gjorde alltid som Pælan sa. Var alltid enig. Det var nok ganske greit for Pælan å ha en disippel på slep som ikke sa ham imot, og som samtidig gjorde ham sterkere. Jeg var ikke slik, klarte virkelig ikke å legge skjul på hva jeg mente om ting, om så hele verden stod og gapte motsatt. Hadde jeg først fått det for meg at noe var riktig eller urettferdig, så stod jeg heller ved det, ja, til det motsatte var bevist. Når jeg tenker på det nå i ettertid, var det nok litt utaktisk, sånn midt i det brutale, det pubertale og gjengbaserte. Selv om jeg var ærlig, gjorde det vondt å være for ærlig, stå imot og være alene om noe. Kanskje var det nettopp derfor jeg av og til ble litt mobbet, for det var nok ikke alltid like greit for en alfahann å ha en løs kanon på dekk blant de andre duknakka kumpanene. Pælan rørte aldri meg, til det var nok den fysiske forskjellen for stor, han så meg nok aldri som noen reell trussel, selv om jeg nok kunne være rimelig brysom til tider. Slike som meg må holdes nede, har jeg kommet frem til. Det kan bli for radikalt om meningene bryter for mye med det allmenn aksepterte, når tankene utfordrer de aksepterte sannhetene

og rokker ved de maktstrukturene som regjerer. Men dette forstod jeg ikke da, følte bare på en urettferdighet jeg var altfor liten og alene om å gjøre noe med. Og var det én ting jeg ikke tålte, så var det urettferdighet! Kanskje fordi fader'n var jurist ... at dette kan ha preget meg. Vel, en underdog har også behov for å hevde seg. Og det gjorde jeg på min måte. Gunnar derimot vendte kappen med vinden og var som regel enig med Pælan eller flertallet, det var minste motstands vei og enklest for ham.

Nå snudde Gunnar seg mot veggen, stod med ryggen til da han dro på seg trøya, på en slik måte at jeg ikke så den duvende og bleikfeite magen som nå ble klempt på plass i treningstøyet. Pælan var tynn og lang som en strek. Han dro av seg buksa og fikk også på seg gymtøyet i en fei. Hva vet jeg, kanskje hadde han komplekser for det. Ja, det var alltid litt sånn trykket stemning når guttekroppene stod frem i lyset. Usikre stod vi der med *alle* våre ulike komplekser, i en tid hvor det var enklest å være like og mene det samme. Ikke det at vi var særlig annerledes enn andre gutter på vår alder, det var nok mest denne usikkerheten, det at vi hele tiden lurte på om vi var innafor, om det var greit, liksom. Når målestokken for hva som er normalt eller ikke, blir avgjort av gjengen, av mobben, da blir man usikker og grubler mye. Og så var det disse kroppene som stadig var i endring, kropper vi ikke riktig hadde blitt fortrolige med, og som raskt ble dekket til bak tekstiler av ulikt slag, gjerne striper, ruter og heftige logoer som tok oppmerksomheten bort fra alt det som foregikk på innsiden. Gunnar hadde trøye med et rødt lyn over brystet. Jeg med ruke på. Og den lange, tynne med blå og hvite striper på tvers, aldri på langs, da virket han bare enda lengre og tynnere.

Nå var de fleste i klassen på plass i garderoben. Jeg knyttet skoene. Gubben kom inn døra.

«Kom igjen 'a, Gubben, dra rulla!» ropte Pælan formanende.

«He-he.» Gubben lo litt forlegent, men var tydelig beæret.

«Ja, kanskje det», sa Gubben med et lurt smil.

Og i det lure smilet lå svaret: *Det kom til å skje!* Skjønt mer ble det ikke tid til akkurat da, for inn kom læreren. Han strenet gjennom garderoben og inn på sitt eget avlukke. Det var helt stille da han passerte, som om vi allerede hadde forbrutt oss mot reglementet. *Typisk!* Det var vanskelig å finne på guttestreker når han hadde garderobe inne hos oss!

Jeg gikk ut. Ble stående og vente litt på plassen utenfor. Snart var hele klassen

samlet. Læreren sa at vi skulle spille dødball. Vi jublet. Det var en populær avgjørelse i den siste timen før sommerferien. Vibeke var på mitt lag, innelaget. Forsøkte å stille meg langt unna henne for å legge skjul på min oppvisning i dårlig smak. Pastellgrønn shorts og lilla trøye med ruke på var neimen ikke like festlig nå som inne i garderoben for noen minutter siden. Men det var unngåelig ... Da det var vår tur til å være ute, kom hun strenende rett bort til meg.

«Hei, Edvin. Prøver du å unngå meg, eller?»

«Nei. Altså. Eh ... Det har seg slik ...»

«Hva er det for noe med deg i dag?»

Jeg lo litt anstrengt: «Nei, ingenting. Siste skoledag på barneskolen», sa jeg, som om liksom det skulle være en forklaring.

Hun så skakt på meg.

«Ja, tenk på det.»

Pustet lettet ut da jeg innså at samtalen nå lot til å komme inn på noe annet enn min person.

«Hva skal du gjøre i sommer, da?» fortsatte hun.

«Nei, ikke noe *spes* ... til Bornholm, tror jeg.»

«Bornholm. Den der naturistøya i Danmark?»

«Eh ... ja», svarte jeg spakt.

«Skal dere dit?» Hun virket litt satt ut.

«Ja.»

Visste ikke riktig hva hun mente om naturisme, og for å være helt ærlig var jeg neimen ikke sikker selv. Det var fader'n og moder'n som hadde bestemt *det*. Jeg syntes jo at det var litt spennende, men hadde egentlig ikke tenkt så nøye igjennom det.

«Hva er det som er så stas med det, da?» ville hun vite. «Hvorfor drar dere dit?»

«Vet ikke, jeg! Skal jo bare være med familien.»

«Ja, men er det ikke litt sånn rart, da, med alle de nakne folka? Mora di ...»

Mora mi!? Hvorfor blander hun henne oppi det, tenkte jeg irritert, da det med ett slo meg at det kanskje kom til å bli kleint.

«Vel, jeg ... jo ... det er mange som er nakne der.»

«Alle sammen?»

«Nei», kvekket jeg. «Man velger jo selv. Mest på stranda, tror jeg. I alle fall *ikke* rundt om i butikkene», sa jeg med et lite smil. Stillheten som fulgte, ga rom for egne

bilder.

Vibeke lo av kommentaren og ble med ett tankefull. Jeg ble stående og forestille meg den nakne familien min: Bestefar inne på ølutsalget, litt sånn bakfull og irritabel, uten at han riktig klarer å gjøre seg forstått, hvorpå han nærmest roper på norsk og peker. Og moder'n som kommer ilende til for å hjelpe, mens fader'n står utenfor og passer bilen og kikker irritert på klokka.

Det slo meg at det hele kunne komme til å bli rart. Og så kom jeg på at bestefar jo ikke skulle være med på campingtur med oss i år.

«Hva med alle jentene, da?» Vibeke smilte utfordrende med øyne som lekte med huet mitt. Blikket mitt smeltet. Ble varm i kinnene. Hun ga seg ikke:

«Ja, de som er på vår alder? Skal de være nakne også?»

«Nei. Nei! De e'kke nakne! Ikke vi. Ikke jeg», plumpet jeg ut med.

«Ikke?»

«Bare når jeg skifter, når jeg har badet. Sprader liksom ikke rundt, jeg.»

Akkurat da kom tennisballen i en høy bue over oss, befriende gul og målrettet.

«Oi, der kommer ballen!»

La på sprang bak i skolegården. Fikk fatt i den på andre sprettet og pælmet den tilbake med full kraft. Et perfekt kast som la seg opp i en høy bue, over alle, inkludert Vibeke og læreren, før den dalte ned, spratt i asfalten og landet rett i klypene på Gubben. Tre av spillerne på det andre laget – de som var midt mellom de nummererte sirklene – røyk ut.

«Tim! Thomas! Line! Dere er ute!» ropte læreren.

Det ingen så – på grunn av spillets gang – var at snoringen i den pastellgrønne shortsen gikk opp, den skled ned uten videre motstand og ble liggende omkring pipestilkene mine som en dorsk katt i vårsola. Da jeg så opp, var det kun *ett* par øyne som hvilte på meg. Og selvsagt var det hennes! Alle andre var opptatt med lagbytte og utskiftninger. Trakk shortsen raskt på igjen.

Timen var over.

Gikk med bestemte skritt mot garderoben da jeg hørte en ertende stemme bak meg:

«Du ser da ganske proff ut allerede du, da! Også midt i timen da, gitt! Hi-hi. Ja, og i skolegården av alle steder. Ja-ja, er man naturist, så er man det», klukket hun.

Jo da, hun hadde humor, det skulle hun ha. Vred hodet halvveis rundt, skjelte, ristet på hodet, klemte tunga mot underleppa og gryntet med åndssvak røst.

JO DA, JENTA PÅ TOGET har gjennomskuet plassbyttet mitt, for nå kommer begge jentene inn gjennom døra som skiller kupéene. Lyden fra de tunge hjulene mot skinnegangen er øredøvende et lite øyeblikk, da døra mellom vognene holdes åpen. De to jentene smetter igjennom. Døra sklir igjen som om det er en felle, og med ett er de fanget i samme bur som meg. *Faen!* Kryper litt sammen, liker meg svært dårlig. Liker heller ikke typen, hun som går foran: lang og tynn, med en hel del juggel rundt halsen. Hun ser ut som en hest. Ja, det er nettopp det hun gjør, hun er smal i ansiktet og har lange fortenner. Kan ikke hjelpe for det, hun er virkelig ikke min type. Hun andre derimot. Kort, med brune øyne, minner meg mer om en harepus eller et ekorn. Med et lunt, mykt blick og burleske former som svinger seg ut på de riktige stedene.

*Hun kan jeg like!*

«Jaså, du stakk deg unna? Ville du ikke sitte med oss?» sier den høyeste av de to.

«Øh ...» En tilkjempet latter presser seg frem i meg. «He-he. Vel. Altså ...»

«Det var det jeg tenkte», sier hun med himlende øyne. Det ser et øyeblikk ut som om hun er i ferd med å snu på hælen for å gå tilbake, da jeg glipper ut med: «Hei, vent litt. Det har virkelig ikke noe med dere å gjøre!»

De to stopper i bevegelsen. Som om *det* at jeg sier noe dønn ærlig, har en slags lammende effekt. Vet egentlig ikke noe om dem, for alt jeg vet kan de være kjærestene til de to gutta de kom med. Det eneste jeg har fått med meg, er at de drikker øl på toget og er ganske høyrøstet ... men det hadde vel jeg også vært om jeg hadde sittet der med gode venner på vei ut på byen en lørdagskveld. Forsøker å slå an en forsonende, hyggelig tone. Ønsker ikke å støte dem, aller minst brunetten, som snudde seg rundt såpass kontant at den halvlange sveisen svingte over til siden. Håret har lagt seg til ro på skulderen hennes, og hun smiler. Et søtt smil, legger jeg merke til. De venter. Nå må jeg ta meg sammen ...

«Dere forstår, jeg er på vei hjem. Har bodd i London i seks år, og nå flytter jeg hjem til Nøtterøy igjen, har en del ting å tenke på om dagen.»

Flytte hjem? Ha! Så det er *det* jeg skal! Ja-ja, hvis jeg sitter her og påstår det, ja, så er det vel slik, da. Blir mest av alt perpleks over mitt eget utsagn, men presser allikevel frem et sjarmerende smil og legger til et åpent blick. Byr dem inn.

«Har du bodd i England?» sier hun andre.

«Så spennende. Hva gjorde du der?» sier brunetten.

Nå kommer regla, den jeg har lært meg utenat, og som jeg kan selge sand i Sahara med. Er det én ting jeg lærte meg fra min flyktige tid i storbyen, så er det å si det du skal si raskt og konsist for å fange interessen i løpet av de første setningene, slik at de du snakker med, ikke skal forlate deg til fordel for noen andre som virker mer interessante, eller som de kan få mer ut av.

«Har jobbet i TV3, som promoprodusent.»

Det er ikke engang helt sant. Jeg har jobbet som promoprodusent-assistent. Men det høres bedre ut å ha vært produsent. Dessuten vet jo ikke disse to noe om det. Kan like godt legge på litt, det er enklere å få snøret i bønn på den måten, har jeg erfart.

«Oi, så spennende!» sier brunetten. «Jeg heter Gitte, forresten.»

Hun strekker ut en myk, liten neve. Vender håndbaken opp, som om jeg i kraft av mitt opphold i England vil kysse den som en gentleman fra viktoriatiden. Gjør det ikke, selv om jeg lar meg friste av det jeg opplever som en klar invitasjon. Velger å trykke den, ikke for hardt og heller ikke for løst. Hennes håndtrykk derimot er altfor løst. Tenker at det er lite tæl i henne.

Hilser høflig på den andre jenta også: Janne.

Vet ikke helt hvordan jeg skal gå frem. Jentene jeg traff i England, var fra alle kanter av kloden, og de forsvant som regel like fort ut av livet mitt som de hadde kommet inn. Det nærmeste jeg var et fast forhold på disse årene i landflyktighet, var en spansk jente som jeg holdt sammen med et halvt års tid, før jeg dro fra henne nå for noen dager siden. Regner med at hun er rimelig forbanna på meg, siden jeg ikke engang fortalte at jeg skulle flytte hjem. Jeg bare stakk, rømte landet uten engang å legge igjen beskjed. Tenker at jeg rett og slett må ringe henne en av dagene. Kan ikke være helt idiot, heller. Selv om jeg sikkert aldri ser henne igjen. Det var så mange som henne, jenter og gutter som forsvant inn og ut av livet mitt hele tiden. Slik var livet i storbyen. Det spilte liten rolle, relasjonene, det kom alltid noen nye som fylte de tomme plassene. Jeg bandt ingen varige forbindelser eller bånd, de ble klippet fort og brutalt, uten særlig mye følelse involvert. Lurer på om det kyniske storbylivet har gjort meg kald? At jeg har en jobb å gjøre med karmaen.

«Hva er promo?» vil Janne vite.

«Det er slike egenreklamer som går mellom programmene.» Jeg legger stemmen

ned et par hakk: «Tom Hanks er helten fra Minnesota, se han og Meg Ryan i storbydramaet om vennskap og forbudt kjærlighet, her på TV3, torsdag klokken ni.»

«Å, ja» sier de nærmest i kor.

Gitte smiler utfordrende. Jeg er ganske sikker på at jeg har en liten sjanse, hvis jeg bare får litt tid på meg ...

*Men det får jeg ikke!*

For inn den tunge skyvedøra kommer de to andre gutta. Han minste ser hardt på meg. Janne reiser seg og vil gå med en gang. Gitte blir sittende, akkurat litt for lenge. Jeg kan ikke tro at det er sant, det som nå utspiller seg for mine øyne: Den lille hyperaktive karen bøyer seg ned, løfter Gitte opp. Tar tak under baken hennes og legger henne over skulderen. I neste øyeblikk bærer han henne bort, mens hun slår ut med armene, ser i min retning med en rar latter som liksom skal glatte over det hele. Jeg vet virkelig ikke hvordan jeg skal takle det. Blir ganske enkelt sittende og se rådvilt på at gutta forsvinner tilbake til sine enemerker, med det jeg bare må anta er damene deres ... Alt annet ville jo være totalt absurd.

*For en neandertaler-oppførsel!*

Ja-ja, det spiller for så vidt liten rolle. Jeg ville jo være i fred, men å ta tak rundt baken på dama, løfte henne opp i været og gå triumferende bort med henne mens hun slår ut med armene ... er ikke det et overtramp? Hvis de to er sammen ... jo, da kan jeg kanskje forstå det, men dersom de ikke er kjærester og hun virkelig hadde et ønske om å bli kjent med meg, så ville hun vel ha protestert, tenker jeg og er rimelig oppbrakt over det hele. I England ville ikke en jente finne seg i en slik dominerende og kontrollerende adferd. Apete. Nærmest voldelig er det. Slik er det altså å komme hjem til gamlelandet. Det er tydeligvis mye jeg ikke forstår av adferden her hjemme! Disse kodene må jeg virkelig forsøke å knekke om jeg skal klare å finne meg til rette her.

VAR FAST BESTEMT på å komme meg inn i garderoben før de andre gutta i klassen. *Men det gikk altså ikke!* De kom ramlende inn like etterpå. Hadde ikke engang rukket å ta av meg den stygge genseren med ruke på før begge benkeradene var fulle av trampete guttekropper. Alle rev av seg gymtøyet. Og Bjørnar, med skjegg og det hele, spradet allerede rundt mellom radene, som om han eide stedet. Splitter naken, lenge før oss andre. Med hendene i siden og laksen dinglende fra side til side. Strunk og stram spaserte han rundt, tilsynelatende uten mål og mening. Hva blir det neste, tenkte jeg og ristet lett på hodet. For en spradebasse, gå slik og briske seg bare fordi han har voksentiss og skjeggvekst. Det hele gjorde meg rimelig forlegen. Samtidig klarte jeg altså ikke å ta øynene vekk fra den tette hårveksten og det store, slappe loddet som svulmet ut av buskaset med blodårer og det hele. Tykk ved rota var den òg. Selv om jeg hadde sett ham stå og dra seg i snoppen for litt siden for å få sakene til å strekke seg og blåse seg halvveis opp. Allikevel var den svær. Det skulle han ha.

Hvor enn jeg snudde meg var det tissefanter i alle former og fasonger. Kjønnshår i alle utviklingsstadier. Noen var pjuskete og ustelte, mens andre hadde sorte streker som antydte hva som skulle komme, og det var jo langt mer enn hos oss som fortsatt var hvite, rene og uskyldige. I tillegg begynte jeg ett år for tidlig på skolen og var sent utviklet, så det var ikke mange å identifisere seg med lenger. Om jeg la godviljen til, hadde det faktisk dukket opp noen mørke hår, men da måtte jeg altså frem med lupen – og det hadde jeg faktisk gjort. Med forstørrelsesglasset hadde jeg lokalisert et par-tre stykker som så smått hadde begynt å mørkne. Tissen derimot hadde faktisk grodd litt, så *det* var ikke det flaueste, rent bortsett fra at jeg var omskåret, da! Som den eneste gutten i klassen var *det* også ganske pinlig. Og så virket den kortere – innbilte jeg meg – slik uten den lille tuten foran på tuppen. Men én ting hadde jeg lært meg: at det å studere seg selv ovenfra ikke var særlig lurt, jeg måtte vurdere sakene speilet, ikke slik i perspektiv rett ovenfra, for da ble det bare enda mer påfallende.

Men det gjorde altså ikke saken bedre med avvikere som Bjørnar, som klampet rundt i garderobelandskapet, helt uten hemninger. Irriterende var det! Pælan var også tidlig ute, og som med alt mulig annet som var langt og tynt på ham, stod de strie,

markante hårene ut rundt saken hans som stålull. Jo da, jeg måtte vel bare innrømme det: Jeg visste omtrent på millimeteren hvor mye hver enkelt hadde, og hvor langt de var kommet i sin modning.

«RULLA!» kauket Pælan ut av det blå.

«Ta rulla!» istemte flere.

«Gubben! GUBBEN! *GUBBEN!*» manet vi.

«Ta rulla! Kom igjen!» ropte Pælan.

«Gjør det. GJØR DET. GJØR DET!»

Gubben holdt litt igjen, gjorde seg kostbar. Kjekkasen ville vel se hvilke bifall han kunne høste når han var litt vanskelig å be. Men nå! Nå hoppet den lille kjekkasen med lysluggen opp på trebenken, iført hvit T-skjorte og hvite tennissokker med mørke fotsåler. Det slo meg at dette måtte være det mest komiske kostymet noensinne:

*Sokker. Trøye. Og bart underliv!*

Tissen hang slapt ned, først. Jeg fikserte blikket, lurte på om den var helt slapp eller halvstiv? Ikke alt på den lille lysluggen var lite, nei! Alle sammen i det trange, avlange garderoberommet hadde lange, sugende blikk. Alles øyne var festet på det svulmende lemmet som nå var i ferd med å heise mast. Knep øynene sammen til smale sprekker, for liksom å se enda litt bedre, men det var ikke noe nytt hva gjaldt behåring der i gården. Måtte ta meg sammen, da jeg merket at Pælan kikket i min retning. Jeg kunne virkelig ikke stå slik og nistirre, som om jeg var helt grønn, heller.

Nå begynte endelig showet!

Gubben gnei seg i hendene. Det var oppvarmingen. Vi kjente ritualene. Alle gutta i klassen begynte å trampe mens vi klappet i takt.

«Rulla!» Klapp, klapp, dunk.

«Rulla!» Klapp, klapp, dunk.

Et taktfast kor av manende guttestemmer og et bulder av klapping og tramping fylte den lille garderoben til bristepunktet. Gulvet ristet under føttene mine da jeg smalt hælene i plankene i takt med den pubertale rytmen som nå gikk som kraftsalver langs veggene. Gubben hevet hodet. Smilet la seg opp i en stor bue. Rammen var satt. Scenen var dekket. Så formet han en liten spalte mellom de varme håndflatene, stakk tissen inn og begynte å arbeide med svamplegemet. Han gned hardt og fort, som om han forsøkte å lage ild med en trepinne. Den gnissende lyden av håndflater som arbeidet, sa alt.

Det er som om jeg kan høre lyden for mitt indre øre den dag i dag. Hardt, fort og tørt, som et ildbor. Skulle det være noen som gnir seg grådig i hendene, så er bildene og minnene tilbake som et lyn.

Sakte, men sikkert ble lyden av friksjon mindre. Svamplegemet var i ferd med å fylle hulrommet. Det vokste og ble blodfullt. Det vokste videre. Ut gjennom spalten i håndflatene.

Vi måpte.

Klappingen avtok.

Vidåpne øyne og målløse, blanke ansikter. Som om den utløste spenningen ga oss en slags kollektiv orgasme, ble vi sittende og se hvordan han jobbet med det stive lemmet. Tvinnet, snurret og spant det opp i full vigør.

Pælan begynte å klappe. Litt mindre energisk denne gangen. Vi andre fulgte hans eksempel, for liksom å løse opp den litt anspente stemningen i rommet. Men Gubben, han ga seg ikke. Nå hadde han fått blod på tann og fortsatte med å gni. Rullet den oppoverpekende og stive tissen, slik at blodet fortsatte å pumpe ut i det svulmende og ildrøde kukkhuet. Det funklet i glansen. Og i ansiktet på gutten. Det var som om en uforløst sprekkeferdighet fylte rommet. Svetten perlet seg i pannen på den hardtarbeidende med det skjeve Elvis-smilet. Kongen av kuk hadde ikke riktig nådd toppen, var ikke helt i mål. Det var mer å hente. Han hadde oss i sin hule hånd. Han ville så gjerne gjøre seg enda litt større, bli enda mer mann. Brått la jeg merke til en forandring i øynene hans, en forpint grimase tvang det uskyldige smilet vekk og erstattet det med en stygg geip som satt som en rød strek over guttens sjarme. Gubben ville så gjerne holde fast ved øyeblikket. Viljen til å holde seg på topp forble uforminsket. Og det sentrale punktet i rommet – forestilte jeg meg – det fortsatte å vokse, stadig ut og oppover. Han grep tak rundt kukken med begge hender, forsøkte med skuldrenes hjelp å jobbe seg rundt det hele, men det var i ferd med å bli for stort, også for dagens helt, som bare ville vokse og bli enda større. Alt blodet som trengtes, gikk med til dette som ikke hadde noen ende, og som snart fylte ham, oss, til bristepunktet. Den stive saken fylte tomrommene, tvang oss inn mot veggene. Nå var jeg klemte mot de tørre plankene. Og Gubben ville ut! Ut av døra. Vise seg frem for hele verden. Garderoben ble for liten og behovet for oppmerksomhet kjente ingen grenser. Døra sprengetes av hengslene med et drønn, hvorpå jentene hylte ute i gangen, flyktet mot utgangen. Dette satt jeg og tenkte da det hele fikk en brå ende av en brysk stemme fra

døråpningen: «Hei! Hva er det dere driver med!» brølte gymlæreren fra døråpningen.

Døra stod på vidt gap da jeg kom tilbake til virkeligheten. Den harde stemmen til læreren pisket opp pulsen min. Gjenklangen lå lenge i rommet.

Ingen sa et ord.

Gubben – som stod litt i skjul fra døråpningen – dumpet ned på den lakkerte trebenken i en slik fart at det så ut som han falt ned i sittende. Det stive lemmet sank sammen. Han var rask med å stappe den halvstive saken mellom lårene, og nå knep han dem sammen så det gikk hvitt over kneskålene. Slik ble han sittende mens blodet banket i tinningene på ham som et oppskremt harehjerte i vill flukt. Gymlæreren tok til å gå sakte mellom radene mens han skulte olmt på hver enkelt av oss. Jeg kunne høre lyden av de tassende sokkene til læreren mot de tørre gulvplankene. Skifterommet var fylt til randen av skam, en skyldfølelse som læreren nok må ha vært. Men han kunne altså ikke ta oss for noe, det var ingen synlige beviser, i alle fall ikke om han – i anstendighetens navn – ville beholde sin stilling i skolevesenet. For det som lå skjult i sin trange posisjon – mellom to stramme guttelår og bak hvite kneskåler – det hadde ikke lenger noen vilje til å ranke seg opp og komme opp i dagen med sin virketrang. Ikke nå. Det knirket i hele gutten. Det var som om jeg kunne høre det fra der jeg satt på motsatt side. Og så lurte jeg på om læreren også kunne høre det samme som meg. Han stoppet opp, raget over Gubben, som nå satt med ansiktet mot brystet iført sitt komiske kostyme.

«Se å kom dere i dusjen!» sa han myndig da han forstod at han hadde oss i sin hule hånd.

Gubben kvapp til, som om han fikk støt, men tvang seg allikevel til å forbli sittende, til tross for lærerens intense og insisterende blikk. Pælan var den første som spratt opp og forsvant pliktskyldig inn i dusjen. Vi andre fulgte etter.

Læreren hadde markert seg.

Det var greit. Han virket rimelig fornøyd da han gikk mot døra. Gubben fomlet med noe i gymposen sin. Like før læreren lukket døra bak seg, kastet han et siste blikk på oss, som om han mente å si: Jeg følger med på dere!

Så sa han god sommer. Og gikk ut.

Vi var ferdige på barneskolen.

Endelig var det sommerferie!

«JASÅ! PRØVER’U Å stikke av med damene våre?»

Karen i den syltrange grå genseren er over meg som en bullterrier og fiker til meg i bakhodet. Kompisen, som er en god del høyere, står rett bak som en slags livvakt og ler en hul, humørløs latter. Virkeligheten ramler ned i hodet på meg, bokstavelig talt, og jeg farer ut av mine egne tanker med et smell. Skvetter nærmest opp i stående – kanskje mest på grunn av sjokket – i alle fall gjør jeg det ikke bevisst for å virke truende – selv om jeg innser at det kanskje nettopp er slik det kan virke, siden jeg er litt høyere.

«Hæ!?» er det eneste jeg klarer å komme opp med i farta.

«Forsøker du å legge an på Gitte?»

«Gitte?»

Hører at pipestemmen min ikke er særlig overbevisende. Kommer straks på at det er *det* hun heter, brunetten jeg godt kunne tenke meg et lite eventyr med, men sier selvsagt ingenting om det til han med det truende oppsynet. Han puster stivt med vidåpne øyne. De hvite rendene rundt neseborene dirrer.

Her jeg sitter og skriver nå femten år senere, tenker jeg: Var det kanskje til pass for meg som hadde utviklet slike drittsekk-holdninger i storbyen. Kanskje fortjente jeg å få litt juling, på grunn av den egosentriske måten jeg så på jenter på da jeg kom hjem fra England. Med lange øyne for modellpene attenåringer, til tross for at jeg hverken var modellpen eller pur ung. Hvordan kunne jeg ende opp med å bli en sånn? Kanskje var det årene i storbyen som gjorde meg kynisk og kald. Reklamejobben. All lyssettingen. Den stadige redigeringen, retusjeringen og pyntingen på virkeligheten, som om skjønnheten ikke var nok i seg selv, når den var naturlig og ærlig. Ja, det må ha vært noe slikt.

Så der stod jeg altså foran denne testosteronbomben som tilsynelatende ønsket å bevise at han var meg fysisk overlegen. Vi blir stående slik og vente hverandre ut med blikket. Den lille pluggen stirrer meg dypt og hatefullt i øynene. Jeg er mest av alt bestyrtet og lamslått. Forsøker å ikke provosere hissigproppen ytterligere, for jeg vil virkelig ikke slåss her og nå, på toget!

«Forstod du ikke at vi har noe på gang?» sier han skarpt.

«På gang», gjentar jeg spørrende.

«Er du», han slynger ordet ut med snert, «frekk!»

«Nei, jeg prøver ikke å være frekk. Er heller ikke ute etter å stjele noens damer, sitter egentlig bare her ...»

«Forsøker heller ikke å stjele noens damer!» avspiser han og hermer etter meg med tilgjort stemme.

Jeg innser nå at han kun er ute etter én ting: å få bevist sin manndom på min bekostning. Vrir hjernen i et siste forsøk på å komme meg unna dette her.

Han strammer knyttneven.

Jeg vet hva som kommer.

Det han ikke vet, er at jeg er rask. Brått kommer neven svingende. Bøyer meg, svaier bakover – samtidig og omtrent like fort – i flukt med slaget. Han er borti meg, men det gjør ikke særlig vondt. Jeg faller – av egen fri vilje – bakover og ned i setet. Griper sekken, den sorte jakka og smetter i neste øyeblikk under armen på han som ser ut som livvakten. Han blir stående som en saltstøtte og virre på hodet. Han rekker ikke å gripe meg. Jeg er forbi. Hører at toget bremses opp. Til min store lettelse ser jeg at stasjonen jeg skal av på, nærmer seg. Løper nedover midtgangen.

«Ikke la han komme seg unna!» skriker hissigproppen.

«Hei!» roper den andre og snur seg rundt med en seig bevegelse. Og så blokkerer han samtidig veien for kompisen, som nå er enda sintere. Han forsøker å dytte gjøken til side, for å ta opp jakten. Han er stor, står støtt som en påle. Det knuffes, hører jeg, idet jeg smetter gjennom dørene som skiller kupéene. Toget bremses opp. Det tar tid jeg ikke har! Og jeg innser at hissigproppen vil ta meg igjen om jeg blir stående i gangen og vente til toget har stanset. Må komme meg videre. Gjennom den neste slusa og nedover midtgangen. Og videre, inntil jeg ender opp helt bakerst i toget, ved den aller siste døra.

Griper dørhåndtaket, forsøker å tvinge det ned, men det rikker seg ikke. Må vente til toget har stoppet helt opp og låsmekanismen, sentrallåsen – eller hva det nå er – slår inn. *Må se å få åpnet den jævla døra!* Til min store forferdelse ser jeg gjennom den tilsmussede glassruta i skyvedøra at gærningen åpner den borte døra til slusa som skiller de to vognene. Jeg river og sliter i dørhåndtaket.

*Ja!*

Endelig åpner den seg og svinger utover. Jeg hopper ut. Løper videre uten å se

meg tilbake. Det jeg hører rett bak meg, lover ikke godt. Det er som å ha en rasende hund bak seg som peser meg i nakken. Og snerrer.

Helt i enden av perrongen står moder'n og venter fredsomt. Jeg fortsetter å løpe *den* veien, mot henne, nedover perrongen. Får heller forsøke å forklare alt sammen etterpå. Liker virkelig ikke tanken på å uroe henne, hun som blir så lett bekymret og engstelig. Denne problematikken sveiper tankene halvveis innom idet jeg løper videre forbi kupéen med de to jentene. Gitte ser forundret etter meg der jeg beinflyr nedover perrongen med sekken i den ene hånda og den sorte jakka i den andre. Nå høres det ut som om hissigproppen glefser etter meg, som et forslukent rovdyr. Det slår meg i farten at firerbanden nok skal videre til Larvik eller Sandefjord.

Øyner et håp ...

Enden av perrongen nærmer seg.

Konduktøren blåser i fløyta.

Mine bønner er hørt. For en befriende lyd! Han må vel gi seg nå ...

Ja, heldigvis!

Han er virkelig ikke *så* gal at han lar vennene kjøre av gårde og går for kvalitetstid med meg. En slåsskamp hvis utfall ikke ville kunne bevitnes av andre enn meg selv, min egen mor og noen tilfeldig forbipasserende. Hissigproppen gjør rett, han velger toget og festen med kompisene. Ser meg over skulderen. Han smetter inn døra bak meg like før toget er i ferd med å rulle i gang. Døra smekker i lås. Toget ruller sakte fremover i samme retning som meg. Løper meg litt ned i fart. Kommer over i et raskt ganglag. Togvinduet i døra åpnes. I neste øyeblikk griper galningen tak i meg og holder meg i en stram klo. Den mørkegrønne cardiganen jeg kjøpte i Camden før jeg dro – den som får meg til å se engelsk ut – den blir dratt litt ut av fasong, men den er jo av super kvalitet, så stoffet gir ikke etter og lar meg gå fri. Nei da! Han har et godt grep om meg nå. I neste øyeblikk blir jeg dratt opp i hastighet og langsmed toget.

*Har han ikke tenkt å slippe taket?*

Løper nå fortere enn jeg ville ha klart uten drahjelp. Dette begynner å bli farlig! *Forstår han ikke at han risikerer å drepe meg om jeg snubler og faller innunder toget?* Jeg langer ut i store kliv. Tror nok det må være det, at han forstår alvoret, for med ett slipper han taket. Jeg løper – nå uten hans drahjelp – en god del raskere enn min egentlige toppfart før jeg etter hvert klarer å slakke såpass av på farten at jeg gjenvinner kontrollen. Småjogger de siste meterne frem. *Må for all del unngå å løpe rett inn i min egen mor!* Et

par meter fra henne stopper jeg opp med et lite hopp og blir stående godt plantet, som om det hele var en planlagt entré.

«Hei!» lirer jeg av meg.

Hun ser litt betuttet på meg og får først ikke frem en lyd.

*Endelig fremme!*

Hun bryter ut i en lettet, nervøs latter og sier hei. Vi gir hverandre en god klem.

Så er jeg altså hjemme.

Der min reise begynte.

«FORSØKTE HAN Å SLÅ deg?» spør hun da bilen svinger ut fra parkeringen på togstasjonen.

«Vel, først fiket han til meg, da jeg satt der ...»

Må ikke finne på å legge på noe, tenker jeg og fortsetter: «Ikke sånn hardt, men i bakhodet med flat hånd.»

«Og så slo han deg igjen, etterpå, da du hadde reist deg?»

«Ja. Jo, sånn delvis», medgir jeg.

«Men hvorfor i all verden bråket han med deg i første omgang?»

«De mente at jeg hadde lagt meg etter damene deres.»

Etter en liten tenkepause konkluderes det fra førersetet:

«Ja-ja, Edvin. Vet du hva? Jeg synes du gjorde det rette. Du gikk ikke inn i situasjonen og eskalerte den ytterligere, du forholdt deg rolig og avmålt. Slik jeg forstår det, var det de to andre guttene som oppsøkte deg og begynte å bråke.»

«Ja ... jo», sier jeg, samtidig må jeg tilkjennegi at jeg hadde hatt et øye for brunetten, men at jeg ikke egentlig hadde lagt an på henne, slik det ble påstått. Vi sitter litt i taushet, før hun fortsetter:

«Vel, jeg er i alle fall veldig glad for at du kom frem, og at du er like hel. Det er tross alt det viktigste.»

Det har hun jaggu rett i.

«Om du hadde tatt igjen, kunne det jo virkelig kommet til blodig nevekamp», dramatiserer hun. «Lemlestelser. Ulykke. Død.»

«Ja. Jo da. Men ikke overdriv nå da.»

«Jeg overdriver ikke! Hvem vet, kanskje du hadde klart å slå ham ned. Kanskje han hadde klart å slå deg ned. Spiller det egentlig noen rolle? Én av dere hadde fått vondt. Ja, eller begge to. Begge kunne risikert å få livet sitt eller helsa si ødelagt. Og hva med samvittigheten man må slite med i ettertid? Uansett ville det vært en tap-tap-situasjon, der utfallet ville ha to tapere, selv om det tilsynelatende så ut som om én kom best ut av det, der og da. Nei, denne slåssingen kommer det ingenting godt ut av.»

*Men var det ikke nettopp det jeg hadde gjort, da? Latt være å slåss. Og så sitter*

hun der og moraliserer. Synes i det hele tatt at det er litt irriterende, men sier ikke mer om saken, nøyer meg med å svare, ja og ha. Blir sittende og lure på om hun har rett: Hva kunne skjedd om jeg hadde tatt igjen? Om jeg hadde tatt dama hans under armen og løpt av gårde? Da hadde jeg vel kommet ganske godt ut av det? Eller? Hadde hun gått med på det, da? Nei. Hun ville vel tenkt at jeg var en voldelig idiot som hun i alle fall ikke ville ha noe mer med å gjøre.

Eller kan det være sånn at norske jenter – her ute på *bygda* – er litt annerledes? At de er mer garva og fysiske enn de urbane damene jeg har møtt på i storbyen? Hva om jeg slo ned gjøken? Kanskje Gitte ville blitt over seg av begeistring?

Men er det virkelig en slik dame jeg vil ha? En som forfekter vold, eller som lar seg begeistre av slike udåder ...

*Nei! Ikke faen!*

Da ville det vel bare være et tidsspørsmål når det dukket opp en ny kar som var større og sterkere enn meg, og vips ville jeg være ute av bildet. En evig runddans som kun handler om å være bedre, større og sterkere. En voldsspiral som *hun* på mange måter ville være ansvarlig for å holde i live. Når det er hun som forfekter voldelige maktstrukturer. Og at det i sin tur virker oppmuntrende og eggende på de som tror at menn skal være slik.

Jeg tror at episoden på toget på mange måter fikk meg til å tenke på disse tingene på en annen måte. At jeg forstod det da: at det var så usigelig dumt. At veien fremover ikke gikk derover. At det å bli slave av en virkelighet hvor trusler, vold og en slik krigersk retorikk råder, at det rett og slett hører fortiden til. Nå har jeg lært meg å leve med skammen, med det at noen kanskje mener at jeg er feig. Det får heller være, for det er akkurat de samme typene som forfekter alt dette som jeg der og da bestemte meg for å styre vekk fra. Hva ville skjedd om kvinner sluttet å se opp til slike menn og heller egnet seg til menn med andre verdier. Hvor i hierarkiet ville krigsretorikeren, dameløfteren, hissigproppen og trussel-sprederen være da?

«Hva tenker du på?» vil hun vite.

«Nei jeg vet ikke helt», svarer jeg unnfallende.

«La oss glemme den dumme episoden», sier hun med honning i stemmen. «Fortell meg hvordan du har hatt det den siste tiden.»

Jeg forteller. Kjøreturen hjem er over på et blunk.

Når vi kommer frem til tomta, er det godt å se tuntreet som står der fortsatt, den vakre bjørka i innkjørselen. Den røde postkassa mot den hvite bjørkestammen. Grusgangen ned mot garasjen og den lille åpne plassen foran inngangspartiet og blomsterbedet. Hagen som ligger nedenfor. Den jeg har utsyn til fra gutterommet i annen etasje. Det hviler i seg selv, alt sammen, det lille, hvite huset med de grønnmalte vindskiene.

Og så er det *så* godt å komme hjem!

Alt er akkurat som da jeg dro forrige gang. Og alle minnene, det er som om de gjemmer seg i krokene og venter på at jeg skal feste blikket på dem. Alle tingene som bærer i seg de små og store historiene som aldri vil bli fortalt, men som allikevel bor i meg, og som nå kommer til overflaten som vage vak, bølger, ringer som brer seg utover og reiser over et stille vann. Jeg går ut av bilen og vier alt sammen litt av min tid og oppmerksomhet; de korte glimtene av historie oppleves overveldende. Femten år har gått siden fader'n brukte hoggestabben utenfor garasjen, der det var kilt fast en liten dusk av hvit-grå kaninpels. Pelle, eller var det Kalle ... uansett, kaninen fikk unngjelde på den hoggestabben, til min store forferdelse. Garasjeveggen, som plutselig en dag stod i flammer på grunn av en molotovcocktail som gikk av i grusen. Ser det for meg, hvordan nabogutten forsøkte å slukke flammene med panisk tramping i grusen. Der er den lille trappa innunder utspringet på huset, betongflaten utenfor inngangsdøra, der jeg pleide å stå når det regnet, det som rommet meg helt fint da. Nå virker det så lite. Den brune inngangsdøra. Og innenfor: den ytterste gangen med det store sko- og klesskapet bak spinkle blå dører, en kasse med eplemost blant en haug med sko. Det må ha vært på den tiden av året da vinteren kom og pakket inn høsten. Endelig står jeg inne i det lille hvite huset som ligger ut mot åkrer av ulikt slag.

Etter at jeg er ferdig med å ta det inn over meg, lurar jeg på om jeg skal fortelle om det som skjedde på toget til Alf, den nye mannen til moder'n. Han som er stor, sterk og mandig. Vet at jeg ikke behøver, for vi snakker ikke så veldig mye sammen. Det er helt greit med et høflig hei-og-går-det-bra-med-deg.

Tenker at jeg lar det ligge. Har ikke lyst til å virke pinglete. Ikke overfor han som er høy, mørk og bred over skuldrene. Han som vet hvordan man svinger verktøy, og som på mange måter er et arketypisk mannfolk. Han vil nok ikke forstå meg.

«Vet du hva som skjedde med Edvin, på toget?» lirer hun av seg da vi sitter til

bords for å spise middag.

«Nei?»

Jeg krymper. Kjenner at jeg ramler litt inn i meg selv, der jeg sitter i stolen på den andre siden av bordet for de to. Kjenner skammen som begynner å gløde bak brystbeinet, og at jeg virkelig ikke vil prate om dette. Selv om jeg ikke egentlig fikk juling, føles det feigt at jeg ikke tok igjen eller, i det minste, at jeg ikke blåste meg opp, slik Alf helt sikkert ville ha gjort. Hun forteller historien på sin måte. Må medgi at det ikke høres så gærent ut allikevel. Jeg fremstår faktisk ganske voksen og ansvarsbevisst, slik hun legger det frem. Ja-ja, det kan jeg vel leve med. Ser bort på Alf. Han ser ut i luften med et uutgrunnelig uttrykk. Det er da altså helt umulig å vite hva han tenker om saken. Det er noe med den tøffe uttrykket som gjør at han virker enda mer avmålt og mandig. Det er som om ansiktsuttrykket hans er skrevet i stein og ikke lar seg endre. Hvilke følelser som er kapslet inn i betongen, aner jeg ikke. Er det i det hele tatt følelser bak det brune, stramme læret? Et skikkelige mannfolk viser ikke følelser, lærte vi på åttitallet. Skjønt er det virkelig forventet at dagens menn har forflatete følelsesregister, et minimum av uttrykk. Blir ikke det rett og slett litt dølt?

Blir sittende og undre meg på denne mannsrollen og hvordan den kunne bli så kjedelig og forutsigbar. Klarer altså ikke å tolke steinansiktet foran meg. Der nikker han iallfall samtykkende da hun sier at det var lurt å unngå slåsskamp. Må vel bare gå ut ifra at han er enig, selv om han ikke sier noe som helst om saken. Skikkelige mannfolk er menn av få ord. Clint Eastwood. Sylvester Stallone. Der ble det ikke ytret mange strofer i løpet av filmene. For en skjebne. Så kjedelig. Forflatet følelsesliv. Få ord ...

Vet det innerst inne: at Alf ville ha opptrådt helt annerledes i samme situasjon, men det er mulig at han setter seg inn i min situasjon, forstår handlingene ut ifra mitt ståsted. Er ganske sikker på at han ville ha tatt igjen og slått ned stakkaren. En overveldende følelse av utilstrekkelighet kommer over meg. Har mest lyst til å gå fra bordet. Orker ikke mer av dette nå.

«Men Edvin kom da frem i én bit og uten en skramme», avslutter hun med.

Vi er enige om at det er fint og lar det bli med det.

Samtalen fortsetter om hva vi har gjort siden sist. Huset, jobben og livet på Føyenland later til å være akkurat det samme som da jeg var hjemme forrige sommer. Lite er endret, foruten noen småting ute i hagen og slikt. Forundrer meg litt over det: Hvor likt allting er fra gang til gang. I mitt liv har det skjedd *så* mye det siste halve året. Kan virkelig

ikke gå inn på alt sammen. Nøyer meg med å fortelle litt sånn generelt, ikke noe om oppbruddet og det at jeg fikk sparken. Det blir for mye. For tungt og trått. Stikker gaffelen i den siste kyllingbiten, drar den rundt i restene av bearnéssaussen, før jeg dytter litt ris på gaffelen og gjør meg ferdig.

«Takk for maten.»

«Vær så god.»

Tar med sekken, går opp på gutterommet, legger meg ned på senga og kikker opp i skråtaket. Her oppe er alt som før. Alle ting står på de samme plassene som de gjorde i ungdomstiden. Der henger bildet som fader'n malte av Elvis. Kongen peker mot meg, som om han mener noe om akkurat *meg*, der han står med mikrofonen i den andre hånda iført den sølvkransede dressen med sleng i bein og ermer. Han er tøff. Jeg synes jo fortsatt det. Og han var vel også et slags forbilde. En rollemodell.

Igjen blir jeg overveldet over disse tankene og spørsmålene rundt hva det vil si å være et mannfolk. Er det slik at jeg må markere et skille i tiden, finne ut av hva som er mandig eller ikke ut ifra dagens målestokk? Elvis var jo mandig da han levde. Lurer litt på hva han ville gjort med hissigproppen på toget? Kommer frem til at han sannsynligvis ville ha gjort en tøff gestus, type karate. Noen skremmende geberder som nok hadde satt motstanderen helt ut. Kongen ville nok ha stilt seg opp i midtgangen i den hvite dressen, dratt opp leppa i et snerr. Og så ville han sagt et eller annet tøft, noe med sørstatssleng ...

Setter på en av de gamle LP-platene. Det gamle, slitne anlegget knirker i vei på særegent vis:

«*Are you looking for trouble! You've come to the right place!*» lyder det metallisk fra de billige plasthøytalerne, de som er røde og har totalt fravær av bass.

Det er som om tiden har stått stille her oppe på gutterommet, under skråtaket. Verden der ute har gått sin gang; i mellomtiden har tretti tusen kvinner dannet en fredsring rundt en militærbase for det amerikanske luftvåpenet i Greenham Common i England, det skjedde i desember 1982. Reagan og Gorbatsjov møttes. De håndhilste i Genève i 1985, og den kalde krigen var over like etterpå. Tenker på Berlinmuren som falt i 89. Og så var tiåret over. Skjønt her oppe: Er det virkelig ikke mye som bærer preg av alt dette? Jeg blir mer og mer fanget, oppslukt av dette tidsvakuumet fra guttedagene. Det er som om puberteten og testosteronet perler seg på veggene. Og lungene mine hungrer etter nettopp *det* oksygenet, som var fylt til randen av lek, vekst og uforløste drømmer. Trekker det inn i store vellystige drag. Puster det helt inn i de innerste lungekamrene, så det kiler og klør.

Jeg hoster. Legger hodet godt til rette på puten, lukker øynene og lar tankene fare.

ENDELIG KOM DAGEN DA JEG skulle få dra inn til bestefar, for aller første gang alene på toget til Oslo. Fjorten år. Endelig lot de meg få reise. De var store, følelsene jeg satt med, da jeg vinket farvel til moder'n gjennom togvinduet og så henne bli borte bak vinduskarmen. Roen senket seg. Ingen masete foreldre eller kavete kompiser, det var bare meg og tankene om en vidstrakt verden som foldet seg ut etter hvert som toget dro i vei fremover og inn i alt det som var nytt for meg.

Turen var superviktig. Hadde gått rundt og gledet meg i ukevis. Følte meg så liten og unnselig, nå som den kjente og trygge verden rundt meg var i ferd med å ramle sammen. Det var på den tiden da de andre gutta rundt meg vokste så fort og forandret seg så mye. Jeg hadde begynt ett år for tidlig på skolen, i tillegg var jeg sent utviklet. Legen mente at jeg kom til å bli rundt én sytti, om jeg bare hadde litt tålmodighet. Tok jeg hormoner, ville jeg nok vokse til litt fortere, mente han, men det var bivirkninger: hår på ryggen i en alder av seksten. Nei, det var jeg ikke særlig interessert i. Det fikk ta den tiden det tok tenkte jeg og ventet det ut. Imellomtiden måtte jeg leve med det å være minst. Det hadde sin pris. Og den måtte jeg betale mer og mer etter hvert som tiden som gikk.

Trengte miljøforandring. Virkelig.

La hodet tilbake mot seteryggen. Nakkestøtten var for høyt oppe. Forsøkte å dra den hvite papirduken litt ned. Den løsnet fra borrelåsen. Måtte opp i knestående for å feste den. Fingret med papiret, mens jeg smilte høflig til damen i setet bak meg.

«Jaså, er du ute på tur alene du da, lille venn?»

Damen smilte, la hodet litt på skakke som om hun henvendte seg til en hamster.

*Lille venn! Hallo!* Hva tok hun meg for, egentlig? Jeg var jo på tur helt alene, så ikke gamla det? Dessuten likte jeg det svært dårlig når folk kalte meg søt! Selv om hun ikke akkurat brukte *det* ordet, var det akkurat *det* hun mente! Ville ikke være noens søte, lille venn. Ikke akkurat nå, iallfall, nå som jeg dro alene ut i verden. Tøff. Kul. Morsom. Men ikke søt. Kjøkk kunne òg passere. Definitivt ikke søt, det var noe man sa til småunger og kattunger, ikke til tøffe gutter. Klarte å stoppe en dum kommentar, en som var på vei over seteryggen, men tok meg sammen og breket:

«Øh ... ja.»

Det kunne være godt med en alliert i tilfelle noe skulle hende på veien. Lurt å være litt taktisk. Skjønt jeg angret så snart gamla åpnet kjeften igjen:

«Skal du også til Oslo?»

«Ja ... jeg skal vel det.»

Forsøkte å kaste et uinteressert, reisevant blick ut av vinduet. Orket bare ikke tanken på å konversere henne hele den lange veien til tigerstaden. Smilte høflig og skled ned i setet. Dypt ned i setet. Og lukket øynene ...

Pælan og jeg hadde tjuvlånt mopeden til storebroren hans. Det var sensommer. Kornet var nyslått. Jordet ved Godtetrete stod med sin flate og okergule piggsveis, hele veien fra Østbyveien og opp til kiosken. Det var fortsatt en stund til vi ble store nok til å ha egne doninger. Nå handlet det om å finne alternative løsninger. Og det gjorde vi altså: lånte en Puch. Den var rød med smale hjul. Femti kubikk og med god fjæring i det brede, sorte setet. Mopeden gikk ikke særlig fort – fikk vi vite i ettertid – men for oss, nybegynnere, var det superfort. Vi som var vant til å stå og trække i bratte motbakker.

«Kom igjen!» sa Pælan. «Vil du være med, så heng på.»

Det var vel slik jeg lærte å løpe så fort beina bar meg. Iført kun en rød shorts og en hvit T-skjorte hang jeg meg på, tok godt tak i bagasjebrettet og lot det stå til. Det må nok ha vært nærmere tretti kilometer i timen, i alle fall mye fortere enn jeg ville ha klart å løpe uten drahjelp. Slik langet jeg ut i veldige kliv. Hoppet fra fot til fot, med det som for meg virket som metervis mellom hvert tråkk. Ja, her var det bare å henge seg på og holde seg godt fast. Så lenge det var det drag, gikk det greit. At det kunne være farlig, slo meg ikke. Det å slippe taket, stupe forover som en sekk, var ikke engang et tenkt scenario, selv om jeg stadig lot meg fascinere over hvor fort det faktisk var mulig å løpe, så lenge jeg hadde drahjelp.

Etter en liten stund slakket Pælan av på farten.

Vi var fremme. *Takk og pris!*

«Ser du høysåta, der borte?»

Han pekte bortover det nyslåtte jordet. Jeg fulgte den slakke bakken av nyslått hvete med blikket. Der det flatet ut – ikke langt fra Godtetrete – var det raket sammen en stor haug av høy. Det var sent på dagen, men varmt etter en lang sommerdag, nå lå den tørre sensommeren tjukt i lufta, og insektene svirret hvileløst rundt i den lave kveldsola. Det varme sollyset tegnet opp lange skygger fra de kortklippede aksene oppover hele den

slake bakken, som dro seg oppover og forbi kiosken. Jordet avtegnet seg i det grønne landskapet rundt, som en rektangulær flate, tørr og nyslått. Angen fra skuronna tidligere på dagen lå fortsatt i lufta, det reiv i nesa når jeg dro det inn.

«Der, ja!» sa jeg og betraktet høysåta i enden av den slakke bakken.

«Bli stående akkurat her», sa Pælan.

Han kjørte mopeden et godt stykke opp i hellinga. Ruset motoren og mannet seg opp, gjorde et nummer ut av det, med lange, stive armer og håndledd som vrenge i gasshendelen på styret så doningen låt som en illsint bie. Slik stod han på toppen av den slake bakken og holdt mopeden igjen med brei beinføring og bratt rygg. Og så var det noe med alt det usagte, det jeg stod der og tenkte, og som utgjorde summen av det vi to hadde sammen ute på åkeren og oppe i Godtetrete.

Og så skjedde det! Han slengte Puchen i gir så den slurte i gang mot det tørre underlaget, dumpet ned i det sorte setet så jeg kunne høre knirkete protester fra de rustne stålfjærene helt ned til der jeg stod i enden av jordet. I neste nå spant min langskankete venn nedover bakken.

«Yaahoo!» triumferte han.

Fikk en Ennio Morricone-låt på hjernen, uten at jeg riktig kom på hvilken det var i farten. Og nå begynte alt å gå veldig fort. Den fryktsomme rytteren la seg fremover styret som for liksom å få enda mer fart. Hadde han blitt tullete, så han ikke hvor han kjørte? Doningen freste nedover og la de kortklippede aksene flate bak seg. Fremoverbøyd og med nesegrevet som en aerodynamisk spydspiss i fartsretningen. Han hadde vel ikke tenkt ...!? Den fryktløse rytteren opparbeidet seg ytterligere stim og moment, det halvlange håret lå flatt ut bak ham. Skjortekravene blafret manisk, sammen med skjorteermene på den rød- og sortrutete tømmerhoggerskjorta. Som om det var en scene i en film, dro tømmerhoggerskjorta seg opp, fylte seg med all den fartsvinden som min venn klarte å oppdrive, og stod opp som en gigantisk pukkel!

*Dette var tipp toppers!*

*Hadde aldri sett på maken!*

Det bredde seg en dype varme fra hjerterota et sted. Og så tenkte jeg: Fy faen så glad jeg er i den merkelige typen der, som nå blafret nedover bakken med pukkel og det hele. Det nyslåtte høyet reiv i nesa sammen med det jeg forestilte meg var en god del kruttrøyk. Og nå klarte jeg altså ikke å holde følelsene inne lenger. I min iver og innlevelse bejublet jeg den fryktløse pukkelryggen som jagde av sted ... som en pil over prærien.

«Jii-haa!»

I neste øyeblikk ble jeg fylt av frykt ... så han det samme som meg, den store haugen av høy? Og det som hvert øyeblikk var uunngåelig!?

«Ya-h ...» låt det da seiersgleden med ett ble dempet av det som videre skjedde. Sammenstøtet. Ja. For i neste øyeblikk traff doningen den store haugen med høy. Jeg tok meg til ansiktet, i frykt for det verste.

Men det merkelige var at ikke noe av det jeg så for meg – i verste tenkelige tilfelle – skjedde. Han skar kort og godt inn, som en gjedde smatt han inn i sivet, i høyet, forsvant et lite øyeblikk bak en tett gardin av nyslått høy som for opp og ut til alle kanter. Like snart brøt den djerpe rytteren igjennom. Et dryss av kortklippede aks stod rundt ham som en vifte idet han trengte igjennom haugen som en brøytebil i toppfart gjennom dyp nysnø.

Hadde aldri sett noen kjøre *så* fort på moped, hverken før eller siden.

Rytteren brøt liksom lydmuren og kom til syne gjennom sløret av nyklippede aks, før han forsvant jublende nedover jordet. Dusker av høy ble hengende fra styret og på gaffelen. Det rant av motorblokka og la seg i hjulsporet bak. En dyp fure skar haugen på langs, som et synlig bevis på manndomsprøven. Den heltedåden, tenkte jeg, måtte vel være noe motorsykkलगutta i *Den brune ring* ville la seg imponere av.

Jeg bejublet min gode venn:

«Bravo! Strålende!»

*Det måtte jeg bare prøve!*

Vi kavet haugen sånn noenlunde sammen igjen. Slik gikk det noen ganger: at vi vekslet på å være fryktløs rytter og tilskuer som lot den andre få sin rettmessige heder, da fru Pedersen plutselig dukket opp som troll i eske. Hun kom løpende over jordet med et blomstret forkle mens hun hyttet med neven, som var bekledd med en gul oppvaskhanske.

«Hva er det dere driver med! Biler og motorsykler skal være på veiene, ikke i åkeren!» skrek det gamle skinnnet hysterisk.

Vi flyktet bortover gress-stripa og forbi Godtetrete, mopeden med meg hengende bak som et rødt og hvitt slips og Pælan fremoverlent med blafrende tømmerhoggerskjorte og oppblåst pukkel.

Det var vel noe med risiko som på en måte var en forutsetning for at leken kunne kulminere så til de grader. De store opplevelsene og følelsene som strakte seg oppover til de nådde disse gylne, pulserende punktene, og som ble til minner for livet. Det slår meg

nå i skrivende stund at det ikke var i trygge omgivelser at vi oppnådde denne euforien. Det som ga oss et *kick*, var som regel de ekstreme opplevelsene. For det er jo dem jeg sitter her og gjenlever, nå i ettertid. Det var disse øyeblikkene jeg levde for, og som vi gjerne levde oss inn i med all vår virkelyst og oppfinnsomhet. At dette skulle vise seg å drive oss helt opp mot grensene og forsere dem, det visste vi jo ikke den gangen; for etter hvert som vi gradvis vokste ut av barndommen, skulle leken komme til å utfordre alvoret og få stadig større konsekvenser – har jeg forstått nå som jeg forsøker å binde denne historien sammen. Ja, det var noe med risiko, den vi stadig søkte mer av, og som etterlot meg med en følelse av å ha levd livet fullt og helt. Når jeg tenker på det nå i dag, lurar jeg av og til på om vi var riktig vel bevarte.

Hvilke englevakter vi må ha hatt!

Noe var det i alle fall som holdt sine beskyttende vinger over oss og leken vår, den gangen da den frie leken – med all den risikoen det innebar – var en viktig del av barneoppdragelsen. Og så lurar jeg ofte på hva *jeg* som rollemodell for mine egne barn faktisk bør, eller kan, fortelle? Det slår meg at det nok er ganske mye jeg bør holde inne med. Ting vi skrøt av i oppveksten, som vi var stolte av, som jeg mest av alt gremmes over nå i dag. Når disse tankene kom krypende, er jeg ikke helt sikker på, men det var vel i alle fall da jeg tok bachelorstudiene i England at jeg innså at det var visse ting jeg ikke kunne fortelle til de andre medstudentene, fordi jeg fikk inntrykk av at de hadde vokst opp i en mer beskyttet og ryddig verden. Og så er det jo slik at noen er mer streite enn andre, og det ene er ikke nødvendigvis bedre enn det andre ... men da er det vel gjerne slik at man ser an folk og forstår at ikke alle historier kan få passere. Sånn sett var det kanskje greit at jeg begynte å utvikle dette filteret, for disse tankene ble nok enda tydeligere for meg da jeg selv fikk barn og ville fortelle om oppveksten min, og snart innså at det var mye jeg ikke kunne skryte av ... fyllekuler, nasking og villskap i ungdommen. Nei, som rollemodell måtte jeg lære meg å holde inne med slikt, så det ikke skulle virke som om jeg syntes at det var greit å oppføre seg sånn eller slik.

Og så forsøker jeg å se for meg den lille gutten på fjorten år som etter beste evne forsøker å fote seg gjennom puberteten og ungdommen ...

Alene på toget for aller første gang. Jeg åpnet sekken, tok frem matboksen. Åt et vaffelhjerte moder'n hadde pakket med. «Holmestrand stasjon», sa en sprakete og utydelig stemme over høyttaleranlegget. Jeg la setet bakover og tygde vaffel med brunost.

Tenkte på det som var nær forestående ...

I neste øyeblikk våknet jeg med et rykk.

«Lysaker stasjon», sa stemmen.

Hvor lenge hadde jeg sovet? Jeg så meg omtåket rundt. Hjertet gjorde et hopp, hadde jeg kjørt for langt? Lysaker?! Det sa meg ingenting. Det kunne like gjerne være flere stasjoner forbi der jeg skulle av, men så kom jeg på at Vestbanestasjonen var endestasjonen, og pustet lettet ut. Fikk det ytterligere bekreftet da jeg kikket meg over skulderen og så at gamla i setet bak meg fortsatt satt der og hvilte med strikketøyet mellom hendene. Pustet lettet ut.

Lurte på om bestefar var tidlig ute, om han stod på stasjonen allerede? Det skulle ikke forundre meg, tenkte jeg forventningsfullt. Han gledet seg vel òg. Smilte ved tanken på at han gikk der og stampet utålmodig på plattformen. Det var som jeg hørte ham:

«Det hersens toget!» Tramp. «Aldri på tia!» Stamp.

Og så spyttet han nok irritert i skinnegangen mens han så på armbåndsuret – et nydelig Longines Flagship i ekte gull – som få hadde maken til. Han tok det gjerne på ved spesielle anledninger, som nå når han skulle inn til byen. Bestefar hadde noen svirebrødre i sentrum som han pleide å ta noen øl med. Det var ikke fritt for at gjenstander byttet eiere. Stadig kom han hjem med det ene og det andre. Uret hadde han vel byttet til seg, den gamle kremmeren ... ja, eller hvor gammel var han egentlig? I slutten av sekstiårene, kanskje? Ja, noe slikt. Uansett. På stasjonen stod nok denne eldre herremannen og ventet på meg, med personligheten smurt på i tykke lag.

Nå var det ikke lenge igjen. Kikket ut av vinduet. Tenkte på hvordan Pælan og jeg endelig fikk vår hevn:

Det var første juledag, og vi hadde hatt middag med familien. Hvert år hadde vi kalkunmiddag første juledag. Pælan og jeg satt oppe på rommet mitt etter at vi hadde spist. Vi lagde en opptakskassett til en kompis som var på språkreise. Det vi gjorde, var å sette den ene kassettpilleren oppå den andre, trykket *play* på den ene og *record* på den andre, og på den måten kunne vi legge flere spor oppå hverandre, slik at det nå – etter fire–fem runder – hørtes ut som om det var fest på det lille gutterommet. Vi la om stemmene for å illudere flere ulike typer som stået og pratet, glass klirret i bakgrunnen. Vårt sinnrike opptakssystem fungerte flott for oss, selv om lyden kunne bli utydelig og sprakete om man la opp for mange spor oppå hverandre.

Med ett røk kassettbåndet. Ikke noe problem! Jeg dro frem lappesettet, som lå sirlig pakket i et funksjonelt etui, med alt som skulle til for å skjøte båndet. Små barberblader til å kutte rene snitt og limbånd i riktig tykkelse. Jeg skjøtet det ødelagte området. Da båndet skulle tilbake i kassetten, brukte jeg en blyant – den passet perfekt i det takkede hullet på kassetten – snurret den rundt mellom fingrene slik at båndet smatt tilbake i kassetten. Da jobben var gjort, spilte vi kassetten over det punktet som var skjøtet, det lød et lite *blipp*. Det var alt. Noe vi helt fint kunne leve med.

Moder'n ropte:

«Kan dere hive etterlatenskapene fra kalkunmiddagen i søpla når dere skal ut?»

«Den er grei!»

Deretter lyste jeg opp. *Genialt!* For en strålende idé.

«Hva er det med deg?» spurte Pælan.

«Ka, ka, kalkunen!» stammet jeg overivrig.

«Ka, ka, ka med den?» sa han skøyeraktig med nordlandsaksent.

Jeg tok spøken, men hadde ikke tid til å dvele ved den nå. Hevnens time var kommet ... Vi var ikke sene med å komme oss ut av huset med det beinskrapte kadaveret i en bærepose og gikk lettbeint bortover veien og forbi huset på toppen av bergrabben, der gutta i *Den brune ring* holdt til. Holdt lav profil, *Den brune ring* ville vi i alle fall ikke involvere i vår lumske og snedige plan. Huset der de holdt til, lå heldigvis mørkt. Vi gikk allikevel stille forbi. Det hadde snødd litt. Motorsyklene var ikke der. Sporene i nysnøen ledet vekk fra huset.

Et ankeldypt lag av nysnø lå bredd utover den mørke, overgrodde hagen litt lenger borti veien. Jeg åpnet den lille metallhaspen øverst på smijernsporten og skjøv den sakte opp. Uten en lyd listet vi oss fjærlett nedover den kritthvite grusgangen. Små støvelspor la seg oppi mine fotefar. Og noen i størrelse førtifem like ved siden av. Avslørende. Ja vel, men hva så: Vi hadde store planer!

Da vi kom frem til trappeavsatsen, kom lyset på i entréen. Vi ble stående som frosset fast og vente på fortsettelsen ... men, heldigvis, ingen fare. Vi pustet lettet ut. Det ville vært synd om vi ble tatt – med buksene nede – rett før vi fikk realisert vår utspekulerte plan. For nå skulle fienden endelig få unngjelde for årelang trakassering! I all stillhet stod vi der, én kort og én lang, med bøyde hoder over bæreposen, hvis fettete innhold rommet alt en guttunge på tretten kunne ønske seg av livet.

*Endelig skulle det skje!* En grov spøk som nærmet seg grensene. Jeg visste det,

men klarte altså ikke å la være. For nå brant idéen i meg, heftig og sprakende. Frostrøyken stod om hodet på oss som snakkebobler mens vi lettvingret forsøkte å få kadaveret ut av bæreposen uten at det gikk i oppløsning. Og det var særs viktig at skjelettet ikke gikk opp i limingen, at vi fikk kalkunen ut i én og samme bit. For det måtte for all del ikke herske noen tvil om kadaverets form og hva det en gang hadde vært. Jeg holdt posen opp fra underlaget. Etter litt fikling fikk Pælan lirket hele det beinskrapte skjelettet ut av posen. Han bøyde seg ærbødig og fikk anbrakt det med aller største forsiktighet på den brune, korthårede dørmatten – hvor det stod *Velkommen* med rød skrift. Videre la jeg opp de løse bitene, de større knoklene, vinger, lår og det hele, slik at det hele fremstod så nært opptil sin opprinnelige form som det lot seg gjøre. Da hele suppedasen lå dandert og på plass, var vi nær ved å sprute ut i latter. Jeg holdt meg for munnen, klemte latteren tilbake. Og Pælan tok seg til magen og gapskrattet lydløst med vidåpen munn. Det var en lidelse å ikke kunne la latteren sprute ut, skjønt vi holdt ut til alt var klart og den tomme posen var lagt til side. Det oppspiste fuglebrystet lå nå med sprikende beinpiper og glinsende fett på trappeavsatsen i det varme lyset fra utelampen over. Ellers lå den innesluttete og bortgjemte hagen mørk bak den tette granhekken, med ubrutt nysnø som et kritthvitt sceneteppe. Og dette skulle bli kalkunens makeløse grand finale.

*Endelig!* Alt var klart. Jeg trykket på den røde knappen over den hvite lappen hvor det stod Pettersen. I neste øyeblikk snudde vi på hælene og løp hva vi var gode for oppover den hvite, teppelagte grusgangen, gjennom porten og smatt inn bak den tette granhekken på utsiden, hvor vi hev oss paddeflate ned så snøen skvatt. Ble liggende og stirre forventningsfullt inn i det gule lyset fra den svake lypæren som lyste opp den lille trappeavsatsen under det hvite utspringet. Lå musestille og ventet i spenning. Jeg kastet et lurt blikk bort på Pælan og smilte skjelsk. Han så ganske vill og krigersk ut der han lå flat bak hekken med snødryss i det mørke håret og med nesegrevet som en plog mot marka. De plirende øynene hans lurte som smale streker, og kjevemusklene jobbet. En iling for igjennom meg, den startet i mellomgulvet og fortsatte hele veien opp til issen.

*Nå! En knirkete lyd fra inngangspartiet!* Døra åpnet seg sakte utover. Det var noe uutholdelig ved den tunge, trege bevegelsen. En grå hårmanke trådde frem i lyset og tronet over kadaveret, fjærkreet som endelig hadde fått som fortjent. Fru Pettersen var iført sitt hvite, blomstrete forkle. Nå speidet den gamle inn i mørket hvor vi lå fullstendig i skjul under den tette, hvitglaserte granhekken. Så skjedde det! Hun så bestyrtet ned på levningene! Dørhåndtaket glapp ut av den skrukkete neven og smalt opp. Hun ble stående

med et stille skrik om leppene og tok seg til ansiktet med begge hender. Det var nok det lydløse skriket, det som ikke ville ut, men som allikevel hang i lufta, som nå skar meg i sjela, og som fikk meg til å forstå at vi hadde gått for langt. Det neste jeg hørte, var døra som stoppet mot dørstopperen på utsiden. Størrelsen på skjelettet – alt tatt i betraktning – hersket det liten tvil i fru Pettersens blikk om hva de ondskapsfulle gutta borti gata hadde gjort med fasanen. Hennes fasan! Den hun hadde tatt seg av som om den var tjukkeste slekta.

Fortsatt ingen lyd fra trappa. Fru Pettersen snudde seg. Gikk inn. Lot døra stå på vidt gap. En kråke kraet fra grana høyt over oss. Jeg kvapp til. Det var noe spøkelsesaktig over det hele. Brått løp det noen tanker i meg som rommet noe sårt og vondt: en død katt, min – vår katt – overlevert i en hvit bærepose da jeg var på vei hjem fra fotballtrening en sen høstkveld. Og Gunnars olme smil, som liksom fortalte en historie jeg ikke ønsket å få nærmere oppklaring i. Den umiddelbare gleden, hevntørsten var slukket, nå fikk den vike plassen for dybden og alvor. Tror nok også at Pælan hadde *sine* gjenferd i hælene, der vi nå beinfløy bortover i Østbyveien med pulsen i øret. Det var en salig blanding av følelser, for til tross for disse vonde tankene som fulgte den utspekulerte spøken, var dette allikevel en stor triumf og glede, noe vi hadde lengtet etter lenge: det å sette gamla på plass, én gang for alle. En guttestrek det nok ville gå gjetord om på skolen i lang tid fremover. Og hun hadde vel bare fått som fortjent? Hadde hun ikke? Hun som hadde kjeftet oss opp i alle disse årene. Følte meg stor, der, like på toppen av vår lille verden som stoppet der vannet begynte, og som lå like ut i omrisset av øya vi så smått hadde begynt å dominere med våre stadig mer utspekulerte påfunn.

TOGSPORENE DELTE SEG, det ble stadig flere som la seg opp og bredte seg utover, etter hvert som jeg nærmet meg knutepunktet Vestbanen. Plukket med meg tingene, tok sekken på ryggen, nikket høflig til den gamle damen og gikk nedover midtgangen. Ble stående og trippe mens jeg ventet utålmodig på at toget skulle stanse. Det hvinte i bremsene. *Endelig! Jeg* rev døra opp. Løp nedover perrongen. Visste at han stod der i enden. Bestefar, som jeg nå endelig fikk dra til på egen hånd, nå når jeg trengte det som mest, nå når den lille lykkelige familien vår så ut til å gå opp i limingen.

*Og der! Ja, der stod han!* Jeg så det på lang vei. Helt i enden av perrongen, med den kremgule Vestbanen som bakteppe, iført sin velkjente sikspens. Staut. Med brystkassa ut av jakkeslagene. Jeg løp de utstrakte armene i møte med et stort og hjertelig smil. Kastet meg om halsen på ham, selv om jeg visste hva som kom. Og ganske riktig! Det gjorde vondt å havne i klypene på den karen, røslig og hardhendt som han var. Skjeggstubbene fungerte omtrent som kjøkkenraspen. Og klemmen som fulgte, minnet mer om et slags brytegrep; skjønt den var fylt til randen av noe ektefølt, noe som betød så uendelig mye for meg akkurat da. Her var det endelig en jeg kunne holde fast ved og stole på, i en strevsom tid da alle andre rundt meg lot til å svikte. Ja! Jeg trengte en trygg havn nå. En rollemodell. En bauta som stod bredbeint og fjellstøtt i vær av alle slag. Og så hang jeg der, da. Avmektig, i det stramme grepet, før jeg ble filleristet etter alle kunstens regler. De grå og hvite skjeggstubbene satt tett som barnålene i en maurtue, og raspet mot mitt myke, glatte guttekin, ja, og panne, faktisk! Slik ble jeg altså traktert et øyeblikk, før han slapp meg. Jeg klasket ned på perrongen. Blunket et par ganger for å bli kvitt de hvite prikkene som fulgte med klemmen. Snart fant jeg fotfeste og fikk gangsynet tilbake.

Haakon lo så hele den massive kroppen ristet. Jeg kjente vibrasjonene fra det voldsomme utbruddet. Gjensynsgleden vekket en inderlighet i ham, en han hadde mye av ...

Eller, var det kanskje noe med ensomheten som fulgte i hverdagen? Enkemannslivet. Med flaska som bestevenn var det vel godt for Haakon at det kom en feiende frisk vind av

ungdom som rusket litt liv i hentehåret på toppen av issen. En gjensidighet som vi begge følte på. Vi trengte hverandre, da. Og vi spilte hverandre gode. Jeg var usigelig stolt av ham, for det var ikke mange igjen av hans støpning: Staute motstandsmenn fra krigen, som var formet av jern og betong, med holdninger som fundamenterte, armerte hele den norske folkesjela, på den tiden da han var på høyden. De var skikkelige mannfolk. Og vi var stolte av dem. De som hadde gjort sine uredde gjerninger for landet, som aldri hadde bøyd seg for fascismen og den brune gørra. Det var sånn jeg skulle bli, tenkte jeg da. Det var helt sikkert, det!

Da gjensynsgleden ebbet ut, rufset han meg i håret slik at det ble stående rett opp. Han stod altså der på perrongen og ga meg *kokos* uten egentlig å ha ment det på den måten. Det hele var egentlig litt komisk. Jeg lo. Det var noe med røffheten som jeg likte. Selv om det gjorde litt vondt, klemmene og de tråe nevene. Det var som det skulle være, som det alltid hadde vært. Det kunne ikke foregå på noen annen måte.

Når jeg sitter her og tenker tilbake på dette, kommer jeg på at moder'n fortalte meg en gang at han ikke fikk håndtere henne før hun hadde blitt nærmere tre år. Og det kan jeg forstå. *Så* sterk, *så* stram i klypa som *han* var. Det måtte robust kvalitet til om det ikke skulle gå knekk og knas i tingene. Knapper, for eksempel – eller nåler – det var småting han ikke forholdt seg til. Han fikk ikke tak på det – eller grep om det – med de grove fingrene.

«Det er for smått!» kauket han gjerne, da.

Akkurat der og akkurat da var den lille delikate tingen: meg!

Det var bare slik han var. Stor og sterk. Han fylte seg selv helt ut i sømmene. Og jeg ønsket ikke å forandre en tøddel ved ham, akkurat som at han lot *meg* få være akkurat den jeg var.

Slik ble vi stående og se på hverandre en liten stund. Han ristet lett på hodet, som om han ikke kunne tro at det var sant.

«Gu'bevare mæ væl!» ropte han nærmest.

«Du slette tid», sa jeg.

Og så slo han seg på låret og lo så vommen rista.

«Tenk, nå ær'e bare vårs to!»

Ja, det skulle bli fint, det her. Nå kunne jeg få slippe moder'n og fader'n, kranglingen og den traurige familiære tralten, den som hadde kjørt seg fast, for lengst.

*Det* hakket i plata kunne jeg virkelig ikke utstå. Men dette, dette var noe nytt! Noe spennende! Og jeg visste virkelig ikke hva jeg hadde i vente. Eventyret med bestefar startet nå. Hver dag var en fest med ham. Sånn føltes det, og jeg kjente en iling som startet i magen et sted og gikk hele veien oppover ryggraden og ut i hårfestet.

Vi gikk av T-banen på Eiksmarka stasjon. Jeg fikk en stor pose med godterier på Jens Evensen. Etterpå gikk vi oppover veien. Han stabbende og vaggende fra side til side. Jeg lettbeint og hoppende.

«Tenk på det. Jeg bor i Snaret 7. Er født i 1907. Og heter gu'bevare mæ væl Syversen til etternavn! Kammeratene mine kaller meg Syver. Slå den, 'a!»

«Når'u blir syttisju, så slår'u den!» kom det kjapt fra meg.

Han klasket neven i låret. Skoggerlo med vom og det hele. Jeg flirte så jeg holdt på å gå i grøfta. Det var noe smittende ved de voldsomme utbruddene. Jeg likte folk som ham, som var seg selv fullt og helt, som turte å leve ut følelsene og lot folk få tenke sitt.

Da vi kom frem, åpnet han den lille jernporten. Jeg la merke til en hel del gjenstander som var satt opp langs den smale, asfalterte gangveien bortover mot huset.

«Jøssenavn, hva har skjedd her, 'a!» lurte jeg.

«He-he, ja, nå kan du lure», sa han hemmelighetsfullt.

Det stod en hermetikkboks i den lille gressbakken opp mot plenen bak. En gul oppvaskhanske var fylt med vann, fingrene bulte ut, det så svulmende og rart ut, som en løs hånd med en eller annen sykdom. Den var bundet opp i et tre ved hekken like til side for porten. Helt fremme ved det store, gule murhuset var det satt opp en bruskork på en stubbe.

*Da forstod jeg det!*

«Har du satt opp alt dette til meg?»

«Ska' værre med *jeg* òg», sa han og plirte lurt med et skøyeraktig smil som fylte hele fjeset.

Det var ikke måte på hvor fantasifull han hadde vært i utvalget av blinker. Dette hadde sannelig gamlingen gjort før! Videre var det satt opp et magasinbilde av en hjort, som var limt fast til en pappskive. Og en grotesk, naturtro plastrotte på en stein. To små medisinflasker og flere lokk i ulik størrelse. Men det som kanskje fascinerte meg mest, var de tre små tinnsoldatene – fra før krigen – som stod oppmarsjert på rekke og rad, det så ut som om de stod der og balanserte på det korte plankebordet som lå tvers over et breddfullt vaskevannsfat av gammel type, matt metall og håndtak på hver side. Helt bak

i skytefeltet stod det to fulle eggeglass med rødmaling, foran et utbrukt og kremhvitt håndkle over en liten busk.

Jeg kikket over det spinkle gjerdet til naboene. Det slo meg at vi kanskje kom til å få problemer med dem, men da jeg nevnte det, bare fnøs han og sa at de var *så* gode naboer, legefamilie og det hele. Ferdig snakka.

Da vi kom inn, skulle det spises. Bestefar var sulten. Det kommer kanskje ikke som noen overraskelse, men når bestefar var sulten, var det rett og slett best for alle at han fikk i seg noe å spise ... på røde rappen. Jeg fikk *Capri*. Han kalte det det, selv om han utmerket godt visste at det het spaghetti à la Capri. «Guttungen skal ha Capri!» utbasunerte han gjerne for alle og enhver på Jens Evensen. «Det er jaggu meg det eneste han eter.» Helt greit for meg, jeg likte det godt. Det var lettspist, og jeg fikk det sjelden hjemme. Dessuten var jeg kresen, i alle fall hjemme. Nei, Caprien pirket jeg ikke i. Den gikk ned på høykant. For nå var det ikke et sekund å miste. Selv spiste han noe varmmat fra ferskvaredisken, noe som var lunkent fortsatt. Han trengte ikke – brydde seg ikke med – å varme det opp. Det var sånn det hadde blitt med matlagingen etter at Astrid døde. Ikke hadde han håndlag for gryter og panner heller. Kokkelering så han ikke poenget med, så lenge han kunne kjøpe varmt og spise hjemme.

Jeg slafset i meg de små kjøttbollene og sosissene. Alt sammen smakte omtrent det samme og ganske lite i grunnen, men jeg likte det slik, det var noe oversiktlig over det, jeg visste hva jeg spiste, det var ingen overraskelser, som løk, paprika eller noe annet jeg ikke kunne fordra. Her var det heller ikke tilsnakk å få rundt matbordet, om jeg mot formodning ikke brukte kniven eller gaffelen på riktig måte. Hjemme var det ofte leven rundt matbordet, som regel var det kjeft å få, kresen som jeg var. Borte, derimot, var det gjerne trivelig snakk rundt bordet, og maten smakte som regel bedre, selv om det var det samme pålegget og brødet. Det rugget i matbordet da jeg kuttet opp en pølsebit med gaffelen, men bestefar kommenterte det ikke. Det var godt å spise hos ham, her fikk jeg det jeg ville ha, og slapp bryderiet med å spise sånn eller slik Jeg hadde *min* stil. Og bestefar hadde definitivt *sin*. Nå slafset han i seg de lunkne kjøttkakene så surkålen skvatt. Han smattet som et dyr og utstøtte diverse lyder av velbehag. Slik skulle det vel være når skikkelige mannfolk satt til bords med seg og sitt. Det spilte i grunnen liten rolle med bordskikken, slik tingene hadde blitt der hjemme med kun seg selv å ta hensyn til. Det var noe befriende over det. Jeg slafset i meg rød saus og spaghetti. Det føltes godt å sitte der hos ham på det nedslitte og tilgrisede kjøkkenet, jeg følte meg fri ... selv om jeg i

ånden allerede var langt ute i hagen blant hermetikklokk og tinnsoldater. Borte ved skapet over vasken tok jeg frem et glass. For sikkerhets skyld tørket jeg det godt av, med ermet til den brun- og gråstripete genseren jeg hadde på, for jeg var ikke riktig sikker på om jeg tålte bakteriekulturen like godt som ham.

«Ikke bry deg med det der.»

«Jo, men det er jo litt skittent, da.»

«Eh!» fnøs han, «det gjør'a ingenting, gutten min. Det er bare bra med litt bakterier.»

«Ok?»

«Ja, tåler'u dem, blir'u hærda, vettu.»

Visste ikke helt om det var akkurat på den måten jeg ville bli herda, men jeg sa ikke mer om saken, konstaterte bare at der i gården skulle ingen ting være såpeskurt.

«Om man ikke utsetter seg for bakterier, så tåler man det dårligere. Og så blir man lettere sjuk. Det er helt logisk», sa han med mat i munnen.

At opphopningen av bakteriene der inne på kjøkkenet hadde fått kultivere så til de grader, tenkte jeg mitt om, og så bestemte jeg meg for å ta grep om det verste sølet, etter hvert. Men først var det altså andre ting som skulle gjøres! Oppvasken og en tur med filla kunne jeg vel saktens hjelpe til med, om gamlingen trengte litt hjelp og ikke riktig ville innrømme det. Diskusjonen om vasking og hygiene var det i alle fall liten vits i å innlate seg på akkurat nå. Moder'n tok jo alltid oppvasken, så snart hun kom inn og det skulle lages middag. Mon tro om han visste det? Spekulerte i det? Den gamle luringen.

Det nedslitte sekstittallskjøkkenet hadde helt klart sett bedre dager, men der i gården skulle det ikke sløses med midlene. Gubben hadde jo pinadø vært i krigen og kjempet mot tyskerne. Rass'jonering og hele sulamitten. Var det én som var vant til å spare, så var det Syversen. Der gikk ingenting til spille. Ting skulle brukes opp, og fungerte redskapen til sitt formål, var det ikke noe poeng å kjøpe nytt.

«Bortkasta penger. Sløsing!» sa han da jeg mente at han trengte nytt bestikk. «Det fungerer da helt fint.»

«Jo da, det fungerer, men det er jo ikke så veldig delikat, da.»

«Delikat!»

«Ja, det er jo litt koselig, da, med noe som er nytt og fint.»

«Eh!»

Tenkte at bestefar nok var litt gjerrig med slike ting, men når det kom til å spandere

på meg – eller moder'n – var han raus. Og når det gjaldt drikkevarene, tylltet han daglig i seg dyre dråper i stort monn, som om han var et sort hull. Et pengesluk, faktisk, tenkte jeg og fikk det for meg at dette måtte regnes ut:

«Hør nå», sa jeg. «Dersom du kjøper tre halvflasker med vodka og atten øl i uka, så er regnestykket ganske enkelt: Tre hundre kroner i sprit og cirka tre hundre i øl, stemmer ikke det sånn noenlunde?»

«Ja ... jo», låt det litt spakt til han å være.

«Ok, la meg se.» Jeg begynte å summere det samme i hodet.

Han slafset i seg brun saus og en halv pottit, helt uten blygsel.

«Detta var godt, Edvin!» sa han med kjeften full, som for liksom å avlede meg. Skjønt gamlingen skulle ikke få slippe unna så lett. Jeg fikk samtalen tilbake på sporet:

«Regnestykket!» fortsatte jeg. «Altså seks hundre kroner, hver uke, i sprit og øl. Så ganger vi det med femtito uker ...»

«Ja! Det blir trettien tusen to hundre kroner ...» sa jeg.

Stillhet.

«I året!» fortsatte jeg.

«Hva!» lød brølet fra innunder den piggete og gråhvite barten som nå stakk meg i synet og truet med rasping, riving og det som verre var.

«Ja, det blir det!» Dette sa jeg med høy og klar stemme, så kommentaren ikke skulle drukne i etterklngen av hans utbrudd. Han himlet med de store, buskete øyenbrynene som fikk ham til å minne om Leonid Brezjnev. Tenksomt la han den grove pekefingeren mot den svære, porete og røde nesa som hadde stått sin prøve gjennom et regn av slag da han var yngre.

«Regn på det selv, da, om du ikke tror meg.»

«Æh! ... Seks hundre i uka, var'e det du sa?»

Jeg nikket.

«På ti uker blir'e seks tusen kroner. Ganget med fem ... blir'e jaggu rundt trådve tusen?»

Bestyrtelsen hans veltet over bordet og truet med å slå alt over ende. Allikevel var det som om jeg ikke riktig fikk ham med hele veien frem til de to strekene under svaret. Jeg ville at han skulle ta det inn over seg. Få ham til å innse at det i grunnen var sabla dyrt, slik han holdt på.

«Trådve tusen på ett år!» gauket han.

Nå hadde det gått opp for ham hvor mye penger det var snakk om.

«Du får en hel bil for den summen», sa jeg for å anskueliggjøre hvor mye det egentlig var snakk om.

«En bil!?» Fnys. «Jeg ska' vel ikke ha no'n bil!» kom det resolutt fra gubben.

«Nei. Ikke bil, jeg vet jo det, men liksom for å illustrere hvor mye penger det er snakk om, da.»

«Jo da.» Han forstod det.

Videre sa han at han hadde betalt rundt sytti tusen kroner for huset, i sin tid. Og da det gikk opp for ham – den uhyrlige summen det var snakk om – glemte han å tygge og ble sittende litt i taushet og riste lett på hodet.

«Ja, tenk litt videre», fortsatte jeg. «Hvor mange år har du egentlig holdt på?»

Iveren løp fullstendig av med meg, nå tok jeg ingen hensyn. Dette kunne jeg like! Regne ut slikt. Anvendelig matematikk som var nært på livet. Dessuten dreide det seg om svimlende summer. For en liten kremmer og samler som meg var dette tipp topp underholdning.

«Holdt på ...», han dro på det. «Spørs vel hva du mener med det.»

Dette ville han ikke riktig ut med, forstod jeg.

«Det er vel ikke bare i år eller i fjor at du har holdt på med å drikke øl og sprit? Det dreier seg vel om nærmere femti år, vil jeg tro? Du begynte kanskje å drikke da du var konfirmant?»

«Nei, hør nå her! Stopp en halv!»

«Eller når du var tretti år, kanskje», korrigerer jeg kjapt.

«Ja ... jo ...»

Han kunne vel saktens gå med på det.

«La meg se. Da ganger vi det opp med førti år.»

Han satt stille og betenkt, mens jeg forsøkte å ta regnestykket i hodet ...

Etter en liten tango i tallenes forunderlige verden kom jeg frem til at det dreide seg om:

«Hold deg fast ... Over én million kroner!»

«*ÉN MILLION!*»

Stolen skrapte mot parketten, og knærne til gubben slo inn i bordplata.

«Ja, mer, faktisk. To hundre og åtti tusen kroner mer enn én million», la jeg til og naglet poenget.

Da det verste sjokket hadde lagt seg, måtte regnestykket etterprøves, og vi gikk noen runder før han motvillig gikk med på at det var noenlunde riktig, selv om han aldri riktig satt to streker under svaret ... noe som irriterte meg litt, for jeg følte at jeg hadde vært så grundig, og ville liksom ha ham helt i mål med dette her, så det kunne få en preventiv effekt. Da det endelig hadde gått opp for ham, sa han: «Så det betyr at jeg ... at jeg er ... mill'ionÆR!?»

Ja, i teorien gjorde det ham vel kanskje det, selv var jeg usikker på hvorvidt vi kunne tøye definisjonen dit hen, ettersom alt sammen var konsumert og ute av systemet for lengst. Hvilken glede han hadde hatt av det hele – tidvis i svimete tilstand – var derfor rimelig uvisst, slik jeg så det. Men han tenkte tydeligvis annerledes ... Var det opplevelsene han siktet til? Var han på en måte millionær i ånden? Eller, om han hadde spart, så ville han vært en. At han derfor kunne tillate seg å tenke på det slik? Nå vel, sann sett stod han vel omtrent der han startet, tenkte jeg, ja, rent bortsett fra et knakende godt humør som gjerne kom til overflaten når han hadde fått tenning, en svalende følelse, en flukt fra ensomheten og de tunge stundene, alt sammen med det resultat at han satt igjen med noen, sorte hull i hukommelsen ... og muligens i leveren. Ikke at jeg brydde meg mye om akkurat *det*. Forstod nok heller ikke rekkevidden av konsumet hans, skjønt det spilte liten rolle for meg akkurat da. Han var som han var, og jeg var glad i ham for akkurat det. Likte ham spesielt godt når han hadde tenning og fikk det lure, skøyeraktige draget over ansiktet ... Tenk om han ikke hadde drukket? Hvordan ville han ha vært da? Kjedeligere. Mindre. Annerledes. Død av ensomhet. Hva vet jeg. Nei, hadde det kosta én million, så var det vel kanskje en dyd av nødvendighet.

Ble sittende og kose meg, tenkte på hvor moro det var å regne det ut, synliggjøre for den gamle gnieren hvor mye penger han faktisk hadde sølt bort.

«Ja-ja. Så skulle jeg altså bli sytti år, da, før jeg endelig blei millionær!» humret han og ristet på hodet, som om han fortsatt ikke kunne tro det.

«Nei, nå må jeg ringe morra'ri!»

Han reiste seg og låt omtrent som om han tok i et tak, gikk fra den glattslikka asjetten og fortsatte ut i gangen. Ved det lysegrå telefonapparatet stoppet han opp, svaiet litt og fant fokus, måtte myse litt for å finne de rette tallene på tallskiva. Det var så vidt han fikk den grove pekefingeren ned i det lille hullet i tallskiva. På første forsøk ble det gæli, og han måtte legge røret på for å starte på nytt. Så dreide han dem rundt, tallene

– 33 38 49 29 – og ventet på svar. Snart var praten i gang. Jeg ble sittende på kjøkkenet og lytte på samtalen mens jeg slikket i meg de siste restene av sausen.

«Ja da, guttungen har det bra, han.»

«Ja da. Nå har vi spist midd'an.»

Hørte kun den ene enden av samtalen, men det var allikevel ikke så veldig vanskelig å forestille seg den noe bekymrede stemmen til moder'n, om alt som måtte være sånn og slik. Ditt og datt.

«Hør nå! Trur'u'kke guttungen regna ut hvor mye jeg har drekki opp, da! Tok det i huet som ingenting. Han mener jeg har tylla i meg én hel million de siste femti åra! Gu'bevare mæ væl! Den gutten æ'kke sann!»

De fortsatte å snakke. Han dempet stemmen, men jeg forstod at det var noe om å ta det rolig når jeg var der ...

Etter en stund la han på og kom inn på kjøkkenet.

«Er'u klar?»

«Hæ?»

«Skulle ikke vi skyte på blink, da! Vi må gjørra det før'e blir mørkt, vettu!»

Han trengte ikke å be meg to ganger. Ikke om *den* saken, for var det noe jeg ville her i verden, så var det å lære å skyte. Og så av han, da, han som hadde vært med VM i pistolskyting. Han kunne vel dette bedre enn noen! Jeg spratt opp før han hadde snakka ferdig. Haakon gikk først, stolprende inn på pikerommet som lå vegg i vegg med kjøkkenet. Han romsterte rundt der inne en liten stund, og jeg satt på senga med hendene i fanget og verket etter å komme i gang. Lurte på hvorfor vi kalte rommet for pikerommet, vi var jo der og skulle skyte! Kanskje fordi rommet var beregnet på en stuepike i sin tid, der det lå ganske praktisk til og vegg i vegg med kjøkkenet, med enkel tilgang dit for en som hadde plikter der. Men så hadde det også vært min mors jenterom, så det kunne vel kanskje være det, rakk jeg å tenke før bestefar var i gang med aktiviteter som fanget hele min oppmerksomhet og mitt rastløse sinn.

Han åpnet vinduet. Trakk gardinen til side. Jeg reiste meg. Stilte meg opp bak ham. Gned bort siste rest av middagen med ermet på genseren. Her var det ingen tid å miste. Tørket håndbaken på det mørkeblå bukselåret. Jeg var klar.

*Dønn klar!*

Han knakk luftgeværet åpent og puttet inn en liten blykule. Så lukket han det med et lite knepp og la geværet an mot vinduskarmen. Vinduet vendte ut mot den smale

asfalterte gangveien som ledet vekk fra inngangsdøra – under oss – og bort til den lille jernporten ved hekken. Gressplenen lå til høyre for gangveien og skytefeltet var satt opp i den lille hellingen ned mot gangveien.

Pusten hans gikk rolig. Jeg ventet i en *evighet*!

Men så smalt det som kinaputter på det lille pikeværelset.

Skuddet dro i vei. Prosjektilet klasket inn i en av de små tinnsoldatene på planken. Soldaten tok en liten piruett og plasket ned i vaskevannsfatet.

*Tøft!*

Jeg jublet som den elleville fjortisen jeg var, han ble revet med og lo støyende. Så knakk han geværet åpent, puttet inn en ny kule og slo sammen geværet på nytt.

«Du må aldri peke geværet på no'n, især ikke når 'u lukker det, for da kan skuddet gå av. Vådeskudd! Det har jeg opplevd mange ganger. Også med dette geværet her», sa han og klappet på pipeløpet.

Nå så jeg en annen side av ham: At han kunne være så øm og lettfinnet, ante jeg ikke.

«Når 'u legger an, da ska'ru værre helt rolig. Pust rolig. Ikke stress. Bare fokuser på kornet, siktet og målet. Når alle tre er overens, da klemmer 'u forsiktig i avtrekkeren. Ikke rykk til, men klem sakte til skuddet kommer.»

Alt dette sa han mens munningen pekte ut av vinduet.

«Ja-ja-ja! Gi meg geværet nå!»

«Ta det rolig!»

«Ja da, har fått med meg alt det der om pipeløpet, vinduet og siktinga», sa jeg uten å trekke pusten. «Kom igjen, lang over geværet!»

Han forstod nok at iveren løp av med meg, og at videre forklaring var meningsløst akkurat da. Det var tross alt mitt aller første ordentlige skudd. At det bare var et luftgevær, spilte liten rolle. Gevær var gevær! Skudd var skudd! Og her kom mitt aller første ...

*Paff!*

Hadde ikke engang fått lagt an mot karmen før skuddet gikk av.

*For en skuffelse!*

«Neimen! Tror 'u er rusk, jeg!» ropte han myndig og rungende.

Geværet pekte oppover da skuddet gikk av og rammet et bjørketre ute i stikkveien. *Smekk*, sa det i løvverket. Et blad løsnet og dalte i spiraler mot bakken. Jeg syntes i grunnen at det var helt greit. Til et første skudd å være traff jeg da noe. Litt skuffet var

jeg allikevel over at jeg ikke hadde fått siktet meg ordentlig inn. Bestefar knakk geværet, ladet, pekte det ut av vinduet og ga det videre. Nå la jeg an ... tok meg litt bedre tid. Presset fingeren mot avtrekkeren, men ingenting skjedde ... før det plutselig smalt! Skuddet kom like bardust på meg som forrige gang. Prosjektilet slo inn i noen gresstuster langt bak i skytefeltet.

*At jeg ikke fikk det til, var aldeles fortærende!*

Nå ville bestefar vise hvordan det skulle gjøres. Han la an, siktet på et lokk langt der bak ...

*Kaplunk!*

Midt i blinken denne gangen også! Hvordan fikk han det til!? Han traff jo hver bidige gang.

«Du må værre rolig og konsentrert.»

«Konsentrert?» gjentok jeg tonløst.

For å være helt ærlig visste jeg ikke engang hva ordet betød.

«Konsentrasjon», sa han med hviskestemme. «Det er kanskje det aller viktigste i skyting. Prøv å ikke tenke på noe som helst. Du skal kun fokusere på målet og siktepunktet. Sørg for at avtrekket er rolig, og hold pusten når'u klemmer til rundt avtrekkeren.»

Forsøkte å gjøre alt det han sa. Nå gikk det litt bedre, skuddet var ikke så veldig langt unna det største lokket, helt foran i skytefeltet.

«Se der, ja!»

Og da ble jeg overivrig igjen, glemte alt jeg hadde lært om sikkerhet, og satte i gang med å veive løpet rundt i det trange, avlange rommet.

«Nei! Nei! Nei! Har'u blitt aldeles rusk! Pek løpet i retning av målet hele tia!», befalte han.

Jeg forstod alvoret. Og så gjorde jeg det, pekte pipa ut av vinduet da jeg fikk lov til å lade geværet selv. Jeg la an. Holdt pusten. Klemte forsiktig til.

*Kaplunk!*

*Mitt aller første treff!*

På et mål jeg faktisk hadde siktet på! Det var en ganske annen følelse enn å bare treffe noe vilkårlig. Mestringsfølelsen steg, og jeg følte at jeg hadde mer kontroll nå.

«Gu'bevare mæ væl!» ropte bestefar og slo seg på låret. «Der traff du'n, jaggu!»

En stolthetsfølelse bredde seg etter hvert som jeg gradvis fikk dette til. Jeg vokste

nok noen centimeter den dagen. *Først togturen! Og nå dette her!* Tenkte på hvor rart det var å se at noe falt ned, *så* langt borte, når jeg satt her inne. At jeg kunne få min vilje med ting som var *så* langt unna, det var en merkelig følelse.

«Kan jeg få ringe hjem?»

Måtte si det igjen og igjen, at vi hadde det så fint. Og at det hadde gått fint på toget. Og så fortet jeg meg å fortelle om blinkene og alt jeg hadde skutt ned. Etterpå fikk bestefar røret ... overhørte noe om skyting ... ja og ha ... og ta det med ro.

Inne på pikeværelset fortsatte skytinga for min del. Han bare lot meg holde på, men kikket innom en gang imellom for å se at alt gikk fint for seg. Kunne høre at kjøleskapsdøra gikk opp og ble smekket igjen, stadig vekk, men jeg tenkte ikke videre på det, hadde mer enn nok med meg og mitt.

Snart ble jeg mye bedre. Nå smalt jeg like godt ned min første tinnsoldat så den svirret rundt og plasket i vannet med ansiktet først.

«Hva traff du nå, ‘a?» spurte han med hodet inn av døra.

«Tinnsoldat!»

«Gikk’n i vannet?»

«Ja da!»

Tenkte det var på tide å forsøke seg på oppvaskhansken, som hang høyt og svulmende helt bakerst.

«Bestefar!» ropte jeg. «Du må komme! Jeg går for hansken!»

Jeg la an, pustet rolig og fokuserte på kornet, som skulle ligge midt i skåret. Helt flatt skulle det visst være, bare en liten flik av kornet fikk stikke over; jeg la det ørlille siktepunktet litt mer over denne gangen, siden blinken hang såpass langt unna. Det var i ferd med å skumre og ikke like enkelt å se blinkene ... men altså, samme det, vel ... for rett bak siktepunktet svellet den gule oppvaskhansken bristeferdig. Så det klart for meg – hadde gjort det helt siden jeg kom inn porten: hvordan det ville arte seg om man fikk inn en skikkelig fulltreffer i hansken. Så smalt det på pikerommet. Rett etterpå hørte jeg en dump lyd, som om prosjektilet klasket inn i noe levende. Den kjøttfulle lyden ga meg en gysning og en flyktig tanke om en scene fra en B-film, en Hollywood-greie. Nå silte vannet ut av hullet foran. Og bak! Snart var hansken så slunken som den skulle være, og jeg ropte over skulderen:

«Baneskudd!»

Den dryppende lyden av de siste vanndråpene tok marka. Den lille vanndammen

ble like snart borte, og det var det. Dagens dont var gjort, og stort stoltere enn jeg var akkurat da, gikk det vel knapt an å bli.

«Bravo!» jublet bestefar.

Det var bare én blink igjen som vi ikke hadde begitt oss på. Eggeglassene med rødmaling! Tenkte oppglødd på hvordan det ville arte seg.

«Siste skudd før vi tar kvelden», sa bestefar.

Her gjaldt det å konsen ... konsentrere seg.

Siste skuddet. Kun én sjanse altså ...

*Paff ... Knekk ... Splasj.*

Malingen stod fra glasset som en rød, seig tråd i lufta. En stor blodflekk bredte seg utover det kremhvite håndkleet. Hårene reiste seg i nakken da jeg tenkte på hvor tynn og følsom huden var. Og bak den tynne hinnen lå kjøttet, musklene, hjertet og blodårene som pumpet det varme livet rundt i meg. Jeg kjente hvordan pusten jobbet i korte hiv, og blodet som tikkete i tinningene på meg.

Det var en bra dag for bestefar og meg, han ropte:

«Nå har’u sannelig lært å skyte, gutten min.»

*Ja, tenk på det. Nå kunne jeg det!*

Vokste enda noen centimeter da han sa det, han som kunne det. *For en dag!* Nå begynte jeg vel å nærme meg det han det han mente om skikkelige mannfolk, slåssing, skyting og den slags. Skumringen krøp inn over oss og la seg over skytefeltet i hagen utenfor vinduet. Bestefar lukket vinduet.

Etterpå gikk vi inn på stua, satte oss til foran tv-en. Det var vanskelig å konsentrere seg om det som foregikk på skjermen. Tenkte mest på det der med skytingen og gledet meg til å fortsette når det lysnet.

Bestefar hadde øl. Nå satt han godt plantet i godstolen og så på NRK.

«Skal vi prøve en annen kanal?», spurte jeg.

«Nei, NRK er vel bra», var svaret.

«Har’u noen andre kanaler, ‘a?»

«Ja ... jo, det er vel flere», ble det mumlet fra godstolen.

Var neimen ikke helt sikker på om det stemte, for jeg hadde da bare sett at han så på NRK.

«La oss forsøke, da? For moro skyld, la oss se hvilke andre kanaler du får inn?»

«Hva er påenget med det, ‘a?»

Etter litt masing fikk jeg viljen min. Gikk bort til apparatet, skrudde på knappene på den gamle trekassa. Først spraket det i sort og hvitt før skjermen fylte seg med snø. Etter litt fikling fant jeg noen uklare og skeive bilder. SVT 1 stod det å lese av logoen oppe i hjørnet. Forsøkte å rette litt på antennen som stod oppå tv-en, flyttet litt på de lange, spisse teleskopstengene, og snart fikk jeg inn et klart bilde. Hadde sett en god del på svensk tv hjemme på Nøtterøy. Forstod det forholdsvis godt, språket. *Han* derimot mente at det var noe ordentlig tull alt samma! Drive på sånn, justere og skru! Nei. Bytte kanal, hva skulle det være godt for? Kunne vi ikke bare holde oss på NRK, da? Så vet vi hva vi har å forholde oss til. Han så virkelig ikke påenget. Nyheter klokka sju, alt sammen på vårt eget språk. Det var da vel enklest sånn, ble det sagt fra godstolen.

Telefonen ringte. Jeg spratt opp. Det var moder'n igjen. Forsikret henne om at alt var i sin skjønneste orden. Vi pratet litt, før jeg med ett ble avbrutt av kauking fra stua:

«Hvordan bytter jeg tebakke? Dette blir jo bare rot! Nå må du komme og skifte tebakke! Klokka er sju, det er nyheter!»

Jeg avrundet samtalen. Gikk inn og trykket inn den runde knappen øverst til høyre, den som fortsatt var stilt inn på NRK. Forsøkte å forklare systemet med de to kanalene på de to forskjellige knappene, men han mente at det ble altfor mye å holde rede på.

«Det er altfor komplisert!» ropte han.

Nei, ikke kunne vel han forstå påenget med å drive på slik, bytte kanal og fikle rundt i apparaturet! Nei, det fikk holde å ha tv-en på én kanal, var konklusjonen fra gubben. Ja-ja, det var hans apparat. Hvis det var slik han ville ha det, fikk det bare være. Tv-en spraket og haltet over på NRK. Fikk akkurat satt meg ned i stolen da den røde skriften for rundt den blå kloden, til musikken som låt som omtrent som en skrivemaskin. Først var det politikk. Og så noe om Midtøsten. Deretter et innslag om Vinmonopolet som skulle holde åpent også på lørdager, fra januar 1985. Bestefar kvapp til i stolen, rettet seg opp i ryggen og lente seg frem på stolen.

«Ty!»

Ty, sa gubben, men jeg sa jo ingenting, ikke hadde jeg tenkt å si noe heller. Bestefar satt med det ene øret rettet mot apparaturet, håndflata la han om øret som en hørelur. Helt i ro. Etterpå rettet han en grovkalibret finger mot tv-en.

«Der ser'u! Nå har pollitikra endelig finni på no' lurt!»

Han la ansiktet i tenksomme folder og mumlet et eller annet om at Kåre Willoch kanskje ikke var så dum allikevel. Begynte han å bli pussa, eller? Det var litt vanskelig å

si. Jeg visste jo knapt hvordan det var å være full, eller pussa, for den saks skyld. Jeg hadde kun drukket én gang tidligere. Det var på klassefest hos Pælan, noen uker tidligere. Jeg ble veldig full på kirsebærvin, Kir, var det vel. Måtte legge meg ned på senga en lang stund, alt hadde gynget, og jeg ble kvalm. Men det virket ikke som om alkoholen hadde samme effekt på ham. Ja-ja, han var vel vant til det. Ble litt imponert over hvordan han kunne tulle i seg, uten at det tilsynelatende hadde noen som helst effekt på den store kroppen.

Etter nyhetene var det *Kvitt eller dobbelt* med Knut Bjørnsen. Kjedelig. Det var en hel masse uinteressante spørsmål om et tema som nok ikke interesserte mange andre enn mannen som ble spurt ut. Han kunne alt som var å vite om norske skøyteløpere fra før krigen en gang. Unyttig kunnskap, tenkte jeg og satt mest og irriterte meg over at vi ikke kunne bytte kanal.

Nå begynte vel bestefar å merke virkningene av alkoholen? Jo da, han var vel kanskje mer pratsom av seg. Og snart var han i gang med å fortelle historier fra barndommen:

«Syv brødre var vi.»

Jeg skrudde av tv-en. «Det var stor aldersforskjell mellom oss.»

Satte meg ned, fulgte med med øyne som rant over av forventning.

«Jeg må vel ha vært rundt tolv år. Ja, et par år yngre enn du er nå, sku' jeg tru. Det var en solskinnsdag i mai. Trærne var friske og lysegrønne. Det var en strålende søndag. Lillebroren min, Fredrik, var pønta så fint. Han sku' i kjærka. Folk gikk i kjærka på den tia, vettu. Seks år og flott var'n. Klarte ikke å dy meg. Klatra opp i plankestabelen bak skifabrikken. Det var flere meter opp til toppen, men jeg kløyv opp. Lå på lur og sneik på'n Fredrik, som hadde satt seg til like under, med en sølekake i ei bøtte. Sikta meg inn etter alle kunstens regler og slapp malingskosten jeg hadde tatt med. Kosten datt rett i bøtta så sølekaka skvatt om ørene på pjokken i blådressen. Litt av et blinkskudd, hva!»

Han slo seg på låret og lo voldsomt.

«Da skulle du ha sett'n Fredrik! Den fine lyseblå dressen va'kke til å kjenne igjen. Ja, for ikke å snakke om den hvite sløyfa! Også satt'n i gang å belje. Jeg var nede på et blunk og måtte ta beina fatt, da gett.»

Så lo vi. Slo oss på låra, lente oss bakover i stolene og tørka tårer.

Det gjorde ikke noe at jeg hadde hørt historien før. Storkoste meg når han fortalte historier fra livet sitt. Det var noe fint over at han som var voksen, tok seg tid til å by på

seg selv, fortelle alt sammen. Full av innlevelse. Og bare til meg.

Kanskje var det derfor: At nettopp *den* hendelsen fra barndommen på en eller annen måte ansporet ham til å bli slik en treffsikker type. At skytingen som han fant senere i livet, kanskje nettopp hadde sitt utspring i den episoden, da det nok i ettertid må ha gått gjetord om en blinkens mann i Syversen-familien.

«Fortell om slåsskampene, bestefar. Og bokseklubben.»

Han satte seg helt frem på stolen med brede bein. Utestemmen fungerte godt der inne i stuerommet. Fortellingen forsvant langt ut på kjøkkenet.

«Bokseklubben, ja. Her kommer'e et tjuvtriks du bare må lære deg. Om du vil bli god til å slåss, vettu, kan det komme godt med», sa han med glimt i øyet. «Ær'e noen på skolen som plager 'æ?»

«Nei, ikke egentlig», svarte jeg, selv om det ikke var helt sant. Gunnar, den kjipe drittsekken, var nokså vennelig! Skulle ha gitt mye for å ta igjen på ham, tenkte jeg, men sa ingenting til bestefar om akkurat *det*. Gunnar fikk med seg andre, og senest i forrige uke hadde det blitt ganske så ubehagelig, da han hadde fått med seg en fra A-klassen som het Danny. Han mente at jeg hadde sagt det ene og det andre om ham, noe som ikke var sant engang. Det var sikkert bare noe Gunnar fant på for å få meg i trøbbel. Det endte med at Danny – som var en god del større – fikk meg i bakken og holdt meg nede, mens mange andre stod i ring rundt og ropte «*mere blod!*». Dette gikk jeg og tenkte en del på, det bekymret meg: Tidligere hadde jeg som regel kommet forholdsvis godt ut av slike situasjoner, men nå i det siste begynte de andre å bli større og sterkere enn meg, selv om jeg tok armhevinger hver kveld i et forsøk på å holde tritt.

Bestefar fortsatte:

«Nei vel. Det er bra. For hvis noen er ute etter å ta'ræ, så husk på én ting. Lat som du er enda mindre og svakere enn du er.» Han stablet seg opp i stående, stavret frem på gulvet, krøp sammen og gjorde seg litt mindre, før han brått skøyt brystkassa opp og ut, samtidig som han reiste en grov knyttneve opp bak øret med voldsom kraft og gjorde seg stor og farlig.

«Serru. Du bare later som du er redd'n. Når'n trur at'n har overtaket, kommer'n for å ta'ræ. Det er da du kommer som et lyn og er over'n som en tornado. Også klinker'u te'n før iddiotien får summa seg.»

Han slo et stort hull i lufta.

«Sånn!»

En tenkt motstander gikk i gulvet, tumlet bortover og traff veggen bak tv-en med et tungt skrall. Jeg så det livlig for meg. Det var lurt og overraskende. Knepet kunne nok komme godt med, tenkte jeg, og så gledet jeg meg til å forsøke det. Anledningen ville nok ganske snart by seg, for det var mye slåssing på skolen. Riktignok ville det vel bli litt mindre, nå når jeg skulle begynne på ungdomsskolen, men allikevel hendte det fortsatt at vi gikk i tottene på hverandre. Og selv om jeg var liten, var jeg ofte involvert. Gikk nok for å være rimelig hissig og fryktløs. Og jeg tålte virkelig ikke at folk insinuerte at jeg var liten, da klikka jeg i vinkel og fløy i synet på dem. Problemet den siste tiden var at Gunnar og hans kumpaner hadde blitt såpass mye større enn meg. Det skulle nok bli vanskelig å hamle opp med ham, nå, og dette måtte jeg gjøre på egen hånd, for å sladre til de voksne var feigt. Nei, dette må jeg klare selv, tenkte jeg. Ja, om jeg skal være et mannfolk, som bestefar.

«Vel», fortsatte bestefar, «det er bra at ingen plager ‘æ.»

Han gransket meg med et dypt blikk.

Forsøkte å late som om jeg var sannheten selv.

«Den siste gangen jeg brukte trikset, var i Oslo bokseklubb. En drittstøvel som trodde’n var no’ til kar! Og jeg gjorde meg liten og stakkarslig. Da var’n over meg, serru. Den brautende iddioten. Ville vel banke meg opp, da, siden han trudde’n kunne ta meg. Det var da jeg skvatt opp, smalt til som ei rottefelle og klinka te’n midt på kjakan!»

Bestefar viste med neven hvordan det hadde foregått.

«Trur’u’kke typen slo kollbøtte!»

Han tegnet opp en sirkel med pekefingeren.

«Bakover i løse lufta!»

Bestefar satte de smale, lure øya i meg. Bak knivrispene lurte en morsom fortsettelse. Og før han kom til poenget, satte han i å flire, der han satt helt fremme på stolkanten nå, med latterårer i øyekrokene.

«Trur’u’kke kålhuert presterte å tumble ut av sin egen jakke. Jeg slo’n pinadø ut av jakka!» brølte gubben sammen med en latterbyge som fikk ølommen til å duve frem og tilbake mellom knærne. Og så klasket han seg avslutningsvis på låret med full kraft, så det sang i rommet.

Så for meg imaginære skikkelser nedover diverse trappeløp, jakker som svingte

av og slo ut i luften og dalte til jorden som fallskjermer, mens idiotene Gunnar og Danny slo kollbøtter nedover trapper og slo paddeflate inn mot hvite vegger.

«Harr'u hørt på maken!»

«Nei! Den tar kaka!»

Nå var jeg også over i ropemodus. Og vi lo støyende. Er det mulig!? Tenkte en liten stund på dette med å slå til noen *så* hardt, treffe *så* godt at vedkommende mista jakka i svevet ... Det må vel ha vært ordentlig krutt i den neven med over hundre kilo bak slaget.

Nå kom kvelden til *det* punktet som nok moder'n nevnte så vidt i telefonen, og som du sikkert skjønner, hadde jeg forstått såpass:

«Best å krype til køys», sa jeg.

Han var enig, og ble sittende mens jeg gikk opp på badet og pusset tennene. Sjekket nåla på baderomsvekta og tenkte at det var liten vits i å spørre, da han kom opp trappa med et godt grep om gelenderet. Vi ga hverandre en godnattklem, og jeg gikk inn på det store soverommet, løftet på dundynene og la meg godt til rette i dobbeltsenga på rommet han og Astrid hadde delt da hun fortsatt levde. Leste litt i et Donald Duck-blad han hadde lagt frem på nattbordet. Hørte at han romstere rundt i etasjen under. Nå skulle han ringte den andre dattera si, som han hadde lite kontakt med. Det ble noen høyrøstede minutter. Det slo meg at det kanskje ikke var noen god idé å ringe til folk så sent på kvelden, når han i tillegg var ganske påseilet.

Sovnet snart fra hele affæren. Bestefar sov ikke i det rommet lenger. Han hadde installert seg på rommet, vegg i vegg. Et lite rom, på størrelse med det avlange pikerommet i etasjen under. Der inne var det en lav seng som var enkel å komme opp i og lettvint å ta seg ut av. Der kunne han boltre seg som han ville. Trengte ikke engang å skifte sengetøy. Det var ingen som hadde noe med hva som foregikk der. Skittent som bare det. *Inn-liggi*, som han kalte det. Jo da, det var enklest på den måten. I enkeltsenga på gutterommet kunne han gjøre som han selv ville, og så var det store soverommet til gjester. Så slapp han å forholde seg til dobbeltsenga og alle minnene om et samliv som en gang hadde vært ryddig med blendahvite rysjer og tyllgardiner. Han var vant til å sove på det lille rommet nå og gjorde vel også det innimellom da Astrid levde. Om han hadde vært på en rangel, eller om snorkingen hans ble for voldsom.

Jeg våknet jeg noen timer senere: Det var et voldsomt rabalder fra rommet vegg i vegg. Roping. Kauking. Og en ekstrem-snorking jeg aldri hadde hørt maken til. Hadde det vært konkurranser for slikt, hadde gubben vunnet de gjeveste pokaler. Det var ikke

noe skummelt over det, men det var så høylytt at det buldret som en fjern torden. Det ristet i veggene så ting stod i fare for å ramle av hyllene, tenkte jeg og lurte på om jeg måtte ta grep. Jeg var lys våken. Og det var ganske umulig å sove. Kunne nesten ikke tro at alt dette bråket og ståkingen kom fra én og samme person, som til alt overmål lå horisontalt. At han ikke vekket seg selv, lot jeg meg et øyeblikk fascinere av. Nå hørtes det ut som han var i basketak med seg selv. Han kastet på seg så senga knirket i sammenføyningene. Og så kauket han et eller annet uforståelig. Hva skulle jeg gjøre? Ville jeg i det hele tatt klare å vekke ham? Noe måtte i alle fall gjøres, for her fikk jeg altså ikke blund på øyet. Jeg stod opp. Tasset barbeint over gulvet og åpnet forsiktig døra til rommet hans. En smal lysstrime la seg opp som et høylys over dynen. Han hadde sovnet med klærne på. Forsøkte å riste litt i ham. Nei. Ingenting skjedde. Forsøkte igjen. Nå gikk den ekstreme snorkingen over i en noe mer vanlig, høylytt dur. Dyttet litt hardere i ham. Han snudde seg over på siden og mumlet.

Snorkingen ga seg!

Jeg ble stående i døråpningen og smile lunt, oppriktig glad for å være der med ham på tomannshånd. Skyting. Snorking. Kauking. Og drikking til tross. Dette var mannfolkgreier, forstod jeg. Og bestefar fylte rollen helt. Nå hadde jeg fått et innblikk i hans helt verden, på godt og vondt. Og nå som vi to delte hus og var tett på hverandre, forstod jeg at denne bautaen av et mannfolk også hadde visse svakheter og sårheter. En ømhet. En godhet. At en form for lindring måtte til. Han trengte nok meg, forstod jeg. Akkurat som jeg trengte ham. Vi to som slet i hver vår ende av manndommen, og som etter beste evne forsøkte å fote oss frem og være oss selv.

Det sterke sollyset fant veien inn gjennom de flortynne tyllgardinene, det gylne lyset badet det store soverommet og strakte seg inn de mørkeste krokene. Det var en renhet over det hele som nærmest virket upassende. Jeg ble liggende litt og fundere over kontrastene, da jeg med ett kom jeg på det! Hallo! Her gikk det ikke an å ligge og dra seg, nå når dagslyset var såpass insisterende og hele det langstrakte skytefeltet lå fullstendig oppe i dagen. Gned søvnen ut av øynene. Kunne ikke komme meg fort nok ned trappa og inn på kjøkkenet.

«Hei», sa han, smilte som om han ikke bar det minste preg av sjøslaget fra natta i forveien.

«Hei. Er du oppe allerede?»

«Klart det!» svarte han med den største selvfølgelighet.

Tøft! Det var noe mandig over det også: At han som gikk til sengs lenge etter meg, som hadde vært i kast med de syv hav siden, nå stod der med frokosten fiks ferdig. Og så jeg da, som trodde at det var *jeg* som var ivrig på livet og hva dagen ville bringe!

«Sku'kke vi fortsette med sky...»

«Jo!» avspiste jeg ham med og var dønn klar.

«Men først.»

Han hevet pekefingeren, tok en liten pause:

«Frokost.»

Egg og bacon. Etterpå løp jeg ut, satte opp alle blinkene for å fortsette der vi slapp. Etter noen timer begynte jeg virkelig å få dreisen på det. Traff blinkene på nesten hvert skudd. Bestefar var strålende fornøyd med sin lærevillige dattersønn.

Men ... det var søndag, og jeg måtte snart tilbake til Tønsberg.

Vi tok avskjed på perrongen med fynd og klem, akkurat som det skulle være. Savnet ham allerede før jeg hadde kommet meg på toget. Ble sittende og se ut av vinduet. Han stod igjen på perrongen og ventet til toget satte seg i bevegelse. Han vinket og løftet på sikspensen. Og da, når jeg var ute av syne, gråt jeg noen stille tårer. Og så *jeg* da, som hadde tatt toget alene til storbyen, lært å skyte og var på slik god vei til å bli en mann. *Nå satt jeg der og gråt!* Tørket tårene i smug. Så meg rundt, konstaterte at ingen la merke til det.

*Ja, det skulle sannelig tatt seg ut!*

DA JEG VÅKNER på gutterommet morgenen etter, blir jeg liggende og se opp i taket, aldeles ørsken. Det er knapt så jeg husker hvor jeg er. Det er da de kommer, alle tankene om hva som venter. Dette som jeg bare *må* igjennom, og som jeg har gruet meg til i flere dager ...

Har jo møtt bestefar hver eneste gang jeg har vært hjemme fra England. Jo da, jeg har vært innom på gamlehjemmet der han bor nå, men jeg liker det ikke. Selvsagt er det godt å se ham, men i min verden skurrer det å se ham slik. Det er ikke sånn det skal være, det er ikke slik det var før. Ingenting kommer til å bli det samme som den gangen da han var stabbete og rungende, og jeg var pur ung. Da vi dro ut i Nordmarka med pistolen i sekken og jeg skulle få skyte med grovkalibret revolver for aller første gang. 44 mm. Smith & Wesson. Hadde vel knapt nok sett en ordentlig revolver. Husker at rekylen slengte armene med dobbeltgrepet høyt i været. Etterpå traff jeg ingenting. Ble vel såpass redd for slaget fra våpenet at jeg spent meg. Og de spede armene mine var nok ikke akkurat skapt for det groveste kaliber. Og så tenker jeg på hvor stor, hvor sterk *han* var da han holdt våpenet i én hånd, klemte til og tok rekylen på strak arm.

*Alt er annerledes nå!*

Besøkene på gamlehjemmet er ikke det samme som turene inn til Oslo da jeg var i puberteten. Spenningen, magien har blitt borte med årene. Vi som pleide å dra på tur i skogen og var fri til å gjøre som vi ville. *Den tiden er forbi.*

*Det kommer aldri til å bli slik igjen!*

Jeg ser for meg hvordan han vinker med den grove neven. Den grå sikspensen. Og med brystkassa brettet ut av jakkeslagene på den mørkegrå bleseren. Og så vet jeg at det kapittelet er lukket for alltid. Selv når jeg sitter her og skriver tretti år etterpå, kan du sikkert forstå at jeg får jeg tårer i øynene når disse historiene lukker seg, for jeg vet at reisen med ham er over, at dette – denne skriveprosessen – er min aller siste reis med ham. Og så er det samtidig godt å hvile i det, gjenleve minnene og male dem opp en siste gang. Det å skrible dette ned har på mange måter gitt ny pust og liv til ham som har vært død i så mange år nå.

Forrige gang, på gamlehjemmet, satt han bare der og så tomt ut av vinduet, hadde lite å melde og var virkelig ikke til å kjenne igjen. *Eventyret med bestefar var jo så mye mer enn det!* Hvor ble det av den vomfulle herremannen med flatcap? Han som stod bredbeint og slo seg på låret så det gjallet. Han som fortalte skrøner som kom fra langt nede i mellomgulvet et sted. Han som lo rungende og smittende, med øyne som glødet i mørket. Og som fikk tenning når leken og det levende livet stod på trappene og ville inn.

Han ga nok litt opp etter at han fikk slag. Han er heller ikke like kvikk i toppen lenger. Forrige gang jeg var innom, var det jeg som egenhendig satte opp tippekupongen. Det var som om han ikke kjente rutinene og gangen i det lenger. At han ikke riktig forstod hvilke lag som var med, og alle spekulasjonene. Det er som om det rike følelsesregisteret har blitt forflatet, at han motvillig bare følger den kjedelige tralten på gamlehjemmet, hvor han ikke riktig finner seg til rette. Kanskje innser han det selv: at han ikke henger med lenger. Og så orker han ikke å anstrenge seg.

*Det er trist!*

Jeg fester blikket hardt i den skrå takflaten over senga. Alt det vi har gjort sammen i alle disse årene, alt vi har diskutert og hatt glede av ... er det virkelig forbi? Den siste tippekupongen ble vel mest en symbolhandling. Noe jeg *måtte* gjøre. Noe jeg nærmest hadde tvunget igjennom, fordi jeg nektet å innse de harde realitetene. Som om jeg klamret meg til håpet om at han med ett skulle kvikne til og være akkurat som før. Nå har han ifølge moder'n blitt enda verre siden sist. Tilstanden er såpass dårlig at de for noen dager siden flyttet ham til sentralsykehuset i Vestfold.

Dette kommer til å bli en lang søndag, innser jeg ...

Blir liggende lenge og kikke opp i den rene flaten over meg, der ingenting annet ansporer mine tanker enn det jeg selv velger å dvele ved. Ønsker virkelig ikke stå opp for å møte denne dagen som allerede har versert i mitt indre en god stund. Forsøker å holde det et stykke fra livet, dette vonde som jeg vet kommer, som jeg er redd vil endre så mye.

Har aldri møtt døden eller sett forfall på nært hold. Det er et ukjent og karrig landskap. Tenker om døden, om forråtnelsen, at det i kraft av sitt vesen på mange måter er så diametralt forskjellig fra alt det jeg står for, jeg som fortsatt er ung, skapende og full av virketrang. Hvordan skal jeg som er livsbejaende og såpass konstruktiv takle alt dette? Jeg som forfekter det levende livet, aspirasjonene, pågangsmotet og alt som er vakkert og oppbyggende? Hvordan skal jeg som er fylt med håp og ønsker om at alt skal ordne seg,

hvordan skal jeg klare å holde det ut? Fatter det ikke. Samtidig kan jeg ikke fortsette å fortrenge det, eller utsette det, for også dette må jeg møte som en mann! Det starter her og nå. Polaritetene. Ytterlighetene. Livet og døden. Gapet mellom ytterlighetene er for stort til å fatte, alt sammen er overveldende. Samtidig er det noe vakkert ved det, at forråtnelsen og døden er en forutsetning for nytt liv og ny vekst. At noe må dø for å gjøre plass til noe annet. Begynner å ane noen sammenhenger jeg ikke har tatt inn over meg tidligere. En syklus jeg er en del av. Som han er en del av ...

Forsøker å skyve bort de vonde følelsene for i det hele tatt å makte å stå i det og møte dagen.

«Edvin!»

«Ja!»

«Nå er det frokost.»

Alle de store tankene og såre følelsene glir litt av meg, da jeg hører stemmen til moder'n, som etter beste evne forsøker å kvitre på en slik måte som alltid har fått meg opp av senga.

«Ok!»

Da jeg kommer ned på kjøkkenet, ser jeg hvor pjusk hun er. Håret er tørt, nærmest litt ustelt. Den litt lute holdningen har jeg heller ikke lagt merke til før. Hun dekker frokostbordet med rolige bevegelser. Det slår meg at det må være enda tøffere for henne, det er tross alt hennes far. Går bort til henne. Gir henne en god klem. Sorgen i blikket hennes er smittende, men det gjør allikevel dagen litt enklere å møte, ettersom vi to er sammen om det. Det ligger også en dyp forståelse i alle de ordene som forblir usagt. Er det ikke slik at det er det vi tier om som binder oss sammen, og ikke nødvendigvis det vi snakker om? Slik står vi altså et lite øyeblikk. I stillhet. Og forstår hverandre.

Jeg går bort til kjøkkenbenken, skjærer brødkiver, legger dem på et fat og bærer det bort til spisebordet.

«Dette blir en lang dag, vennen min. Det er viktig at vi spiser godt så vi har litt å gå på.»

Og det gjør vi mens moder'n forteller om en lege fra nabolaget til Haakon. En som var så høy på pæra, nedlatende mot alle, at han daglig drev på og snek seg foran folk på T-banen, presset seg foran kvinner og barn med den alt-avgjørende dokumentmappa under armen og nesa høyt i sky. Hvorpå bestefar – som med tiden hadde sett seg lei på den oppblåste snikhanen – en dag ikke lenger klarte å stå uvirksom og se på. Da legen var

på god vei inn døra på T-banevognen, satte Haakon skulderen til. Et aldri så lite puff var alt som skulle til fra den røslige kroppen. Hundre og tjue kilo fjellstø motstandsmann var ikke akkurat noe å skubbe seg på, sa hun med et lunt smil. Og det Haakon hadde ment som en aldri så liten dult, fikk da også et ganske kapittalt utslag, ettersom legen jo også var på god vei, rett frem. Hardt ut og rett til side for døra smalt snikhanen rett i vognveggen så alle de viktige papirene fra dokumentmappa flagret utover perrongen.

Noe vått og varmt skimrer i øynene hennes: «Og vet du! Folk applauderte og lo.» Hun ler hjertevarmt.

«Ja, det var virkelig til pass for sniken», sier jeg og ler.

Det føles godt å ta dette frem nå. Historiene som forteller så mye mer om hvordan han egentlig var, og ikke hvordan det har blitt etter at han fikk slag.

«Ja, han var rettskaffen, Haakon. Han likte virkelig ikke urettferdighet og kunne ikke fordra at noen behandlet andre dårlig.»

«Nei, han likte ikke det», sa jeg. «Akkurat som den gangen han la merke til en liten gutt utenfor butikken, som hadde så lange øyne på isen til gutten ved siden av. Bestefar så misunnelsen i guttens blick og tok affære, gikk inn i butikken og kom ut med en is til den andre, slik at begge to hadde hver sin.»

«Ja», sa hun, «han tok liksom tak i det som ikke var riktig, forsøkte gjennom sine små, hverdagslige handlinger å gjøre rett. Han var ikke typen som gikk over på den andre siden av gata eller snek seg ubemerket forbi. Nei, han gikk rett inn i det og tok affære.»

Kjenner at jeg er stolt av min staute venn, som hadde hamlet opp med alle idiotene og urettferdigheten. At han hadde baller og turte å hamle opp med det som andre passerte i stillhet, det imponerer meg. At han brydde seg, stod opp for det han mente, og tok risikoen på strak arm, gamle gubben. Det virket ikke som om det var noe alternativ for ham å handle annerledes. Han var på mange måter en uredde hverdagshelt ... Tenker at også jeg burde forsøke å være sånn ... for kanskje er det nettopp slike handlinger som er altavgjørende, og som forteller alt om deg som person. Det å være mann handler vel også om å tørre å stå opp, mene noe og handle deretter. Innser at jeg må ta ansvar, si ifra når noe ikke er riktig, gjøre det til en del av meg og få det til å sitte i ryggmargen, slik at handlingene blir en naturlig forlengelse av det jeg står for ... Så hva er det du står for, Edvin? Hva er det du vil kjempe for med liv og lyst?

«Er du klar. Skal vi kjøre?»

Vi gjør det. Drar inn på sykehuset. Får det overstått.

Tilstandene som råder i gangene på sentralsykehuset, får meg til å tenke på unntakstilstand i et krigsrammet land. Det er senger overalt i gangene, med lette skillevegger som knapt nok dekker innsynet til pasientene. Legger merke til en hvit potte på gulvet, etterlatenskaper jeg strengt tatt ikke behøver å se. Ser en person – hvis kjønn er ubestemmelig – gusten og grå. Han eller hun virker mer død enn levende. Lenger ned i gangen ser vi en annen gammel type med drypp i armen, som helt klart er i en slik tilstand at vedkommende burde ha vært unndratt offentlighetens lys. Der ligger de gamle, de som en gang var nasjonens stolthet, åpent til skue med alle sine skavanker. Fylkeskommunens glatte fasade har i realiteten en stor verkebyll. Og så tenker jeg at dette her, det burde vel slite politikerne på samvittigheten. Det er som om vi får et uønsket glimt i en forgjengelige verden som jeg ikke ante eksisterte. Det blir så tydelig: at sykehuset ikke strekker til, og at det er noe politikerne og de som drifter dette, ikke får til. Og så her, i et av verdens rikeste land! Slett handlekraft. Molbo-politikk går jeg innover i korridorene og tenker. At det til de grader går ut over de gamle og døende som ligger slik i gangene med sin siste puls. Og så jeg da – som fortsatt er ung og frisk – og som går forlegent forbi alt dette som skulle være privat, mens jeg forsøker å late som om jeg ikke ser hva som foregår ...

Skjønt det gjør jeg altså! Alt sammen. Potten. De brunstenkte våtserviettene. Dren. Utlagt tarm. Maskiner som puster. Flekkete laken. Og de tilsmussede sykehusveggene, som sikkert er fulle av sykehusbakterier. Og så går jeg målbevisst nedover korridoren med joggesko fra London, forsøker å gi inntrykk av at det er greit, at såpass må jeg takle og tåle.

*Men det er ikke greit!*

*Jeg er dypt sjokkert!*

Bildene av alt dette som ikke angår meg, brenner seg fast og blir med meg ...

«Vet du om bestefar ...»

«Nei, de har ikke sagt noe om det. Vi får belage oss på det verste, Edvin.»

«Ok», svarer jeg spakt.

Da vi kommer frem til riktig avdeling, spør moder'n en sykepleier om hvor han er. Det viser seg at han òg ligger på gangen! Sykepleieren viser oss bort til stedet hvor de har plassert ham. Hun skyver den tynne skilleveggen ved hodeenden litt til side ...

Og der ligger bestefar.

Det er godt å se at han er i live, og ikke bare høre historiene eller leve opp igjen minnene. Det tomme blikket hviler i taket. Enser han oss i det hele tatt?

*Fortvilelsen støter på!*

Kjenner pulsen i tinningene og gråten i halsen. Føler meg handlingslammet, vet ikke riktig hva jeg skal si, eller hva jeg skal gjøre. Hvor ble det av inderligheten, bamseklemmen og den rungende latteren som startet nede ved gulvet?

*Det gjør vondt å se ham slik!*

Vi setter oss ned. Synes jeg ser det lune smilet lure bak de bleke leppene, skjønt det kan være noe jeg innbiller meg fordi jeg så gjerne vil det. Han virker svak. Uttrykksløs, som om han har begynt å bli gjennomskiktig.

Moder'n tar hånda hans, klemmer den inn mot brystet. Jeg står der, famler med tankene, forsøker å komme på noe å si. En tåre presser seg frem. Men jeg vil ikke gråte nå og gi inntrykk av at jeg har gitt opp håpet. Ikke nå. Foran ham. At dødens forgård skulle være et så stusslig sted, ante jeg ikke. Sykehuskorridoren er full av pasienter og besøkende, folk – som meg – som sikkert også lurte på hvem sin tur det er til å møte evigheten. Ser rundt meg: Alle disse gamle menneskene som nærmest motvillig – eller av gammel vane – holder fast ved det lille som er igjen av liv i de gustne, rynkede kroppene. Hadde liksom forestilt meg at det skulle være noe storslagent over det. Motstandsmenn som blir skutt når de forsøker å rømme fra tyskerne. Thelma & Louise. Butch Cassidy & The Sundance Kid. En indianer som går opp på fjellet for å møte døden alene med seg selv, sin historie. Livet, døden og utsikten. Slik har jeg forestilt meg det. Slik som det er på film. Ikke sånn som dette her! Dette er jo bare trist og stusslig. Stakkarslig og lite verdig er det, at han som har kjempet for landet under krigen, som rømte fra fangenskap, og som forsørget familien som sultet under krigen, at han skal ligge her åpent til skue, i all sin ynkelighet ... det største mennesket jeg noensinne har kjent. Så har de altså klart å gjøre ham så liten at han må ligge på gangen og vente på døden. Ærekrenkende. Det er det det er! Nei, dette er virkelig ikke greit!

På en måte er det godt å ha noen å skylde på, noen å være sint på, for hva kan jeg egentlig gjøre, annet enn å akseptere? Han er tross alt gammel og syk og har vært det ganske lenge. Når jeg ser inn i øynene hans, virker de livløse. Han forsøker heller ikke å si noe. Vet ikke engang om han klarer å snakke lenger. Moder'n mente at han sluttet å snakke for noen dager siden, da han forstod hvor det bar, at han kanskje har problemer med å huske ordene og derfor ikke ønsker å famle og virke dum, at han ikke vil vise

svakhet. Det blir litt lettere for meg når jeg tenker på det slik: at det er han selv som har valgt det bort, og på den måten hever seg over ynkeligheten. Og at han er der inne et sted med hele sitt brennende vesen. *Han* som har oppdratt meg til å være så sterk, som lærte meg å skyte og slåss som et mannfolk, han vil vel ikke at jeg skal sitte igjen med det inntrykket av ham. Tenker at *det* er helt greit, at han skal få lov til å beholde verdigheten. Og så får jeg heller forsøke å huske ham som han var da han møtte hverdagen med robust liv og lyst.

«Hvordan er det med deg i dag da, Haakon?» spør moder'n.

Han svarer ikke.

«Edvin er med i dag?»

Han slipper grepet rundt moder'ns hånd. Får et inntrykk av at han griper etter min. Tar den knortete og kalde neven, knuger den i min varme. Og så sitter jeg der, breddfull av håp og livskraft, drar ham mot meg som om jeg vil holde ham tilbake. Det er godt å kjenne de svære arbeidernevene, selv om de nå er så løse i grepet at de knapt er til å kjenne igjen. Nevene som pleide å løfte meg klar av bakken og klemme livspusten ut av meg med ektefølt hengivenhet. Jeg vil ikke slippe. Er redd han vil tumble ut i den evige stillheten, bli oppslukt av mørket. Så jeg blir sittende slik en god stund og holde fast ved ham, mens moder'n forteller litt om de siste dagenes hendelser.

*Håper ikke hun forteller om episoden på toget!*

Det gjør hun heldigvis ikke. Det føles godt å bare sitte slik og holde ham i hånda.

Rett før vi skal til å gå, skjer det noe som griper meg inn i sjelen: Idet jeg bøyer meg frem til senga for å gi ham en klem, tindrer det i øynene hans. Det er som om han åpner opp et lite øyeblikk og slipper meg inn gjennom sjelens speil. Leppene bevrer, som om han vil si meg noe, men han får ikke frem en lyd. Det behøves heller ikke, jeg forstår, han har gitt meg et livstegn og vist sitt sanne jeg i et kort øyeblikk. En kraftanstrengelse. Det gjør meg stolt. Det er alt jeg trenger for å kunne gå videre i livet, med hodet høyt hevet og brystet ut. I den korte stunden da sjelens speil lå åpent, var det akkurat som om jeg kjente urkraften hans. Jeg er helt sikker på at han så meg, at han ville vise meg at han var glad i meg, selv om han ikke var i stand til å si noe om akkurat det.

Den lille gnisten av liv tar jeg med meg ... hele veien frem.

VI HADDE BEGYNT på ungdomsskolen. Det var i grunnen ikke store forskjellen. Vi holdt oss stort sett i bakgrunnen, fant vår plass i hierarkiet og så opp til de to år eldre niendeklassingene. Var redd dem, ville ikke legge meg ut med noen av dem, de som var høyreiste og rakryggede, stod i grupper og konverserte hverandre med dype røster mens de lo støyende av vitser som verserte over hodet på meg. Det var på den tiden da to år var en evighet, en evighet som utgjorde en av disse store, store forskjellene. Vi var bare barnerumper i de høyreiste ungdommenes øyne. Vi var fjorten. De var seksten. Det var som om det var reist et piggrådsgjerde det var umulig for oss smårollingene å forsere. Stort sett var vi vel de samme som vi hadde vært på barneskolen, selv om visse hadde latt dunbarten gro over sommerferien. Jeg hadde fått meg jakke med skulderputer, en gul- og sorttruet. Tøff, syntes jeg. Det jeg ikke hadde i høyden, fikk jeg ta igjen i bredden, må jeg ha tenkt, for fin var den ikke, og ikke så jeg videre smart ut i den heller. Men skulderputer skulle jeg ha. Og store skulle de være.

Gubben mente at han hadde slutta med å ta rulla i garderoben. Til vår store skuffelse. Når han ble oppfordret til å dra'n, svarte han: Forsøker å legge det av meg. Men hvorfor, spurte vi? Må komme meg videre. Det holder ikke bare å være han som tar rulla. Det er andre ting som gjelder nå.

Ellers var det meste som før. Hadde fått noen nye lærere og noen nye fjes i klassen. Men det var ikke på skolen det skjedde i syvende klasse på ungdomsskolen. Nei, det var på Føyenland. Det var der tingene utartet for oss på den tiden, da vi følte oss utilpasse blant de store i skolegården. Rundt husveggene på øya vår, og spesielt rundt husveggene til Pælan. Det brygget opp til krig. Den store blåserør-krigen!

Jeg lette som en gal etter gamle kleshengere i skapet til moder'n. Reiv kjoler av og hev gensere i dynger innerst i skapet. Problemet var at de skulle være av akkurat riktig type, blåserørene. Hard plast. Og stangen måtte være hul. Det var hele poenget. For å få de harde ukokte ertene inn måtte blåserørene være hule og ha riktig dimensjon. Jeg lette frenetisk, fant noen av metall, men de var helt ubrukelige. Den neste hadde ikke engang stang til å henge bukser på. *Helt feil!* Romsterte videre, hadde ingen tid å miste. De andre gutta var godt i gang. Våpnene deres var klare. Snart skulle det deles inn i lag. Her var

det ingen tid å miste. Ville for alt i verden *ikke* gå glipp av den store blåserør-krigen.

Hva med denne? *Jess!* Sort. Hard plast. Og hul. Forsøkte å putte en ert inn. Den rullet inn i hulrommet, trillet uhindret hele veien igjennom og ned på det tykke, hvite teppet og innunder den store dobbeltsenga til moder'n og fader'n. *Perfekt!* Puttet en ny ert i munnen. Trakk pusten. Siktet mot soveromsvinduet. Blåste til av full kraft. Det tørre prosjektillet for ut og spratt av vindusruta med et vått smell. Jeg kunne se prosjektilbanen helt tydelig gjennom hele flukten og så det våte, lille treffpunktet som nå var klint utover den rene vindusflaten. Erten rullet bortover det hårete teppet og fant et fortreffelig gjemmested i sprekken inn mot veggen. Ok, nå var jeg i gang! Tok fire erters i munnen. Blåste det jeg var god for. *Plopp, plopp, plopp og plopp*, låt det hver gang et prosjektil forlot løpet. Jeg ble overveldet. At dette kunne være så gøy! Jeg hadde jo full kontroll! Forholdsvis enkelt var det også, ja, å treffe det jeg siktet på. Nå vokste forventningene til min rolle i den nær forestående krigen. Én etter én for ertene ut av løpet i stor hastighet, alle i samme retning. *Tak, tak, tak, tak*, låt det mot vindusruta. Fire fulltreffere! Dette hadde jeg virkelig anlegg for! Grov dypt i den firkantede esken med tørkede, grå erters, stappet lommene fulle. Bykset ned trappa og ut i høsten. Bortover Østbyveien jogget jeg med det sorte plastrøret i den ene hånda og den andre neven full av erters. Lommene i olashortsen bulte ut, foran og bak. Jeg så huset til Pælan i enden av gata. Måtte bare øve meg litt mer. En rød postkasse med posthorn i gull fikk unngjelde, den ga fra seg en hul låt. *Tak! Tak! Tak!* Og en trestamme på rundt ti meters hold var også innenfor rekkevidde av hva jeg kunne utrette med mitt presise våpen. Der, et hustak med sorte, glinsende takstein! Kunne altså ikke motstå fristelsen, og i neste øyeblikk så jeg at ertene dro seg ut av blåserøret i en fin, tett og høy bue, før de spratt av som hagl. Det var sabla moro, enkelt å se hvor ertene traff, og prosjektilbanene stod tydelig frem, *det* gjorde det enkelt å sikte, få med seg om man siktet for høyt, lavt eller for langt ut til sidene. Nå begynte jeg virkelig å få dreisen på dette. Bare vent, jeg kommer til å gruse dem hele bunten, tenkte jeg oppglødd.

Det lå et par BMX-sykler og slang utenfor det firkantede, sorte huset. Men hvor var alle sammen? Det var da jeg forstod det. Det hele var alt i gang. Uten meg! Ble litt skuffet, først, men her var det altså bare å kaste seg med i kampen med den nyervervete selvtilliten jeg hadde opparbeidet meg bortover veien.

Pælan hadde barrikadert seg inne i huset. Nå stakk han hodet frem fra vinduet på rommet sitt i andre etasje. Det var en annen kar der inne også, forsøkte å se hvem det var.

Og snart tittet det frem et skjeggete tryne. Han pekte nese til et par stykker ute på gressplen under. Det var én gutt til med på laget til Pælan ... selvsagt, Gunnar, den sniken! Da det sure, ondskapsfulle trynet til krølltoppen tittet forsiktig ut, fikk jeg lyst til å gi ham en salve, og i ren refleks for armen opp i skytestilling. Gunnar sendte i vei en salve mot de to der nede på gresset. De satte seg skjul bak en stor stein i hagen, under et grantre. Dette var to sossegutter fra borte i veien, som jeg knapt kjente. Innflyttere, sikkert. Snart bykset de frem og låret i vei noen salver mot det åpne vinduet, før de igjen huket seg ned i dekning bak steinen. Ertene fra dem der oppe regnet ned, prellet av mot granitten og spratt i alle retninger.

Snek meg opp mot fasaden og gjemte meg raskt bak en trestamme. Ingen så meg. Måtte ikke miste overraskelsesmomentet. Det lot til at det pågikk en form for stillingskrig, hvor vi som var utenfor, skulle forsøke å overmanne dem som var inne i huset. Pælan stakk hodet ut av et vindu i den andre enden av huset – brorens rom – med egen veranda på utsiden. Pælan blåste en salve mot de to bak steinen.

Da spratt jeg frem fra bak trestammen, flerret røret opp og blåste alt jeg var god for. Én ert var *alt* som skulle til for å oppnå den fulle og totale fornedrelse. Og en skikkelig fulltreffer fikk jeg inn, som spratt av pannebrasken på ham. Det måtte vel ha gjort litt vondt, hva? Han snudde seg og kikket fortørnet i min retning, og da det gikk opp for ham at jeg hadde kastet meg med på fiendens lag, fyrte han av en kjempesalve i min retning. Han må ha hatt munnen stappfull, for det tok liksom aldri slutt, kuleregnet av spyttvåte hagl kom svermende i min retning. Prosjektilene var fulle av brodd og sting, så her var det bare å dukke unna. Og i siste liten fikk jeg kastet meg ned i gresset, i skjul av en liten busk med gule blader. Det regnet ertene rundt meg. Det låt omtrent som når en neve grus risler gjennom bladverket.

Det skulle han ha, han traff meg grundig! I ryggen og i beinet. De små treffene gjorde ikke spesielt vondt, men det svei litt når de traff bar hud. *Ai!* Ja, særlig på baksiden av låret. Den kjente jeg, ja! Var glad jeg hadde tatt på meg den sort- og hvitrutete skjorta. Hadde på forhånd rullet opp skjorteermene, for vi skulle stille likt, hadde vi vært enige om: bar hud på armer og bein, slik at ertene voldte litt skade. Det var litt av moroa: spenning som lå i ubehaget, da de forholdsvis harmløse prosjektilene fant veien til fiendens bare hud.

Nå var det min tur til å hevne meg på han der oppe. Spratt frem fra busken, blåste en salve på fire ertene opp mot det åpne vinduet. De spratt av mot vinduskarmen. Pælan

dukket i tide, men i neste øyeblikk var han oppe med blåserøret i neven, siktet og sendte i vei en kraftsalve som på nytt fant veien til et av mine bløtere partier, innsiden av låret!

«Au!»

Det kom en hes latter fra det åpne vinduet. «Ha-ha, der fikk du som fortjent, din LABAN!»

«Laban kan du selv være!» ropte jeg tilbake, stod klar, siktet mot det åpne vinduet i påvente av bevegelser på innsiden, og da jeg så en, blåste jeg til av full kraft. Fem erter for av gårde i en super takt, inn gjennom vinduet. To traff ham i skulderen og én knakk inn i bakhodet på ham.

*Jess! Den satt!*

«Ha-ha, der fikk du, din lange Laban!» gauket jeg.

Han dukket lynsnart ned og forsvant. I neste øyeblikk stod han ute på verandaen, beskjøt meg fra siden og hadde utflankert meg på behørig vis. Nå fikk han inn et par skikkelige fulltreffere. Jeg tenkte at det helt klart måtte være en stor fordel å være inne og kunne skyte nedover fra andre etasje, så jeg bestemte meg for å forsøke å innta det øvre planet.

Klatret opp villvinen som ledet opp til verandaen. Med blåserøret på tvers i munnen som en vaskeekte pirat, stakk jeg hodet forsiktig over kanten: Gunnar lå langflat langs gulvet med blåserøret i neven. Han andre – guttungen med skjegget – satt inntil veggen under vinduet, som pekte ut mot gressplenene bak huset. En hel del prosjektiler kom farende inn gjennom det åpne vinduet. Det spraket mot veggene, en real haglbyge regnet nedover dem, trommet og rullet bortover golvplankene. Pælan var ikke å se noe sted. De to andre kumpanene var satt under kryssild fra gressplenene under og fra gata på den andre siden. Jeg hang nå halvveis over balkongkanten i villvinen og kikket inn gjennom den åpne balkongdøra til det store gutterommet til Pælans storebror. Det så ut som en krigssone, ertene lå i dynger langs veggene og bortover golvplankene. Det gikk kaldt nedover ryggen på meg da jeg tenkte på hva som ville skje når faren til Pælan kom hjem og vi måtte stå til rette for de viltre opptøyene.

Halte meg delvis over balkongkanten med røret i skyteposisjon. Nå var det gode muligheter for å få inn noen ordentlige fulltreffere! Tok sikte på det største målet i rommet: Gunnars massive endestykke, som tøyt ut av den røde shortsene. Siden han lå slik på magen med føttene i min retning, var det en smal sak å få maksimalt ut av den forgylte erta jeg stappet i kjeften. Dette målet kunne jeg virkelig ikke bomme på! La hele min vilje til. Og

med full pustekraft for prosjektilet av gårde og fant veien inn i det aller helligste gemakker. Gunnar skrek som en stukken gris, veltet seg over på ryggen og nistirret i min retning. Jeg dukket ned. Fniste forpustet. Det føltes skulderristende godt! Jeg klamret meg fast i rekkverket og lo en lydløs latter for meg selv. Men da jeg så opp, kikket jeg rett i munnladningen til én ... to ... tre blåseklare rør. Rakk knapt å tenke at spillet var over, før alle tre pepret hodeskallen min. Slik fra kloss hold pisket og svei det som en trommevirvel mot skallebeinet.

Jeg skrek:

«Jeg gir meg!»

«Bra!» svarte Pælan bestemt.

Turte ikke å se opp, i fall de der oppe ikke var ferdige med å tømme sine lagre.

«Kom inn, bli med på vårt lag. Det er fortsatt tre–fire stykker igjen der ute, nå ska' vi ta rotta på de sossegutta der ute!» sa Pælan full av kamplyst.

«Ok.»

Jeg var ikke vanskelig å be. Dro meg opp. Fulgte etter, inn på rommet til broren. Pælan forklarte taktikken. I neste øyeblikk kjempet vi rygg mot rygg i det jeg forestilte meg var et uinntakelig fort. Kastet meg inn i kampen, krabbet fremover gulvet så ertene sprutet rundt knærne. Klemte ryggen inntil veggen under vinduet, med blåserøret i skytestilling, skvatt opp fra vinduskarmen, registrerte noe bevegelse bak en tykk bjørkestamme der under, fyrte løs i den retningen så ertene skvatt av den sorte og hvite barken. Motstanderen bak stammen, en rødhåret gutt kledd i en fjollete T-trøye med bilde av Modern Talking, kastet seg frem for å ta igjen. Det var da det sinnrike samarbeidet vårt slo inn: Da fjotten stod med ansiktet fremme, dukket jeg ned, og akkurat da skvatt Pælan opp i det andre vinduet, pepret løs som en gal og tømte sine oppblåste kjaker midt i fleisen på stakkaren. De knusktørre ertene skvatt av i alle retninger. Idioten kom på bedre tanker og satte i å løpe nedover veien.

«O jubel!» gauket Pælan mot det blå, som om han lovpriste en høyere makt.

«O glede!» stemte jeg i.

Så lo vi oss flate og fine der vi lå langstrakte på gulvet og manet frem de komiske bildene av den forvirra sossegutten som hadde fått som fortjent.

«Kun to stykker igjen!» buldret bassen i Bjørnar.

Vi var fire. Vi så på hverandre. Ord var overflødige: Et seiersbrøl bruste gjennom den lille gruppen vår. Vi raste og ramlet nedover trappene, sparket døra opp og veltet ut

med kjakene fulle av skyts mens vi bejublet oss selv og vår styrke med et krigersk brøl som nok må ha virket rimelig fryktinngytende for de to stakkarene som fortsatt stod igjen i hagen. Først dundret Pælan – på én meter og nitti – ut av døra og så den andre kjempen, krølltoppen med fleskemagen. Etter dem kom jeg. Og til sist veltet guttungen med helskjegget mot dem, vill i blikket. Og som en aggressiv bavian brølte den skjeggete med malmfull røst ...

Det siste vi så av reddharene, var ryggene som forsvant nedover veien.

Seiersgleden løftet seg over hodene på oss i et unisont krigsrop. Vi hadde beseiret fienden! Alle fire danset, hoppet i lykkerus rundt på gresset med blåserørene over hodet mens vi bejublet vår bragd. Vi hadde vunnet den store blåserør-krigen! Glemte var det faktisk at jeg jo hadde startet på motstandernes lag, vi hadde tross alt besejlet vår aller første krig med en storslagen triumf!

«*High five!*» hvinte Pælan seiersstolt.

Det skulle bli flere slike kamper. En dragning vi hadde til voldsom lek. Og en livlig fantasi som drev oss opp mot grensene etter hvert som vi ble eldre og fikk andre interesser. Det skulle vise seg at leken vår langt oftere enn tidligere fikk slike krigerske rammer og en tendens til å ende opp med å bli utrygt. Uten rammer kunne man gjøre nær sagt hva som helst, og da grensene begynte å viskes ut, nærmet vi oss faretruende den ytterkanten som *Den brune ring* representerte. Samtidig vokste det frem i meg en sterk trang til å ta et endelig oppgjør med mine største plageånder.

Det er disse store hendelsene – som var fulle av risiko og fare – som har brent seg fast i meg, det er dem jeg dveler ved. Det meste av det andre er allerede glemt. Slik jeg begynner å forstå det, etter hvert som jeg graver videre i hukommelsen, er det som skjedde meg på åttitallet, denne rekken av hendelser som jeg nå maler opp på nytt, noe som leder frem til det punktet i livet jeg nå står ved. Men er det samtidig slik at disse minnene forsøker å si meg noe? Noe som er viktig for mine videre veivalg i livet? Har det gitt meg en uopprettelig brist i karakteren? Klarer jeg å gå videre i livet og legge det bak meg, ikke la meg hemme eller merke av det? Jeg vokste opp på åttitallet, på en tid da skytevåpen var en integrert del av leken. Den gangen truslene haglet mellom øst og vest og den kalde krigen hang over oss som en mørk sky. Alt sammen var med på å forme våre små, hatske verdener, den gangen vi trodde at vi kunne tilrane oss andres gunst med rå makt. Håndvåpen lå rundt om i ulåste skuffer. Gevær stod oppstilt bak i skapene. Alt sammen

var lett tilgjengelig. Hagler. Salongrifler. AG3. En krag fra krigens dager. Jo da, jeg så det alt sammen, når vi i all hemmelighet romsterte rundt etter, flirte av alt det som vi ikke fikk lov til å røre.

Det er dette jeg sitter og funderer over nå, etter hvert som alle disse minnene feier gjennom meg. Samtidig er jeg stolt av min bestefar, motstandsmannen. Og av fader'n, som gikk på jakt, og som henrettet kaniner på huggestabben utenfor garasjen. Ville så gjerne være som dem, uredde og full av brodd. Samtidig merker jeg det nå, at jeg driver vekk fra den barnslige beundringen jeg hadde den gangen, av dette brutale som handlet om våpen og vold og arven fra krigen. Nå som dønningene fra fortiden slår mot strandkanten rundt øya der jeg vokste opp, og løfter havet rundt i store brottsjøer, så merker jeg at det gjennomsyrrer meg med en veldig kraft som får det til å knirke i sammenføyningene. Jeg kjenner at noe er i ferd med å rakne i meg. Den fjellstø troen jeg alltid har hatt, den det var meningen at jeg skulle bære videre på brede, sterke skuldre, den vakler. *Er jeg i ferd med å gå opp i limingen?*

Og så er det en episode jeg ikke får ut av hodet: Vi lekte med luftgevær. Og jeg måtte avlive en stær som Gunnar hadde skadeskutt. Han ville ikke gjøre det selv, feigingen! Husker at han hadde noe i blikket som minnet om sympati, da han spurte om ikke jeg kunne gjøre det. Var det noe jeg hadde fått med meg hjemmefra, var det det at man ikke lot skadeskutt fugl løpe pinen ut. Nei, man måtte ta sitt ansvar, gjøre slutt på lidelsene.

«Ja, men faen heller, Gunnar. Du må jo avlive den!» sa jeg.

«Ikke faen! Jeg gjør det bare ikke!»

Hvorfor i helvete har han fått seg gevær, da! tenkte jeg med blodsmak i kjeften; han måtte da pinadø gjøre slutt på det han hadde stelt i stand. Så det på ham, at han ikke kom til å gjøre det. Ble sint. Reiv til meg geværet. Sa at jeg fikk gjøre det om han ikke turte. Så stod jeg der, da, med luftgeværet hans i nevene for å gjøre det han burde ha gjort. Husker så tydelig at han forklarte meg – med takknemlighet i blikket – hvor jeg ville finne den skadeskutte fuglen. Like tydelig står det for meg hvordan han ble igjen i hagen til Pælan, mens jeg gikk av gårde til nabohagen for å finne den dødende.

Fremdeles, synes jeg at stær er ganske vemmelige fugler. Liker de fleste andre flyvende, og jeg kan fortsatt kjenne igjen en spurvehauk på lang avstand ... kanskje var det all jaktingen som guttunge som lærte meg å se de ørsmå forskjellene, måten fjærene ytterst på vingene er takkete på kråka og hauken, spisse på måken og terna. Alle er de

forskjellige, vingeslagene og måten hver enkelt art flyr eller svever på. Slik lærte jeg dem å kjenne når de svedde og bakset av sted, når de kraet eller skvatret, stupte eller gled, og jeg følger dem fortsatt med blikket til de forsvinner i det fjerne. Men altså stær, de skyr jeg som pesten! Det er noe med det glinsende fuglebrystet, de hvite flekkene og den ravnsvarte fjærkappen som gir meg gysninger. Når jeg tenker på det nå, står det klart for meg hvorfor mine aversjoner er så sterke: Fuglen har aldri gjort *meg* noe ... snarere tvert om. Og det var Gunnar – den sjelløse sniken – som satte meg i *den* situasjonen. Nå sitter jeg altså her i dag og blør innvendig når jeg skriver og tenker på hvordan jeg *måtte* ta affære.

Den sorte fuglen stod som naglet til det saftige moseteppet under et lite epletre i hagen der. Det var ikke noe nedfallsfrukt på bakken rundt stæren. Kun dette grønne, silkemyke teppet av mose, som nå lå badet i de varme valørene fra den lave kveldsolen. På den andre siden av stammen dro en lang skygge seg opp og utover mot det hvite plankegjerdet mot veien bak. Den skadeskutte fuglen reiste nebbet oppover, la nakken bakover i en unaturlig vinkel, som om den hadde en tykk spiker tredd ned gjennom halsen. Det var noe stygt over det. Noe som var fullstendig feil. Den hadde det *for jævlig* vondt, såpass skjønnte jeg. Det var da det kom: det ravnsorte blodet. Fuglen gulpet det opp gjennom det gule nebbet i seige dynger. Tykt og mørkt hjerteblod rant nedover fuglebrystet. Og det rare var at det bare fortsatte å pumpe, tyte ut gjennom det gapende og klebrige nebbet. Det var som om fuglen forsøkte å trekke været, til ingen nytte. At den sorte, seige døden rant nedover det glinsende fuglebrystet og tilslørte alt som hadde vært vakkert. *Så* mye blod fra en så liten skapning! At alt sammen ble gulpet opp, var virkelig ikke til å tro.

Det hele var så uhyggelig at det var til å spy av! Det vrent seg i meg. Og jeg bet kjevene sammen så jeg hørte mine tenners gnissel. Stod som forhekset. Betraktet den usmakelige dødskampen. Fuglens sorte kropp stod frem i relieff mot den grønne mosen bak. Det absurde med det hele var at scenen for øvrig var så billedskjønn: lyset, de modne eplene, mosen, alt sammen ... Det var som om døden bar med seg noe betagende, en slags glans av mystikk og estetikk. De groteske minnebildene brant seg i alle fall fast i meg og har hjemsøkt meg siden. Synd, tenker jeg nå, at denne misgjerningen som førte til død og fordervelse, satte slike spor i meg. Samtidig vet jeg at andre har opplevd mye verre ting. Krig. Elendighet. Mennesker henrettet. Torturert. En mor har sett sitt spedbarn bli kastet opp i været, for så å bli spiddet på et romersk sverd. Allikevel stormer disse skjellsettende

minnene i meg fortsatt. De gir liksom ikke slipp. Jeg er ganske sikker på at noe døde i meg den dagen. Noe som var uskyldig og rent, ble tilsmusset av seigt, sort hjerteblod. Konsekvensene av våre handlinger gikk opp for meg da jeg forstod at vår ubetenksomme lek var skyld i at dette lille livet foran meg ikke kunne få fortsette. Guttestreken ble stadig styggere. Det forundrer meg den dag i dag at jeg ikke forstod at jeg burde ha trukket meg unna. Hvorfor rev og slet det ikke mer i meg? Hvorfor fortsatte jeg å drive med det? Hva var det egentlig som fascinerte meg? Visste jo innerst inne at det var feil. Kan det ha vært spenningen? Risikoen? Jaktinstinktet? Eller var det noe annet? Noe med oppdragelsen? At jeg trodde at det var mandig å løpe slik omkring med våpen og knerte småfugl. Var det et forsøk på å leve opp til noe jeg trodde var riktig? Kan det ha vært truslene som verserte i nyhetene? Vold og kald krig. Eller lå alt dette nedarvet i meg fra uminnelige tider? Jaktinstinktet. Det å drepe for å overleve. Og så var det vel noe med alle historiene om heltene fra krigen, de jeg så opp til og ville bli som. Vi var oppdratt til å hevde vår rett, gjerne med fysisk makt. Ja, dette var vi flasket opp med, og vi stilte ikke spørsmål ved det å leke krig og skyte småfugl. Et skikkelig mannfolk padlet i kano, gikk i skauen og stakk med kniv, ja, sånn var det bare! Nei, det var ikke bare-bare å bryte ut av mønsteret, tre ut av gjengen, melde seg ut eller gå sine egne veier. Leide vi Moviebox, var det gjerne amerikanske filmer hvor heltene massakrerte mengder av onde russere, kinesere eller vietnamesere, alt etter som de vestlige fiendebildene endret seg. Det var en kald krig der ute, og som NATO-medlem var det liten tvil om hvem som var *the bad guys*. Lærdommen, viktigheten av våpentreningen, fikk vi fra alle kanter, og det ble snart en naturlig del av oss ... Og så vi da, som vokste opp med freden etter krigen ... Som aldri hadde opplevd krig på kroppen, men som allikevel ble proppet full av det fra alle tenkelige kanter ...

Skjønt det som ikke hadde blitt en naturlig del av meg, var å se noe fra den virkelige verden dø. Det som foregikk rett foran øynene på meg, var at fuglen ble stående og gispe etter livet i en hel liten evighet. Og det var *jeg, jeg* som hadde fått den *ærefulle* oppgaven med å få slutt på lidelsene. Barmhjertighetsdrap ... jo da, kanskje det, men like fullt noe jeg måtte komme til å leve med. Nå måtte jeg ta ansvar! Og det gjorde jeg: Jeg la våpenet mot kinnet. Stæren stod fortsatt og gispet etter luft da jeg la kornet over målet. Blodet rant nedover det tilsmurte fuglebrystet. Nå kom endelig skytetreningen med bestefar til sin rett. Jeg trakk av. Fuglen stupte bakover og rykket til noen ganger før den falt til ro.

Jeg ble stående en liten stund og ta det inn over meg. Nå hadde jeg altså gjort det: drept en vergeløs for første gang! Og ikke nok med det, jeg hadde attpåtil meldt meg frivillig! Følte bare anger. Håpet inderlig at det fantes tilgivelse for slikt. Hadde jeg ikke lært det da, av fader'n og bestefar, at man skulle skåne den skadeskutte for ytterligere smerte, slik at den ikke skulle lide unødvendig. Gjemte meg bak *det*, selv om jeg visste godt at fuglen ikke hadde havnet i den situasjonen om det ikke hadde vært på grunn av vår lek med liv. Og at Gunnar gjorde det fordi han kunne. Spenning. Morro.

Leken hadde gått over i en ny fase. De uskyldige blåserørene var byttet ut med hardt stål som hadde det i seg å trenge inn i mykt vev.

Nå kunne jeg ta liv ... men belønningen var ikke annet enn dyp og rød.

LITE BLIR SAGT I BILEN da vi kjører over Nøtterøy og passerer Teie torv. Moder'n forstår at jeg er rimelig satt ut over ikke å ha fått kontakt med bestefar.

«Det er ganske vanlig, Edvin. Du vet, når de har hatt slag og blir gamle og skrøpelige, hender det at de trekker seg inn i seg selv. Noen mister språket, andre blir ute av stand til å bevege seg og kan få lammelser i fjeset. Når legemet blir såpass svekket, er det lite man kan gjøre.»

«Hvor lenge tror du han har igjen?»

«Vet ikke, vennen min. Han er veldig svak nå. Har aldri sett ham slik. Vi må nok belage oss på det verste.»

Tenker nok en gang på episoden med stæren, klarer ikke riktig å gi slipp på de bildene ... som fortsetter å hjemsøke meg. Kan heller ikke si noe til henne om det, ikke nå, så jeg blir bare sittende og lide med det i stillhet, sammen med all usikkerheten om veien videre i livet mitt og hvilke rammer jeg må sette for det. Det plager meg mer og mer at jeg ikke har noen retning, ja, eller ideologi, i alle fall noe jeg kan holde fast ved, tro på og jobbe videre med, slik at jeg er i stand til å legge bak meg alt det som det ikke er plass til å ta med videre i mitt nye liv her hjemme ... her hvor jeg skal bygge og bo ... jo da, såpass er jeg enig med meg selv om ... det er da i alle fall noe ... ja-ja ... og så bestefar da ... så svak ...

«Får håpe han blir litt bedre i morgen, da», sier jeg med et lite snev av optimisme, men det er noe flatt og lite overbevisende over tonefallet. Ingen av oss tror på det, men det føles allikevel godt å si det. Har en følelse av at jeg har sett ham for aller siste gang. Det lille glimtet jeg fikk av ham da han med en kraftanstrengelse åpnet opp og la opp et evighetsbånd mellom våre sjeler. Om det ikke helt er slik, så er det i alle fall godt å tenke på det på den måten. Forsøker å prege det inn, dette aller siste minnet om min staute venn. Og det hjelper litt.

Da vi kommer hjem til Føynland, går jeg opp på gutterommet. Borte ved vinduet blir jeg stående og se utover åkrene. Bestemmer meg for å gå en lang tur rundt hele øya når jeg står opp i morgen. Resten av dagen i dag vil uansett forbli rimelig flat og innholdsløs. Hva med å se en film senere, bare for å få tiden til å gå ... og så legger jeg

meg tidlig. Ser forbi jordene og oppover mot kiosken. Minnene strømmer på.

Det var helg. Skolefri og lørdag ettermiddag. Det plinget i den lille messingbjellen over døra da jeg kom inn i kiosken. Det første jeg så, var en grå manke som stakk frem fra bak disken. Den gråhårete, eldre damen hadde jobbet der så lenge jeg kunne huske. Hun reiste seg fra stolen iført en blå kjøpmannsfrakk. Det var noe bestandig over damen, frakken og stedet. Det var noe trygt over det. Det vekket tillit.

Var egentlig ikke så glad i peanøtter, men de fascinerte meg likevel, Superlangbein-peanøttene med det harde, porøse skallet, som plutselig en dag dukket opp i potetgullhylla til høyre for kioskdissen. Hadde tenkt på dem i noen uker, og nå kjøpte jeg likeså godt en neve. Damen smilte godlynt, tok imot neven med nøtter og puttet dem i en hvit, liten, koneformet godtepose av papir.

«Hei», sa en stemme rett bak meg.

Snudde meg og hilste tilbake.

«Ja, og en negerbolle», kom jeg på å bestille.

Til tross for det lite spiselige navnet, likte jeg kokosbollene. Tenkte ikke engang på at navnet var rasistisk. Nils, som opprinnelig var fra Trinidad, ofret det heller ikke en tanke, der han stod rett bak meg med lange øyne da den kom seilende over disken på en kakespade. Fikk kokosbollen løst i neven og bet straks av toppen.

Neger-Nils, som vi kalte ham, kom fra et helt annet himmelstrøk enn oss andre som var vokst opp på øya. Det var noe eksotisk og spennende med Nils, som var helt mørk, men som allikevel snakket kav norsk. Og om noen spurte hvor han kom fra, svarte han Fredrikstad, ettersom det var der han var født. Da famlet snushanene gjerne litt med fortsettelsen, men ville gjerne vite hvor han opprinnelig kom fra. Fredrikstad, var og ble svaret, men hvis de lurte på hvorfor han var mørk, svarte han at faren kom fra Trinidad.

Rasisme var ikke noe vi snakket om. Hadde jo fått med meg hva som skjedde på nyhetene med apartheid i Sør-Afrika, at ledelsen i ANC var arrestert, og at Nelson Mandela satt i fengsel på Robben Island, men ut over det var ikke dette noe som angikk oss. Det var langt unna, og vi to var venner fra flere år tilbake. Jo da, på Føynland hadde vi Nils. At vi kalte ham Neger-Nils, var helt greit for ham, som syntes det var uproblematisk. Det var først mange år senere at vi måtte avlære oss kallenavnet, da vi forstod at det var rasistisk å omtale eller kalle folk opp etter utseende eller hudfarge. Nils var blid og jovial

på alle måter. Kanskje var det nettopp *det*: at han var den eneste mørke på skolen og av den grunn ikke kunne gå rundt og være en surpomp i tillegg. Nils var en skøyeraktig spilloppmaker med masse godt humør, en jeg alltid ble glad for å se. Unorsk, rett frem og ærlig. Jo da, jeg likte Nils. Og han hadde fått med seg en veldig viktig lærdom i livet: *To always keep a smiling face*. Det hang på greip at faren til Nils, som hadde vokst opp under trange kår, hadde lært ham nettopp det. For var du først fattig og født inn i det, var det vel liten vits i å gå rundt og henge med huet i tillegg. Så når Nils smilte, som han ofte gjorde, var det som om hele verden ble hvit.

«Jaså!» De skinnende hvite tennene la seg opp i et bredt smil. «Ute og handler snop?» sa han og så ganske kul ut med hvitt pannebånd og en grå Ball-genser som var litt for stor. De trange 501-buksene var snurpet hardt til i livet, slik at det var en god del bukse til overs over det tynne, lilla beltet. Buksene satt stramt rund anklene, og jeg skimtet et par hvite tennissokker i sprekken ned mot de sorte joggeskoene. Nils hadde stil. Det skulle han ha! Jeg bød frem Superlangbein-peanøttene.

«Nei takk.»

Nils var som snytt ut av en breakdance-film fra New York. Nå tok han et par *moves* over gulvet. Ikke noe ekstravagant, men jeg la merke til at dette *kunne* han. Og så avsluttet han med å klappe seg på baklomma, der et par hvite hansker stakk opp med sprikende fingre. Tenkte at han sikkert skulle bruke dem når han skulle *break* på Tønsberg torg. Så ham liksom for mitt indre øye: hvitt pannebånd, sorte høyvannsbukser, hvite tennissokker, hvite hansker og et kritthvitt, åleglatt glis. Liten tvil om at det showet hans var verdt en slant eller to.

«Hvorfor kommer du ikke på fotballen lenger?» spurte Nils.

«Øh ... Nei, jeg har slutta.»

«Hæ!? Åffer det, 'a?»

«Nei ... vet ikke helt ... Synes det er litt kjedelig.»

Laget vårt hadde fått ny trener, som satte meg på benken fra første stund. Sikkert fordi jeg var liten av vekst. Og så jeg da, som hadde vært lagets toppscorer i alle år! Det var rett og slett ikke noe moro lenger. Nå kunne det være det samme. De andre på laget hadde vokst ifra meg uansett, og jeg var enkel å skubbe vekk. Og så var det alle disse spisse og vonde knærne som beveget seg farlig nær ansiktsregionen min, om jeg bare bøyde hodet litt for langt ned. Var fortsatt rask og teknisk, men nå når vi spilte på stor

bane, tok forsvarsspillerne meg igjen når de først fikk opp farten. Det hjalp lite at jeg løp fra dem i starten, for like snart hørte jeg pusten deres i nakken og visste av erfaring at disse panserskipene av noen ungdommer i neste øyeblikk ville valse meg ned bakfra. Nei, det var rett og slett ikke moro lenger! Når jeg i tillegg måtte slite benken, hadde en usikkerhet tatt bo i meg, så når jeg endelig fikk sjansen på åpent mål og kloss hold, bommet jeg på ballen. Det var ulikt meg. Og veldig flaut! Trengte vel en god del mer selvtillit for å bli god på fotballbanen igjen. Da jeg endelig scoret, etter lange tider med måltørke, mente keeperen vår at jeg hadde fått ballen servert på sølvfat, at det hadde vært umulig å bomme.

«Så synd. Du som var *så* god.»

*Var!* Der kom det, ja. Var god, sa han. Nettopp. Måtte vel bare innse det: Min storhetstid på fotballbanen var over. For å kompensere hadde jeg begynt å eksperimentere med alkohol, sigaretter og festing. Kunne jeg ikke være idrettsmann, skulle jeg jammen forsøke å være en av de tøffe gutta i gata! Men så viste det seg at også *det* var vanskelig for en som er et hode mindre enn de andre.

«Gunnar og jeg tar en runde *Asteroids*. Ska’ru værre med?» sa Nils.

Snudde meg mot arkadespillet. Så at Gunnar satt lent over det flate bordet. Spillet virket lite når fleskeberget med krøllene satt lent over det. Gunnar mistet det siste livet. «Game Over», stod det å lese over skjermen. Det var da han gjorde det jeg aldri kommer til å glemme: Han løftet opp fleskemagen, og der mellom valkene lå lommeboka, gjemt og klemmt. Han dro lommeboka ut fra sitt lune leie, brettet det flatpakka, lysebrune skinnet ut og lirket frem et par kronestykker, stappet dem i slissen på spilleautomaten og fikk sin belønning i form av en lystig lyd som betød at han hadde fått kreditt. Og så løftet han vommen, stappet lommeboka godt på plass mellom valkene og var klar for en ny omgang. Det var jo litt lurt, selv om det så temmelig rart ut. Ble litt lattermild av det. For selv om jeg ikke kunne fordra typen, måtte jeg innrømme at han hadde noe festlig over seg, latsabben.

Jeg puttet også på to kroner og ble med på neste runde.

«Harr’u hørt siste nytt?» Gunnar så spørrende opp fra glassplata.

«Hæ? Hva da?»

«Trudde’ru visste det.»

«Hva da?!»

Han flirte sleipt. Tværet det ut ...

«Kom igjen, 'a. Si det!»

«Vi får Kalvetangen.»

«Hæ? Hva da, får?»

Hva var det sniken snakket om, egentlig? Skulle vi få Kalvetangen?

«Utekontakten gir oss det gamle huset på Kalvetangen.»

«Hvem da?»

«Guttegiengen vel. Oss! Deg, meg, Pælan og resten av bulkegiengen», sa han samtidig som han skjøt på et hvitt omriss av en asteroide som for over skjermen på tvers. Asteroiden delte seg i to like store biter. Det lille omrisset som var sammensatt av tre streker, forestilte et romskip, og nå kretset trekanten rundt på femøringen. Da han ga gass, var romskipet millimeter fra å kolliderer med en asteroide. Nå var det vel min tur snart. Men nei da, han klarte seg! Romskipet for over skjermen i vill fart og ut av bildet for så å dukke opp på motsatt side, som om han hadde tatt en aldri så liten runde gjennom verdensrommet. Gunnar skjøt mot en møtende asteroide, den delte seg, og han svevet vektløst av sted mellom de to delene som dro forbi flankene på romskipet. Med den farten kom han til å krasje, det var jeg helt sikker på, for det virket virkelig ikke som han hadde kontroll. Nå var det drøssevis av små og store asteroider som seilte over skjermen i alle retninger, og han roterte rundt mens han fyrte av i alle retninger. Nei, dette kunne aldri gå bra, nå måtte det da snart være min tur, tenkte jeg. Ja da! I neste øyeblikk kolliderte romskipet med en asteroide, gikk i tre biter, oppløste seg og forsvant like snart.

«Faen!»

Damen bak disken kikket opp fra avisen med et strengt blikk over brillekanten. Gunnar var nær ved å slå hånda i glassplata, men besinnet seg i siste liten.

*Endelig var det min tur!*

Nils oppmuntret meg fra sidelinjen: «Kom igjen, Edvin. Den slår'u!»

Det gjorde jeg også. Men da ledelsen ble stor, begynte Gunnar å fore meg med informasjon for å sette meg ut, få meg til å misse.

«De sier at vi skal få huset når vi skal begynne i niende.»

«Ok?»

«Tia går fort, snart er sommerferien over, og da er'e faen tute meg vår tur til å være de største i skolegården.»

Å, som jeg gledet meg. Tenk, snart var vi de største på skolen. Og det var sikkert mange som skulle begynne i syvende og åttende, som var mindre av vekst enn meg. Ikke

var det lenge til heller. Strøk langs en asteroide, men klarte meg med et nødscrik.

«Det var på fluefittelhåret», sa jeg oppjaget og litt stolt av egne prestasjoner.

Nils lo. Gunnar hadde mer enn nok med å pønske ut mer å si, ja, for å distrahere meg. Det var vel den eneste måten han kunne vinne på, sleipingen!

«He-he!» sa han for å terge meg. «Nå blir'u'kke den minste på skolen lenger.»

Jeg rykket til, men lot det ligge. Kommentaren satte seg på tvers i mellomgulvet, som en svingete biltur. Og selvsagt misa jeg like etterpå, akkurat som idioten var ute etter!

«*Saba selfsit!*» brølte jeg for å markere meg litt. Den gamle damen bak disken hevet en rank finger opp til leppene og kastet et langt, strengt blick i min retning. Hun visste det vel godt, hva jeg satt der ropte ut.

Nils lo.

«*Selfsit*», lurte Gunnar.

«Ja, *Saba* ...»

Pekte ut en pakke damebind på hylla bak ham. Og nå flirte faktisk Gunnar òg. Det hjalp litt. Gjenvant på en måte kontrollen over situasjonen. Det var altavgjørende, der og da. Jeg fortsatte mer selvsikkert:

«Det er mange syvendeklassinger som er mindre.»

«Ok?» sa han uten å gå videre inn i det, nå som det var hans tur. Ville han vel ikke ha noen kringel gående, den sleipe ålen! Men jeg ga meg ikke. Han hadde jo satt meg ut og vært skyld i at jeg misa. Nå skulle han få smake sin egen medisin.

«Hvorfor i all verden får vi liksom huset, da?» spurte jeg med snert.

«Hvorfor trur'u, 'a?»

«Det er jo derfor jeg spør, fordi jeg ikke trur noe som helst», smalt jeg tilbake.

Nå måtte jeg passe meg litt. Han var fortsatt et hode høyere enn meg og veide minst tretti kilo mer. Fikk han først tak i meg, var jeg nok ferdig som menneske ... mest sannsynlig ubrukelig som dyr.

Forsøkte å legge om tonefallet, for ikke å provosere ham ytterligere:

«Det må jo være en grunn til at de gir oss huset?»

«Har'u'kke skjønt det, ånnas!»

Ånnas! Noe så frekt! Forstod godt hva han mente med det, selv om uttrykket var nytt for meg.

«De vil ikke ha oss rekende rundt husveggene, derfor gir de oss huset på

Kalvetangen. Det bor ingen der uansett. Så har 'em oss der. Greit for dem. Greit for oss.»

«Ja, spesielt for oss!» var jeg snar med å tilføye, for å være litt imøtekommende.

«Så kult», sa Nils med krystaller i blikket. Han så nok noe for seg som var ganske annerledes enn de harde realitetene.

«Utpå høsten en gang.»

Vi var ferdig snakka. Gunnar var på siste livet. Så det på ham, at han så gjerne ville slå rekorden min, der han satt dypt konsentrert og ivret med *joysticken* i neven. Det plinget i bjella over døra. Og hvem var det vel ikke som kom flagrende inn. Selveste ...

*Vibeke!*

Og uten den teite venninna ...

Hun gikk med korte, bestemte skritt mot disken, med pengene klar i hånda. *Fy flate!* Hun så jo ut som et ... som et skikkelig rasedyr! Jeg ble rett og slett kortpustet der jeg satt på krakken bak spillet og glodde. Gunnar satt med ryggen til disken, fikk det heldigvis ikke med seg, midt i spillets gang. Jeg derimot satt med ryggen mot veggen og hadde full oversikt over den perfekte svaien i den ranke ryggraden ... grasiøs som en gasele ... sterk og tøyelig som en ung bjørkekvist, full av sevj og safter ... Slik satt jeg og lot tankene fare da det til min forskrekkelse var hos meg at saftene hopet seg opp. At jeg ikke hadde lagt merke til det før: de yppige og høviske kvalitetene! Dette var da ikke noe hun kun hadde lagt til seg de siste ukene? Hun virket med ett så moden. Jeg knep øynene sammen, fikserte blikket på de runde formene som stod tydelig frem under den trange toppen. Gjorde et iherdig forsøk på å ikke tenke ytterligere på det, gi det ytterligere næring, nå som lystene var i ferd med å ta helt over. Jo da, balkongen hennes hadde blitt ganske stor den siste tiden, det var ingen tvil om det. Fikk ikke fundert ytterligere over det, for brått kikket hun opp og kastet et blick i min retning. Rakk akkurat å trekke blikket opp fra innunder den trange toppen hennes da hun så min vei. Ville for all del ikke bli tatt på fersken. Ikke på den måten: Stirrende ... ja, som en kåt hund! Turte ikke å se opp og møte blikket hennes. I øyekroken la jeg merke til at det ble gravd dypt i lomma, foran på de tettsittende olabuksene. Dypt og lenge, som om hun ikke riktig fant det hun lette etter, der nede ...

Klarte ikke å sitte stille. Pirringen startet i tærne et sted og fortsatte oppetter lårene. Det var som om pulsen pumpet saftene opp langs barken på meg. Jeg måtte ranke meg opp. Det sprenget der nede, og jeg måtte legge hendene i fanget for å skjule det. Kikket meg stjålent rundt for å konstatere at ingen hadde lagt merke til noe. De to andre var

heldigvis totalt oppslukt av Gunnars krumspring i det galaktiske.

*Der!* Nå kom hånda hennes endelig opp igjen. Hun lot til å ha funnet det hun lette etter. Og godt var *det!* Pengene ble avlevert. En stjernepose skiftet eier. Hun skulle akkurat til å gå ut da jeg kikket opp og møtte blikket hennes. Begge armene mine lå stivt i fanget, som om jeg var redd jeg ville sprengte om jeg ikke holdt meg selv igjen. Jeg smilte. Og så tenkte jeg at hun kom til å gå ut med det samme, men det skjedde ikke, hun nølte med én hånd hvilende på dørhåndtaket, ble stående litt tvilrådig ... og så smilte hun tilbake!

*Det var nå eller aldri!*

Ereksjon eller ei. Det fikk stå sin prøve. Reiste meg. Holdt hendene foran meg da jeg gikk mot henne. Forsøkte å virke mest mulig henslengt og naturlig. Arkadespillet var uansett over for min del. De to andre brydde seg lite om hva jeg foretok meg nå. Puttet den ene tommelen i bukselomma, slengte lett og ledig med den andre armen.

«Hei», sa jeg med slepen røst.

«Hei, Edvin», sa hun blygt og yndig.

*Feminint. Stemmen hennes. Aldeles fortryllende!* Slet litt med å komme på hva jeg skulle si, rent ut over denne ene stavelsen ... famlet litt med tankene, men klarte etter hvert å få samtalen til å halte videre:

«Lørdagsgodt?»

*Se der, ja: Det var lørdag! Hun hadde kjøpt godteri! Nå var jeg på hugget ... nå var jeg i gang ...*

«Ja.»

La merke til at hun hadde valgt stjerneposen med *Dallas*-kort og ikke den med Kiss-kort. Jeg likte heller ikke Kiss. Mitt idol var Elvis. Jeg hadde få andre. Syntes i grunnen at det var fint at hun gikk for *Dallas*-kort. Det lå et lite knepp fra bak disken da den gamle damen i den blå frakken dro en kassett ut av spilleren bak seg, snudde den og trykket play. Kassetten snurret i gang med opptak fra *Ti i skuddet*: «Purple Rain», med Prince. Han skrek følsomt til jamrende gitarer. Jo da, jeg likte sangen. Og Prince var jo kul.

«Den er bare så rå», sa Vibeke.

Den følsomme låta kunne vare så lenge den bare ville, for nå hadde vi på en måte stunden vår.

«Blir du med ut en tur?» spurte hun etter at vi hadde hørt litt på.

«Ja.»

Det begynte å skumre da vi satte oss på trappa. Jeg hørte den svake, harmoniske musikken inne fra kiosken. Det var vår i lufta, og den svale brisen førte med seg et friskt og fuktig anstrøk av de spirende jordene rundt. Vi satt tett inntil hverandre på trappa.

*Lente hun seg mot meg, eller var det bare innbilning?*

Jo, der kjente jeg låret hennes mot mitt, akkurat tidsnok til å opprettholde ereksjonen, som fortsatte dunke som et rovdyr i buksene på meg. Hvorfor klarte jeg ikke å være like fast og insisterende som den bankende trangen? Turte liksom ikke å ta noe initiativ. Med null erfaring på jentefronten, ukysset som jeg var, ble jeg bare sittende med hendene i fanget.

«Vil du ha noen nøtter?» spurte jeg. «Superlangbein.»

Det ville hun. Hånda hennes strøk borti min. Gjorde hun det med vilje? Det virket nesten litt sånn, men jeg kunne altså ikke være helt sikker. Ville ikke risikere å gå på en smell, nei, her var det bare å vente på tydeligere tegn, kom jeg frem til.

«Synes du også det er spennende med de nøttene?» spurte hun.

«Ja, men jeg vet ikke om de er så gode, egentlig.»

Hun var enig: «Litt tørre, kanskje.»

Så at det var vel mest for spenningens skyld at jeg hadde kjøpt dem. Og så snakket vi litt om *Dallas*, og at hun fulgte med på *Falcon Crest*. Det var som om tonefallet, den myke stemmen hennes, løftet frem visse forventninger hos meg. Og så var det noe med duften av Vibeke. Som jeg bare måtte trekke inn gjennom nesa, i vellystige drag til det svimlet for meg. Dette var til å bli gal av! Begjæret galopperte i meg. Hjertet hamret. Pulsen dunket i tinningene. Og pusten var ujevn og uforutsigbar. Hun måtte da legge merke til hvor ulik meg selv jeg var?

Brått ble stunden vår avbrutt av selveste *mister ånnas*, som kom vraltende ut døra og ned trappa. Han knuffet seg mellom oss, brøytet seg vei. Nå hadde jeg fått mer enn nok av ham. I neste øyeblikk nappet han til seg stjerneposen til Vibeke og gikk av gårde med ryggen til mens han hånflirte med posen i været. Så klådde fjompen rundt i godsakene hennes med de svette pølse-fingrene! Romsterte rundt og fikk tafset frem noe fra langt nedi posen. Gunnar la hodet bakover, gulpet i seg mallorcablandingen, helt uten blygsel. Det var som om han ikke tygde det engang, alt sammen bare forsvant i paihølet. Et ran! *Det var bare så provoserende!* Tålte han ikke at *jeg* som var mindre, satt der med Vibeke i vårkvelden? Og så måtte han bare ødelegge. Nå hadde jeg fått nok. Spratt opp.

Måtte rett og slett forsvare henne, ja, og min egen ære.

«Hei! Ikke vær helt dust, 'a! Gorillavrengetryne!» ropte jeg uten å tenke på konsekvensene.

Det var nå eller aldri. Tenkte på det bestefar hadde lært meg, men kom frem til at det var for sent med den strategien nå som jeg allerede hadde gått så hardt ut.

«Hva var'e du sa, sa du!»

«G ... V ... T ...» brølte jeg.

«Gorillavrengetryne!» gjentok Vibeke.

«Du kaller ikke meg det», spyttet han og bruste seg opp. Magen flyttet seg oppover og ble en del av brystkassa. Han tok et par hissige skritt mot trappa, hvor jeg stod på nederste trinn. Nå gikk det fort. Fikk ham først helt opp i ansiktet. Han så ned på meg – selv om jeg stod på trinnet. Vibeke reiste seg og gikk et par skritt til siden.

Jeg visste hva som kom. Nesevingene til krølltoppen bevret, pusten var tung og trang. Det stinket halvfordøyd pølse av ånden hans. Jeg holdt pusten. Kunne se matrestene som fortsatt satt mellom de to store fortennene på ham. Måtte rett og slett flytte blikket litt høyere opp. Og i neste øyeblikk langet han ut et tungt spark mot beinet mitt. Den trege, kjøttfulle massen beveget seg sakte, så jeg fornemmet sparket en god stund før det nådde frem. Her var det bare å hoppe til siden, slik at hans bein fortsatte sin ferd fremover i løse luften, helt til hamstringen satte en kontant stopper for den tunge og målrettede bevegelsen. Baktung hadde krølltoppen alltid vært, men nå altså enda mer, med beinet slik oppi luften var han fullstendig i ubalanse. Det eneste jeg behøvde å gjøre for å hjelpe ham litt på vei, var å gi ham et aldri så lite knuff i brystet med en utstrakt pekefinger på høyre hånd. Da var det gjort, den tunge materien fikk moment motsatt vei, og Gunnar begynte å falle mot asfalten bak seg med det stive beinet foran seg. I neste øyeblikk falt han tungt og definitivt mot asfalten. Det var som en søt sang i mine ører da han med et knall gikk på ratataen og fordelte resten av den massive kroppen flatt utover, som en bølge mot svaberget.

Klarte ikke å la være å hånflire. Dette var bortimot det dummeste jeg hadde vært med på. Han fikk som fortjent. Ble liggende på ryggen og rugge som en skilpadde, med godteposen til Vibeke i den utstrakte neven. De trillrunde øynene holdt på å skvette ut av skallen på ham. Han fikk ikke frem en lyd. Det merkelige uttrykket i øynene hans fortalte det meste om nederlaget. Som var endelig. Og en ydmykelse som var tung å bære. Vibeke nappet til seg posen og løp nedover veien.

*Skulle jeg følge etter?*

Ingen grunn til å bli her rakk jeg knapt å tenke, før jeg la på sprang etter henne.

«Vibeke! Det er bare meg», peste jeg da jeg tok henne igjen nede i veien.

Hun stoppet, snudde seg mot meg med et stort smil. De varme, grønne øynene glimret. Og nå dro smilet seg oppover tannhalsene og blottla tannkjøttet. Jeg likte det! Det var ikke noe vulgært over det. Det var mye, ja, både av tenner og tannkjøtt, men jeg syntes i grunnen bare at det var sjarmerende. Det var noe ekte. Noe naturlig. En inderlighet som gjorde henne enda penere. Det megetsigende smilet, som liksom ikke hadde noen grense. Og varmen i øynene, den som bare var ment for meg. Nå rant alt dette over og videre innover i meg, naglet meg til underlaget, slik at jeg ble stående som en påle og vente på fortsettelsen.

Så stod vi der, da ... midt i veien, under det gule lyset fra en gatelykt som var i ferd med å skru seg på. Brått ble vi opplyst, ja, som på en teaterscene trådte vi frem fra skumringen som nå hadde lagt seg mykt mot marka og krøpet sakte oppover kornaksene, på begge sider av veien. Midt i denne ene lyskjeglen, omsluttet av de mørklagte åkrene, stod vi ansikt til ansikt. Lyset hadde kun én retning. Et nytt gatelys kom på nede i veien. Én etter én. I rask rekkefølge tente de gule overlysene seg og la seg opp som gule sirkler hele veien i den retningen vi begge bodde. Jeg kikket motsatt vei, så oppover mot kiosken, men der var det fortsatt mørkt, og ingen kom løpende etter oss i mørket under de utente lyktene. Smilene våre vokste og ble til en stor og rungende latter som veltet frem i oss begge, da vi løp nedover veien.

Det var da det skjedde!

Det var som om det rant fullstendig over for henne. Som om hun ikke var herre over seg selv eller sitt indre, ja, for i neste øyeblikk tok hun meg i armen, stoppet opp, la armene rundt meg og kysset meg!

*Hun kysset meg!*

Vibeke Hansen, kysset meg midt på truten!

Ikke vennskapelig på kinnet eller i pannen, nei, ikke slikt mødre- og tante-tull. Et vått kyss, var det. Fullt av mening og dype daler.

Mykt, åpent og velmenende.

*Helt klart!*

Men ...

Hva mente hun med det? Var det av takknemlighet? Av glede, kanskje?

Mest av alt ble jeg overrumplet og forvirret, for jeg hadde lite erfaring med slikt, men det som var helt sikkert, var at jeg hadde fått mitt aller første ordentlige kyss, uansett hva som skjedde videre. Ingen kunne ta fra meg det.

Det var stort!

Vibeke Hansen skulle for evig og alltid forbli mitt aller første kyss!

Og så ble hun stående slik og smile med øynene mens skotuppene hennes berørte mine. Det eneste jeg kom på å gjøre, var å klaske meg på låret, som bestefar ville ha gjort det, med fynd og klem. Og så lo vi, for nå satt latteren løst som i rusen.

Alle disse ferskenfargede og lysegrønne følelsene steg opp i meg, som et oppkomme av stigende bobler i skummende lykkerus.

Det var da det skjedde!

Ganske utrolig. Måtte klype meg selv i armen, for stod hun ikke der og spurte om jeg ville være med henne hjem!? Sånn helt ut av det blå, plumpet hun ut med å spørre:

«Blir du med, eller?»

Slik hadde det seg at jeg ble med en jente hjem for aller første gang.

Da vi kom inn døra hjemme hos Vibeke, ropte hun inn i stua at vi gikk opp på rommet hennes, og at jeg var med. Det lød noen bekreftelser fra stuerommet. Vi gikk opp trappa. Hun først og jeg etter.

*Du verden!*

Jeg ble bare stående i døråpningen, i mine hvite tennissokker. Tok det hele inn. Fascinerende, var det. Ja, som å stå på terskelen til en helt ny verden. Alle fargene. Rosa. Lilla. Det blåblomstrete, lyse tapetet. Tyllgardiner med hvite blonder. Nei, her var ingenting dunkelt eller rotete. Det var lyst, strøkent og ganske så merkverdig, egentlig. Vi to gikk da i samme klasse? Og levde på samme tid?

Den strøkne senga med det hvite sengeteppet hadde rysjer langs kanten. Synet av senga fikk det til å røre seg i mine røde kortbukser, igjen. Måtte altså forsøke å ikke tenke mer på den ... Hvordan Vibeke lå på magen oppå sengeteppet mens hun leste lekser med beina i været ... Hvordan hun vred på seg om morgenen ... Hvordan hun ålet seg i de myke tekstilene ... *Ikke. Tenke mer på det!*

«Ja, her bor jeg», sa hun henslengt, som om det ikke hadde kostet henne en kalori å få alt dette i stand.

«Så fint!»

Ble stående i døråpningen og ta det hele inn.

«Kom inn, da, ikke bare stå der.»

«Ja, he-he», plumpet jeg ut med.

Lurte foten innenfor, følte meg frem over det myke, hvite teppet. Det var som å trå på et isbjørnskin, forestilte jeg meg, da jeg tok et par vaksomme skritt inn i alt dette ukjente. Etter hvert som jeg nærmet meg senga, vokste jeg ytterligere og passet på å holde hendene litt sånn diskre foran meg. Slik ble jeg stående, nærmest skolerett, på det myke teppet. På veggen over senga hang det et stort bilde av Jennifer Beals, som satt med begge armene utstrakt mellom beina, iført en altfor stor og grå collegegenser. Vibeke likte tydeligvis filmen, for det var flere bilder av skuespillerinnen fra *Flashdance* med de hårete leggvarmerne. Söt var hun òg. Jo da, Vibeke hadde god smak. Og så oppdaget jeg klistremerkene på nattbordet: *My Little Pony. Earth Ponies*, fra 82, de hun forgjeves hadde forsøkt å klore vekk. Restene av barndommen som satt igjen som avslørende små sår hun ikke ville vedkjenne seg.

Jeg sa ingenting om det.

Vibeke ba meg om å snu meg litt vekk. Hørte at hun halte og dro i olabuksa, en skapdør som åpnet seg, antok at hun tok på seg noe mer komfortabelt ... noe mykt. Fikk noen bilder i hodet som ikke riktig hjalp på min stivhet. Snudde meg, da hun sa at det var greit. Jo da, ganske riktig: en rutete kosebukse hvor det stod skrevet *Lucky* med fet, kursiv skrift over rumpa. Tenkte at den var jo ganske morsom ... og så lurte jeg samtidig litt på hva hun egentlig mente med det ... om det angikk meg på noen måte. Slo det snart fra meg da hun gikk bort til den knæsje, rosa platespilleren og la stiften på. Låta skrapte i gang: «Two Tribes» av Frankie Goes to Hollywood. De rosa høyttalerne av hard plast låt knusktørt, akkurat som mitt eget anlegg, nærmest helt uten bass. Den knallharde diskanten gjallet og slo, men dette var jeg vant til, så det gjorde meg ingenting.

*Hun liker Frankie!*

*Så kult! Hun har god smak!*

La merke til noen bilder av Kim Wilde. Og The Cure. De likte jeg òg. Det var bra at vi hadde noe felles. Ellers var det en hel del jenteting som jeg ikke riktig klarte å forholde meg til. Ting jeg ikke ante bak frem på, for å være helt ærlig.

«Vi har fått kabel-tv», sa hun med mye glød i seg.

«Kult!»

Kjente ingen andre som hadde kabel-tv.

*Så spennende!*

Hun slengte seg ned på senga, danderte hodeputen i ryggen og tok frem en sort kontroll ... en kanalvelger, antok jeg. Vi hadde det ikke hjemme, men jeg hadde jo hørt om det, sett bilder.

«Sjekk fjernkontrollen!»

«Wow!»

Hun vendte på den slik at jeg så den fra alle vinkler. Deretter rettet hun den mot apparatet, som var montert i fotenden av senga, på en slik arm man kunne dra ut og justere i forhold til hvor i rommet man befant seg. Og så hun da, Vibeke, med egen tv og allting ... ikke verst!

«Frederic Hauge», sa hun og nikket mot skjermen.

«Ja», svarte jeg litt fraværende. Hadde mer enn nok med å finne ut hvor jeg skulle sette meg, uten at det ville virke påfallende eller rart. Dessuten måtte jeg passe på å holde hendene i fanget, ja, til enhver tid fra nå. Hun klappet lett på sengeteppet ved siden av seg. Det gjorde saken lettere. Lente meg bakover mot den andre puten i hodeenden, slengte beina opp i senga.

«Du er vel for miljøvern?» sa hun.

«Jeg? Jo da, så klart. Og du?»

«Ja, klart det. Men jeg er ikke medlem av Bellona eller Natur og Ungdom.»

«Ikke jeg heller.»

Det var bra at hun ikke var en slik som var superengasjert og tipp topp involvert i sakene, for det var ikke jeg heller.

«Jøss, hva i svarte!» kvekket jeg og kvapp til da jeg fikk øye på det gresselige menneskehodet, det som stod på skrivepulten ved vinduet. Jentehode, omtrent på vår alder. Helt sort under øya!

«Slapp av, da», lo hun lett. «Det er bare sminkehodet mitt.»

«Sminkehuet!?» gjentok jeg spakt.

«Ja», fniste hun. «Vi må jo øve oss litt, vettu, vi jenter.» Og så lo hun en trillende latter som var veldig smittende.

«Ja, om vi skal bli fine og dollete. Ha-ha, hva trodde du?»

«Eh ...»

«Se her», sa hun. Gikk bort til det, tok frem en liten, sort blyant og dro opp en tynn strek under det ene øyet på sminkehodet.

«Maskara.»

Smilet avslørte noe lekelystent, noe som i sin tur gjorde kapitale utslag nedentil hos meg. Visste virkelig ikke hvordan jeg skulle håndtere de utfordrende øynene og det lekne smilet ...

«Ja vel ... eh ... kult», svarte jeg med tilkjempet interesse.

Hun satte seg ned i senga. Enda litt nærmere! *Oi-oi-oi!* Hva nå? Hva skulle en stakkar gjøre? Det sprengte. Hadde mest lyst til å springe på do og få det overstått, men det gikk jo virkelig ikke an! Første besøket og allting! Nei, her måtte jeg bare sitte pent, forsøke å ri ereksjonen av mens jeg kjente det varme, myke låret hennes inn mot mitt.

Bit tennene sammen. Smil. Opptre korrekt nå, Edvin, tenkte jeg. Turte virkelig ikke annet, selv om smilet hennes og tilnærmelsene ga meg en del signaler ... Skjønt de var så altfor små og tvetydige. Det var som om ingenting var sikkert, som om alt bare var en lek, et spill med regler jeg ikke kunne. Kanskje var det bare tilfeldigheter? Noe som foregikk oppe i hodet mitt? For hun hadde på ingen måte avslørt seg, sagt det rett ut, hva hun mente, eller hva hun ville. Dersom jeg nå plutselig skulle stupe inn i det eller gå for drastisk til verks, var det jo jeg som trampet i salaten og avslørte meg. Om det da ikke var nettopp det hun ville? Tankene svømte. Glattisen jeg nå stod på hadde dårlig feste. Ett skritt i den ene eller andre retningen ville helt klart vippe meg ut av balanse, og straks ville jeg ligge paddeflat på isen som en annen idiot! Slik satt jeg i senga og tenkte. At alt var så uklart, så tvetydig. Snakk og spill som lå i mange lag, uten at jeg kunne ta noe for gitt. Dessuten, alt dette var nytt for meg ... Så jeg måtte nok bare pent vente til gamemasteren gjorde sitt neste trekk.

Hun trykket på kontrolleren. MTV, stod det å lese av logoen oppe til høyre i bildet. De snakket engelsk. Jeg var virkelig ikke vant med språket. Og så jeg da, som trodde jeg var god i engelsk! Vi hadde jo hatt det i flere år på skolen, men hva hjalp vel det når jeg ikke skjønte bæret. De snakket så fort, en hel masse ord, sleng og snert jeg aldri hadde hørt før. Ord og uttrykk som jeg i alle fall ikke kjente igjen fra engelskboka. Måtte vel bare bli vant til det, tenkte jeg og var mest av alt oppgitt over meg selv. Fortsatte å nistirre på det lille grå tv-apparatet, forsøkte å følge med som best jeg kunne, men det gikk ikke veldig bra. Ville heller ikke innrømme at jeg ikke riktig forstod.

«Kan vi skru opp lyden litt?» foreslo jeg og forsøkte å virke interessert i det som foregikk. Det var greit for henne. Det ble litt lettere når det stod høyere på. Ble sittende og late som om jeg forstod mer enn jeg gjorde, men etter en liten stund ble det rimelig slitsomt å henge med, ettersom jeg også var litt ukonsentrert, siden hun satt der i senga så

tett på. *Top of the Pops* med Pat Sharp var i grunnen kjedelig, kom jeg frem til. Hadde det vært klipp av Elvis, ja, eller The Beatles, for den saks skyld, men dette var i bunn og grunn rimelig glørete og tilgjort. Det virket på ingen måte ekte og naturlig. Fikk et inntrykk av at artistene på skjermen lot som om de var artister, slik de sang med tilgjorte stemmer og gjerne i falsett. Tilsmurt med sminke og en hel masse staffasje. Nei, slikt ville aldri Elvis ha nedlatt seg til å være med på, tenkte jeg. Ikke Rolling Stones, heller. Det var rett og slett søplete tv, tenkte jeg i mitt stille sinn, selv om det var aldri så mye kabel-tv. Det var riktignok en ny og spennende verden som hadde dumpet like inn på jenterommet, men det var en verden som ikke hadde veldig mye med min å gjøre. Endelig kom det på en låt av The Cure. Tenkte på hvordan jeg kunne komme videre med henne som satt med låret sitt inntil mitt ... Kunne jeg legge armen rundt? Nei, det turte jeg ikke! Var altfor redd for hva som kunne skje dersom det ikke var greit. Likte henne altfor godt, ville ikke risikere å ødelegge dette nå. Ereksjonen hadde gått over i en ny og urovekkende fase ... Hadde den blitt kronisk? Nei, det var ikke bra. Det sprenget, pulserte og drev meg nærmest til vanvidd.

*Dette går ikke lenger!*

Måtte se å komme meg ut av situasjonen før jeg fant på å gjøre noe overilt eller dumt. Det var enklest sånn, slik jeg så det der og da. Og så plumpet jeg like godt ut med at jeg måtte komme meg hjem.

«Allerede», sa hun skuffet.

«Ja, jeg må nok det. Har lovet moder'n å være hjemme til halv ti.»

«Ok. Men du, dette var veldig hyggelig. Du må gjerne komme hit en annen dag også», sa hun da jeg reiste meg fra senga og tok noen prøvende skritt i retning av døra.

«Ja, gjerne!» sa jeg over skulderen.

Nå hadde jeg iallfall klart å komme meg ut av dette sånn noenlunde med æren i behold ... men så stuket jeg tåa i dørstokken og måtte ta meg for i dørkarmen. Bannet for meg selv. Bet tennene sammen. Den ukontrollerte delen av meg fortsatte å stange mot det tynne, røde stoffet i shortsene. Som om den ville ut og opp i dagen, slik at kortbuksa nå stod ut som et telt. Var rask med å smette ut og rundt hjørnet før hun la merke til noe. Var også påpasselig med å være den første som gikk ned trappa, selv om det kanskje var litt frekt å gå allerede. Håpet at kvinnestemmen fra stuerommet holdt seg til sitt.

Det skulle tatt seg ut ...

Første møtet med mora til Vibeke og allting ...

Heldigvis var det stille fra stua.

Da vi skulle si ha det i døråpningen, lente Vibeke Hansen seg frem, klemte seg inntil og kysset meg raskt på kinnet. I det korte øyeblikket da dette foregikk, rakk jeg å tegne opp samtlige av hennes yppige former for mitt indre blikk. De stramme lårene, som stod spent mot mine da hun lente seg frem; hoftepartiet som skjøt frem, og som nok ville fått overbalanse om det ikke hadde vært for min kropp som stod imot; brystpartiet hennes som møtte mitt, varsomt og mykt. Så der stod jeg altså og kjente alt sammen ned til hver minste detalj. Og Vibeke ... hun hadde virkelig vokst. Den saken var det liten tvil om. Kjente at hun knoppet seg ytterligere da hun så meg dypt inn i øynene. Kroppene hang fortsatt sammen som to magneter i riktig fase. Blikket hennes søkte dypt i mitt, med en varme og et svermeri som drev min tvil til side.

*Nå kunne jeg bare angre!*

Var det for sent?

Kunne jeg si at jeg hadde glemt noe? Ruse tilbake på jenterommet. Kaste henne på senga og ... og ...

*Nei!*

Det var for sent.

Ikke hadde jeg glemt noe, og ikke visste jeg hvordan jeg kunne angre meg med æren i behold. Slik stod jeg og sprengte mot henne. Hun trykket opp mot mitt hofteparti, som om vi var limt sammen. Det eneste jeg ville, var å bryte ut av shortsen og inn i varmen, det mørke og røde. Slik jeg hadde sett det på bilder og forestilte meg at det var, alt dette som var meg totalt ukjent, og som jeg hadde slike store forhåpninger til.

I neste øyeblikk rev hun seg løs.

Jeg falt nesten etter henne inn i gangen og måtte ta et lite steg over terskelen og holde meg fast i dørkarmen før jeg i neste øyeblikk nærmest hoppet bakover og ut i kvelden.

Jeg for nedover trappa som en kastevind, snudde meg rundt og vinket keitete: «Ha det bra, da.»

«Ses på mandag da, Edvin.»

Om smil kunne gå hele veien rundt, var dette nettopp slik jeg følte det, der jeg gikk av gårde med en følelse så dyp, så gjennomgående at jeg nærmest svedde dunlett bortover Østbyveien på mine egne luftputer.

Full av disse altomgripende førstegangsfølelsene.

Det var som å ha lystgass i blodet.

*Var det slik det var å være forelsket?*

Ja, jeg trodde det! Skjønt det var noe annet òg: En følelse av å lykkes. Av at jeg hadde fått til noe stort, noe jeg hadde ønsket lenge. Det var en hel masse manndom i dette. Og jeg følte meg stor som et fjell. Hadde ikke akkurat ligget med henne, men det var neimen ikke langt unna, tenkte jeg og svevde videre, inn og ut av mørket og de gule lyskjeglene fra gatelyktene. Kysset på kinnet var der fortsatt, jeg kjente det fuktige merket i trekken. Da jeg tenkte på hva jeg hadde gjort med Gunnar, knyttet det seg i magen. Jeg hadde jo ikke hatt til hensikt å knuffe ham over ende, det bare skjedde. Det var han som hadde sparket etter meg, først. Visste det, at han ikke kom til å vise noen nåde, han hadde det rett og slett ikke i seg. Begynte allerede å grue meg til neste dag. Visste at Gunnar ikke tok lett på slikt. Falt litt sammen bare ved tanken på hevnen som nok ville komme. Likevel klarte ikke disse vonde tankene å overvinne det søte tankespinnet.

*Tenk, jeg hadde vært hjemme hos Vibeke!*

Spist lørdagsgodterier. Sett på Sky Channel. Kjent konturene av fremskutte hofter og struttende pupper. Dette svevde jeg bortover med og tenkte opprømt:

*Stive brystvorter ...*

**BRYSTVORTER!**

*Hallo!?*

**HVOR STORT VAR IKKE DET!**

JEG GIKK PÅ SKOLEBUSSEN, fortsatte rolig og fornøyd nedover midtgangen da en stutt og bleikfeit fot med ett satte kråkefot på meg. Falt langflat med sekken over hodet. Det var flere som hånflirte. Vibeke lo ikke, det la jeg merke til i øyekroken, der jeg lå paddeflat med sekken delvis oppå hodet. Smilet hennes vasket vekk fornedrelsen og sinnet mitt, og jeg ble mo og myk med det samme. Forsøkte å dra sekken på plass, kravlet meg opp i knestående. Jeg blødde fra det ene kneet. Hun så det også, det kunne jeg lese av medlidenheten i blikket hennes. Det var ikke noe poeng i å lage noe mer baluba ut av dette, så jeg dumpet ned i det ledige setet bak krølltoppen med det lange beinet og det skadefro smilet. Håpet bare at han var ferdig med saken nå. At vi var skuls.

Jeg satt på motsatt side av midtgangen for henne, med kneet stivt ut foran meg. Det rant litt blod fra såret, men det koagulerte fort, det var egentlig bare en liten flenge. Tørket vekk den lille blodflekken. Gunnar snudde seg, kikket misbilligende på meg og kneet, pekte på såret mens han flirte ondt og slikket seg rundt munnen, som om det var mere blod han var ute etter.

«Æ'kke ferdig me'ræ, om det er det du trur!»

Sa ingenting. Det var best å forholde seg rolig nå. Her inne i den trange bussen ville han få tak i meg, være over meg som en flodhest og mose meg flat. Det var ingen steder å rømme. Heldigvis satt vi såpass nærme bussjåføren at han nok ikke turte å ty til ytterligere gjengjeldelser, for øyeblikket.

Kikket tomt ut vinduet.

*Ikke ferdig med deg ... hva la han i det?*

Måtte for all del sørge for å være den første til å komme meg ut av bussen ...

Og det var jeg.

Smatt av så fort sjåføren hadde åpnet dørene. Gikk vekk fra busstoppet med raske skritt, kikket meg over skulderen som et jaget dyr. Tursekken var behørig pakket, hadde tatt med skift og var klar for vårens store begivenhet. Kanotur med klassen. Vi hadde snakket om det lenge. Gledet oss. Alf Hansen, klasseforstanderen, var en durkdreven friskus som gikk lange turer i skauen, padlet kano ... og stakk vel gjerne med kniv. Ja, han var et vaskeekte mannfolk, klasseforstanderen.

Kikket meg fryktsomt over skulderen og langet ut oppover bakken så Gunnar ikke ville klare å holde følge. Det var dumt at jeg måtte haste sånn av gårde, skulle så gjerne ha slått av en prat med Vibeke, fulgt opp tråden fra lørdagen.

Alf Hansen hadde vi respekt for, hadde vel heller ikke noe valg, for læreren gikk under tilnavnet Body-Hansen. En veltrent biff, som var hard i kantene. Han var typen til å løfte sin egen vekt over hodet, og jeg kunne ikke annet enn å la meg imponere over de svulmende musklene som ble presentert i hver eneste gymtime. Ble liksom bare stående og måpe av beundring over gymlæreren som brystet seg opp, som la ut om hvor viktig det var med kosthold, proteininntak, aminosyrekjeder og kroppens byggesteiner. I gymtimene stilte Body-Hansen alltid opp i den samme utvaskede T-trøya som hadde et lite hull på skulderen og et stort under den ene brystmuskelen. Gjennom hullene så vi musklene spille når han pekte og forklarte og inntok ulike fleksende positurer. Det var vel spesielt den massive brystmuskelen – den høyre, som var delvis blottlagt av hullet – som nappet og dro til når han snakket, og som i sin tur gjorde at vi gjorde som han sa uten å mukke. Ofte stod jeg slik med tankene mine innunder den trange og hullede trøya hans og lurte på om jeg noensinne kom til å bli så mandig og stor.

Det var ingen av oss gutta i klassen som hadde lagt oss nevneverdig ut i bredden, rent bortsett fra Gunnar, da, men det var vel ikke akkurat på grunn av treningsøktene. Og så stod jeg der, da – med pipestilkene mine – og ønsket at det var meg, at jeg hadde muskler som spilte og sang. Noe som i sin tur ansporet meg til å ta armhevinger så det verket i brystet, hver eneste kveld. Det jeg ikke hadde i høyden, tenkte jeg, det fikk jeg ta igjen på annet vis. Og det hjalp litt på selvtilliten: at jeg i alle fall hadde litt muskler, at jeg var sterk i forhold til størrelsen.

Body-Hansen var den strengeste læreren på ungdomsskolen. Det gikk rykter om at han kunne miste besinnelsen, og da, da gikk jeg ut ifra at han måtte være direkte helseskadelig for de som hadde gjort seg fortjent til en omgang. Tror nok de andre i klassen også må ha tenkt omtrent i de baner, for vi oppførte oss alltid bra i timene hans. De andre lærerne fikk gjerne smake våre utspekulerte guttestreker, men Body-Hansen skar igjennom og var klokkeklar. Kanskje var det et ledd i øvrighetas forsøk på å disiplinere oss, de uregjerlige villstyringene fra Føyenland. Vi var rampen som de andre klassene nok var litt redde for, ettersom flere i vår klasse var rimelig store og sterke. Tiltaket Body-Hansen fungerte godt for oss. Og snart skulle vi få det forfalne huset på Kalvetangen også. Nå var øvrigheta i ferd med å få tatt problemet ved rota og få ryddet

opp ...

*Trodde de!*

Tenkte litt på det Gunnar hadde sagt på lørdag. Kunne fortsatt ikke begripe hvordan de kunne gi oss et helt hus. Hvem eide det, egentlig? Hvor hadde de fått det fra? Og hvem var det som skulle gi oss huset?

Bakken opp til Teigar ungdomsskole var lang og bratt. Gunnar og det sure følget hans hadde jeg parkert for lengst. De kunne ikke ta meg igjen nå, og da jeg kom frem til skolen, stod bussen og ventet på oss i skolegården. Body-Hansen holdt egenhendig på å løfte sin private kano opp på busstaket. En flott nylakkert trekano. Nydelig håndverk, med utskjæringer i ekte indianerånd. Bussjåføren stod klar på busstaket for å ta imot. Body-Hansen gjorde selvsagt et stort nummer av å løfte farkosten på høykant opp i lufta. Slik brisket han seg bredbeint opp langs siden av bussen, med kassaapparatet opp og ut av skjorteslagene. Sjåføren dro kanoen opp.

Jeg satte meg inn, tok det første ledige setet rett bak læreren, som alltid satt på første sete til høyre for sjåføren. Selv om det var en kjedelig plass, hadde jeg iallfall utsikt ut av frontruta. Og der fremme kunne jeg føle meg trygg for plageånden som nok dukket opp når som helst nå. De kom, én etter én. Og snart var alle på plass. Hansen gjorde en rask opptelling. Endelig var vi klar for klassetur. Vi skulle padle fra Svartvannet til Trollvannet, nord for Larvik og Farrisvannet.

*Dette kom til å bli årets tur!*

Det var bare litt synd at dramaet, hang over meg. Og så alt dette med Vibeke ... det smurte følelsene mine ut til en eneste stor røre. Forsøkte å ikke la dette med Gunnar ta overhånd ...

Tenkte på rommet til Vibeke. På kysset! Den forestående padlingen og våren som for forbi der ute, saftig og lysegrønn, full av liv og forventning. Slik ble jeg sittende, hensunket i en salig blanding av forelskelse og uforløst drama, sitrende av glede og spenning ...

På vei ut av byen og inn i den jublende løvskogen.

Etter en stund kom Pælan bort til meg. Han lurte på hvorfor jeg ikke satt bak, sammen med dem. Han pekte på et ledig sete, helt bak i bussen.

«Føler meg litt uggen», sa jeg.

Men han visste jo hva dette egentlig handlet om. Hadde nok hørt det fra de andre, dessuten la han nok merke til at jeg ikke riktig var meg selv.

«Hva skjedde egentlig?»

Gadd ikke engang å forsøke å late som om det var noe annet, sa det bare rett ut slik det var.

«Gunnar tok godteriet til Vibeke. Og så forsøkte han å sparke meg», sa jeg mutt.

«Ok? Det var ikke helt det jeg hørte, da.»

«Det er sånn det var!» sa jeg oppbrakt. «Bare spør Vibeke!»

«Vibeke?»

«Eh ... Ja!»

«Kom igjen nå. Vi har snakka litt sammen. Det æ'kke så farlig. Gunnar sier at han er ferdig med det. Alle får seg en skramme, vettu, havner på ræva av og til. Det gjør ingenting, livet går videre», sa Pælan verdensvant og la en kameratslig hånd på skulderen min.

Merket at det gikk litt over når han sa det på den måten. Det var kanskje ikke så farlig? Om ikke Gunnar brydde seg, så var det greit for meg. Og så ble jeg med bakover i bussen. Pælan hadde rett, det virket som om det hele hadde blåst over. Gunnar satt sammen med Bjørnar, det lot til at turtelduene hadde det helt tipp topp der de tullet og flirte, uten at han engang ofret meg et aldri så lite morderisk blikk.

Satte meg helt bakerst med Pælan.

Da vi kom frem, fikk vi beskjed om å finne en å padle med. Gunnar og Bjørnar. Selvsagt, det lå i kortene. Nils, Gubben. Vibeke, venninna. Pælan og jeg. Og så videre. Alle fant hver sin partner. Det var en strålende og duggfrisk morgen. Det yrende sollyset spredte et gyllent skinn blant oss. Lufta og lyset, alt sammen var klart og rensende. Det gode humøret bredde seg raskt i gruppen, med smittende effekt, også Body-Hansen og hjelpelærer Haugen lot til å være i godt humør. De to lærerne stod på en liten sandbakke, med vannspeilet som bakteppe.

Ja! Det var akkurat slik jeg følte meg innvendig. Som naturen på den andre siden av vannet, snudd fullstendig på hodet i vannspeilet. Jeg kastet et stjålent blikk i retning Vibeke, som stod like ved. Følte en kriblende varme bre seg fra underlivet, det slo seg opp i hele meg. Sitret i hver nerve og kilte bak ørene.

I det korte øyeblikket da vi ventet på neste trekk fra lærerne, hørte jeg hvordan det krislet i løvtrærne rundt oss. Den varme morgenen lå mykt over trærne, det gylne lyset, alt sammen hadde en virkning på løvtrærne, som i sin tur spilte opp. Først forstod jeg ikke hva det kunne være som ploppet så vart i løvhenget bak oss. Det hørtes ut som om ørsmå

bobler brast. Og så gikk det opp for meg hva det var ... hva det var som vislet og krislet i løvskogen bak:

*Det var lyden av knoppene på løvtrærne som sprang ut!*

Lyden av knopper som brister, tenkte jeg. Måtte høre etter igjen, for å være helt sikker. Det var ufattelig vakkert, lyden av alle disse små bladene på løvtrærne, som la seg opp i lyset. Dette er lyden av naturen som åpner seg etter en lang vinter. Det var overveldende, det hele: forelskelsen, puberteten og så denne særegne lyden som liksom satt prikken i kjernen. For nettopp slik åpnet jeg meg, sprang ut og la mine blader opp mot lyset.

Der stod vi altså på pubertetens avsats, med sola i ansiktet, løvskogen bak og sprang ut i fullt flor. En ungdommelig kraft sildret i meg. Et heftig brus. Det var som om det duggfriske gresset grodde like opp mellom beina mine og flettet meg fast til gressbakken. Som om vi var på samme lag, dro i samme retning, naturen, jeg ... ja, og Vibeke.

«Hallo! Våkn opp, folkens!» ropte Body-Hansen.

«Ta en kano fra stativet der borte», buldret det fra strandkanten.

«Still dere opp langs stranda!»

Vi løftet de røde kanoene ned fra stativene som stod langs bredden. Body-Hansen anførte det hele med å skubbe bussjåføren til side og egenhendig bære kanoen sin ned til vannet, på strake armer over hodet. Det grove legemet gikk varsomt over den glattskurte bergrabben og ned til den lille sandstranda, og der, helt innerst i vika, la han indianerkanoen til hvile i sanden, med baugen i vannkanten.

Vi gjorde det samme. Snart lå et titalls røde kanoer i utkanten av det blå vannspeilet, som fortok seg litt i disen som kom drivende ned fra elveoset. Den lette tåken la seg oppå vannflaten og bredde seg utover i vifteform. Ikke et vindpust. Svartvannet lå blikkstilte, som om det lille vannet lengtet etter oss, våre bølger og brytninger. Hva venter vi på? Hvorfor kommer vi ikke i gang? tenkte jeg for meg selv og hadde problemer med å stå rolig.

«Ok, hør her!»

Det ble helt stille.

«Putt sekkene deres i kanoene. Ta av sko og sokker. Legg *det* i kanoene. Ta på redningsvestene. De ligger der borte.»

Han pekte – på en slik måte at bicepsen strammet seg opp – på en haug med røde

og blå redningsvester.

«Finn vester til deres egen vekt. Still dere deretter opp ved siden av hver enkelt kano», befalte han.

«Sett i gang!» Body-Hansen og klasket håndflatene sammen et par ganger så det ga gjenklang i landskapet.

Vi var ikke sene om å kaste oss over haugen av vester og rive til oss hver vår.

«Hva var det jeg sa! Finn en vest som passer *din* vekt!»

Hvordan i all verden skulle jeg vite det? Ville jo bare komme i gang med padlingen. Ble stående og virre på hodet, rådvill, som de fleste andre. Hansen tok kommandoen, rev til seg Bjørnars vest, vrent den slik at merkelappen inni kom til syne, og prikket en stram finger mot lappen gjentatte ganger.

«Er dere evneveike! Dere må jo lese på ... eh ... lese på ...»

«Lappen!» foreslo jeg og så meg stjålent rundt.

Kvalte smil og litt fnising, men ikke mer enn at læreren der fremme ikke fikk det med seg.

«Ja, nettopp. Merkelappen!» brølte han.

«Dere må bruke ... øh ... bruke ...»

«Briller», var det noen som foreslo.

«Nei ...»

Det gikk et *eh* og et *øh* gjennom gruppen før vi like snart fikk oppklart at det var innlysende, da hjelpelærer Haugen hvisket svaret i øret til Body-Hansen.

«Bruk øynene. Finn ut av det!»

Vester byttet eier, og etter en liten stund lot det til at alle hadde funnet en som passet, bortsett fra Gunnar, som så ut som en dårlig stappa pølse, med store deler av mageregionen stikkende ut under snøringen. Hansen gikk forbi, ristet oppgitt på hodet, men lot det bli med det.

«Greit. Da kan én sette seg foran i kanoen, og så skyver den andre ifra.»

Det var lettere sagt enn fort gjort. Pælan veide omtrent det dobbelte av meg. Jeg ble bare stående og spinne i den løse sanden. Kanoen rikket seg ikke. Bjørnar pekte og flirte i skjegget.

«Kom igjen! Ikke vær så lat!» gauket Pælan der han satt henslengt og gjespet demonstrativt med armene bak nakken.

Jeg hørte noen le. Hadde hørt morsomheten før, syntes egentlig ikke at det var

videre festlig. Body-Hansen kom ilende til. Et lite puff fra ham, og vips var Pælan på vei fremover i sanden, slik at kanoen dro opp et spor etter seg. Jeg løp barbeint etter og puffet i vei bortover grunna. Endelig var kanoen klar av sandbunnen. Jeg jumpet oppi. Det var en god følelse å seile slik fremover på det urørte vannet og ut på dypere vann uten at vi behøvde å løfte en finger. Det føltes som en stor ære å bryte den speilblanke flaten som første par ut. Kikket meg over skulderen, la merke til de små krusningene som brettet seg ut bak oss.

Det var vakkert. Den frie flyten, i det korte øyeblikket det varte, før vi like snart holdt på å kantre. Forsøkte å justere, kompensere med hoftene, men det var håpløst, ettersom Pælan var om lag dobbelt så tung. Hva han foretok seg, var så til de grader utslagsgivende. Det var en ganske vemmelig følelse å ikke ha kontroll, men snart fant han balansen. Nå gikk det greit. Vi padlet i takt, tok i så det fosset rundt baugen. Måtte bare prøve: gi på, alt vi maktet. Nå skar vi igjennom som en kniv. Og da jeg kikket bakover, så jeg at vi var langt foran de andre ... skjønt det gikk ikke lenge før vi hørte noe som pisket opp vannet bak oss. Body-Hansen kom fossende fremover så baugbølgen sprutet ut til hver side. Han padlet forbi oss som ingenting. Nå la han åren demonstrativt på tvers av ripene, lente seg bakover og ropte overlegent.

«Dvaske pyser!»

Dvaske pyser! Hvem var det egentlig han trodde han var!

«Ja, særlig! Slapp av du, 'a. Dessuten er vi to.»

«Hva så! To burde padle fortere enn én! Ha-ha!»

Gadd ikke å svare, vi kikket bare oppgitt på hverandre og gjorde noen gester til hverandre som indikerte hvem som var dusten. Ja-ja, han måtte gjerne padle først, han var tross alt læreren. Helt bakerst padlet Haugen, musikk læreren. Han som aldri dro på smilebåndet, i alle fall ikke som *jeg* hadde lagt merke til. Vi hadde hatt ham i syvende og nå snart i hele åttende klasse, men ikke så mye som et ørlite smil hadde brutt opp steinansiktet. Ryktene skulle ha det til at Haugen kunne få kjeven ut av ledd, ja, om han smilte eller lo. Noen påstod at noen hadde sett ham kjøre fra skolen på vei til legevakten med vidåpen munn for noen år siden. Slik så jeg ham ofte for meg: Den syltynne lektoren i den utvaskede genseren og med brun tversoversløyfe, som rattet av gårde i sin gamle, kremgule Lada, med vidåpen munn. Omtrent som når en pytonslange åpner kjeften, hengsler av og svelger nær sagt hva det måtte være. Ja, slik så jeg ham for meg: i den altfor lille bilen, med nakken bøyd og med vidåpne øyne mens kjeven hang.

Musikklæreren med et lønnlig håp om at ingen av elevene ville legge merke til det, slik at det skulle prege ham i ettertid. Skjønt det var jo alltid noen som så, alltid noen som fikk det med seg ... og det var alt som skulle til. Derfor pekte vi og lo, stakk hodene sammen, slik at ryktene fikk vokse seg store og skeive.

Bak padlet altså den lange, tynne lektoren. Like tilkneppet som alltid, med det grå håret veivende friskt i den klare vårluften.

Foran padlet han som hadde tatt på seg rollen som vaskekte indianer, med svulmende fysikk og en ut-på-tur-og-alldri-sur-holdning. Klasseforstanderen struttet av målbevisst styrke. Vi halset etter. Klarte ikke å la være å beundre hvordan det fosset rundt kanoen hans, en mannlig kraft jeg bare kunne drømme om.

Snart bestemte vi oss for å slappe av litt, for å slippe å padle rett bak Body-Hansen. Etter en liten stund ble vi tatt igjen av de andre i klassen. Vi la oss omtrent midt i puljen, rett foran Bjørnar og Gunnar. Pælan vinket til dem. De hilste og hoiet tilbake.

«Følg med nå», sa Pælan og forsøkte å kyle en vannsprut bakover mot Bjørnar, som satt foran i kanoen bak. Det gikk heller dårlig, for i neste øyeblikk regnet det rundt meg, som satt bakerst i vår.

«Hei, drit i det, 'a!» smalt jeg irritert.

«Slapp a', da. Vi spruter på dem, ikke sant. Gjør det du, som sitter bakerst», sa han med et lurt flir.

Turte jeg virkelig det? Nå som Gunnar allerede var på krigsstien? Slapp heldigvis å ta videre stilling til det, da jeg kjente en vannsprut som slo inn i nakken og la seg iskaldt nedover ryggen. Snudde meg og så at Bjørnar lo så skjegget ristet.

«Hei!» ropte jeg.

De syntes tydeligvis at det var temmelig gøy, for snart kom det en ny sprut fra Gunnar denne gangen. Heldigvis satt han for langt unna, spruten traff Bjørnar, som satt nærmest. Han snudde seg, skjelte ut kompisen med malmfull røst og noen saftige gloser som bar langt over den stille vannflaten. Nå var det vi som lo. Og så ga vi på, alt vi maktet, for å komme oss lengst mulig unna plageåndene. Nå var kampen i gang. Lite – om noe – kunne stoppe oss nå. De tok oss snart igjen. Kom helt opp på siden av oss.

*Ja, nå begynte det å ta seg opp!*

«EDVIN, JEG DRAR på jobben!» roper moder'n fra gangen i etasjen under.

«Ok», svarer jeg i halvsøvne.

«Har ikke hørt noe fra sykehuset», sier hun. «Ringer dem fra jobben, etterpå.»

«Ja vel.»

Hører at hun romsterer rundt der nede, oppkavet, som så ofte når hun er på vei til jobb. Hører nøkkelknippet som løftes opp fra skjenken i gangen, og utgangsdøra som åpnes.

«Ha det bra!»

«Ha det!»

Jeg vrir meg over på siden. Lukten av søvn sitter i sengetøyet, og jeg kjenner en varm pust mot fjaset da jeg løfter den og slipper den ned igjen. Er helt i ørska. Mest av alt ønsker jeg bare å ligge der og drunte – for én gangs skyld – mens verden der ute fortsetter sin ufortrødne tralt. Har en følelse av at det ikke er bruk for meg, der ute. Og så er det så deilig å bare ligge slik og dorme ... for det er vel ingenting som haster ... ingenting jeg må. Dette rekker jeg å tenke ... før jeg blir avbrutt av de andre tankene, de som er blytunge, og som jeg mest av alt bare vil sovne fra. Blir liggende og se opp i taket på gutterommet. Hva skal jeg gjøre med livet mitt? Hva vil de neste dagene bringe? Skal jeg i det hele tatt gidde å stå opp?

Våkner kvart over ti.

Armen min sover fortsatt, det skjer av og til når jeg ligger for lenge. Lyset i rommet tvinger meg over på siden, og så begraver jeg ansiktet i puten med hodet på overarmen og skulderen, den visne armen prikker, og jeg vet at jeg har sovet for lenge. Masserer skulderen. Åpner og lukker neven flere ganger i rask rekkefølge. Nummenheten avtar når blodet strømmer til. Vet av erfaring at det dummeste jeg kan gjøre, er å bli liggende, stirre i taket og la det vonde tankespinnnet kverne. Da er veien kort til kjellerlemmen, den som leder ned i det aller dypeste mørket, og som jeg for all del ikke må åpne. *Nei!* Dit ned, til det destruktive og depressive, må jeg altså ikke vandre. Ikke nå. Tenker at jeg har ting å gjøre, at jeg har bestemt meg for å gå en tur rundt hele øya. Dette gir meg litt medvind og motiverer meg til å stå opp.

Stabber ut på badet. Stiv og lemster, etter en altfor lang natt. Finner det hvite porselenet og lar det buldre i vanngruppa. Gransker meg selv i speilet.

*Det ser ikke bra ut!*

Hva er det med menn og speil? Er det bare meg, eller? Hvorfor i all verden må jeg stå slik og studere det dratte morratrynet mitt så inngående? Hvorfor blir jeg stående slik og granske meg selv, ja, nærmest hver bidige dag? Og så skal liksom dette være anslaget for dagen, nå når jeg er på mitt verste. *Hm? Merkelig.* Nå vel, forsøker å glatte ut håret sånn noenlunde, skvetter litt kaldt vann i fjeset og pusser tenna. Jo da, det er ikke så mye som skal til. Føler meg allerede en god del bedre. Kanskje det er nettopp det: at herifra og ut kan det liksom bare bli bedre. Utseendet. Selvtilliten. Jo da, det faller på plass, etter hvert som jeg tar på meg det ansiktet jeg velger å møte verden med.

Spiser frokost.

Går ut.

Bestemmer meg for å gå ned til Kalvetangen, for å starte turen rundt øya der. Er ganske motivert, må jeg medgi. Har aldri tatt hele turen rundt øya før. Det kommer nok til å ta noen timer. Har belaget meg på det. Har pakket en liten sekk med niste, vannflaske og en avis. Før jeg dro, fylte jeg opp Zippoen også, den jeg fant i bokhylla på gutterommet, lighteren jeg brukte for femten år siden. Kjenner etter med neven, jo da, lighteren ligger fortsatt i bukselomma. Lurer på om jeg kan triksene fortsatt, Zippo-triksene som høstet så mange bifall og stor beundring da vi var fjorten og femten.

Går nedover den asfalterte veien og minnes da dette var en grusvei som startet oppe ved kiosken og fortsatte videre, tvers gjennom gårdstunet på bondegården, videre over en åker og inn i skogen og ned til odden på nordsiden av øya. Tenker at mye av sjarmen er borte nå, selv om det er enklere å gå på den slette, asfalterte veien. Det er nok ikke mange turene opp og ned hit som skal til før minnene om grusveien gradvis viskes ut. Det er *det* som er så bra med nettopp denne turen: at jeg ser tingene igjen for første gang på lenge. Jeg har jo ikke vært her jevnlig. Har ikke sett alle de små og store forandringene som har skjedd gradvis. Nå dumper jeg altså inn – femten år senere – og minnes en svunnen tid og de ville guttedagene, etter hvert som inntrykkene dukker opp.

Det siste stykket av veien er omtrent slik jeg husker den. Det fyller meg med en indre ro. Det er ikke noe som forstyrrer, ingen tanker om en jobb, en sjef eller andre hverdagsproblemer som opptar meg. En frihetsfølelse, tenker jeg, det å rett og slett bare være her og nå, fullstendig til stede i det som måtte dukke opp. Det er heller ingen

kompliserte sosiale relasjoner som får meg ut av balanse, slik at jeg må hvile i vonde eller vanskelig tanker. Kjenner at denne indre uroen som jeg ofte har følt på i storbyen, slipper taket. Kanskje er det noe med den friske sjøluften, at jeg åpner vinduet og lufter ut, vasker bort stresset fra storbylivet. Og så er det dette med at jeg har all tid i verden. For det er ingenting jeg *må* gjøre, hverken i dag eller i nærmeste fremtid. Det føles godt, selv om jeg vet at det ikke kan vare ...

En erindring manes frem for mitt indre øye: om hvordan vi syklet nedover grusveien, over gårdstunet til bondegården. Alle dyrene. Hønsene som bakset langs bakken. De møkkete grisene som veltet seg vellystig i gjørma. Og den brune gampen som kikket sløvt etter oss, der jeg lå på hjul med Pælan foran og Gubben bak, fossende nedover den smale grusveien så bakhjulene slengte i hjulsporet, på vei til det gamle huset som vi hadde fått på Kalvetangen.

«Siste mann er et råttent egg!»

Det skal iallfall ikke bli meg! tenkte jeg innbitt. Lå rett bak Pælan, som tråkket i vei på den gamle rustholken til mora si så de tykke ballongdekkene knaste i grusen. Han reiste seg opp i ramma og tråkket vilt nedover den lille bakken, vekk fra bondegården og inn mellom jordene. Vi var i fyr og flamme. Superivrige etter å komme i gang.

*Dette skulle bli den største, den beste krigen, ever!*

Smiler for meg selv når jeg tenker på at det nok ikke var mange av foreldrene i nabolaget som ville ha bulkegjengen vår i hus. Var vi innendørs, var vi sjelden flere enn to. Som oftest fikk vi beskjed om å leke ute. Ja, og ute var vi ofte. Tre–fire timer hver bidige dag og enda mer i helgene. Fri oppdragelse, kalte de det. Vi tok ansvar for oss selv og hadde en hel masse frihet til å finne ut av tingene på egen hånd. Tenkte, det gjorde vi gutta mest med armer og bein, mage og bryst. Og lærte, det gjorde vi gjennom den frie leken, som helst skulle være full av risiko og spenning. Foreldrene mine jobbet lange dager, de gadd vel ikke å bruke tid på å fotfølge meg rundt, så jeg ble sendt ut for å leke og finne ut av det på egen hånd. Slik hadde vi det på midten av åttitallet. Vi lærte av hverandre og av egne feil. Strakte jeg strikken for langt, fikk jeg smekk. Det gjorde som regel vondt å brenne seg, så da gjaldt det å *ikke* gjøre de samme feilene igjen. Skjøt ikke på fugl – for moro skyld – etter episoden med støren. Det ble en lærepenge. Allikevel er det disse skjellsettende episodene, tenker jeg innbitt, det er de som har brent seg fast for tid og evighet. Det er dem jeg husker best, lærepengene og dette viltre som gjerne kom ut av

kontroll. Skjønt hva har disse hendelsene fra barndommen, fra ungdomsårene, hatt å si for meg nå i ettertid? Og hva er det, videre ut over det, som hemmer meg, som holder meg tilbake som person? Er det et traume som mange av min generasjon må jobbe seg gjennom for å komme ut av? Er det arvesynden som er oss påført, som fortsatt hefter ved meg, ved oss, den dag i dag? Hvorfor måtte vi leke krig, flere tiår etter selve alvoret?

*Hva er det? Helt konkret ...*

*Og hva kan jeg gjøre?*

Håper at turen rundt øya vil gi meg noen svar ...

Da jeg kommer frem til Kalvetangen, blir jeg rimelig oppbrakt. Ingenting er som før! Der den falleferdige låven stod, er det nå en vei. Forsøker å få øye på restene av grunnmuren til ungdomshuset vårt. Søker etter den med blikket, men ser ingen tegn i landskapet som kan gi feste for minnene. *Huset er borte!* Hvordan skal jeg kunne gjenkalle minnene når det ikke finnes spor etter vårt levde liv? Atmosfæren, hendelsene fra ungdommen er som pløyd vekk, planert ut, dekket behørig til og lagt til hvile under disse firkantede, forutsigbare hageflekkene som de resurssterke rikingene som bor her nå, tydeligvis forfekter. De nytrimmede hekkene og gårdsplassene rundt husene, alt sammen er likt og helt i vater. Alt sammen gaper sjelløst mot den klare blå himmelen og de nakne trærne i skogen bak. Det er et kaldt drag i novemberlufta. Jeg innser snart at jeg bare må komme meg ut i sola, ut i varmen, før alt dette jeg opplever som forflatet og iskaldt, setter seg i beinmargen på meg.

Legger merke til et hvitt hus med sorte, glaserte takstein, som er oppført omtrent der vårt gamle hus i sin tid stod. En massiv garasje og avgrenset tomt med hvitt stakitt. Skuffet konstaterer jeg at rikfolket har tatt over, jevnet enhver karakter og ethvert særpreg med jorden, sammen med minnene jeg hadde håpet å vekke til live. Vår historie er som visket vekk. Som om den aldri har eksistert. De som bor her nå, de vet sannsynligvis ingenting om hva som skjedde her for femten år siden. Lurer på om huset som står der nå, om det er det mye omtalte sommerhuset til Carl Ivar Hagen. Skjønt det spiller liten rolle hvilket det er, tenker jeg oppbrakt. Og så slår det meg at de som bor her nå, sikkert synes det er aldeles strålende slik det har blitt. Pent. Ryddig. Og eksklusivt. Skjønt det vasker altså vekk vår historie. Vi som lagde egne regler og hadde fått et fristed hvor vi kunne få være som vi var, agere som de viltre, uregjerlige guttene vi var.

*Det er det som er mine barndomsminner!*

*Ikke dette!*

Merker at jeg overreagerer. Jeg har jo ikke vært her på femten år. Hva trodde jeg? At de ville bevare alt som før, skrapjernet, de falleferdige husene, alt sammen, fordi jeg muligens ville ta meg en tur nedom? At det nok ville behage meg å konstatere at området fortsatt lå brakk! Nei da, jeg er ikke urimelig, men det stikker i hjertet at alt det som var fritt voksende og vilt, er borte. Tenker på den friheten vi følte da vi endelig fikk et sted å være, en tilhørighet vi trengte så sår, den gangen vi ikke riktig passet inn i slike oppmålte hager med hvitt stakitt. Ja-ja, tidene forandrer seg. Alt kan ikke være som før. Det er egentlig helt greit, når jeg får tenkt meg litt om ... vi er uansett ikke her lenger. Rister litt på hodet før jeg rusler ned til vannet med tafatt armsving og blikket ned.

Vannlinjen strekker seg som et mørkt belte bortover den steinete stranda, den markerer et tydelig skille mellom vann og land.

*Nettopp!*

Det er jo *det* som er prosjektet mitt: følge vannlinjen hele veien rundt øya ...

Den gamle brygga er også vekk, konstaterer jeg. Rikingene har bygget helt ned til vannet. Satt opp gjerder, bygget en hel masse brygger. Tatt seg til rette, har de gjort!

*Er det egentlig lov å bygge så tett på vannet?*

*Hva med strandloven!?*

Hele poenget med denne turen er jo å følge vannlinjen, den frie sonen, hele veien rundt øya. Det skulle være en symbolhandling. Frihetsfølelsen fra tidligere glir litt av meg, da jeg ser alle disse stengslene. Hvordan skal jeg nå få satt glans til de falmede minnene og gjenkalt historiene som var med på å forme meg den gangen jeg lå myk og tøyelig i støpeformen?

*Hva med allemannsretten!?*

Hvordan i all verden skal jeg komme meg rundt øya når det er bygget helt ned i strandkanten?

*Dette er veldig provoserende!*

Får en vill tanke: Hva med å stikke hjem, hente teltet, slå det opp om lag hundre meter fra nærmeste hus. Ja! Det er faktisk min rett å kunne bli her i førtiåtte timer. Så lenge jeg rydder opp etter meg og forlater området som jeg fant det. Ifølge allemannsretten kan jeg altså slå meg til her, like ved den storslagne villaen som ligger opp mot skogen og glorer. Blir stående litt og regne på det, hvor jeg eventuelt kan legge meg til. Plugger. Barduner. En trivelig liten bål plass. Jo da, det kunne helt klart bli en fin liten leir her. Det ville nok provosere rikfolket ...

Kommer snart frem til at det kommer til å bli ganske kleint. Kaldt er det også nå i november, med nattefrost og det hele. Dessuten, tenker jeg, er det mørkt og vått her på skyggesiden av øya ... Skyggesiden, ja!

At jeg aldri har tenkt på *det* før:

*Dette er faktisk skyggesiden! Her hvor rikfolket har slått seg til ...*

Og så jeg da, som har gått rundt og tenkt på dette som solsiden. Ser det helt tydelig nå: Det er fortsatt forholdsvis tidlig på dagen, men solen er allerede på god vei over naboøya, Husøy, som ligger like på den andre siden av det trange sundet. Her får dere ingen solnedganger, tenker jeg full av skadefryd. Jeg gnir meg i hendene og flirer for meg selv. Det livgivende lyset. Nei! Det er det ikke mye av her nede. Hirr, hirr. Den hese latteren og tankene om dette gir meg styrke. Går slik og gleder meg over tanken: Den gylne kula ruller ikke på rikfolkets horisont. Nei, den glir ned i vannet på motsatt side, ved campingplassen og stranda på Fjærholmen.

Orker rett og slett ikke tanken på å være her *ett* sekund mer enn jeg behøver.

Tar beina fatt.

Går langs vestsiden av øya og sørover. Etter en liten stund befinner jeg meg innenfor noen strømgjerder. Dette er også noe nytt! Har aldri sett det før. Blir tvunget lenger og lenger oppover i innhegningen grunnet det gjørmete jordsmonnet som ligger tjukt ned mot det tette sivet. Dette har også blitt et stengsel, en barrikade. Ønsker bare å komme frem til den lille brua som skiller Husøy og Føymland, noen titalls meter lenger frem, skjønt det lar seg altså ikke gjøre i denne gjørma, selv om jeg har på meg de robuste og urbane Caterpillar-skoene, som frem til nå har vært aldeles glimrende storby-sko. De har gjort jobben under alle forhold og til alle årstider, ja, i allslags vær. Men her hjemme fungerer de ikke lenger som helårssko, konstaterer jeg.

Da skjer det. Selvsagt, strømgjerdene er der av en grunn – burde ha skjönt det – for i neste øyeblikk flokker det til en mengde kuer. Rautende og oppkavede strømmer de trinne og massive dyrene til fra alle kanter, med dyp og doven klang i bjellene. Den stramme, fuktige angren av våt jord, piss og kumøkk river i nesa. Og nå ser jeg det:

*De har horn!*

*Kanskje er det ikke kuer likevel!?*

*Løp for livet!* rekker jeg å tenke før beina mine spinner i vei over det slapsete underlaget, så det slurper og skvetter. Det er som om grunnen forsøker å holde meg fast. Hvert skritt jeg forsøker å ta, er en kamp. Den innhule lyden da jeg river føttene løs, og

vakuumet slipper taket. Jeg sklir bortover i de sorte og grå storbyskoene. Olabuksene får også gjennomgå, får en hel del søleflekker oppetter leggene og på baksiden av lårene.

*Må ikke gå over ende nå!*

Tonnasjen av det jeg antar er livsfarlige okser, stamper meg i hælene med én eneste massiv vilje, som jeg antar er å drive inntrengeren vekk. Forsøker som best jeg kan å løpe på det sørpete underlaget og nedover mot strømgjerdet nærmest broen. Den som binder det trange sundet mellom de to øyene sammen. Det er lenge siden jeg har vært i nærkontakt med husdyr på denne størrelsen. Skulle gitt mye for asfalten og betongen i storbyen nå. Dette er virkelig ikke noe for meg, tenker jeg panisk, løper, kaver videre gjennom søla. Hjertet har lagt opp en illevarslende takt i øregangene. Det snurper seg til i halsen. Selv om jeg ikke har løpt langt, er jeg utmattet. Hvert skritt er så utrolig tungt. Får altså ikke nok oksygen. Med pipende lunger og hjertet som hamrer bak brystbeinet, hører jeg de klampende hovene dundre mot den våte marka bak meg. Kolossene er hakk i hæl.

*Hva er de ute etter?*

*Hvorfor kan de ikke bare la meg passere uhindret forbi?*

Dyrene stimer sammen, vralter og kaver hverandre ytterligere opp med store bevegelser. På meg virker det som hele bølingen er totalt ute av kontroll. *Dette kan umulig ende godt!* De er så store, så forvirret og sikkert klumsete nok til at de i ren vanvare løper meg flat, stamper meg i ansiktet og moser meg ned i gjørma.

*Ja, nå er jeg ferdig ...*

Og så ser jeg for meg dødsannonсен ... rekker jeg faktisk å tenke, midt oppi det hele ... mitt rødsprengte blikk blir vått, men jeg kan jo ikke gi opp heller! Ikke sånn helt uten videre. *Det blir for dumt!* Det er ikke på denne måten jeg skal forsøke å gjøre en forskjell ... eller skrive historie. Tankene gir meg en del nyvunnen styrke og pågangsmot. Det er fortsatt noen meter igjen til strømgjerdet. Aner ikke hvordan jeg skal komme meg over uten å få strøm.

*Her er det bare å hoppe! Alt hva jeg er god for!*

Opp, og ... og ...

Nesten helt over.

Lander med et bein godt plantet på hver side av den stramme, strømførende vaieren. Det som allikevel er bra midt oppe i denne suppedasen, er at jeg får en masse strøm i skrittet, slik at jeg i neste øyeblikk slites løs og blir slynget av den strømførende

vaieren og faller om på riktig side av gjerdet. Det går et lyn gjennom underlivet. Ooo smerte! Nå blir jeg liggende og riste spastisk. Til tross for den ulidelige smerten forekommer det meg allikevel som en lettelse at jeg er ute av dyretråkket.

Har på mirakuløst vis klart å komme meg ut av innhegningen. Vekk fra de innpåsletne dyrene. Blir liggende og dirre innvendig, før jeg faller gradvis til ro. Det som for litt siden var en masse muskler i krampelignende tilstand, slipper nå taket. Og pusten flytter seg fra halsen og legger seg ned i lungene, der den hører hjemme. Jeg ser alt sammen klart og tydelig nå.

Kuene.

Ja, for nå ser jeg det. Jur som dingler. Horn som er stutte. Ganske fredelige og harmoniske skapninger, slår det meg nå som jeg har dem litt på avstand. Må le av meg selv og min urbane tilkortkommenhet. Jo da, jeg har nok vært for lenge i storbyen. Slik blir jeg liggende på rygg og se opp i den blå hvelvingen og prise meg lykkelig over livet som banker i meg, og denne landsens vekkelsen jeg nå ligger her og gjennomlever. Det at jeg befinner meg på riktig side av innhegningen, hjelper selvsagt på hvordan jeg ser på det hele, og nå lar jeg meg fascinere av de rautende kuene som sikler, smatter og stikker hodene over gjerdet med sine små, stutte horn. Her ligger jeg altså langflat, i flekkete allværsjakke og med brune sølekaker på skosålene, mens kuene fortsetter å veive dorskt med de tunge hodene. Snart løfter en av dem på halen. Kan nesten ikke tro det som videre skjer: Det er som om en sluse åpnes, og et vannfall fosser ut av baken på dyret, det velter ut og plasker mot marka. Til min store lettelse foregår alt dette der inne, innenfor hos dem.

Innsatser at det kommer til å bli en prøvelse å komme seg hele veien rundt øya, men jeg er allikevel fast bestemt på å ikke gi meg. Jeg har, tenker jeg for å bygge meg selv opp, en egen evne til å bli innbitt når jeg møter motgang. Ja, slik er jeg! Ganske målbevisst og ukuelig! Dette manner jeg meg opp med. Og ler litt for meg selv av hele dette absurde opptrinnet jeg har klart å få i stand, helt på egen hånd. Og så undres jeg: Hvorfor alt dette gode humøret, hvorfor er jeg med ett så oppstemt? Lettet over å være ute av tråkket og i én og samme bit, jo da, men det er noe annet også ... Som om strømmen jeg fikk gjennom kroppen, har jaget noe ut av meg. En demon, kanskje? Har jeg blitt kvitt en storby-demon? En som har tynget meg og dratt meg ned de siste ukene. At støtet jeg fikk, har hatt en positiv effekt? Er ikke helt sikker, men det er som om tankebanene mine ikke er like lukkede som før. Kanskje dette gjør meg mer åpen for nye impulser og nye veivalg!? Det er som om jeg ser ting jeg ikke la merke til for bare noen minutter siden. Ja! Alt føles i

grunnen tydeligere. Som om jeg, og omgivelsene er kvitt en tåke, eller et smusslag og nå fremstår med klarhet. Det er noe med måten jeg ser verden på, som om hele min virkelighetsanskuelse har fått seg en liten dult i riktig retning. Det føles godt, kjenner at positiviteten brer om seg. Samtidig skyver den det andre grumset ut. Det er som om depresjonen, alt det negative tankespinnnet, har kommet ut av kurs. Pusten går lettere, sinnarynkene mellom øynene glatter seg ut, og smilet ligger lenger frem i meg. Om jeg kan si det med så sterke ord, så er det som om en tvinge om hjerte slipper taket, lar muskelen få jobbe og banke fritt og uhindret. Klart det er en lettelse å slippe fra dette med liv og lemmer i behold, og at dette har vekket noe i meg, som i sin tur hjelper meg til å få hodet ut av den mørke tåken ... jo da!

Eller kan det være selve støtet?

*Er det strømmen jeg fikk, som har gjort noe med meg, min sinnstilstand?*

Når jeg nå har evaluert tingenes tilstand, er det bare å konstatere at tåken faktisk har lettet noe. Det tunge været driver av, og det brer seg en sitrende følelse av velvære og ro. Trykket bak øynene sprenger ikke like mye, og den stive nakken er ikke like anspent. Setter meg opp. Retter meg opp ryggen.

Ja! Helt klart!

Jeg føler meg faktisk mye bedre!

Om det var strømmen, støtet, som satte dette i gang, som fikk meg til å skifte gir, ja, så burde jeg vel kanskje gi meg selv en aldri så liten karamell til ... et aldri så lite kontrollert elektroshokk. Jo da, det frister å påføre seg selv strøm, jeg må innrømme det, selv om det hele, min adferd, grenser til det glade vanvidd og ren psykiatri ... jeg ser den.

Jo da, det må da være noe i de gamle metodene fra psykiatrien? Å bli påført strøm, kanskje hjelper det mot depresjon, mot tungsinn og vrangforestillinger? Jeg må iallfall skifte gir, kommer jeg frem til, og slik lar jeg meg selv overtale til å prøve en runde til med den strømførende wiren. Det gikk jo greit for litt siden, og da var jeg jo i tillegg godt plantet med ett bein på hver side. *Jo da, dette klarer du!* Jeg har bestemt meg: Jeg går inn for å påføre meg selv strøm frivillig, strekker to fingre forsiktig ut mot ståltråden, legger dem på.

«Yahoo!» gauker jeg så den nærmeste kua ser oppskremt i min retning, snur rumpa til og vralter av sted, inn til sitt vante.

*Forsyne meg!*

Det dirrer i armen. Det verker i fingrene, men det holder liksom ikke. Støtet må

gjennom hele kroppen og innom hodet for å ha noen effekt. *Jeg må prøve igjen.* Reiser pekefingrene i været, kroer dem et par ganger, før jeg legger dem forsiktig mot det tynne stålet.

Hele kroppen rykker til.

*Ooo la-la!*

Øynene mine faller liksom inn i hodet, og landskapet falmer et kort øyeblikk. Jeg hiver etter pusten. Kroppen dirrer som stålfjærene i en madrass. Snur meg rundt for å forsikre meg om at ingen kommer innpå meg bakfra. Tenker at om noen hadde sett meg nå, ville jeg blitt tvangsinnlagt på flekken! Blir sittende i søla mens jeg forsøker å ri av meg sjokket. Kjenner ilingene jage gjennom kroppen og de ørsmå hårene som reiser seg i korsryggen. Det klør og kribler, det er som en maursti kryper oppover ryggraden. Og akkurat da, når hjertet snytes for en takt eller to, får jeg en føling for selve livet. Og nå føler jeg meg langt bedre. Ja, det hjelper faktisk! Disse dosene med strøm har helt klart fått meg på bedre tanker. De mørke skyene driver av, og jeg føler meg til stede i meg selv og omverdenen. Det er klarvær nå. Godt kjørevær, tenker jeg og føler meg vibrerende lettbeint.

*Nå er jeg klar!*

*Klar til å ta fatt på resten av runden rundt øya.*

«HA! TA DEN!»

Gutta i kanoen bak begynte å bli svært nærgående. Jeg var allerede rimelig våt bak på ryggen, mens Pælan, som satt foran i kanoen, slapp billig unna. Vi padlet mot et elveleie. Body-Hansen var allerede langt nede i de små strykene. Vi fulgte etter. Nå var jeg rimelig lei av den innpåslitne og skjeggete guttungen med det skjelske gliset. Lei av at de lo av meg hver gang jeg snudde meg og fikk spruten i trynet.

«Hei, kutt ut!» brølte jeg.

Likte Bjørnar mindre og mindre. Ikke bare var han slitsom, han var på Gunnars parti. Fleskeberget koser seg nå, når han får hevnen sin strukket ut i det lengste, tenkte jeg irritert. Hadde lite å tape, var temmelig våt fra før, så det spilte ingen rolle om jeg gikk i nærkamp. Jeg stakk åren loddrett ned i vannet, holdt igjen, bremsset alt jeg var god for. Kanoen svingte over mot høyre.

«Hei! Hva driver'u med!» ropte Pælan over skulderen.

«Nå skal de svina faen meg få!»

Pælan lo.

«Nå er jeg lei.»

Stakk åren ned i vannet på motsatt side, slik at kanoen ble liggende nærmest i ro. I neste øyeblikk rente de to idiotene i oss bakfra. Pælan og jeg ble kastet bakover. Bjørnar gled opp på høyde med meg. Jeg tok tak i baugen på den røde kanoen deres og dyttet alt jeg maktet, slik at de gled inn mot elvebredden. Vi gikk motsatt vei, havnet i malstrømmen, skjøt fart nedover. Snudde meg. Så at han med skjegget satt fremoverlent mens han forsøkte å skyve fra mot noen steiner langs elvebredden. Vi dro videre i vill fart og tok igjen kanoen foran. Vibeke og venninna vinket og smilte. Hjertet mitt gjorde et hopp. Jeg vinket tilbake.

Med en hel del nyervervet selvtillit, noen supre krefter og ville ideer foreslo jeg et bakholdsangrep. Pælan nikket samtykkende. Vi la oss på lur bak neste sving, padlet baklengs, med lange seige drag på hver side av kanoen, slik at vi lå nærmest helt i ro i den svake strømmen ved elvebredden. Da gutta kom rundt svingen, skjøt vi ut og skar dem av så de mistet retningen og smalt inn i en trestamme. Pælan og jeg for fremover og

halte innpå jentene.

«Hva driver dere med, 'a?» spurte Vibeke.

«Som du vet har jeg en høne å plukke med Gunnar, så vi tenkte å gi dem en liten lærepenge», sa jeg eplekjekt.

«Å ja», sa hun bare.

Rett bak oss dukket gutta opp igjen. Ytterligere oppildnet av dialogen med Vibeke fikk jeg en avsindig idé: Jeg var Tarzan, selveste apenes konge. Og det var nettopp det jeg var – i ordets rette forstand – apenes konge, hverken mer eller mindre. For da vi gled under noen trær som hang over elva, la jeg merke til en lav gren som strakte seg over vannet. Det var da den altoppslukende idéen om hva Tarzan ville ha gjort i mitt sted, brått tok over ... Spontant, overmodig og med lav impuls kontroll. Full av dumdristig ungdommelighet tok jeg sats fra toften bak, hoppet det jeg maktet, og grep fatt i greinen over. Slik ble jeg hengende og dingle med beina godt trukket opp over den brusende elva under. Slik, tenkte jeg, border Tarzan kanoen bak seg, ved å slippe seg ned i fiendens båt og velte den med mann og mus. At jeg òg var en brikke i spillet – som jo også ville bli søkkvåt – forekom meg som en uvesentlig detalj.

Nå var det bare å vente til fienden var rett under ...

Alt sammen gikk helt fint, først. Hadde et godt grep om greina da kanoen vår gled fremover og vekk fra meg. Nå var det ingen vei tilbake. Ble hengende over den åpne elva og dingle fra greina. I hele to sekunder var jeg apenes konge ... For det som så skjedde, var at den sorte plastspennen i enden av beltet på redningsvesten hang seg opp i akterenden på kanoen. Rent slurv, vesten skulle jo ha vært spent fast rundt livet i første omgang. Spennen i enden av beltet satt dønn fast og ble viklet helt ut, strukket og satt i spenn, slik at greina og jeg ble dratt nedover mot de opprørte vannmassene under. Like frem til grepet glapp og jeg havnet i vannet med et plask. Det første som slo meg, var at dette kunne være ekstremt farlig, for i neste øyeblikk ble jeg dratt etter kanoen nedover de små strykene, tidvis med hodet under vann. Jeg kavet med armer og bein. Redningsvesten satt iallfall på og ga meg oppdrift så jeg tidvis fikk puste.

Det ble en våt og ydmykende retrett etter at Pælan fikk løs stroppen. Jeg kravlet opp på bredden og stablet meg opp i stående. Kattevåt ble jeg stående og vente på makkeren min, som strevde med å få kanoen lagt til med akterenden inn mot elvebredden der jeg stod. Krøp slukøret tilbake på plassen min på bakre tofte. Gutta hylte av latter da de gled forbi og ga oss fingeren.

«Godt du tok med skift, da», var Vibeke rask med å minne meg på, der de lå og duppet i sin røde kano, like nedenfor vår. Hun plirte ertelystent og blafret med øyevippene, uten at jeg klarte å se det positive, akkurat da.

«Hvor mye ær'e for tomatene, 'a?» spurte Pælan.

«Morsomt», mumlet jeg mutt.

Etter en stund kom vi frem til en liten odde. Vi stoppet for å raste og hvile oss før vi skulle padle det siste stykket hjem. Body-Hansen dro opp indianerkanoen og satte straks i gang med å finne ved til bålet. Vi gutta hjalp til, mens Haugen danderte sitteplassene rundt ildstedet sammen med jentene. Etter en liten stund ble det liv i bålet. Flammene danset lystig, og vi var klare til å grille pølser på spyd, som vi fikk lov til å skjære med Rambo-kniven til Body-Hansen. En kopi av kniven fra *First Blood* – filmen som hadde gått som en farsott litt tidligere på året. Den hadde kompass på skjefet og et takkete sagblad på motsatt side av kniveggen. Body-Hansen viste oss at det gikk an å skru opp knotten der kompasset satt, bak på kniven. Inni hulrommet var *alt* du trengte for å overleve i villmarka. Sysaker, plaster, Pyrisept, tannkrem og tennstål. Det var mannfolk-kniv med stor K. *Tøft*.

«Se her, 'a, det er til og med fiskeutstyr!» pep Pælan henrykt.

Vi flokket oss rundt kniven med beundrende blikk. Skulle vært flott å ha en sånn kniv! Sikkert dyr, tenkte jeg og så på kniven med lange øyne. Og så fikk jeg låne den! Spikket pølsepinne så flisene føk. Den lå godt i hånda også, ja, de som hadde laget Rambo-kniven, hadde liksom tenkt på alt. Jeg leverte den tilbake med skjefet først. Lærer'n puttet den tilbake i slira, sammen med det skjeve gliset fra filmen, Sylvester Stallone-smilet, som liknet mest en smertefull geip, som kun viste seg én gang i begynnelsen og én gang på slutten av filmen. Slik smiler skikkelige mannfolk, tenkte jeg. Ikke i tide og utide. De svulmende overarmene. Indianer-kanoen. Og nå denne kniven. Litt av en type, tenkte jeg om læreren, samtidig som jeg lurte litt på hva som var på innsiden, bak den tøffe fasaden.

Forstod at jeg hadde en lang vei å gå før jeg kunne bli et sånt mannfolk. Nei, slike som gymlæreren grodde ikke på trær. Og så tenkte jeg at Body-Hansen også forsøkte – akkurat som meg – å være sånn som Sylvester Stallone. At han òg forsøkte etter beste evne å tøffe seg opp med forbilder som John Rambo. På en måte ble det hele mer håndgripelig. Det kom liksom litt nærmere når jeg tenkte på at han òg strakte seg med grådig neve, etter dette mannfolkidealet som hang så høyt og fristende. Lot blikket vandre

over pipestilkene mine og de tynne handleddene. Strammet meg litt opp, lurte på hvordan det var mulig å bli sånn. Hadde jeg det i meg ... i det hele tatt?

«Hold pølsene *over* flammene, ikke stikk dem midt i», forklarte gym læreren.

Og så gjorde vi det, stakk dem langt inn i bålet og svei dem godt. Det må ha vært noe med konsentrasjonen, et fokus som jeg ikke riktig hadde i fjortenårsalderen. Så da ble de gjerne sånn, pølsene, svidde og gjennomhullet etter noen turer i dypet av bålet. Likte ikke pølser så godt, uansett, klarte sjelden å få ned flere enn to. Forsøkte jeg meg på pølse nummer tre, ble jeg som regel småuggen og ble gående og rape den ekle pølsesmaken lenge etterpå. Kanskje var det noe med det dårlige kjøttet? Nøyde meg med pølse nummer to, stakk den på spydet og svei den sånn passelig.

«Hei! Nå er det nok!» utbasunerte Body-Hansen og måtte dra pøsepakka vekk fra Gunnar, som hadde gulpa i seg seks stykker på høykant. Gunnar så olmt på læreren, men protesterte ikke, han ville vel nødig ta diskusjonen foran klassen.

Haugen dro frem gitaren.

«Denne har dere nok hørt», sa lærer'n og dro noen akkorder av en sang vi alle dro kjensel på.

«Fredsaktivisten Pete Seeger komponerte denne i 1967, året før dere ble født», sa Haugen.

*Sangen var da norsk!?* Hadde da hørt Lillebjørn Nilsen, hvordan kunne han påstå at den ikke var norsk? Tror det må ha vært flere enn meg som nektet å akseptere det da han satte i gang med å synge originalversjonen:

«*One blue sky above us*», begynte lærer'n med lukkede øyne. «*One ocean lapping all our shore. One earth so green and round. Who could ask for more.*»

Haugen sang med en innlevelse som svevde høyt over trekronene. Melodien passet jo godt til den engelske teksten, og så låt den nesten like bra som Lillebjørns versjon. *Men ikke bedre, nei, sangen var best på norsk.* Tenk, komme her og påstå at sangen opprinnelig var engelsk! For meg var sangen norsk, sånn hadde det alltid vært. Etter hvert som forundringen over opprinnelsen av sangen hadde lagt seg, lot jeg meg imponere over Haugens musikalske kvaliteter. Den lange, tynne lærer'n med den gråbrune stilen virket med ett så kul. Det var noe kunstferdig over det, noe som lå et stykke utenpå dette med musklene og kniven til Body-Hansen. Forstod det vel ikke fullt og helt der og da, men dette satte i gang noe i meg, noe som ansporet noe dypt i meg, og som ville komme til å prege meg senere i livet.

Blanke blikk og store øyne fulgte visa rundt bålet. Det var ingen som sang med. Den klare, rene stemmen til Haugen lød aldeles betagende. La merke til hvordan de smale, lekne fingrene til lektoren løp over strengene. Gitaren og stemmen, en symbiose som lå i flere lag. Harmonier. Melodier. Hele sangen uten et feilskjær. Jeg misunte ham ferdigheten. Og så slo det meg at dette imponerte meg mer enn staffasjen og fernissen til Body-Hansen. Dette var noe som lå innenfor fasaden, og som resonerte klokkeklart i meg. Musikken var som en eterisk kraft, en saft jeg sugde i meg. Helheten, opplevelsen fulgte nervebanene, reiste med blodet og satte senene i bevegelse slik at de vibrerte inn mot skjelettet og beinmargen på meg. Slik satt jeg storøyd. Den levende musikken, teksten, ja, alt hang sammen. Dette kunstneriske lå på en måte bortenfor definisjonene og det fysiske. Det beveget meg i dypet, ikke i overflaten. Haugen, som satt der ... han lirte dette av seg med den største selvfølgelighet, som om han var selveste Lillebjørn Nilsen. Og så på engelsk, da!

La merke til at Vibeke satte seg nærmere inntil musikken og gitaren. Lurte på hva som gikk av henne, der hun satt med stjerner i blikket, tett inntil den gråhårede gubben.

*Dette måtte jeg bare lære meg!*

«*And because I love you. I'll give it one more try. To show my rainbow race. It's too soon to die*», sang Haugen full av føling og med skjelvende vibrato. Den brune tversoversløyfa danset på det hardtarbeidende adamseplet.

«Ok, nå tar vi det på norsk! Dette kan dere!» sa han og kikket opp med det som nok skulle forestille et smil, men som mest av alt så ut som en rett strek med antydning til en krøll i enden.

«En himmel full av stjerner, blått hav så langt du ser», sang alle jentene i kor.

«En jord der blomster gror, kan du ønske mer?» Vi andre hang oss på.

Til og med Body-Hansen lirte av seg noen skeive toner mot slutten av verselinjene.

Alle var i strålende humør, mette på pølser, frisk luft og kulturell kapital. Nå var det på tide å dra hjem. Lærerne pakket utstyret og slukket bålet, til en hel del BU! og HU! fra gruppen. Men det var ingen bønn, vi måtte dra! Skoledagen nærmet seg slutten. Og det gjorde åttende klasse på ungdomsskolen også. Om bare noen timer var det sommerferie.

«Ok, sett dere opp i kanoene!» befalte Body-Hansen. «Gjør akkurat som sist. En foran, og den andre dytter kanoen ut fra land.»

Vi tok på oss redningsvestene. Gjorde oss klare. Nå skulle vi bytte plass, fikk vi

rede på. Det var fint, nå var det min tur til å sitte tørt og godt der fremme, mens Pælan fikk ta støyten der bak. Gunnar og Bjørnar byttet også plass. Nå var det Bjørnars tur til å dytte Gunnar ut, men det gikk rett og slett ikke. Body-Hansen ilte til. Med svulmende muskler og en gutteaktig iver skubbet han Bjørnar til side. Dette klarte lærer'n aldeles på egen hånd, ga han klart og tydelig uttrykk for. Gunnar – som ikke akkurat var noen lettmatros – satt foran i kanoen med åren på tvers, mens han ventet på å bli puffet elegant og silkemykt ut på vannet. Body-Hansen var sterk. Gunnar tung ... en intrikat kombinasjon av omstendigheter. Vi andre ble stående på bredden og bivåne opptrinnet da Gunnar skjøt fart bortover sandbunnen. Det gikk et gisp gjennom gruppen. Lærer'n ga uttrykk for å være fullt på høyde med situasjonen, der han nå løp bredbeint bak kanoen mens han kikket seg over skulderen og nikket selvtilfreds mot oss, fotfolket med pipestilkene.

«Å!» utbrøt klassen.

«Oi, oi, oi!» lød en lys guttestemme.

Body-Hansen må ha tolket dette som bifall og beundring. Og den positive oppmerksomheten ga muskelmannen ytterligere vind i seilene. Han dyttet i vei. Fortsatte å skyve, tvinge kanoen fremover som en eneste stor og stram muskel.

Det var da det skjedde:

Kanoen forsvant med baugen ned og rett til bunns!

Med Gunnar godt plantet fortsatte den smale, røde kanoen fremover og fulgte bunnen utover på dypere vann. Hele baugen på kanoen forsvant fullstendig under. Gunnar ble bare sittende og måpe. Bestyrtet, til sist med kun hodet stikkende opp over vannflaten. Øyeblikket varte akkurat litt for lenge: Gunnar stirret stivt fremfor seg som om han ikke riktig klarte å ta inn over seg hva som hadde skjedd. Vi andre stod i stillhet og tok det hele inn. Baugen på kanoen var helt borte. Det forvillede og gapende uttrykket til hodet i vannflaten, brant seg fast i hukommelsen min: Muskelbunten bak, som stod krumbøyd med knekk i knærne og vann til godt oppå lårene, med begge hendene like under vannlinjen. Kanoens akterende hadde nå også gått under og hele farkosten, med Gunnar i front, hvilte nå på bunnen.

Det gikk et sekund eller to før én begynte å le. I neste nå sprutet alle sammen ut i latter. Body-Hansen tvang leppene sammen og kvalte latteren. Den smale streken til Haugen nappet og dro. Vibeke viste tannkjøtt til langt oppover tannhalsene. Og jeg kunne ikke annet enn å gosse meg. Jeg hadde allerede vært uti, og det var godt å se at noen andre

også måtte bla opp med det tørre skiftet sitt.

«Ær'e du flirer av, 'a?»

Blikket til Gunnar var hardt og kaldt.

«Bare vent!» sa han truende da han feide forbi meg.

*Så typisk!* Jeg var ikke den eneste som lo. Kjente at pulsen slo, men kunne ikke gjøre annet enn å ligge lavt, så han ikke skulle få mer på meg. Ville ikke gi ham enda en anledning til å gyve løs på meg.

Da vi kom frem til skolen, sa vi god sommer til lærerne.

Jeg smatt inn på skolebussen.

*Endelig sommerferie!*

Snart var det sankthans, jeg skulle på tur til bestefar igjen, og etterpå skulle vi opp i niende og få vårt eget klubbhus.

GIKK OG GLEDET MEG i ukevis til den *store* dagen. Vi hadde snakket om det lenge, opp og ned, på kryss og tvers. Og nå var den endelig her: Dagen da båtfolket og vi øyboerne samlet oss for å feste hele kvelden og langt inn i natta. Like frem til morgengryet skulle vi sitte i grupper på svaberget i skjærgården og klenge på ølflaskene.

Bjørnungene mine lå gjemt dypt nede i sekken, som jeg behørig hadde pakket i all hemmelighet tidligere på dagen. Jeg hadde tullet inn hver flaske især, slik at de ikke skulle klirre når jeg gikk ut av døra hjemme. To ølflasker i raggsokkene. Én i T-skjorta og én i shortsene. Og de to siste hadde jeg viklet inn i badehåndkleet. Dette skulle bli kvelden og natta da det tok helt av. Det lå nedarvet i oss fra Vestfold. Sankthans var den store festdagen. Moder'n, ja, til og med fader'n, hadde fri fra jobben dagen etter sankthans. Den 24. juni var som en helligdag å regne for oss øyboere. Feste med måte behøvde vi ikke, for det var det ingen som gjorde.

«Tar én tur til. Og så kommer jeg og henter dere», sa Gubben ivrig.

Han hadde en fjorten fots Wing, gul med sort bunnstoff, motor med trettifem hestekrefter. Båten svedde bortover vannflaten så spruten stod. Alle ville sitte på med kjekkasen som hadde egen båt. Han hadde allerede kjørt fem turer med folk som skulle til forskjellige øyer i skjærgården utenfor Føynland og seilersenteret på Fjærholmen. Ja, båt-taxi var *big business* om man hadde egen båt. Han hadde allerede tjent en liten bunke hundrelapper.

«Drit i det, 'a!» sa Pælan.

«Det er jo gode penger, da!»

«Jo'a, men nå er *vi* her. Hele gjengen. Skal jo feste og ha det fett nå. Ikke sant?»

Pælan satte et hardt blick i ham og søkte bekreftelser hos Gunnar og oss andre. Vi på brygga nikket iherdig. Gubben kunne ikke gjøre annet enn å gi seg, selv om det var aldri så gode penger å høste.

«Ja vel», svarte han mutt.

Og så dumpet vi oppi den åpne båten, med hver vår sekk. Gjengen var samlet. Gubben, Gunnar, Bjørnar, Pælan, Nils og jeg. Kapteinen med det skjeve gliset var den eneste med redningsvest. En sort og gul Spinlock, selvoppustelig vest. Slank og praktisk

i båten når man var ute på tur. Jeg ville så gjerne trekke i stroppe, men da var visstnok CO<sub>2</sub>-patronen brukt opp, fikk jeg rede på. Jeg lurte på om han hadde testet den. Nei, patronene var dyre lød svaret, og så måtte vesten rearmes og klargjøres for bruk, så det var visstnok ikke noe poeng å gjøre det. Allikevel ville jeg så gjerne se hvordan det artet seg når vesten vokste rundt kroppen på Gubben, jeg ville se hvordan den så ut når den var oppblåst, og så ville jeg lære hvordan man byttet patron, rearmerte og pakket den sammen ... men det var det altså liten vits i. Hm, vi mennesker er jammen forskjellige, tenkte jeg og kunne virkelig ikke forstå at han ikke hadde testet den eller var nysgjerrig på å finne ut av det. Ja-ja, nå var det uansett sommerferie, og dette skulle bli den beste dagen ever! Vi hadde øl, og jeg var sikker på at vi kom til å bli gode og fulle hele hurven. Jeg var så full av forventninger og sommerfugler at jeg ikke klarte å sitte stille. Kystlandskapet oste i finværet. Den knallblå himlingen sprang mellom øyene og hvilte på horisonten.

Gubben, iført den gule og sorte Spinlocken, så ganske så proff ut der han satte seg til rette i det opphøyde bøttesetet. Han rattet litt og dro i spakene før han vred om nøkkelen. Motoren rikslet i hengslene da tenningen slo inn. Den la seg straks i en jevn, fin dur.

Disse forskjellene, ja ... det slo meg, når jeg hørte hvor fint motoren tikket i vei, at kanskje noe av forskjellen mellom oss to lå nettopp der: at han var en som tok veldig godt vare på tingene, sparte penger for å kjøpe dyrt og tok seg godt ut med alle de flotte tingene sine. Jeg derimot var nok mere rufsete og grådig på livet. Jeg brukte superlim der han brukte verksted. Og så brukte jeg gjerne tingene mine opp. Jeg dro den lille båten jeg hadde, opp på land, selv om den var tynnbunnet og knirket i sammenføyningene, for det var jo der inne på grunna at opplevelsene stod i kø. Ja, jeg levde det gode liv med mine gjenstander, så lenge det varte. Gubben ville vel aldri dra den flotte båten opp på land, så strøken som den var stoffet. Nei, jeg tenkte at han verdsatte alt dette fine og dyre, at han solte seg i glansen av det. Og at ikke selve opplevelsene de førte med seg, var like viktige. At mulighetene som tingene hadde i seg, ikke ble nyttiggjort fullt og helt. At tingene hans fikk mest verdi gjennom andres beundring.

Gubben lot motoren ruse av seg i frigir. Den hissige lyden fortalte noe om at det var sterke krefter i sving. Gubben dro stikka fremover, rattet ut fra brygga. G-kreftene dro i meg bakover, der jeg satt på fremre tofte og holdt meg fast i ripa. Måtte holde igjen med lårene da båten akselererte, for ikke å få overbalanse og tippe fremover. Selv med full båt spratt den forholdsvis enkelt opp i plan. *Slett ikke verst!* I neste øyeblikk fikk jeg lufta

slått ut av meg, da vi traff noen store bølger fra en større lystbåt. Jeg spratt en liten halvmeter opp i lufta før jeg dumpet ned mot glassfiberen med den spisse skinka mi. Det gjorde vondt, men jeg rakk ikke å tenke videre over det, for nå var det bare å holde seg fast i ripa og la lårene ta av for støtet. Etter en liten stund begynte det å verke, og jeg måtte sette meg ned på setet innimellom, for å hvile de brennende musklene. Det gikk unna nå. Den gule båten lå mest i lufta hadde jeg inntrykk av, og så smalt vi mot vannflata innimellom, selv om vi var forholdsvis fullastet. Slik dasket vi over bølgetoppene så sjøsprøyten stod ut til sidene. En vannstripe dro seg opp i kjølfaret bak oss, og vannspruten stod opp i luften like bak båten. Snart parkerte vi det hvite skummet og la bryggene på Fjærholmen bak oss.

Den varme fartsvinden slo inn i bakhodet og rufset det halvlange, mørkeblonde håret til. Vannet var i fullt opprør, bølgene fra de mange lystbåtene slo inn fra alle kanter, som om været ikke hadde noen retning. Solen la opp et varmt kveldslys over kystlandskapet. Snart skulle den ta fatt på siste del av buen og videre nedover i vest, for å forsvinne i havet og mørket der ute et sted, slik at de tallrike sankthansbålene ville stå frem som brennende fakler på øyene i den nære skjærgården. Det var slik jeg husket det fra tidligere. Alle disse forventningene satt jeg der og ivret med. Jeg, vi, var midt i en vilter, ungdommelig dans. Med oppflammet ansikt og øyne som glimret, skulle jeg møte eventyret og den storslagne sankthansfesten. Vi var frie. Om ikke lenge var vi voksne ... i alle fall kunne vi gjøre som vi ville nå.

Tenkte at det var litt dumt med sekken jeg måtte dra rundt på hele kvelden og natta, men kom snart frem til at mulighetene som sekken bar med seg, var mange. Seks øl var nå én ting, en varm genser, vindjakke, olabukse, ja, alt sammen ville ganske sikkert komme godt med når sola gikk ned og det brått ble kaldere. En pakke grillpølser, lomper og frøloff, jo da, det kunne nok holde meg gående en god stund. Og den store vannflaska som moder'n hadde prakkert på meg. Gravde litt videre. Og så fant jeg dem: solbrillene. Tok dem på, sammen med den skeive geipen fra Rocky-filmen. Det var alltid sånn med solbrillene: Med dem fulgte det så mye mer, som om brillene, UV-filteret, polaroideffekten eller hva det nå enn var, badet verden i en slags avglans fra filmenes verden. Og så ble jeg bare så kul så fort jeg fikk dem på. Ja, nå hadde jeg alt jeg trengte for en lang kveld og natt i skjærgården.

Det var godt å sitte slik, helt foran i båten med fartsvinden i håret. Snudde meg rundt, kikket fremover med det polariserte blikket som gjorde verden litt vakrere, og som

farget himmelen dypere blå. Betraktet vannet som sprutet ut til sidene og ble revet bakover som løv i en kastevind. Det klasket og slo under båten. Roping fra de andre gutta bak i båten forsvant i den hissig motorduren. Frihetsfølelsen vokste, endelig var vi gamle nok til å dra ut med egen båt, på selveste sankthans. Ja, og snart skulle jeg dra inn til bestefar igjen, alene på toget. Det fikk meg til å føle meg større, mer voksen, det å få utforske og dra alene ut i verden, uten gamlingene på slep. Jeg la meg fremover med albuene på tvers i baugen. Hvilte haken mot handleddene. Det var en god følelse å se vannet komme imot i slik fart, så tett på.

«Kom igjen, folkens, vi spretter de blanke hettene på de fagre brunettene!» ropte Pælan over motorbrølet.

Gubben sakket av på farten, lot jolla putre fremover i dorgefart. Jeg var ikke sen om å poppe den blanke korken med Zippo-lighteren, selv om det dro seg opp noen stygge rifter i metallet. Vi kruset av gårde med hver vår bjørnunge i neven.

*Kunne det bli stort bedre enn dette!?*

Snudde meg rundt, fisket opp røykpakka og tente en ferdigsigg med Zippo. Blåste blod-Prince – som var den sterkeste røyken å få kjøpt med filter – ut mellom stramme lepper, lente meg bakover og inntok horisontalen med ansiktet vendt mot den knallblå himmelen. Dampet i vei, som om dette var noe jeg hadde drevet med lenge. Og så ikledde jeg meg et uttrykk som oste av at jeg var kul, like til beinet. Vi hadde speedbåt. Vi hadde øl. Og røyk. Rebelsk ungdom var vi, ja, stort tøffere enn dette gikk det vel knapt an å bli, tenkte jeg stolt. Når jeg kikket på Gubben, tenkte jeg på *Grease*, filmen som hadde gått som en farsott noen år tidligere. Han hadde dratt den lyse luggen bakover. I mangel av ekte Brylcreem lå sveisen allikevel flatt over nepa, på grunn av sjøspruten og hans stadige trang til å dra fingrene gjennom det lyse, halvlange håret. Dette er, tenkte jeg, bakoversveis som gir inntrykk av at det går unna. Nils, som satt midt i båten, var iført en hvit T-skjorte som var rullet opp over de muskuløse, mørke skuldrene. Røykpakka lå i bretten – akkurat som James Dean i *Rotløs ungdom*. Om jeg klarte å mane frem noen Elvis fakter, ville jeg være godt rustet for den store sankthansfesten. Slurpet i meg ølet, der jeg lå salig og tilbakelent i baugen. Skjøv pilotbrillene litt lenger ned på nesa. Tok et skikkelig magadrag av siggen. Et mannfolk hoster ikke av sigg, tenkte jeg karslig, og holdt røyken inne med en kraftanstrengelse. En hostekule var nær ved å velte ut av meg, men fikk snart kontroll. Blåste røyken ut av nesa slik fader'n pleide å gjøre, mens jeg beit i filteret og holdt sigaretten mellom tenna med et lønnlig håp om at noen av de andre

skulle se det.

«Samling», ropte Pælan. «Samling i bønn!»

Vi stimet sammen midt i båten, hevet de brune flaskene over hodene og klinket brunettene sammen så det sang, og så kauket vi et eller annet som ikke ga mening, men som understreket stemningen. Nå skulle det festes, her skulle det ikke spares på noe.

«Sleng på no' musikk, 'a!» ropte Gunnar.

Nils dro frem gettoblasteren, som omtrent var på størrelse med skipskista i kjelleren. Lurte litt på hvordan noen kunne bevege seg rundt i bylandskapet med den enorme saken på skulderen ... for meg med pipestilkene var det en gåte.

«'Street Dance' av Break Machine! Det er bare så rått, asså. Den lå på toppen av *Ti i Skuddet* lenge, altså!» Kjeften til Nils snatret som et maskingevær, så han ikke skulle bli avbrutt før han fikk kommet igjennom med de harde fakta. Og med en elegant gestus dro han den hvite kapsen – med dollar tegn i gull på – trill rundt, tok bølgen med armene foran seg, der han satt med ølflaska i hånda. *Slepent, asså!* Og så toppet han det hele med en bølge som fortsatte hele veien rundt, over skuldrene, gjennom brystet og ned mot dørken i takt med den kule beaten fra kassettspilleren. Smilet lå perlehvitt i det mørke ansiktet og understreket gleden gjennom hele bevegelsen.

«*Street dance party*», sang Pælan høyt og skingrende i falsett.

Det var noe livsbejaende og komisk over de falske tonene som den langskankete kroppen lirte av seg. Det løftet oss, slik at vi ble ytterligere oppstemt, der vi putret videre utover mot øyene i skjærgården.

En lang kortesje, et tjuetall båter, kjørte inn foran oss på tvers. Gubben satte motoren i fri. Ventet på at de skulle passere. Båtfolket tutet, vinket og veivet med flaskene. Flere av båtene i følget var pyntet med friske bjørkekvister. Lurte på hva slags musikk de egentlig spilte ... *danseband!? Ja, av verste sort. Noe så dølt!* Nå vel, det spilte liten rolle hva det øvrige båtfolket foretok seg, for det var ingenting som kunne overgå Break Machine, som ljomet fra oss.

«*Break dance party*», istemte Nils.

Ja jøss, gutten kunne synge også! For en artist, tenkte jeg imponert. Takta og tonen satt som et skudd. Og jeg følte meg bare *så* kul i selskap med ham og den kule musikken. For med sota glass og skjevt, kritisk blick på omverdenen var det liten tvil om hvem som *rula* på sjøen nå. Ja, mye handlet om nettopp det: At vi *disset* de andre, det ga oss en følelse av å være bedre. Og kanskje trengte vi det, å føle oss bedre, usikre som vi var i

oss sjøl og alt dette som så nylig hadde blitt vårt eget.

«Sjekk ut den, ‘a», kvitret Nils. «Har dere hørt’n, eller? Den aller ferskeste låta til Break Machine. Den kom nettopp ut. Tok’n opp fra radio’n i går.»

Hadde ikke hørt låta før. Og jeg lot meg rive med av de heftige rytmene. Aldri tidligere hadde jeg hørt noe liknende. *Så kult!* Det var noe med de driven i rytmen som fikk foten min til å trampe takta uten at jeg selv var klar over det, ja, musikken satte meg i bevegelse, fikk meg i gang. Hadde mest lyst til å ta en *moonwalk*, der og da i den overfylte båten, men jeg nøyde meg med å sitte litt sånn avmålt og tilbakelent i baugen mens jeg nikket til beaten. Sigaretten holdt jeg mellom tenna, og røyken blåste jeg ut av nesa.

Båtene i kortesjen passerte.

Jammen var det flere enn oss som var på fest. For da jeg så meg omkring, var det som om hele skjærgården hadde lagt seg opp i et eneste stort opprørt hav av festglade vestfoldinger. En nydelig tresnekke gled forbi, de spilte «Fugledansen» av The Tweets. Den fjollete gamle låta, tenkte jeg, og så på noen damer i førtiårene som danset med full innlevelse, bakset med armene og vrikket eksaltert på rumpene. Neimen om vi nedlot oss til slikt tant og tøv. Tenkte på Elvis, han ville vel ikke drevet med slikt! Nei, det ble for dumt. Vi hadde *break-beat* i båten, det var det som gjaldt. Ja-ja, dem om det, tenkte jeg da den siste båten i kortesjen dro videre i sin grønne finstas.

Nå kunne vi fortsette kursen utover mot Gåsøy, der festen skulle rulle over øya hele natta. Ølet gikk rett igjennom, nå måtte jeg pisse allerede. Tenkte det var en god idé å gjøre det over ripa, mens båten fortsatt kjørte sakte. Det gikk i grunnen helt fint, hadde det ikke vært for Gunnar, som plutselig knuffet meg i ryggen! Stod med knærne på båtripa, kvapp til da han puffet meg, og jeg var nær ved å falle over bord. Det var en jævlig dårlig spøk! Jeg, som jo var på mitt kuleste, tente på alle pluggene.

«Hva er’ du driver med, din idiot!»

Spant rundt i ren refleks og kibbet til ham på kinnet med flat hånd så det klasket.

«Prøver’u å ta livet av meg, eller?»

De andre satt helt i ro, ventet på fortsettelsen. Jeg satte mine skarpeste øyne i ham. Han vek. Mumlet noe om at det ikke var meningen, at det bare var ment som en spøk. Ja-ja, det lot i alle fall til at han forstod alvorret, idioten!

«Tenk om jeg hadde detti i vannet og havna i propellen!»

Stemmen min, i fistel nå. Jo da, han forstod det, lot det til, der han satt og nikket.

De andre var straks i gang med andre ting, og vi snakket ikke mer om det. Det var tross alt fest, ingen ville ødelegge *den* med tumulter i den lille båten. Men det satt i meg, lenge etterpå. Ble sittende der fremme i egne tanker, mens de spilte «The Message» med Grandmaster Flash.

«*Don't push me cause I'm close to the edge*», sang Pælan falskt og skingrende.

Ja da! Jeg skjønnte at han flippa med huet mitt. Strevde litt med å holde meg alvorlig. Smilet satt allikevel løst. Han la merke til det. Og jeg fortsatte å ta store slurker av den brune flaska.

«*It's like a jungle sometimes, it makes me wonder how I keep from going under!*» koret Nils og Gubben.

Vi nærmet oss Gåsøy.

En hel del båter hadde lagt til i vika der. Trygg havn, med le for været, tenkte jeg sjøvant. Vi kjørte forbi en nydelig trebåt. Furuholmen plattgatter. Fulgte båten med lange øyne og tenkte at hadde jeg hatt en slik, ville til og med jeg ha vært mer forsiktig med tingene ... Fortsatte videre mellom noen seilbåter, en hvit plastsnekke og inn mot den lille, hvite sandstranda i enden. Gubben slengte luggen bakover med en snerten håndbevegelse og kjørte sakte innover. Vi tok det rolige vannet i viken med en lang, slak bue. Jeg så etter kjentfolk, damer på vår egen alder, men så ingen. Vi bestemte oss for å dra båten opp på sandstranda, etter litt frem og tilbake med kapteinen.

Så labbet vi i vei og fant fort odden der det lot til å skje. Der var det lagt opp til et av de aller største sankthansbålene jeg noensinne hadde sett: Stabler med planker, tømmerstokker, tyrirøtter og drivved tårnet seg opp flere meter i været. Det var ikke fyr i bålet, men vi antok at så snart det begynte å mørkne, ville de som styrte med saken, fyre opp.

«La oss ta en kikk på resten av øya», sa Pælan.

Vi gikk gjennom skogen. Fant et stort, hult tre. Gikk inn etter tur. Stod inni hulrommet og så opp gjennom bladverket, la merke til at den knallblå himmelen hadde fått en dypere lød, men det var fortsatt en stund til sola gikk ned. Vi bestemte oss for å finne et folketomt sted hvor vi kunne dykke etter blåskjell. Og snart fant vi plassen vår: Et lite sund hvor vannet dro døsigt over et lite skjær lenger ut i leia. Strømmen var grei der skjellene lå, på én til to meters dyp. *Helt perfekt!* Pælan, jeg og Gunnar kastet av oss tøyet og sprang nakne ut i vannet for å dykke etter det blåsorte gullet. Pælan kom først opp, med en stor klase godsaker i neven. Sammen fylte vi en bærepose full. Gunnar dro

den breddfulle posen inn på grunna og helte vannet av. Ved strandkanten var Bjørnar i gang med å fyre opp bål. Nå satt han på svaberget og klødde seg i helskjegget, med blikket begravet dypt i flammene. Ildtungene slikket, bølget og skvulpet i takt med lyden av vannet, som om de hadde den universelle evigheten i seg, vannet, luften og ilden. Og nå dro lysluggen frem en stor kjele som var ment for anledninger som dette. Turer i skjærgården var daglig kost, med egen båt og all verdens tid var det påkrevet med egen båtkjele. Hvordan skulle vi ellers ha klart oss gjennom de lange dagene på fjorden. Hva var vel bedre enn å sanke maten selv, slippe å dra på butikken og bruke penger vi sjelden hadde. Gubben fylte jernkjelen til randen og satte den over flammene. Han helte ikke saltvann på, helt unødvendig hevdet han. Og ganske riktig, for da skjellene åpnet seg, piplet det vann ut, og like snart fosskokte blåskjellene i hvitt skum, og vips var det saftige måltidet ferdig.

«Klar til servering!»

Gubben smilte kjekt da han sa det. Og jeg var snar med å dra frøloffen opp av sekken, viftet med den så alle skulle få det med seg.

«Ah, digg!» sa Gunnar med øyne som ville eie hele saken.

Vendte meg litt bort med brødet i neven, mest for å vise sniken at det var *jeg* som forvaltet loffen.

«Gi meg ei skive, 'a!» smalt det kontant fra den siklende munnen og det sultne blikket.

«Skjær skiva di sjæl», sa jeg og kutta én til meg selv først.

Stakk kniven dypt i brødet så den ble stående, og smurte et tykt lag med setersmør på skiva mi. Og så skrapte jeg ut innmaten av de glovarme skjellene med toppen av det skjellet jeg knakk av først.

«Hei! Det er varmt. Pass på!» sa jeg og blåste på skjellet jeg hadde mellom fingrene.

Da skiva var full av det deilige gul- og hvitoransje selvplukket, var jeg snar med å ta meg en stor jafs.

«Jess, dette er livet», sa Bjørnar mellom to store munnfuller og med rester av det blåsorte gullet i skjegget.

Nils var skeptisk, først. Han hadde vel ikke riktig blitt vant til den snodige maten, den som vi øyfolk slafset i oss med så grom appetitt. Forsøkte å få ham på glid:

«Ok, se her. Du må plukke av disse trådene, den lille dusken her. Og verre er det

ikke. Nå kan du spise resten», sa jeg full av overbevisning.

«Ja, for det kan være sand i dusken.» Jeg pekte. «Nei, *den* må du ikke spise, det er bare noen tråder som blåskjellet fester seg til underlaget med.»

«Men ... Denne derimot, den hvite muskelen her! Se på den», jeg holdt den opp foran ham, «den er bare superdeilig! Det beste på hele skjellet», bedyret jeg med lukkede øyne da jeg tygget i meg det saftige kjøttet. «Beste som finnes!» smattet jeg.

«Denne lille muskelen her?» Han pirket litt på den.

«Ja! Den er bare *så* digg! Se her», sa jeg og skrapte løs en til ham òg. «Smak på den, ‘a!»

Han tok den lille, hvite muskelen forsiktig mellom sine mørke fingre, holdt den opp med de røde fingertuppene, betraktet den, før han bet forsiktig i den med perleraden. Nils tygde det hvite kjøttet og smakte nøye på det, la jeg merke til. Og så nikket han litt sånn tvilrådig med caps og det hele, men lot ikke til å være helt overbevist.

«Smaker bedre enn hummer», sa jeg og mente det.

«Litt grovere substans, kanskje, mer *bite*, liksom. Om du forstår hva jeg mener», sa jeg.

Jo da, han gjorde det og begynte å komme litt på glid. Og snart fylte han skiva si med skjell og ga uttrykk for at det var ganske godt.

*Så bra!*

Han er en av oss, tenkte jeg fornøyd. Ja, en vaskeekte øyboer, med alt som hørte til. Blåskjell var livretten for oss som vokste opp på vannet mellom øyene. Klart det var viktig at Nils ble ordentlig innviet i ritualene og vanene. Jo da, dette var integrering på høyt nivå! Jeg var rimelig fornøyd med det og la meg god og mett på svaberget, helt nede ved vannkanten. Betraktet vannet som slo innover det glattskurte berget. Alle sammen var mette på dagen og fornøyde med livet, der vi lå rundt bålet uten at noen behøvde å si noe.

Lurte på hvor Vibeke var på sankthans, tenkte jeg burde følge opp ... det hvite sengeteppe ... sminkehodet ... Sky Channel ... brystvorter og alt dette ukjente som nappet og dro slik i meg. Og så tenkte jeg på togturen jeg skulle ut på, neste helg. Så for meg bestefar på perrongen ... og luftgeværet som stod oppstilt bak den brune døra på pikerommet.

Det tok ikke lang tid før loppene i blodet fikk meg i gang. Jeg var drevet av en slags indre uro, klarte sjelden å sitte i ro særlig lenge, og nå måtte jeg opp, gikk bortover svaberget, utforsket fjæra, og snart fant jeg en hule i berget, litt høyere opp.

«Hei! Sjekk dette her, ‘a!» ropte jeg ned til de andre som fortsatt lå og slanget seg i den lave kveldsola. Krøp inn, kravlet helt gjennom til den andre enden av hula og utgangen der. Hoiet inn gjennom åpningen:

«Gi meg ti kroner», ropte jeg.

Ti kroner, ti kroner, ti kroner, lød ekkoet.

«Ja, du ska’ få tretti spenn, om du gir meg hundre kroner ... hundre kroner ... hundre kroner», svarte Pælan, som nå lå i den andre enden. *Og så var leken over! Knappt nok før den hadde begynt!*

Var skuffet over entusiasmen til de andre i gjengen, men snart satt jeg også i ro ved bålet, drakk øl og pratet. Merkelig, tenkte jeg, hvordan hulene i berget var ferdig lekt og utforsket på én-to-tre. Og så tenkte jeg litt over hvilket eldorado dette ville ha vært for oss, noen år tidligere.

*Hva var det som hadde skjedd med oss?*

Klarte virkelig ikke å fatte hvorfor kompisene var så trege. Det var som om de hadde blitt for kule, at det å nedlate seg til å krype rundt på alle fire, leke og tøyse, at det ble for dumt for dem. Og så lurte jeg på om det *måtte* være en slik utagerende lek, hvor vi skøyt på ting eller satte liv og lemmer på spill ... om de hadde vært mer ivrige da? Ble sittende og tenke over det og lure på om den gylne tiden var forbi ... Pælan og jeg som satt i Godtetrete, vårt aller hemmeligste ... kalkunmiddag, fasaner og opptakskassetter. Det betød vel ikke nødvendigvis slutten på alt som var barnslig og moro? Alt dette satt jeg – som var yngst og fortsatt var full av barnlig iver – og strevde med.

*Hadde de begynt å vokse fra meg?* At jeg var minst, yngst, at jeg hadde begynt ett år for tidlig, var alt dette i ferd med å innhente meg? Fyrte opp en sigg, for liksom å kompensere litt. Var det ikke nettopp derfor jeg hadde sluttet på fotballen også? Hadde jo likt det *så* godt tidligere, men så sluttet jeg fordi de andre vokste fra meg, ble for store.

Tok frem olabuxa og olajakka fra sekken, trakk dem på meg. Det hjalp liksom litt å være påkledd, ikke så naken og sped. Ble sittende i utkanten av samtalene rundt bålet og tenke på alle disse brå og altomspennende endringene. Ønsket at ting skulle være som det alltid hadde vært, for jeg visste hva jeg, hva vi, hadde, ikke hva som ventet. Det lå en viss kontroll i det som var håndgripelig og fast. Og jeg likte virkelig ikke all denne usikkerheten som lå der og lurte, like i utkanten av barndommen. Følte at hele fundamentet mitt vaklet, at jordsmonnet rundt meg ble spavendt, klargjort for ny vekst. Skjønt, var det kanskje bedre, det vi hadde i vente? Selv om det var ganske kult å sitte der

på svaberget med gutta og drikke øl rundt bålet, feste og fly etter damer, så fikk jeg allikevel en følelse av å være parkert, havne utenfor. Og så forsøkte jeg så godt jeg kunne å være til stede, henge med i samtalene, men forstod det nok mer og mer, at vennegjengen var i ferd med å dra videre uten meg.

EPISODEN MED KUENE og strømgjerdet har gjort noe med meg, føler meg oppspilt og våken. Går over veien og ned mot bryggene på Nedre Fjærholmen. Er ganske sikker på at det må være elektrosjokkene som har satt i gang noe.

Legger merke til en gammel trebrygge som vakler utover i sundet mot det disige, stille vannet. Plankene skråner litt oppover mot enden. De gamle trestokkene stikker opp av vannet litt lenger ut, tar liksom opp igjen formen i en slags vankelmodig symmetri. Brygga – eller det som har vært en velfungerende brygge – planter sine gamle, stolprende bein utover grunna. Dype tråkk. Pælene som stikker opp av det grumsete vannet, fortar seg i disen. Det aner meg hva som er tenkt, eller hva som engang har vært. At eieren av dette skjelettet har en jobb å gjøre. Blir stående. Forsøker å fylle ut tomrommene, fraværet mellom planker og påler, da det slår meg: at dette bildet som tegner seg opp foran meg, er selve essensen av dagens prosjekt. Den tunge symbolikken, alt sammen hviler et sted mellom forfall og svunne minner, der det forsvinner i disen som ligger tett mot den rolige vannflaten.

Akkurat slik har jeg det når jeg forsøker å fylle tomrommene og friske opp minnene, mens jeg famler med alt som var konkret, for femten år siden.

Fortsetter videre over noen rustne skinner som leder opp til et rødt, falleferdig båthus. Blir tenksomt stående og studere mekanismen, den merkelige anordningen med trallen og den gamle mekanismen. V-formen som båter en gang hvilte i på vei opp og ned skinnegangen. Ut på vannet om våren. Opp av vannet om høsten. Det er noe trygt, noe godt over det, denne rustne anordningen av støpejern. Og så strømmer tankene om bestefar på, hvordan han var, sikker og robust som et vogntog. Nærmest ustoppelig ... ja, slik har jeg alltid tenkt på ham ... men så er det ikke slik allikevel. Alt er forgjengelig, ja, selv panserskip lever på tilmålt tid.

Husker hvordan jeg lurte på dette da jeg var guttunge, da jeg så skinnene for første gang: Hva slags tog var det som skulle ned i vannet? Hva hadde vel toget der å gjøre? Fantasien som løp løpsk, før jeg snart forstod sammenhengen. Og så får jeg bilder i hodet av oss som lekte i vannkanten. Speidet etter flyndre i mudderet og krøp bortetter bryggene på alle fire når vi fisket krabber. Alle de gamle naustene og båthusene som vi gjemte oss

bak da vi lekte gjemsel ...

Og så kommer jeg dit!

Snubler nærmest inn i den brune, lille bua med garn og fiskeredskaper, hvor vi smugrøykte siv for første gang. Under det store båthuset vis-à-vis, som er reist på en grunnmur av store steinblokker. Erindringen stryker gjennom meg: hvordan vi krabbet under, lå der ingen kunne se oss og tente de knusktørre, hule sivene, trakk inn røyken og hostet fordi det var så sabla sterkt.

Det går et skred i meg da den neste erindringen trer frem fra disen og står der klokkeklar foran meg. Som om dette vonde minnet sladrer, forteller meg sannheten om hva som egentlig skjedde! Episoden jeg nok har fortrengt. Den vi aldri snakket om etter at det skjedde. Blir bare stående og riste på hodet, kan nesten ikke tro at det er mulig når jeg ser størrelsen på den lille bua. At noen kunne finne på noe *så* dumt:

Vi satt altså inni den knøttlille bua. Det var midt på vinteren. Vi holdt varmen der inne. Praten gikk. Vi hang ut slik gutter gjør når de ikke har noe annet sted å være. Det lå en flat, istakket vind på skrå inn fra vannet og over bryggene. Snøfokket hadde lagt seg opp langs den brunbeisa plankeveggen på det lille båthuset vi hadde tatt oss til rette i. Det var et godt skydd, et fint oppholdssted på de kaldeste vinterdagene. Og vi, Pælan, Gubben, Gunnar og jeg, satt tett rundt en trekasse med en liten sponplate som gjorde nytte som bord. Spilte amerikaner, som den gjengen med utskudd vi var. Vi hadde kommet i den alderen hvor vi dro opp tøffe miner, med rullingsneiper av gul og rød miks i munnvikene. Sigarettøyken lå tett i det lille avlukket, og med enkle fakter kunne jeg nærmest tegne opp mønster i den tjukke lufta. Over bordet hang en gammel kaffekjele, en slik som brukes på tur. Kaffelars. I mangel av ovn, eller bål, var kjelen full av stearin, og som veke brukte vi taustumper. Det brant lystig. Slik holdt vi varmen mens det vislet tjue effektive minusgrader langs plankeveggen utenfor.

Plutselig smalt det!

Smellet ble tett etterfulgt av et skarpt smell til. Tre–fire ganger i rask rekkefølge. Jern slo mot jern, og det sprutet rød stearin. Geværprosjektilene gjennomboret kjelen og for ut i rommet, klasket inn i veggen bak og slo hull i taket. Det vislet om ørene på oss, og det aller siste skuddet traff Gubben i låret. Han remjet som en stukken gris. Skriket fylte rommet, og det var som om isvinden fra utsiden brått fant veien inn til kosen vår. Den skingrende guttestemmen lød høyt og skjærende. Gjenklangen fra de skarpe smellene og det øredøvende smertehylet ringte i ørene. Og jeg la merke til en stor flenge i

boblebuksa til kjekkasen med lysluggen. Pælan fikk ham ned på gulvet. Gubben gråt og ville hjem. Da vi undersøkte såret, så vi til alles lettelse at det bare var en flenge, en liten rift. Vi forbandt den med skjerfet til Pælan og forsøkte å trøste ham med at han – at vi – hadde hatt englevakt. Det var nesten ikke til å tro! Noen kunne blitt drept eller alvorlig skadet. Så hadde altså en eller annen idiot puttet skarpe skudd i kjelen! Ingen ville innrømme det, etterpå, selv om jeg har mine mistanker der jeg står og ser inn det lille krysspostvinduet på bua.

*Helt ufattelig er det!*

Bua er ikke stort større enn en stor utedo. Enda mer uforståelig er det for meg nå som jeg har fått noen flere år på baken og forsøker å ikke utsette meg selv for unødig fare. Og så forsøker jeg å forstå hvordan noen kunne finne på å droppe AG3-patroner i den putrende kjelen med stearin og attpåtil bli værende i hytta og vente på smellet. Kanskje den mest smakløse spøken fra guttedagene, kommer jeg frem til og grøsser. Får det fortsatt ikke til å stemme når jeg nå betrakter det lille rommet. Det virker enda mindre nå som jeg har blitt voksen. Ser inn vinduet. Lurer på hvor vedkommende fikk patronene fra. Hadde han stjålet dem av faren sin? Av bestefaren? Innser at jeg aldri kommer til å få noe svar. Det er heller ikke viktig lenger.

Men det som slår meg nå, er at vi var impulsive gutter, og hva gjør viltre og ubetenksomme smågutter når de kommer over skarpe skudd? Jo da, de putter dem i lomma og synes det er så spennende. Knuger ammunisjonen i neven, så knokene hvitner. Spenningen. Hemmeligheten som lurte i lomma. Snart skal det smelles, brennes og tukles med etter alle kunstens regler. Kuler. Krutt. Kinaputter. Sprengstoff. Kom vi over det, smalt vi det av. *Banna bein!*

Det er – slik jeg ser det – ikke utelukkende guttens feil. Faren, eller bestefaren, har også vært uansvarlig ved å ha dette liggende såpass tilgjengelig. Når gutter som oss fikk snusen i slikt, klarte man ikke å la være å pirke borti det. Og så kunne man like gjerne plukke patronene opp og se nærmere på dem. Da var veien kort til bukselommene. Snart lå skuddene i lomma. Gjemt, kanskje glemt. Og der lå de blanke prosjektilene, de som hadde det i seg å rive i stykker mykt vev. Slik ble ammunisjonen gjerne liggende, tett på kroppen, før vi igjen kom på hva vi gikk der og bar på. Da passet vi gjerne litt ekstra godt på. Tråkket litt varsomt. Og så lå kulene der og brant etter å bli vist frem for alle de andres sugende og misunnelige blikk.

Tenker på dette med arven fra bestefar ... kanskje er det noe verdifullt jeg skal få

når han går bort? Hva det kan være, lurer jeg mer og mer på ... tenker at jeg må huske å spørre moder'n når jeg kommer hjem. Kanskje hun vet? Kanskje er det noe som gjør at jeg kan komme meg på fote økonomisk? Og så kommer jeg på at hun skulle ringe sykehuset for å høre hvordan det gikk med ham i dag. Tar opp mobiltelefonen, den jeg kjøpte av en gateselger i Oslo dagen før jeg dro nedover. Har aldri hatt en slik før. Den var visst best i test, sa selgeren, som visstnok hadde akkurat maken. Kjekt å ha, tenkte jeg da jeg skrev under kontrakten. Er jo tross alt uten fast adresse, og nå skal jeg jo ut på jobbmarkedet. Problemet akkurat nå er at jeg ikke har noen å ringe. Har ikke fått lagret et eneste nummer. Aner heller ikke riktig hvordan det gjøres. Roter med knappene. Hvordan var det nå igjen? Etter litt fikling klarer jeg å slå nummeret til hjemmetelefonen. Lar det ringe mens jeg tenker på han typen som solgte meg mobiltelefonen.

«Vil du ha en telefon av meg?» spurte han, midt på Karl Johan.

«Hæ?! Om jeg vil ha en?» svarte jeg blåøyd.

«Ja, du trenger ikke å betale noen ting nå, du får kun en regning i posten om tre–fire uker. Ett hundre og førtiåtte kroner er alt du må ut med, for telefon og abonnement.»

Han nevnte ikke noe om bindingstiden som var på to år, det leste jeg av kontrakten etterpå. Ja-ja, pytt samma. Han overtalte meg, lurte meg kanskje litt, men det er i grunnen greit, for jeg trenger en telefon nå. At den attpåtil er mobil, det er jo helt topp ... for det er jo jeg òg.

Det ringer for femte ... for sjette gang. Hun har nok ikke kommet hjem riktig enda. Får prøve igjen om litt. Fortsetter mot den lille, bortgjemte badestranda Sameia – eller Samleia, som vi kalte den. Det var liksom vår hemmelige strand, der fikk vi være i fred, i det trange sundet mellom Husøy og Føymland. Der lå jeg timevis i vannskorpa, speidet etter flyndre med dykkemaske. Og så kommer jeg på den dustete manet-episoden da Pælan og jeg hadde manet-krig. Ser det komiske bildet for meg: Pælan som dukker opp mellom to tresnekker, og en glassmanet som treffer ham midt fjeset, slimet, de harmløse trådene som renner nedover det vidåpne ansiktet. En fulltreffer av de sjeldne. Litt av en bragd, på den tiden. Men til gjengjeld hadde han pissa meg i trynet noen måneder tidligere, da jeg uforvarende stakk huet frem fra en snøhule hvor han stod og vannet åpningen.

Guttestreker. Jo da, vi på en måte skuls. Mye handlet om det: å være skuls. At det liksom måtte gå opp og jevne seg ut. Derfor var det viktig å ta igjen, sørge for at balansen ble opprettholdt. Lurer på om dette er noe som også følger oss i voksenlivet? At vi mennesker, vi mannfolk, *må* ta igjen, jevne ut og skape balanse, for ikke å være den det

hele veien går ut over. At vi må passe på at vi ikke kommer dårligst ut eller blir hakket på. Kanskje handler mye om det fortsatt? At det jeg lærte av bestefar og fader'n på den tiden, på mange måter fikk meg sånn noenlunde gjennom ungdomsårene med æren i behold? Men hvor og når stopper gjengjeldelsene? Når slutter krigsretorikken og truslene? Og hvem er ansvarlig for å bøye av? Er det ikke også slik at det er den største som bøyer seg? Så hvordan unngår man å eskalere konfliktene? Ja, hvordan unngår man å ende opp med et rent helvete med krig, vold og faenskap? Tenker at det er det som er viktig, det å evne å deeskalere.

Samtidig kan man jo ikke gå tapende ut av enhver konflikt, være den som legger seg, bøyer av ... Nei, dette er virkelig komplisert ...

Fortsetter videre mot Fjærholmen langs vannet. Det er en litt strevsom tur, mye opp og ned. Klatrer opp en liten bergvegg. Må bane meg vei gjennom sivet i strandkanten. Men jeg har bestemt meg. Jeg skal hele veien rundt! Det er målsettingen, kan ikke gi meg nå! Bestemmer meg for å ta en pause da jeg kommer frem til Fjærholmen. Setter meg ned på seilforeningens flytebrygge på ytre Fjærholmen. Legger merke til krana, den de heiser opp mastene fra seilbåtene med. Den er låst med en stor hengelås. Og så vet jeg så inderlig godt hvorfor den er så behørig låst.

DET BEGYNTE Å SKUMRE, var lei av å sitte i utkanten av samtalen rundt bålet, drikke øl og prate piss. Ville bare bort til det store sankthansbålet.

«Hei, nå fyrer de opp borte på stranda», brøyt jeg inn fra sidelinjen.

«Ok, hva så», sa Pælan.

De andre gjorde heller ikke tegn til å røre seg. Loppene i blodet fikk meg i gang, jeg reiste meg, og før jeg fikk tenkt det ytterligere igjennom, sa jeg:

«Ok, jeg stikker bort i forveien.»

«Ok.»

Gikk litt trassig av gårde med sekken på ryggen, tenkte at de fikk komme etter, treigingene! Da jeg kom over kollen, så jeg en mektig lyslue som slikket mot himmelen og favnet landskapet rundt med en varm lød. Folk satt i små grupper og pratet lystig i den gylne kransen rundt bålet. Noen lo. Andre skålte høylytt. Et kjærestepar holdt rundt hverandre, med hvert sitt stettglass i neven. Den blå timen farget landskapet utenfor den lune sirkelen i nyanser av marineblått og sort. Noen knortete trær ytterst på pynten kroket seg trolsk i silhuett mot vannet bak. Ytterst i viken lå noen større seilbåter på svai, seilmastene beveget seg knapt merkbart mot den lyse stripen som fortsatt dvelte på horisonten utenfor havgapet ved Færder fyr. Skjønt skumringen maktet ikke å trenge inn til den innerste kretsen rundt bålet, der flammene danset med lange tunger mot det dype blå.

Det spraket, i neste øyeblikk for et gnistregn til himmels. Det formidable bålet lå nede ved vannkanten, flammenes refleksjoner fant gjensvar i de svake bølgene som slo jevnt og rytmisk mot sanden og svabergene. Hørte noen lystige tilrop fra folkene rundt bålet. Gikk nærmere og helt inn i varmen. Ble stående, kjente varmen mot huden. Så på de lange ildtungene og alle gnistene som sirklet oppover i mørket. Det danset et lys i meg og da jeg fulgte de små lysende punktene med blikket, fokuserte på stjernene, melkeveien og alt det andre som lå bak den synlige delen av evigheten. Alene, ingen forstyrrende kommentarer fra gutta, ikke noe som kunne ta fokuset mitt vekk fra opplevelsen av å stå der, oppslukt av dette veldige perspektivet. Angret ikke på at jeg gikk. Det var godt å stå der alene på en øy i skjærgården, i fred med seg selv og mørket rundt. Lot blikket vandre

fra det nære, varme og ut i det kalde og fjerne. Trengte virkelig ikke den flåsete guttegjengens nå. Savnet heller ikke den røffe tonen, det tilgjorte og veslevoksne. Øyeblikket i seg selv var verdt hele turen.

Tok en slurk av ølen. Begynte så smått å merke virkningene av alkoholen. Det var godt, det bar med seg en selvsikkerhet som gjorde at jeg vokste, følte meg fri og uavhengig. Så mange inntrykk. Og nytt å utforske. Ble gående rundt blant de som stod rundt bålet, lurte på hvem de var. Måtte gå nærmere for å skjelne ansiktstrekkene. Syntes jeg så noe kjent her og der, men når jeg kom nær nok, så jeg at de var ukjente, ansiktene jeg trodde jeg dro kjensel på. Det var heller ingen der på min alder.

Gikk opp på bergrabben som lå nærmest. La merke til at det var flere som hadde slått seg til litt utenfor bålets krets. Det var andre og mindre bål rundt om. Andre konstallasjoner som var roligere, mer private og avmålte. Små klaner med egne samtaler og sitt eget stammespråk. Akkurat som oss gutta, med våre egne hemmeligheter og særegne sjargong. Folk som ikke ønsket en hvilken som helst snøvlende og sjanglende hvermannsen inn fra sidelinjen.

Bestemte meg for å gå tilbake til stranda der vi hadde dratt opp båten.

Da jeg kom frem, så jeg hva som var i ferd med å skje!

«Hei!»

Ropet mitt ble borte i den hissige motorduren. Den gule Wingen svingte over mot høyre, ga gass og la seg ned i plan. Den eneste som la merke til at jeg stod der og veivet med armene, var Gunnar. Men han vendte seg bare bort! *Den sniken!* Det var ikke tvil om at han hadde sett meg. *For en idiot!* Det var nytteløst å rope. De var for langt ute. Hørte at motorduren fortok seg i det fjerne. Snart var de ute av syne.

Det ble en lang natt på ulike steder der jeg ikke riktig følte meg velkommen. Forsøkte å lytte til samtaler jeg ikke forstod, finne meg til rette i utkanten eller tilforlatelig nærme meg et nytt og ukjent bål. Heldigvis var folk fulle, glade og stort sett imøtekommende. Kanskje syntes de at det var festlig med lille meg, der jeg klamret meg til den siste ølflaska som om den var en livbøye i natta.

Tidlig neste morgen fikk jeg haik med en hurtiggående motorbåt som skulle innover mot byen. Alt i alt var jeg ganske fornøyd med sankthansfeiringen, selv om jeg ikke følte noen videre samhørighet, hverken med mine egne eller alle de andre ukjente jeg hadde truffet på.

Nå sitter jeg her femten år senere, ytterst på Fjærholmen, og ser utover båtbygga der jeg ble satt i land. Tenker på den lille gutten med den slunkne sekken, som høflig sa: «Ha det bra, og takk for skyssen.» Det slår meg at det var nettopp rundt de tider at jeg begynte å søke ut. Ut av gjengen og vekk fra øya. Spenningen lå liksom lenger ut i det ukjente. Bortenfor den avgrensede vannlinjen, den som jeg nå følger hele veien rundt. Ville møte og bli kjent med andre enn vennegjengen jeg hadde vært en del av i oppveksten, og så var det dette med at jeg så inderlig ønsket meg ut av rollen jeg var påtvunget, den dumme rollen som jeg ufrivillig måtte leve opp til, og som det var så vanskelig å bryte ut av. Likte det vel dårlig at det hele tiden var forventet at jeg skulle være sånn eller slik. Som om jeg var en statist i eget liv. Og så klarte jeg allikevel ikke å bryte ut av mønsteret, selv om jeg så gjerne ville, selv om jeg forsøkte å være en annen eller endre på den rollen jeg var blitt tildelt. Det var som om jeg stadig forsøkte å motbevise en hel del urettmessige anklager. Og jo mer jeg forsøkte, dess mer ble jeg fanget av disse anklagene, som i sin tur dro meg ned. Og om jeg forsøkte å dementere påstandene, gikk det ikke. Jeg evnet ikke å avsnne løgnene eller anklagene, og snart ble de til aksepterte sannheter, selv om – eller kanskje nettopp fordi – jeg så hardnakket forsøkte å benekte dem. Jo mer det ble snakket om, dess mer trodde folk at det var sånn og slik, selv om det ikke var sant. Du er slik! Sånn er du! Selv om jeg på ingen måte var ferdig formet ... Nei, det var ingenting som var støpt i jern ved meg eller min person. Langt derifra, hadde ikke engang lagt blikket på støpeformen som skulle forme meg.

Den eneste måten jeg kunne møte verden på, var å starte med blanke ark, på et helt nytt sted, forstod jeg. Og så begynte jeg å stille spørsmål ved tingenes tilstand. For skulle jeg bli den mannen jeg traktet etter å bli, kunne jeg ikke være en som bare fulgte strømmen, som var akkurat som de andre. Ville ikke la meg kue eller holdes nede i hierarkiet fordi jeg var minst eller yngst. Så søkte jeg heller bekreftelser eller aksept hos andre, på nye steder.

Moder'n pleide å si at hun kunne se hvem jeg hadde lekt med, når jeg kom hjem om kveldene. Hadde jeg vært med Gubben, var jeg slik. Tok liksom etter ansiktsstrekkene og personligheten. Hadde jeg lekt med Pælan, var jeg ganske annerledes. For jeg hadde vel ikke landet i mitt eget, funnet min egen væremåte. Min person var diffus og manglet retning, tenker jeg nå.

*Fortsatt, den dag i dag, slår det meg!*

Hadde det vært annerledes om fader'n ikke hadde flyttet ut? Om jeg hadde hatt

ham rundt meg daglig? ... Nei, jeg vet sannelig ikke. Fikk jeg en oppdragelse som var preget for mye av min mor? Eller ville jeg verdsatt det feminine, de kvinnelige verdiene like høyt om ting hadde vært annerledes? Umulig å si, egentlig.

En gammel tresnekke tøffer ut av båthavnen. Hører en måke som beljer om kapp med en annen. Lurer på om jeg egentlig er så veldig annerledes enn mine samtidige. Jeg ble i alle fall dus med de som var litt yngre ... Kanskje var det nettopp det, at jeg begynte ett år for tidlig, at jeg måtte slite litt mer de første årene, og at jeg siden i livet har hatt enklere for å forstå de som er yngre enn meg. At deres virkelighetsanskuelse ligger tettere på min? De flatere strukturene ... den gjensidige respekten. Uansett hva det er, forstår jeg altså *dem* bedre enn mine jevnaldrende. Kanskje fordi jeg fikk mer gehør blant de som var yngre, da jeg endelig brøt ut av guttegjengene. Eller kan det være fordi at de jeg vokste opp med, vokste ifra meg og brått ble så mye større enn meg, at jeg derfor begynte å søke i andre retninger og på andre steder, og så var det enklere å finne samklang med de som var yngre, fordi det var en gjensidighet i samværet og ikke denne stadige ovenfra-og-ned-mentaliteten, renkespillet, herskestrategiene, hierarkiet og alt dette som virker så gammelmodig og utdatert.

*Jo da, her er det en kjerne!*

Her er det noe jeg valgte bort, noe som rører ved mannen fra oppveksten og krigens dager, og som på en måte tangerer den mannen jeg ønsker å bli ... ganske annerledes, slår det meg, men allikevel inspirert og formet av alt jeg trodde var riktig den gangen, da jeg endelig fikk hår under armene og større muskler på lårbeina.

Så skulle jeg altså komme nesten hele veien rundt øya før disse tankene slo inn. Kan det også være slik at de som er yngre, som vokser opp i dag, får en bedre oppdragelse enn det vi fikk på åttitallet, at de er flinkere til å kommunisere, at de har en gjensidig respekt og større toleranse? I så tilfelle må jeg kvitte meg med denne arven fra krigen, ikke den fysiske, men den mentale arven fra krigen. At jeg må komme meg på rett spor før det er for sent, slik at jeg kan reise videre med disse ridderne av denne *nye* tiden ... De som rir til kamp med ordet som lanse, og som står opp som levende skjold mot alle de forkvalede holdningene til de med makt og penger, de utdøende handelsherskerne og krigshisserne som så hardnakket klamrer seg til sitt synkende skip. Hm ... ja, der fikk jeg satt ord på det. Det som jeg har båret i meg en stund, men som ikke riktig har fått kommet til overflaten.

*Så hva vil jeg?*

*Hva skal jeg gjøre med livet mitt her hjemme?*

Jeg som har tatt livet med på en luftetur, som har bodd i London og fortsatt ikke vet hvor eller hvordan jeg skal finne roen eller slå rot. Føler at jeg frem til nå har blitt ført fremover i livet med uforutsigbare vindkast. At jeg har blitt slik av det, flyktig og fullstendig retningsløs. Allikevel føles det som om ringen sluttet her og nå, når jeg står slik og lener meg bakover mot ungdomstiden og går rundt på øya der jeg vokste opp, og leter etter disse svarene som skal feste og føre meg til fremtiden.

Rister oppgitt på hodet.

Det dukker jo bare opp flere spørsmål! Hvorfor hadde jeg så sterkt behov for å dra ut i verden, møte nye mennesker, se nye steder? Hvorfor denne trangten til stadig å dra videre og aldri ta meg tid til å lande, så og plante. Det føles som om flyktigheten har blitt en del av meg, akkurat som i dataspillene, hvor spilleren hele tiden må videre, der alt går på tid og man stadig må løse nye oppdrag. Og slik raser ungdomshjernen videre, full av stress og med et voldsomt jag i kroppen, sammen med de altoppslukende ambisjonene om å bli best, oppgradere, fullføre oppdraget og nå toppen. Og ikke engang *det* er nok, for blir jeg ferdig med brettet, er det alltid et nytt. Det er så jeg knapt rekker å ta opplevelsene, seirene eller nederlagene inn over meg før jeg igjen må haste videre til neste utfordring. Denne flyktigheten som har tatt bo i meg, har helt klart en sammenheng med all dataspillingen og filmene, hvor alt haster og flimrer av sted. Det slår meg nå at det flyktige livet i storbyen, øyloffingen, ja, det å få litt varme fra ett bål og så det neste ... at dette har en del likhetstrekk. Denne trangten til stadig å dra videre, utforske og søke rundt neste sving. I min rastløse flyktighet, i dette evige jaget hvor jeg til nå har stresset i vei, har jeg kun skummet toppene, kommer jeg frem til ...

Nei. Det er på tide å stoppe opp ...

Dvele ved tingene ...

Forsøke å nå ned i dypet.

DET MÅ HA VÆRT NOE med risikoen og spenningen som gjorde det så morsomt å leke med den store krana på brygga. Det er nok ikke så mange som vet hvorfor seilforeningen låser fast kroken i enden av wiren. Den lange wiren som i sin tur strekker seg opp i toppen av krana, omtrent ti meter høyere opp. Det er klart at kroken i enden får moment og sleng. Og da skal det ikke mye fantasi til for å komme opp med denne hasardiøse leken som var bortimot det morsomste jeg visste om på den tiden. Tenker tilbake på de salte, solfylte dagene da vi slanget oss ute på en av de to seksti meter lange bryggene til seilforeningen ... Og så denne ville leken som utspant seg der i krana da vi ble store nok til å forstå potensialet som lå gjemt i stålet og den lange wiren.

Ser det for meg: hvordan jeg kan slenge meg hele veien rundt, i en lang, slak bue fra betongmoloen som hviler inn mot land, og over mot flytebrygga som flyter på utsiden. Flytebrygga ligger et par meter lavere og er på en måte leddet fast med en gangbro på skrå ned mot den langstrakte plankebrygga, som har båser til båtene. Her er det en liten hul bjelke i lettmetall som flyter på røde pongtonger. Måler opp avstanden med øynene, kommer frem til at det må være et rundsleng på nærmere tjue meter, hele veien rundt fra betongbrygga inne ved land og to meter høyere opp, ut og over vannet, over mot flytebryggene og tilbake til betongbrygga fra motsatt side. Der har kroken sitt utgangspunkt i krana som fortsatt blir brukt til å av- eller påmontere seilmastene på de store båtene i havna.

Husker hvordan vi måtte trekke opp beina når kroken i enden var på sitt laveste punkt, vannspruten som stod ut til sidene om beina eller ræva sopte nedi, og på den andre siden av det laveste punktet ble vi løftet opp igjen og fortsatte rundt og over mot flytebryggene, for så å dundre inn mot masten på betongbrygga. Her var det uhyre viktig å slippe taket i kroken og hoppe i vannet før våre spinkle guttekropper smalt i brygga eller de overgrodde pålene som forsvant ned i dypet under brygga.

*Hasardiøst!* Jo da, det kan man sikkert mene, men om du hadde vært med på det, så ville du ha husket det som om det var i går. Ja, hver minste detalj. For du dæven så moro det var! Når jeg sitter slik femten år senere og ser på krana, rister på hodet over risikoen som jeg løp i den voldsomme leken, så iler det i magen og knytter seg i anus, bare

ved tanken på hvordan det ville ha gått med meg om jeg hadde sluppet taket for sent og deiset svimeslått i betongen i bare badebuksa. Kan forstå at de låste kroken fast med hengelås, og at den fortsatt er låst på samme måte. Den gangen klarte vi ikke å akseptere det, syntes bare at de var bunnfolk, de voksne som kom der og ødela den beste leken vi noensinne hadde kommet opp med.

Når jeg fortsetter å tenke på disse opplevelsene fra barndommen og ungdommen, når jeg kommer over de ulike lokasjonene og dette gjenkaller minnene, er det jo ofte de risikofylte tingene jeg husker, de gangene jeg hadde hjertebank og livet tikkete i ørene. Skjønt jeg har da alltid vært glad i livet, har jeg ikke? Forstod jeg det ikke, at jeg bare hadde én sjanse for å få til det til, livet? Hadde jeg ikke vett på å ta vare på den sårbare, lille kroppen min? Nei, ikke egentlig, for vi gjorde det likevel. Mest for moro skyld! Og så lurte jeg på om jeg fortsatt ville være tilbøyelig til å spille livet så lettvinnet fra meg? Om jeg fortsatt ville fått kick av det?

Nei, jeg har nok blitt for engstelig på mine eldre dager. I alle fall nå, her jeg sitter og skriver dette ned, og nye femten år har gått. Nå ville det aldri falle meg inn å risikere liv og lemmer på den måten. Episoden med krana er vel det nærmeste jeg noensinne vil komme noen form for ekstremsport. Det frister meg rett og slett ikke: å hoppe i fallsjerm. Eller i strikk. Men den gangen nappet og dro det altså i meg når den frie leken nærmet seg grensene. Og så tenker jeg nå i dag at det er noe med sikkerhet og regelrytteri som på mange måter gjør hverdagen kjedelig og forutsigbar. Kanskje er det selve friheten, leken og skapertrangen som opptar meg ... ja, helt siden jeg var guttunge? Vi levde oss inn i situasjonene, var fulle av iver og virketrang, glemte risikoen, neglisjerte sikkerheten og mistet på mange måter litt kontrollen, fordi det var så gøy, og når jeg var midt oppi det, kunne jeg liksom ikke bryte ut av leken, denne alternative virkeligheten vi hadde skapt rundt oss. Det må være i disse korte glimtene av pur lykke, da jeg ble løftet ut av meg selv og følte en nærhet til selve livet ... eller noe som lå utenfor meg selv ... noe som tilhørte lykken, euforien eller gudene, kanskje. Det var en form for rus, som i sin tur satt spor i meg, og som er noe jeg fortsatt forsøker å gripe og nå inn til. Skjønt det kunne jo like gjerne gått galt, akkurat som i fylla, det kan ende med død eller lemlestelser, og den prisen var vi villige til å betale! Er jeg fortsatt villig til å betale for disse korte glimtene av pur lykke og frihet?

Reiser meg. Går med tenksomme skritt innover mot skogen. Følger de bratte skrentene langs Nesbryggsundet med Nesbrygga og Hjem seng på den andre siden. Kikker ned. Ser noen båter i sundet. Det må vel være rundt femti–seksti meter ned. Vet at jeg kommer til å dø om jeg sklir og faller ...

*Eller hva om jeg kaster meg ut!?*

Får et sug i magen bare ved tanken. Det er bare en slik løs tanke, noe grums som ikke skal være der, en tanke som ikke *må* tenkes, men som allikevel spretter frem fra den ravnsorte myra i meg og rekker tunge. Klarer ikke å la være å gå litt tettere på skrenten.

*Hvordan vil det være å bare la seg falle?*

*Sveve utover og ta seg fri fra alt sammen i noen sekunder ...*

Kjenner litt på det. Men jeg er jo ikke slik. Har aldri vært det, egentlig. For selv om jeg har det vanskelig om dagen og strever med alle disse tankene om det flyktige, rotløse livet mitt og hvordan *jeg* skal komme meg videre, rydde jord og plante meg selv, så er jeg jo ikke suicidal. Ja, selv om alt dette med mannsrollen fra fortiden ikke riktig klinger i meg lenger og alle disse skjellsettende og vanskelige opplevelsene fra oppveksten dukker opp igjen, så vet jeg jo det at det ikke er noen løsning å sveve ut i frihet i noen skarve sekunder.

Det svimler for meg. Blir kortpustet. Kjenner at hjertet banker. For er det ikke slik jeg vil ha det? Helt utpå kanten, på randen av livet, der spenningen, nerven og sjelen vibrerer og nærer min inspirasjon og virketrang. Det er godt å kjenne at jeg lever, at hjertet banker og pulsen er høy.

*Ring! Ring! Ring!*

*Hva?* Jeg kvepper til. Først forstår jeg ikke hvor lyden kommer fra, før det med ett går opp for meg at jeg har en slik mobiltelefon i lommen! Tar den opp, ser på displayet. Kjenner igjen nummeret. Trykker på den grønne knappen.

«Hallo?»

«Hallo, det er meg», sier hun.

«Ja, hei!»

Går et par skritt bakover, inn på stien og fortsetter langs de bratte skrentene, men nå på trygg avstand fra skrenten, som om bare det å høre den lune stemmen hennes med ett får meg inn på tryggere grunn.

«Hvor er du, Edvin?»

«Jeg ... eh ... er ikke så langt fra hoppbakken i Svartehavet», sier jeg, selv om det

er et lite stykke dit.

«Ok. Visste ikke om du hadde med deg den ... den ...»

«Mobiltelefonen», fullfører jeg for henne.

«Ja, nettopp. Det var bra at vi skrev ned nummeret i går, for nå har det skjedd, Edvin!»

«Hva da?»

«De ringte fra sykehuset ... Haakon er død!»

«Hva!?»

«Ja, han døde i natt. Sovnet stille inn. Det var ingenting legene kunne gjøre. Han var syk og hadde elleve dødelige sykdommer i kroppen.»

«Ja ... men ...»

«Jeg vet, Edvin. Det er veldig trist. Kan du ikke komme hjem, nå?»

«Jo, jeg kommer.»

Vi sier ha det, og jeg klarer altså ikke å gå et eneste skritt til, må bare sette meg ned i lyngen på toppen av øya, hvor utsikten til det smale sundet er på sitt beste. Hoppbakken i Svartehavet er et sted like bak meg i skogen. Vet ikke riktig hvor, men det spiller ingen rolle nå. Jeg skal ikke dit. Må komme meg hjem. Må bare ... bare ... vente litt.

Klarer altså ikke å gå noe sted akkurat nå. Beina bærer meg ikke. De har blitt valne og nekter å bære meg. Haakon. Min bauta og bestefar er borte. Blir sittende slik, matt og motløs, tenker på hva som er kjappeste vei hjem, men kommer altså ingen vei. Må bare la det synke inn. Det er som om bunnen faller ut av livet mitt, som om jeg mister det lille jeg har igjen av holdepunkter og retning. Sitter slik en liten stund og tar det inn over meg. Den momentane sorgen, de tunge følelsene, buldrer i meg som et fjernt skred mot en fredelig fjord. En flodbølge ruller over landskapet og sletter ut alt det menneskeskapte innerst i fjordarmen.

Det går opp for meg at bestefar er borte ...

*For alltid!*

Jeg kommer aldri mer til å se ham slå seg på låret og le så vommen rister ... eller høre ham gauke om hverdagslige ting, som Capri, travbanen og kjøttkaker med surkål. Savner den brukte tannpirkeren på kjøkkenbenken. Og de voldsomme bamseklemmene. Den røslige herremannen med sikspens. De buskete øyenbrynene. Den store ølvommen. De romslige arbeidsnevene. Har alltid tenkt at det ikke var noe i denne verden som kunne

ta knekken på *ham*. Og så går det opp for meg at skikkelige mannfolk også dør av alderdom, i en seng på sykehuset. Like frem til dette øyeblikket har jeg hatt en fjellstø tro på bestefar og hans robuste konstitusjon ... håpet var så sterkt ... trodde jeg virkelig at det ville gå over? Tenkte vel at han ville komme seg til hektene, om han bare han fikk bukt på sykdommene. Ja, slik har jeg nok tenkt, men innser nå at all denne ønsketenkningen kun har vært min måte å stå oppreist og holde meg fast i veggen på. Men nå faller hele korthuset sammen. Det er ikke lenger noe fast punkt å støtte seg til.

Hjertet mitt fylles av kalde vinder. Tungsinnnet glir inn over meg. Gråten presser på og legger seg øverst i halsen, tvinger pusten ut av rytme. Jeg legger meg ned i lyngen, former ryggen som en beskyttende bue rundt alt jeg huser, alt som er mykt og føyelig i meg. Det føles godt å bare gi slipp, ligge der og la følelsene svelle.

Slik er det å ikke ha noen bunn i livet, tenker jeg og gråter.

Lar følelsene komme.

Slipper dem løs og lar meg føre av sted, dit hvor ordentlige mannfolk sjelden drar. Jeg kan ikke stoppe det. Vil heller ikke. Det er godt å få det ut. Snart handler det også om meg, min situasjon, oppbruddet fra England og hvordan jeg urettmessig mistet jobben. Alt sammen får ett og samme utløp, som når proppen i badekaret er åpen og hele karet tømmes i én og samme virvel.

Har aldri opplevd døden så nær. Ingen jeg har hatt et så tett forhold til, har gått bort. Det er overveldende. Helt siden hun ringte, da jeg fortsatt bodde i London, har jeg holdt alt dette inne, forsøkt å trykke det tilbake, men før eller siden ville jo disse vonde følelsene komme øsende. Håpet var kun en tilflukt, en måte holde det vonde på avstand. Men nå, nå er den her, virkeligheten som jo egentlig har stått på trappene og banket på en god stund. Nå når de hamrer på døra, slipper jeg dem inn, realitetene. På samme tid er det godt. Føler en lettelse, kanskje fordi jeg innerst inne visste at det ville komme. Forsøker å tenke at det var godt at han har fått fred, og at jeg fikk møtt ham én siste gang.

*Siste gang!*

Leppene blir stramme. Det rynker seg i munnavikene, og tårene renner. Husker hvordan han så på meg, åpnet sjelen og lot meg slippe inn den aller siste gangen.

*Han må han visst det!*

Jeg forstår det nå. Det var farvel.

*For alltid!*

Tårene siler. Forsøker å huske en av de første sangene jeg lærte på gitar: sangen

fra 1982 av Jahn Teigen og Anita Skorgan: *Jeg vil alltid huske deg som en venn. Om vi aldri mer sees igjen. Vi har våre minner. De vil aldri dø. Nå er tiden inne. Til å si adjø.* Den vakre melodien klinger i meg. Den får meg opp. Setter meg opp i lyngen. Rart det der, hvordan slike tekster passer så godt når sinnsstemningen er riktig ... som om sangen var laget akkurat for meg, slik at den ville passe akkurat nå.

Det må ha vært derfor han åpnet seg den aller siste gangen. Han ville vise seg i et siste øyeblikk av klarhet, han ville si adjø med verdighet. Prøver å forstå hvor hardt de kjempet, mannfolka under krigen, da de slåss for seg og sitt, æren og fedrelandet. Det var nok vanskelig for ham å godta det som skjedde mot slutten, sykdommen, gamlehjemmet og alt sammen. Han ville vel vise meg at den avmagrede, gustne skrotten ikke riktig var ham, men at han var der inne, like forbilledlig som jeg alltid vil komme til å huske ham, full av kraft, humør og med denne manndommen som ikke lot seg holde nede.

Da jeg kommer inn døra hjemme, kommer hun meg i møte. Vi omfavner hverandre og kjenner på hverandres sorg. Den første bølgen – den største – er over. Hun har òg hatt tid til å ri den av, tenker jeg. Og med røde øyne følger vi hverandre inn på kjøkkenet, setter oss på hver vår stol.

«Vil du ha litt mat, vennen?»

«Nei takk, er ikke sulten.»

«Haakon var for god for denne verden», sier hun.

Nikker. Er enig i det. «Kanskje det var derfor han drakk?»

«Ikke umulig det. Kanskje han måtte det, for å klare seg igjennom hverdagen, for lettere å kunne tåle all urettferdigheten.» Hun ristet alvorstunget på hodet.

Det føles merkelig å snakke om ham i fortid. Vi har aldri gjort det tidligere. Slik kommer vi til å prate om ham fra nå av, innser jeg og forsøker å venne meg til det.

«Begravelsen blir allerede på fredag.»

«Ok.»

Det går en støkk i meg, da jeg forstår at han skal graves om noen dager. Tårene presser på.

«Blir det ...»

«Det blir kremering.»

«Ok.»

«Lita kommer på torsdag.»

«Flott.»

Gleder meg til å se lillesøsteren min. Hun er fem år yngre, bor i Oslo. Har ikke sett henne på flere måneder. Det skal bli godt med noen dager sammen nå. Vi sitter litt i stillhet. Jeg føler takknemlighet for at vi er sammen, at jeg ikke sitter der borte i England alene, arbeidsledig, pengelens og med denne nyheten, helt uten bunn i livet. Vi fortsetter å prate om det praktiske og hvordan alt skal organiseres. Jeg får meg ikke til å spørre om arven. Er jo totalt blakk. Men får meg ikke til å spørre. Ikke nå. Det passer seg ikke.

Går opp på rommet for å bearbeide alle følelsene som romsterer i meg. Trenger tid for meg selv, tid til å organisere hjernen, gå igjennom alle tankene. Legger meg på senga. Kikker opp i skråtaket, tenker at det begynner å bli en vane.

DET VAR ET PAR UKER etter sankthansfeiringen. Jeg var på vei til bestefar og tigerstaden. Igjen satt jeg alene på toget. Var litt tøffere, tryggere enn forrige gang. Trengte virkelig ingen gammel tante som redningsplanke. Ikke nå. Nei, nå visste jeg nøyaktig hvor jeg skulle av, og hvilke stasjoner som kom først.

Fiklet med Walkmanen, forsøkte å trykke kassetten inn med makt, men det gikk jo ikke, det måtte lirkes og lures. Kassetten skled inn i slissen. Tenkte over det moder'n hadde sagt, om at hun og fader'n skulle skille seg. Det var en stund siden fader'n meldte seg ut der hjemme, hadde vel omtrent ikke vært til stede de siste månedene. Som regel dro han inn til atelieret sitt i Tønsberg, ble der til sent på kveldene og oftere og oftere i helgene.

Det var ufattelig trist: Den lille, lykkelige kjernefamilien vår var i ferd med å splittes. Den rosenrøde barndommen med de klare, lyse dagene og rene fargene, minnebildene som for meg var glasert med blomster, sommerfugler og store smil.

Opptakskassetten Pælan hadde laget til meg, snurret i gang. Det var en drøss av låter og band jeg aldri hadde hørt om. Første ut: The Doors. De kjente jeg til. Vokalisten het Jim Morrison, kunne jeg lese av coveret, hvor alt var sirlig nedtegnet i riktig rekkefølge, med Pælans særegne og knortete håndskrift. Morrison sang som om han stod midt i stormen. Og det stemte jo, fikk jeg bekreftet da jeg så navnet på låta. Lurte litt på om det var slik vokalisten ønsket å bli husket, med ro blikket og med det halvlange håret rufset til av vindrossene. Etterpå hørte jeg på «Spanish Moon» av Little Feat. Spilte meg gjennom hele den første siden av kassetten, åpnet dekslet, flippet kassetten rundt og smatt den inn i spilleren, som slingret i vei når den først tok tak i båndet og dro jevnt. Den første sangen på den andre siden var «The Pusher» av Velvet Underground. Etter det var det en liste-hit fra samme året: Frankie Goes to Hollywood med «Two Tribes». Det var overraskende at Pælan hadde tatt med en så åpenbar låt. Han som hadde så sær og ulik smak. Likte godt at han hadde spilt inn alle de kramgode låtene, bare til meg. Tenkte at jeg skulle gjøre det samme for ham en dag. En kassett med alle de Elvis-låtene som ikke ble mye spilt på radio. Det krevde en god del omhu og omtanke, det å lage en slik opptakskassett. Når jeg tenkte på at det bare fantes én slik kassett i hele verden, én eneste

samling av låter akkurat som denne, ble jeg varm i kroppen. Hadde han virkelig brukt så mye tid, lagt så mye i det, bare for at *jeg* skulle få den kassetten, med dette som var hans knippe av hjertevalg.

Syntes at det sa mye om Pælan som person, de valgene han hadde gjort. Likte spesielt godt at det ikke var alle listetoppene fra Vidar Lønn-Arnesens *Ti i skuddet*, som for eksempel Wham! med «Wake Me Up», Madonna med «Like a Virgin», Bobbysocks med «La det svinge» eller a-ha med «Take On Me». Nei, Pælan var ikke en slik som hørte på alt det der kommersielle rælet, som han kalte det. Han hadde virkelig sin egen smak. Og *det* likte jeg godt. Det å få høre musikk som hadde overlevd noe tid, og ikke alle døgnfluene som lå på listene til enhver tid. Det var kun én annen sang jeg kjente igjen fra listene: USA for Africa med «We Are the World». Men den var jo kul, da, så det gjorde ingenting. Allikevel var det vrient å konsentrere seg fullt og helt om musikken. Forsøkte å skyve de vonde tankene bort, men la snart merke til en liten pinne på gulvet under setet foran ... mer skulle det ikke til før jeg var satt ut av spill og glemte musikken jeg hadde på øret. Pinnen var brukket i to, og da dro tankene av gårde. Klarte altså ikke å ta øynene fra den åpenbare symbolikken.

Det samme hadde skjedd meg tidligere da jeg så en knust flaske på perrongen. Det var som om det lå en iboende symbolikk i nær sagt alt, uansett hvor jeg vendte blikket. Og så var det samtidig alle disse følelsene som tvang seg frem på grunn av harmoniene og tekstene i musikken. Det var som om de fleste sangene var fulle av knuste drømmer, lengsel og håp ... alt kunne tolkes i henhold til mitt følelsesregister akkurat der og da. Tankene satt løst, de lot seg lett spore av. Særlig var det tekstene, de obskure engelske, som avsporet meg. Som om de mystiske og uklare ordene og setningene ble til brokker av mening når jeg fylte ut tomrommene med hva jeg satt og tenkte på.

*Shout. Shout. Let it all out*, sang Tears for Fears.

*Jo da!*

Fikk mest lyst til å bare gjøre det, der og da i kupéen. Men det holdt med å tenke tanken, det var nok utløp i det. Ja, det var som om alt rundt meg fant gjenklang i de såre følelsene som satt som limt til hjerterota og klorte bak brystbeinet. Omtrent som når ringer over et stille vann brer seg og blir flere, disse dryppene i tjernet som i sin tur setter i gang nye bølger som drar bortover vannflaten i tett rekkefølge og stanger mot naturen i utkanten, før de kommer tilbake og forsterkes i møte med de som er på vei.

Lurte på hvorfor hun måtte fortelle det akkurat *da*, i bilen på vei til toget.

«Men når skulle jeg ellers ha sagt det da, Edvin?» hadde hun svart med gråten på innsiden mens hun tvang stemmen og blikket mot gulvet ... håndbrekket mellom oss.

«Jeg vet vel ikke, men ikke *nå, da!* Nå som jeg skal til bestefar! Har jo gledet meg til dette i så lang tid!» hadde jeg svart, nærmest klandrende, selv om jeg visste at dette ikke utelukkende var hennes feil.

Skuffelsen, følelsene tok overhånd.

«Blir ikke like lett å kose seg på tur nå, da! Det skjønner'u vel!» Og så hadde jeg ristet oppgitt på hodet. «Nå når jeg har dette hengende over meg», mumlet jeg avslutningsvis. Kjente frustrasjonen og fortvilelsen banke i tinningene. Måtte se en annen vei: ut av bilvinduet. Langt frem.

«Jeg vet det, Edvin. Alt skjedde så fort når tingene ble som de ble. Vi elsker hverandre ikke lenger. Det er ikke så lett å planlegge for slikt. Nå må jeg bruke helgen, når du ikke er hjemme. Pappa flytter ut i morgen. Da pakker han med seg det han skal ha med seg videre. Det er vel i grunnen greit at du ikke er der da, synes du ikke?»

Ikke nok med at jeg skilte meg ut fra før, nå skulle jeg i tillegg bli et av de første skilsmissebarna i klassen! Det var virkelig godt jeg hadde bestefar nå, selv om det nok skulle bli en helg full av blandede følelser.

Nå vel, det var kult at Pælan hadde fått med «Shout», da. Låta var helt ny også. Jeg lot kassetten løpe ut og ble sittende og se på storbyen som la seg opp utenfor. Jo lenger unna, jo bedre, tenkte jeg da jeg gikk ut av toget og nedover perrongen.

*Og der, der stod han!*

Akkurat som de andre vogntogene på endestasjonen. Trygg og god. Så det inderlige smilet på lang avstand. Tenkte på den romslige latteren som satt løst, og jeg ville at den skulle runge over perrongen, løfte seg opp og fylle hele stasjonsområdet. Jeg løp ham i møte. Hoppet opp i de sterke armene. Ble most og glattskurt etter alle kunstens regler.

Vi gikk.

Han stabbende. Jeg litt mer lettbeint, nå.

På T-banen til Eiksmarka spurte han meg ut om alt mulig. Jeg fortalte litt om sankthans og den morsomme kanoturen. Men nevnte ikke noe om Gunnar og alle problemene rundt *det*. Heller ikke skilsmissen sa jeg noe om. Han visste det vel? Det var ikke noe poeng i å bruke kvalitetstid med ham på å snakke om akkurat *det*. Fikk heller forsøke å skyve det litt unna, ha det fint nå som jeg tross alt hadde det litt på avstand.

Da vi kom frem, la jeg merke til at postkassa hang løst på gjerdet.

«Hva har skjedd her, 'a?» spurte jeg.

«Det er de hersens ungdommene!»

«Ok, hva da?»

«Kinaputter!» kom det kontant.

Nå jazzet han seg opp. Jo mer han snakket om det, jo sintere ble han:

«I kveld ska' jeg dæven døtte mæ gi'rem ei lærepenge!» brølte gubben med tiltagende temperament, etter hvert som han snakket seg opp.

«Det ska' jeg! NemLIG!» gauket gubben avslutningsvis med ildtunger i blikket.

«Ja vel», var det eneste jeg kom på å si.

Vi gikk inn. Det kunne virke som han hadde brumlet fra seg. Han mumlet et og annet avslutningsvis, som jeg ikke fikk med meg. Forsøkte å dra samtalen over på tryggere grunn:

«Skal vi skyte på blink?»

«Ja, i mårra drar vi på skytefeltet. Da ska' jeg lære deg å hån'tere et ordentlig gevær!»

Da kvelden kom og vi satt og så på fjernsynet, hørte vi lyder ute ved postkassene.

«Ty!» hvisket gubben mens han holdt en pekefinger opp foran leppene.

Jeg satt som på nåler ... Helt i ro.

«Ty», sa han igjen og holdt seg til øret.

Noe skøyeraktig og ungdommelig dro over det gamle, værbitte ansiktet. Et skjelmisk smil la seg på tvers og øynene plirte lekelystent. Han skjøv seg lydløst opp fra stolen. Det eneste jeg kunne gjøre, var å sitte der med store øyne og vente på fortsettelsen. Når han fikk nettopp det uttrykket, visste jeg at lurendreieren fra Snaret 7 hadde lumske planer. Akkurat som en guttunge pønser ut rampestreker, listet den røslige kroppen seg lydløst over gulvteppet på stua, ølvommen lå godt plantet mellom den breie beinføringa. Bestefar stabbet bort til verandadøra. Den stod på gløtt. Han dro tyllgardinen forsiktig til side. Myste ut i mørket. Snudde seg, gjorde tegn til at jeg kunne komme forsiktig bort. Jeg så noen mørke skikkelser som lusket rundt bak hekken, like ved postkassa. Han skjøv døra sakte opp. Ryggen og de brede skuldrene fylte døråpningen fra karm til karm.

Gubben lente seg inn bak døra, tok forsiktig frem ei hagle og fotet seg varlig ut på den lille trappeavsatsen, den som ledet ned mot gressplen og hagen med de tre epletrærne. Der ble han stående skjult i mørket en liten stund mens han været

ungdommene som en jakthund med teft. De drev på, fiklet med postkassene på den andre siden av gjerdet, helt i enden av hagen. Lømlene trengte en lærepenge! Drive ap med gamle mennesker på denne måten! Jo da, jeg var skjønt enig i det, men kunne det være nødvendig ...

Bestefar hevet geværet i skytestilling, lukket det ene øyet, vendte blikket i min retning et kort øyeblikk og smilte lurt, før han la fingeren mot avtrekkeren. Den ene av de to sortkledde ungdommene fiklet med en lighter, den andre holdt kinaputten klar. Nå gjenstod det bare å få tent lunta og slippe den raskt og effektivt ned i postkassa. De humret og frydet seg ... lite visste de at slik skulle det ikke gå. Ikke denne gangen. De to lømlene rakk nemlig ikke å gjøre mer, for i neste øyeblikk brølte gubben som ei stormpisket skute. Skøyerne kvapp til, snudde seg bestyrtet mot lyden fra hagen. Og det som så skjedde, var altså helt hinsides:

*KA-BOOM!*

Et voldsomt tordenskrall skar den fredsommelige kvelden på langs. Ja, hele hagen ble fylt til randen av dette veldige smellet. Det gjallet langt ned i veien. Byrampen, som allerede var temmelig oppskaket og oppskremt av brølingen fra gubben, mistet kinaputten og lighteren i gresset. Rampestreken rant ut i mørket og forsvant til alle kanter, da de begge lettet fra bakken. Gamlingen hadde fyrt av begge hagleløpene samtidig. Meterlange stikkflammer hadde jeg aldri sett før. Jeg stod i døråpningen bak bestefar og måpte, for der nede i hagen blant epletrærne hang munningsflammen fortsatt i lufta, en god stund etter smellet, som om den hadde brent seg fast i mørket og på netthinnen min. Ildtungene slikket greinene i det nærmeste epletreet rent for spindelvev, før det hele fortsatte i et kataklysmisk jag mot buskene og lømlene bak gjerdet. Om hår kan reise seg i frykt, så var det nettopp det som skjedde da stikkflammene sprutet mot dem. At deres tid var kommet, rakk de vel knapt å tenke i brøkdelen av det sekundet det tok, før det må ha gått opp for dem ... der de stod lamslått og kikket seg selv opp og ned.

*Hvorfor var det ingen som falt om?*

Den ene så forstumlet på den andre. Hadde bestefar bommet? Nei, det var ikke mulig! Bestefar kunne prikke blinken i smørøyet fra lengre hold enn dette her. Hadde han bommet med vilje? Skremmeskudd, kanskje. Nå kunne de to skurkene velge å fundere det ut eller fordufte fortære enn flatlusa. Den ene spant rundt i grøftekanten i et febrilsk forsøk på å få fotfeste, han falt i kne, krabbet på alle fire og slurte i vei. Den andre var langt nede i veien da bestefar knakk hagla åpen.

«Ja! Dett var dett!» sa han med et gutteaktig flir, satte fra seg dobbeltløperen bak døra og klapset håndflatene sammen tre ganger, som om han kvittet seg med bøsset og lorten og var fiks ferdig med saken.

«Kan garantere deg at de to der *ikke* forsøker å sprengte postkasser i dette nabolaget, igjen!»

«Ja.»

«Tenk, plage gamle folk på den måten. Klart at jeg måtte ta-rem.»

«Ja ... jo ...»

«Jeg hadde stappa begge løpa med løskrutt, ser 'u!» sa bestefar og plirte skøyeraktig.

Jeg brøt ut i latter da jeg forstod at han ikke hadde hatt til hensikt å skade, men bare skremme pøbelpakket på rømmen.

Bestefar satte i å gapskratte. Jeg slo meg på låret og ropte:

«Gu'bevare mæ væl!»

Dro likeså godt til med et:

«Splitte mine bramseil!»

Og avsluttet med: «Du slette tid! Det var litt av et smell!»

Og så ble jeg liggende på gulvet og gispe etter luft, mens han lo seg tvekroket og dasket seg på låret gjentatte ganger. Luringen hadde altså stappa børsa full av løskrutt. Nå forstod jeg hvorfor stikkflammene hadde stått flere meter ut, som en strak løve i spranget. Hvordan han hadde kommet på det i første omgang, ante jeg ikke, men at det kom til å bli litt av en historie å fortelle gutta, var det liten tvil om.

Han visste sannelig råd, den gamle gubben. Var stolt, men samtidig klarte jeg vel ikke helt å la være å tenke på de gangene vi gutta hadde vært i Sverige og kjøpt 1,2 grams kinaputter og sprengt postkasser selv, hjemme på Føynland. Tenkte at jeg fikk ligge unna den geskjeften heretter.

Dagen etter, rett etter frokost, dro vi opp til skytebanen på Østerås. Skulle endelig få lære å skyte med et skikkelig våpen. Salongrifla hang løst over skulderen til bestefar i et lysebrunt skinnfuttal. Børsa, fikk jeg rede på, var mye kraftigere enn luftgeværet. Han forklarte at det var kaliber 22, uten at det sa meg veldig mye. Men at skuddet kunne ta livet av en person, skjønnte jeg. Så dette var noe jeg måtte ta på ramme alvor! Jeg gikk til oppgaven med stor ærefrykt da vi kom frem til standplass. Fant snart ut at det var omtrent som å skyte med luftgeværet, bare at det var mer trøkk i våpenet, hvilket i sin tur

gjorde at vi kunne stå en god del lenger unna. Og så slo den litt, rekylen.

Etterpå sammenliknet vi blinker. Bestefar var strålende fornøyd med at *jeg* hadde fått nesten like mange poeng som ham.

«Det er ikke lenge før 'u kan hån'tere detta på egen hånd!» sa han fornøyd.

«Ja», sa jeg henrykt.

Håndtere dette på egen hånd? Hva mente han? At jeg kunne dra ut i skogen med det potensielle drapsvåpenet, helt uten tilsyn? Visste ikke riktig om jeg ville det, egentlig. Tenkte på turene i skogen hjemme, hvordan vi gutta skøyt på nær sagt alt som rørte på seg, med de forholdsvis harmløse luftgeværene ... men at salongrifle var en helt annen liga, ettersom man kunne ta menneskeliv med det. Og så tenkte jeg at dette var vel en av de grensene som leken vår tangerte, og som jeg for all del ikke måtte krysse ... men jeg sa ingenting om det til ham. Det jeg derimot kom til å nevne på veien hjem, var episodene med Gunnar. Hvordan han hadde vært ute etter meg og ville hevne seg.

Først ble han sint. «Å ær'e du sier, ær'n ute etter'æ?»

«Ja», måtte jeg innrømme.

«Hm!» fnyste han.

«La meg se ...»

Han tenkte litt på saken, før han begynte å forklare meg alle triksene i boka: om hvordan jeg skulle finte med venstre og slå med den andre. Hva jeg kunne eller burde gjøre. At boksing handlet om å bruke beina, stå støtt. Motvekt, tynggeoverføring, hurtighet, smidighet og kløkt. Av og til stoppet han opp, viste med nevene foran seg hvordan det var. At ølvommen kunne fote seg så lettbeint over stien, forundret meg ... skulle jo nesten tro at han var på min side av livsvippen, så lett og ledig som han trippet rundt med sine hundre og tjue kilo. Jo da, dette kunne gubben! Han som hadde vært medlem i bokseklubben på Dælenenga mot slutten av trettitallet. At han måtte slutte da han traff Astrid, fordi han stadig kom hjem med brukket nese, noe hun ikke ville ha noe mere av, om han ville fortsette å treffe henne. Så da ble det slutt på den aktiviteten, når hun som hadde bein i nesa, satte ned foten på den måten. Og kanskje trengte han det, et sterkt kvinnfolk å bryne seg på, tenkte jeg, siden de to holdt sammen så lenge hun levde.

«Beinføring er viktig!»

Klarte ikke å ta øynene vekk fra den lettbeinte gubben som nå danset bortover stien. Over ei rot og opp på en stein før han stupte inn mot en stamme og markerte med tunge slag mens han gliste lurt og blunket:

«Sånn og slik ska'ru ta'rem!»

Og så markerte han igjen og igjen mot skogens kjemper: spisslønn, eik og blodbøk. Alle skogens sorter fikk unngjelde på turen hjem til Eiksmarka.

«Ok?» sa jeg og gjorde noen tamme forsøk mot en liten bjørkestamme.

«Du må legge vekta bak slaget», sa han og slo seg på magen med flat hånd.

Lett for han å si, tenkte jeg med mine førtifem kilo.

Forsøkte igjen.

«Bedre. Mye bedre!»

Gunnar var jo mye større, og jeg var vel mest redd for at han ville komme til å sette seg på meg om jeg forsøkte meg på noe. Men, tenkte jeg fornøyd, jeg har jo fått ham i bakken én gang, så det skulle vel være mulig. Folk gikk i buer rundt oss på stien, der vi holdt på med vårt, uten at det la noen demper på gubben med de store nevene, som nå virkelig var i støtet. Han fortsatte – uten å bry seg om andre folk – å forklare og vise grunntrinn mens beina gikk og armene malte på fra alle kanter.

Må vel ha lært et og annet på turen, for i ukene og månedene etterpå var jeg mindre redd for de som var større. Og etter noen timer på gutterommet da jeg kom hjem, fikk jeg etter hvert opparbeidet meg et lite repertoar av triks og teknikker som kunne komme godt med når jeg fløy i synet på folk som insinuerte at jeg var liten av vekst.

Søndagen kom så altfor fort, og vi tok farvel på stasjonen.

Bestefar ble stående på perrongen med sikspensen i den grove neven, til toget rullet ut. Da han var ute av syne, gråt jeg noen skjulte tårer mens jeg funderte over hvordan det ville være å komme hjem nå som fader'n hadde flytta ut. Hvordan ville det egentlig bli for moder'n og meg fremover, uten en mann i huset?

KAPELLET VED SIDEN av Nøtterøy kirke er ikke stort, behøver heller ikke å være det, for det er ikke lenger mange som vet hvem Haakon er. Kun den nærmeste familien og noen få andre alvorstunge skikkelser jeg ikke kjenner, alle sammen med ansiktene i stramme tøyler og med tunge øyne som hviler i gulvet. Sorgen i moder'n er bunnløs der hun sitter sammensunket, ytterst på den harde benkeraden nærmest midtgangen til høyre for meg. Forstår godt hvorfor vi sitter akkurat der, på første rad, rett foran kisten. Det er en fin plass. Den beste. Det er *der* vi skal sitte.

Vi venter i stillhet på at seremonien skal begynne. Fader'n sitter noen rader bak. Lita, til venstre for meg. Lillesøsteren min er tjuefire år, hun har studert teatervitenskap i England. Allikevel har vi ikke sett hverandre på en god stund, for hun var i Manchester og jeg i London. Tenker på den varme gjensynsgleden kvelden i forveien. Det er godt å ha henne her. Det er ingen konkurranse mellom oss, til det er aldersforskjellen for stor. Jeg har liksom alltid vært storebroren som passet litt på. Kanskje litt bøs, litt røff til tider, men ikke mer enn at hun har tålt det og blitt en tøff, galvanisert skrue. Det føles godt å ha den nære familien rundt seg. Forstår det nå: Hvor viktig det er med den nære familien, de tette båndene, varmen som jeg dro så langt vekk fra for seks år siden, da jeg var impulsiv, ærgjerrig og helt uten betenkeligheter; nå føles det rart å tenke på at jeg valgte den nære familien min bort i så mange år.

Orgelet visler og durer i gang. En salme få kan, brer om seg i det seremonielle rommet. Nølende og avdempet først, tiltagende etter som de prøvende stemmene finner en slags samklang. Salmen, sangen fester seg i rommet. Presten er forsanger fra koret. Moder'n gjør sitt beste. Og jeg henger meg på med brudden, raspete røst. Det overrasker meg at det er låt i henne i det hele tatt, hun som har grått som en sil fra første stund. Ufravendt mot kisten, totalt hensunket i sitt. Men nå synger hun altså og får rensset stemmen ... Ja, hele seg, får jeg inntrykk av, der hun sitter og forsøker å ri det av seg, nå når tankene finner feste i noe annet enn sorgen. Det er noe storslagent over den vakre salmen: *Ikke en spurv til jorden uten at Gud er med. Ikke en sjel mot døden uten hans kjærlighet*, står det å lese i det lille heftet jeg har slitt, rullet og brettet etter alle kunstens regler. Fylles av en slags ærefrykt, en dyp respekt for tradisjonene og for bestefar som

ligger der fremme, dit blikket mitt stadig søker i et forsøk på å nå innunder kistelokket. Ufravendt jeg òg mot den fjellstø døden som ligger og lurar i mørket under det tunge eikelokket på denne massive Opus-modellen av hel tre.

Lurer litt på hva som er igjen av min robuste, gamle venn. Om han er påført hvit og brun krem i ansiktet som liksom skal friske opp den gustne huden. Ser for meg de valne, blå leppene og lurar på om håret er kjemmet pent til side. Ligger bestefar der i mørket iført likskjorte, med kalde hender som er foldet rundt en langstilket rose? Ligger han der sammen med de messingbelagte vingeskruene til kistelokket som ligger løst i fotenden? Hva vet jeg? Slik ser jeg det i alle fall for meg: Han, iført et helt annet antrekk enn sitt eget. Og så tenker jeg at alt som befinner seg der innunder kistelokket, ikke har noe med ham å gjøre, slik jeg kjenner ham.

Jeg vil ikke egentlig vite mer om det, ønsker ikke å se ham død. Vil heller huske ham som han var, da han og jeg var på toppen av livet og dro på eventyr sammen. Har fått vite at han skal kremeres, at den døde kroppen må ligge i vinteropplag, på grunn av problemene med jordfesting og tele. Først i april blir det urnenedleggelse i familiegraven på Vestre gravlund i Oslo.

To tåresigder legger seg opp i mine rødsprengte øyne. De bevrer, vil ikke riktig slippe taket, og jeg forsøker å holde dem tilbake selv om de presser på. Vil ikke la det sile og renne, ikke her og nå. Det forekommer meg hva han ville ment om saken, så jeg fortsetter å holde igjen.

Det er noe høytidsstemt over det hele. Det er fint. Det skal være slik. Det er bra at han får sitt siste minne opplyst i tradisjonell pomp og prakt. Prestens stemme løfter seg over den tunge stillheten i kapellet:

«La oss be. Himmelske Far, vi overgir oss i din sterke hånd og takker deg for hva du ga gjennom Haakon, som nå har gått bort. Styrk og trøst dem som sitter i sorg og i savn. Hjelp oss å leve med deg, så vi en dag kan fare herifra i fred, ved Jesus Kristus, din sønn, vår Herre. Amen.»

Det er så mye mystikk og historie her inne. Det gjør meg usikker. Føler at jeg mister litt kontrollen. Dette er et sted hvor historiene viskes ut og blandes med mytene og troen, her er vitenskapen satt til side, erstattet av tro, håp og kjærlighet. Og så lurar jeg på hvordan presten og andre religiøse kan være så sikre i troen. Det forundrer meg hvordan noen kan tro *så* mye, *så* sterkt, være så overbevist at de er villige til å slåss for det, ja, og i ytterste konsekvens fordømme andre som ikke tror det samme. For meg er troen et tynt

grunnlag å bygge en verdensanskuelse rundt. At andre har ideer eller tanker om livet og opprinnelsen, som ikke samsvarer med mine, er ikke det helt naturlig. Å være sterk i troen er noe jeg ikke riktig kan forstå. Sterk i håpet og i viljen, ja, det kan jeg fatte, men ... troen. Ligger det ikke i selve ordets natur at tro er noe det hersker usikkerhet omkring. At det å *tro* på Gud faderen aldri vil være noe annet enn antakelser, ettersom det umulig kan bevises. Akkurat som at en siktet i en straffesak ikke er skyldig før dommen har falt, ja, om det da i det hele tatt finnes beviser. Så om jeg ikke kan vite noe sikkert om saken, hvordan kan jeg da dømme noen som ikke tror på det samme som meg. Eller enda verre: å snakke om å være rettroende eller vantro! Nei! Det går rett og slett ikke an, slik jeg ser det. Det henger ikke på greip. Og så tenker jeg på jihadister, på ytterliggående religiøse fanatikere som dømmer andre på grunnlag av sin tro eller sine meninger. Det er for meg helt merkelig, for det finnes vel ikke én eneste hjerne eller ett eneste tankesett som er identisk. Alle sammen er vi vel ulike individer. Nyansene, forskjellene er som universet: uendelig. Så hvordan kan man da kreve at troen skal være lik og taktfast, som et system, som en rytme. Det er rett og slett absurd, slår det meg. Og det får meg til å tenke på oss selv i ungdommen: Små gutter som løp rundt med luftgevær, med sterke meninger og lite innsikt.

*Ja, der har vi det!*

Små gutter som tøffer seg, hevder seg og sin rett med våpen i hånd. Nei, det er virkelig ikke rart det blir krig ...

*Ja, her er jeg inne på noe!*

*Her har jeg endelig noen kjerneverdier jeg kan sette et fundament på, bygge et reisverk rundt!*

«Herren er min hyrde!» hører jeg og lurar på om presten er tilbake på sporet. Om han har tenkt å holde seg til saken, snakke om bestefar, eller fortsette med sitt forsøk på å omvende oss. Alle disse religiøse vendingene og det gammelmodige språket. Delvis forstår jeg, tidvis synes jeg at det er poetisk, disse høytidelige kraftuttrykkene som fyller meg og gjør meg høystemt her jeg sitter på den harde trebenken og skummer av gudsfrykt, andektighet og dype eksistensielle tanker.

Den religiøse retorikken kaster meg ut i ytterlighetene, løfter meg vekk fra roen i sentrum. Er jeg ond? Når jeg får slike tanker, og så her inne, da! Og så kommer tvilen igjen, burde jeg tenke annerledes? Hva er i så tilfelle straffen? Forsøker å gjøre det godt igjen med ulike botsøvelser for meg selv og de som måtte befinne seg der oppe. Må være

god. Må gjøre rett. Men forstår ikke riktig ... hva er rett? Og galt, ja, i ytterste konsekvens. Og så vet jeg at jeg havner i helvete om jeg ikke tror på Gud. Vel, altså kirkens ... vår kirkes Gud ... øh ... eh ... den protestantiske kirken ... Nei. Eller vent litt, hvordan var nå dette igjen? Her gjelder det virkelig å ha tunga rett i munnen, for jeg vil jo ikke brennes i helvete til evig tid.

Mest av alt vil jeg bare skape mitt eget paradys, rundt meg og mitt ... men jeg forstår ikke riktig hvordan det skal gå til. Det er noe av dette jeg må kvitte meg med, noe som tynger meg, som drar meg ned og holder meg fast. En fotlenke jeg må knekke åpen, kvitte meg med, før jeg kan komme videre ... Det er noe med denne arven i meg ... Noe som egentlig ikke tilhører meg og den tiden jeg lever i!?

Himmel og helvete! Lyset og mørket! Gud. Satan! Godt og ondt! Krig eller fred!

Det er som om det ikke finnes noe imellom. At verden er sort eller hvit. Nyansene av grått blir borte, hele fargespekteret blir på en måte oppslukt av ytterlighetene. Det slår meg at retorikken fra prekestolen på mange måter likner krigsretorikken, den som er truende, ytterliggående og fordømmende. Den som handler om gjengjeldelse og hevn. Men jeg, her jeg sitter – omtrent midt i livet – så handler jo det meste om graden av eller det å være midt i eller midt imellom. Min virkelighet går opp og ned på skalaen, jeg endrer meg, og omgivelsene endrer seg og er gradvis mer eller mindre sånn eller slik. Min verden er *ikke* lys eller mørk, sort eller hvit. Jeg går gjennom skumring, demring, høylys dag og natt, akkurat som havet puster seg opp og ned mellom flo og fjære. Ytterlighetene, det ekstreme høyvannet eller lavvannet, det er faktisk mye sjeldnere enn enhver nyanse mellom de to tilstandene. Alt henger sammen på grunn av gravitasjonskreftene og månens plassering i forhold til jorden. Planetene roterer rundt sola, mens ildkula i sin tur farer gjennom universet i en evigvarende virvel. Disse heliksstrukturene som siden tidenes morgen har formet spiraler i vårt DNA, og i det meste på planeten og universet for øvrig, de, vi, stopper ikke opp og blir absolutter eller endestasjoner. Så hvordan kan jeg da basere min verdensanskuelse på slike gitte punkter og ekstreme ytterligheter? Når alt annet går i bane, i syklus og stadig er i endring og bevegelse? Når ingenting er konstant, hvordan kan jeg, min overbevisning og tro ligge fast og urokkelig, som et punkt i enden av en strak linje.

Det er noe med de ørsmå nyansene som fascinerer meg, de som knapt nok er merkbare for de menneskelige sanser. Så da forstår jeg ikke hvordan tro kan være lik. At den skal være identisk hos to ulike individer med forskjellig referansebakgrunn. Til og

med meninger om allment aksepterte sannheter og definisjoner vil være forskjellige. Ethvert sinn rommer ulike anskuelser og ideer om de samme konkrete tingene og begrepene, så hvordan kan jeg da bygge min livsanskuelse rundt disse absoluttene? Ytterpunktene. Sort og hvitt. Himmel og helvete. Dette må være oppkonstruert, kommer jeg frem til, etter disse rundene med meg selv på kirkebenken. Kanskje er det begreper vi mennesker trenger for å være i stand til å beskrive virkeligheten rundt oss og det vi ikke forstår ...

Alt dette rekker jeg å filosofere over mens presten fortsetter å kjøre sitt løp der fremme.

*Hva med bestefar som ligger der fremme under kistelokket? Hvor havner han?*

Er spent på om det kommer noen konklusjoner om saken fra prekestolen. Men det gjør det vel ikke, for det er vel ikke prestens oppgave i dag. Skjønt man kan jo undres, for han drakk jo tett, bannet, gikk aldri i kirken og frekventerte nattmennesker og andre lysskye miljøer. Samtidig hadde han en rettferdighetssans og et hjerte av gull. Nei, dette er ingen åpenbar sak for de der oppe. Kanskje står han der med den lysegrå sikspensen i neven og med hendene på ryggen, stamper utålmodig i marka og plirer gjennom sine buskete øyenbryn mot perleporten mens han venter litt sånn småirritert og bakfull på den endelige avsigelsen.

Forsøker å konsentrere meg om seremonien. Den varer og rekker. Ønsker at presten snart skal bli ferdig med alt det religiøse. Dette har da ingenting med Haakon å gjøre!

*Endelig!*

Lita reiser seg. Går opp, stiller seg bak prekestolen. Leser med sprukken røst et dikt av Hans Børli:

*Døden er ikke slik: En knokkelmann som kveler ditt siste, ville skrik med heslig hand. Døden er ikke angst og ljà og djevelekrav, ikke måneskygger rundt ei ribbet grav. Nei, døden er fjell som løfter sin svale snø over vegen du drar. Der skal du stå den siste kveld, og se i skjær av solfalls-eld hvor vakkert livet var.*

Endelig, her er det noe jeg kjenner meg igjen i. Lita leser det fint, ektefølt og med full innlevelse. Er imponert. Et flott valg er det òg. Spesielt for meg som ikke egentlig tror på livet etter døden. For meg som heller har valgt å slite med den altoppslukende

dødsangsten når den griper om seg og ikke vil slippe taket. Det er godt. Jeg finner trøst i det poetiske dypet. Kanskje vil det være lettere å hankses med dødsangsten om jeg tenker på det slik som i diktet.

På mange måter skal det bli godt å få ham begravet. Sitter der på første rad i det lille kapellet, tenker på asken, det som blir igjen etter et langt og innholdsrikt liv. Støvet. Og at han og jeg er laget av det samme stjernestøvet. At våre atomer en gang i fremtiden vil bindes sammen i våre etterkommere, når våre kropper har gått fullstendig i oppløsning. Jo da, slik sett lever vi jo på en måte videre. Tankene om dette er gode, gjør det litt enklere for meg å takle alt sammen.

Orgelet durer i vei. Trykkbølgene velter inn i stillheten. De vakre tonene og harmoniene løfter meg og mitt hensunkne blikk mot taket. Musikken fyller tomrommet og bølger over oss, fyller kapellet med noe som er vakkert. Vi skal synge nå, en salme hvis navn jeg må lete meg frem til i heftet for å finne: *Eg er ein gjest i verda, på reis som framand her*, synger jeg snart mens jeg forsøker å finne stemmeleiet. Det er godt å synge det ut, selv om jeg ikke riktig finner tonen. Det gjør ingenting, det er få her inne som synger klokkeklart ... kanskje er det nettopp *det* som gjør det så vakkert: alle de ru og kantede variasjonene. Og så blir det så fint når samklangen sitter sånn noenlunde mot slutten av verselinjene, da, når alt det uslepne files ned og faller inn i enhet.

Det er godt å være til stede i musikken.

*Ja, alt som varmer, er godt, nå!*

Følelsene fra tidligere, da jeg satt oppe i lyngen ved Svartehavet, alle tankene jeg rakk å tenke på veien hjem, har spunnet rundt i meg siden. Bestefar har vært død i snart én uke nå, det har fått synke inn, jeg har fått tid til å bli vant til tankene, forsonet meg med dem. Likevel er det som om han er allestedsnærværende. Minnene om ham føles så nære, de kommer til overflaten, og jeg ser det tydelig for meg:

«Haakon tok de svakes parti!» forkynner presten.

Kunne ikke være mer enig.

«Han var ikke en som gikk forbi.»

Tenker på episoden da han dro i spenslet på frakken til mannen på Samvirkelaget, han som snek i køen. Og jeg vet at det stemmer.

«En barmhjertig samaritan», avslutter presten med.

Det er da jeg brister i gråt. Vet det så godt, men allikevel er det godt å få det bekreftet fra andre enn moder'n. Som om det betyr mer nå, når presten sier det her i det

sakrale rommet. Selv om jeg vet at presten ikke kjente Haakon, er det godt å høre ham si det og samtidig vite at bestefar får et godt ettermæle. Det slår meg hvor viktig handlingene i vårt liv er i det korte vinduet av tid som står åpent for oss.

«Haakon kjempet mot tyskerne under krigen, for *det* fikk han kongens fortjenstmedalje. Og han var skarpskytter i en alder av sytti år.»

Det er så mange ting presten ikke sier, men det gjør ingenting, for jeg vet alt sammen der jeg sitter og føler hvert ord på kroppen, som om det var meg han snakket om. Den ærverdige avskjedstalen er ham forunt.

«Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den hellige ånds samfunn være med dere alle.»

Med ett forsvinner kisten ned i gulvet. Jeg kan nesten ikke tro det! Tårene siler når alt med ett blir så konkret, så overtydelig. Symbolikken, kisten som blir borte bak blomsteroppsatsene. Og alle de levende lysene som står igjen og flakker i det dunkle rommet. Innser det da: at historien jeg så gjerne ville fortelle om min bestefar, er over.

Bildet av kisten som forsvinner ned i dypet, kommer til å bli med meg hele veien frem. Har på ingen måte lyst til å gå bort for å se ned på kisten som hviler der nede et sted under gulvet i kapellet. Snart skal Opus-modellen trilles inn på kjølerommet, akkurat som det måtte passe de som styrer med dette.

*Det holder nå!*

Ønsker å huske bestefar som det panserskipet av en mann han var. Mest av alt tenker jeg på det korte øyeblikket da han så på meg med det klare blikket fra sykesenga, da han tok verdigheten tilbake, tvang seg ut av sykdommen, åpnet sjelen og glimtet til for siste gang.

*Farvel, kjære bestefar!*

Svulstige tanker om liv og død blåser gjennom meg. Forstår nå at denne reisen, denne gravingen i fortiden, har sitt feste også her, ved seremoniens ende: at noen av svarene jeg har søkt, finnes nettopp i dette. Og så tenker jeg på turene med ham. Han som lærte meg å skyte. Han som holdt sine voldsomme arbeidernever beskyttende over meg. Han som var så påpasselig med å skjenke meg lærdommen og evnene han bar med seg i hele sin rause holdning.

*Også dette er arven etter ham, innser jeg.*

Denne ærekjære rettskaffenheten. Dette stedige forsøket på å gjøre det rette. Evnen til å stå imot når andre gjemte seg i mengden. Dette indre drivet til å kjempe for

det man tror på, ja, om så med livet som innsats. Disse enkle handlingene som forteller alt om hvem du er, og som kan være med på å rette opp store eller små skjevheter i hverdagen. Det er noe ridderlig over det. Noe som langt overgår penger, status og makt. Han lærte meg å beskytte meg og mitt og ville gi meg det, tryggheten som lå i å kunne gjøre nettopp det, være en beskytter, med en rakrygget holdning til livet. Er det derfor jeg er den jeg er i dag? Og slik – bestemmer jeg meg for – skal jeg også gå videre med brystet opp, ut og hodet høyt hevet.

Og så ser jeg på den glisne forsamlingen av mennesker som reiser seg for å gjøre seg klare til å gå ut. Fortsette med sitt. Tenker på Jan Baalsrud og hvordan han sikkert må ha fylt en av de større kirkene i Oslo til randen, bare noen år tidligere. At hans heltedåd, tyskerdrap og avkuttete tær under krigen, vil komme til å stå skrevet i historiebøkene, ja, være en del av vår nasjonale identitet i all fremtid. Føler et stikk av urettferdighet, da jeg innser at jeg med enkelhet kan telle de få som har møtt opp. Og så tenker jeg at historien om bestefar er tilsvarende viktig, kanskje viktigere ... i alle fall for meg.

Hvilke handlinger må til for å leve opp til de historiske bragdene fra krigen? Hva må jeg gjøre med arven fra krigen? Den som hviler så sterkt i nasjonen, nå i dag, så lenge etterpå ...

Nå har begge disse flotte og staute typene gått bort. Og jeg står igjen – med det som er igjen av minner – full av sorg og fortsatt uten at jeg vet hva jeg skal gjøre med dette, alt sammen.

DET VAR SISTE DAG på ungdomsskolen. Dagen etter ville vi være spredd for alle vinder. Ni år i samme klasse for oss fra Føyenland. Vi klamret oss fast til den siste dagen, skolegården og hverandre, som om vi satt limt til veggene og ville preges inn i betongen.

Jeg stod og kikket på veggen i et av avlukkene på guttedoen, de sorte, tynne bokstavene og nummeret som stod skrevet med sprittusj: *Ring meg om du er kåt 333 84928*.

«Nummeret til Gubben?» klukket en guttestemme bak meg.

«Åssen kan du vite det, 'a?» spurte jeg.

«Prøv det da, vel!» sa Nils.

«Har du gjort det?»

«Nei!»

«Det blir litt for dumt ... Dessuten er jeg ikke kåt!» sa jeg med en liten latter.

Det perlehvite fliret la seg over de mørke trekkene og delte ansiktet i to. Han dro en perfekt *moonwalk* bortover dogulvet og seilte baklengs ut døra. Forsøkte å dra beina etter meg på samme måte, slepent langs gulvet ... men jeg måtte nok pent øve litt mer på dette, om det skulle bli noe greie på det.

Det ringte inn. Vi skulle ha musikk. Gubben og jeg ble plassert på et lite rom for oss selv, plantet på hver vår stol, med gitarer i fanget.

«Sånn, da er det bare å sette i gang med å øve», sa Haugen og smalt igjen døra.

Barn av regnbuen. Jo da, vi husket den. Jeg slo an en G. Gubben gjorde det samme. Og så skulle det være A-moll.

«Hvordan er D7, igjen?» spurte jeg.

Gubben visste ikke. Vi måtte slå opp bak i boka, der besifringen stod tegnet opp. Små sorte prikker var tegnet inn over strengene. Forsøkte å følge markørene fra illustrasjonen og satte fingrene der prikkene var tegnet inn.

«Der har vi det. Se her.»

Forsøkte etter beste evne å vri venstre hånd i posisjon, opp og innunder gitarhalsen for å få fingrene – som virket akkurat litt for korte – sånn delvis på plass på de tre nederste, de tynneste strengene. Fingerstillingen var uvant. Det var som om de ikke ville lystre,

fingrene, selv om jeg visste godt hvor på halsen de skulle plasseres. De strittet imot, som om jeg manglet de rette musklene for å få det til. Etter litt knoting klarte jeg det. Det lå skeivt og hanglete, men det var da et slags grep. Endelig fikk jeg også inn det siste grepet i akkordrekkene. E7. Nå kunne jeg de fire grepene, sånn delvis. Nå gjaldt det bare å få det til å sitte i fingra. Vi øvde gjennom hele sangen, hver for oss et par ganger.

«Kom igjen, la oss prøve sammen fra toppen!» sa Gubben.

«Ok!»

Så spilte vi og forsøkte å synge samtidig:

G Am D7 G ... Fingrene føltes stive. Det lå stakkato.

*En himmel full av stjerner, blått hav så langt du ser.*

E7 Am D7 G ... Forsøkte å starte grepskiftet litt før

tiden.

*En jord der blomster gror, kan du ønske mer.*

G Am D7 G ... Nå lå det bedre!

*Sammen skal vi leve, hver søster og hver bror.*

E7 Am D7 G ... Ja, jøss!

*Små barn av regnbuen og en frodig jord.*

Den siste verselinjen lå i grunnen ganske bra, syntes jeg. Gitarspillingen og sangen hang bedre sammen nå. Var rimelig fornøyd med hvordan vi skiftet mellom grepene, selv om jeg innså at vi nok hadde en lang vei å gå om vi skulle kunne måle oss opp mot den brune gensen med tversoversløyfa.

Loppene i blodet spilte opp. Det var på tide å finne på noe sprell. Undervisningen med Haugen og resten av klassen foregikk i klasserommet som lå vegg i vegg. Om det kanskje kunne friste med en liten luftetur ute på balustraden utenfor vinduet? spurte jeg Gubben, som i sin tur var positivt innstilt til litt fisk luft etter all øvinga. Balustraden strakte seg hele veien rundt skolebygget og under vinduene i andre etasje på den store lysegrå murbygningen. Det var en stygg og massiv sak av betong, en slags slukt hvor det lå matpapir og annet rask. For vårt formål fungerte slukten som en langstrakt balkong, med drøssevis av muligheter. Utsikt til skogen bak skolen hadde vi òg. Men det beste med å vandre slik med instrumentet foran seg i spillestilling var frihetsfølelsen og det flotte innsynet vi hadde gjennom vinduene!

Klassen satt med ryggene til.

Gubben og jeg trippet lystig bortover balustraden, med gitarene, som to omstreifende trubadurer med én eneste sang på repertoaret. Nå når vi hadde terpet rekkefølgen på grepene og kunne det sånn noenlunde utenat, var vi fulle av nyervervet selvtillit. Vi kikket inn gjennom vinduet, der de fleste fra klassen satt med ryggen til. Vi så på hverandre og måtte holde latteren tilbake så den ikke skulle røpe oss. Haugen stod med ryggen mot klassen, vendt mot tavlen. Han kunne umulig få øye på oss nå. Jeg så etter Pælan, men han var tydeligvis satt til andre aktiviteter, slik som flere av oss andre urokråkene. Så at Vibeke satt der, helt bakerst, på siste rad, med nykreppet hår, rosa plastøredobber og lyserosa leppestift. Hun minnet meg om Sandra Salamander fra Tramteatret. Likte godt de knæsje fargene. Kjente at det nappet når tankene om hva som kunne komme til å skje på jenterommet med en god dose sannhetsserum. Fikk mest lyst til å banke på ruta, dra noen korder og utbasunere hele mitt følelsesregister, foran alle sammen ... Men herre jemini, jeg kunne jo bare én sang – eller rettere – ett vers, faktisk! Enn om jeg bare kunne synge og spille, tenkte jeg, da ville jeg kunne uttrykke alt sammen, hva jeg følte, med søtladen sang, slik at Vibeke ble mo i knærne og satte seg tett inntil gitaren og meg. En selvkomponert bolero. Ja, det kunne vært noe.

Jeg prikket forsiktig på ruta. Haugen stod fortsatt med ryggen til klassen og tegnet en klarinett på tavla. Vibeke, som satt nærmest, var den første som snudde seg. Hun brast ut i latter da hun så meg på utsiden av vinduet, med avdempet sang, overdreven mimikk og høy gitarføring. Lysluggen og jeg utgjorde et fint tospann med vår lydløse duett.

Den stramme munnen og den rød- og brunrutete tversoversløyfa snudde seg brått mot klassen. Vi dukket ned. Haugen skulde utover pultlandskapet. Gransket hver og én især, før han gikk nedover i klasserommet mens han fortsatte å dosere om klarinettens egenskaper, flisa, fuktigheten og alt som ellers måtte til. Vi fikk det ikke riktig med oss der vi satt med de halvstemte gitarene i fanget, klemte inn mot murveggen under vinduet. Haugen stod der, høy og tronende, med lut rygg og en stram lektormine, men så snudde han seg og pekte mot tegningen av klarinetten på tavla.

Som *to* troll i én eske spratt vi opp og gjorde et stort nummer ut av vår høye gitarføring og lydløse fremføring. Flere i klassen snudde seg nå. Noen lo. Venninna til Vibeke holdt fliret inne med neven for munnen. Gunnar pekte.

Haugen snudde seg brått da uroen igjen bredde seg i rommet. Vi dukket. Klassen forsøkte å holde maska. Gunnars pekefinger smatt lynsnart ned. Et viskelær falt fra en pult og spratt uforutsigbart bortover gulvet. Haugen var veldig mistenksom nå, han gikk

med knirkende skritt mellom pultradene, været at noe var på ferde uten at han klarte å sette fingeren på det. Hva er det disse lømlene har fore? tenkte nok lektoren irritert. Hvorfor slik uro? Er det meg de ler av? Nei, nå får det være nok! Vi har et pensum å komme igjennom! Haugen snudde seg irritert, gikk noen skritt mot kateteret og var klar til å fortsette med sin lærergjerning.

Nok en gang spratt vi gladlynt opp. Nå hadde alle fått det med seg, bortsett fra læreren, som akkurat da var den eneste som hadde ryggen til. Hele klassen brast ut i latter.

«Hva er det som skjer!?» brølte lektoren med øyne som truet med å sprengte gjennom murveggen. Det kom ikke noe svar fra klassen. Motvillig snudde han seg. Nok en gang var vi oppe med showet vårt. Latterbølgene slo mot kateteret, klarinetten og den våte flisa på tavla. Denne gangen bråsnudde lektoren seg i en slik fart at den brune genseren slang løst rundt kroppen.

På tide å gi seg mens leken var god. Spenningen, hjerteslagene pumpet i hodet på meg, kjente at det suste, at jeg ble yr da jeg løp krumbøyd tilbake til det åpne vinduet, som smalt igjen bak oss. I neste øyeblikk rev Haugen opp døra. Der satt vi altså pent og pyntelig på hver vår stol i det lille rommet mens vi klimpret pliktskyldig på gitarene og sang samstemt om en frodig jord. Hjertet mitt dunket høyt og avslørende, fullstendig ute av rytme med den rolige sangen vi forsøkte å fremføre. Men våre rødflammede kinn og kortpustede sang var vel ikke bevis godt nok. Han nøyde seg med å se på oss lenge, med stram munn og to smale streker til øyne. Så pekte lektoren med stive fingre mot sitt eget blikk og deretter resolutt på oss mens han tettet brynene og satte to mørke øyne i oss, som om han ville si at han fulgte vår minste lille bevegelse med falkeblikket sitt.

Vi forholdt oss rolig resten av timen. For med full uttelling for spøken vår var det helt greit å bare sitte der og lære seg de andre versene.

«Har du sett det?» spurte jeg etter å ha overveid det en stund.

«Hva da?» spurte Gubben.

«Det som står skrevet på dassen?»

«Nei. Hva da? Kukk og fitte sammen sitte til det tyter eggehvite?»

«Nei, ikke det! Du må nesten se det selv», sa jeg for å slippe å ende opp som budbringer.

Så ringte det endelig ut til det aller siste friminuttet på ungdomsskolen. Det var som en storm i et rom uten tak, hvor vindene dro inn og slo døra opp. Ut av klasserommene og nedover gangen stormet vi, alle sammen, som én klampende horde

med én felles vilje. Gubben først, strake veien inn på guttedoen. Vi andre veltet ut i den knallblå sommeren. Jeg sprang over plassen. Varmedisen dampet fra asfalten da jeg så bortover mot sykkelparkeringen i enden av skolegården. Det var en strålende junidag, den siste vi skulle få oppleve på ungdomsskolen. Det yret av liv i skolegården det friminuttet. En frihetsfølelse som fant gjensvar i den knallblå uendeligheten over oss. Og om én eneste time var det over! Og så, så var vi ferdig med niende!

Det var godt å være blant de største på skolen. Dette tenkte jeg på der jeg lå på magen i gresset på den hemmelige plassen vår i skolegården. Bak en trestamme som lå litt høyere opp i skråninga, med godt overblikk over skolegården og full kontroll med de inspiserende lærerne. Der lå vi i skjul og smugrøykte etter tur. Gubben og Gunnar satt på stokken, med blikk som flakket og fulgte med som to rovfugler i høyden. Klemte meg flat langs bakken, passet på holde røyken lenge inne, tynnet den ut, trakk inn mer luft og blåste det ned i bakken slik at røyken bredde seg langs det løse dekket og fordunstet i mosen og gresset. Det lå en vag eim, en knapt merkbar røyksky, over oss som regjerte der i høyden.

«Få røyken min, 'a!» sa jeg.

Pælan lo hest og trykket den halvrykte rullingsen ned i gresset så den slukket.

«Hvorfor gjorde du det, 'a?»

«Du har fått nok», sa han ertende.

Det var ingenting onskapsfullt over det, han ville vel bare ha i gang noe, fyre meg opp. Han visste utmerket godt hvilke knapper han skulle trykke på for å få trykkkjelen til å eksplodere. Egentlig var det mest et spill oss imellom. Og i neste nå hev han seg rundt, spratt opp, tok sneipen mellom fingrene og holdt den opp foran fjeset på meg mens han lo lekelystent. «Du får'n ikke tilbake!»

«Hei, gi meg den, 'a!»

Det var vel ikke akkurat det at det spilte noen rolle med den halvveis røykte rullingsen, men det var noe med prinsippet: At han som var større, ikke bare skulle ta den fra meg, kødde på den måten! Han kunne være så forpult provoserende! Strakte meg etter sneipen. Pælan nappet hånda bort og løftet neven enda høyere opp. Det var dråpen!

«Hei!»

Jeg kokte. Han skulle i hvert fall ikke få meg til å hoppe etter den! Da jeg ikke gjorde det, kastet han sneipen i krattet, snudde på hælen og sprang. Nå var spillet i gang. De andre elevene i skolegården snudde seg etter oss da vi kom løpende og trengte oss

gjennom grupperingene av syvende- og åttendeklassinger. Pælan hoppet over en trebenk ved den lille øya av busker og vekster midt på plassen. Jeg fulgte etter, som når en liten ape forfølger en stor og resten av flokken ler. Jeg etter og han, tilsynelatende oppskremt, foran. Det var noe godt ved det å være de største i skolegården. Vi kunne liksom ta oss slike friheter nå. Og når Pælan, Gunnar og et par av de andre sværingene i klassen vår brystet seg opp, var det få av de andre fra A-, B- og C-klassene som turte å bølge. Jeg nøt vel også godt av det, for de var tross alt mine kamerater. Det territorielle samholdet virket på mange måter trygt og beskyttende, og nå tok vi oss virkelig til rette der vi løp gjennom folkehopen. Følte meg uangripelig og stor. Det var på sett og vis en god følelse, midt oppi det hele.

«Sjekk der, ‘a, én femti løper etter én nitti», sa en stemme i mengden da jeg sprang forbi.

Det vakte en god del forlystelse i skolegården, og da jeg endelig tok ham igjen, gjorde han seg jentete. Jeg fulgte opp spøken, lot som om jeg ga ham inn. Etter litt småknuffing og tumulter klarte jeg å buksere min langlemmede venn opp i armene. Bredbeint og stolprende gikk jeg bortover mens jeg lente meg bakover. Det var så vidt jeg maktet å holde store kroppen i armene, men det holdt hele veien bort til den inspiserende læreren, Haugen, som gikk med hendene på ryggen og tronet over de andre hodene. Pælan hang slapt i armene mine, beina sopte nesten nedi asfalten.

«Vil du ha denne?» spurte jeg lattermildt.

Og da! Ja, da så vi det! For aller første gang. Antydningen til et smil! Han hadde det altså i seg! Etter tre år på ungdomsskolen med Haugen som lærer! Alltid den samme stramme, sure streken. Han trakk faktisk på smilebåndet! Det krummet seg i munnviken på ham. Det var ikke til å ta feil av. Og det smittet! Jeg ble oppstemt med det samme. Så hadde vi altså klart det til slutt! Den aller siste dagen. Vi slengte oss ned på stokken til de andre og fortalte de utrolige nyhetene i munnen på hverandre. Det var ingen som trodde på oss, og det måtte en hel del overbevisende snakk til før de andre trodde oss.

Da det ringte inn til den aller siste timen på ungdomsskolen, gikk vi til gymsalen. Body-Hansens idé om kosetime var selvsagt gymnastikk! *Gym skal vi ha! Det er gøy! Dessuten er det sunt*, var innstillingen vi ble møtt med til siste time. Det gjorde ikke meg noe. Gym var i grunnen mitt beste fag, liten og spretten som jeg var. Og så fikk vi lov til å ha inne-gym, til tross for det fine været ute. Først spilte vi fotball på små mål. Etterpå fikk vi ha det vi likte aller best: *apparatsisten!* For meg som var liten, som fotet meg

lettbeint som en røyskatt over underlaget, og som kunne sprette lekent bortover ribbeveggen som en ape, var det helt konge! Greia var at man ikke fikk være borti gulvet, vi måtte kun holde oss på apparatene, krakkene, benkene og mattene som vi la ut i hele gymsalens lengde og bredde.

Jeg hjalp til med å dytte bøylehesten bort til trampolinen, som allerede var satt ut foran tjukkasken. Noen benker var satt ut på kryss og tvers. Én ledet bort til ribbeveggene, og via en hel del gymmatter på gulvet var det mulig å komme seg hele veien bort til bøylehesten igjen. Tauene var dratt ut slik at man kunne slenge seg fra én benk til en annen, som var satt opp midt imot.

«Bjarne du har'n!» kommanderte Body-Hansen.

«Ok.»

Bjarne var vel den sprekeste gutten i klassen. Fotballgutt fra Vestskogen, som hadde vært i klassen vår siden syvende. Kraftig plugg, litt hjulbeint og kort i lortfallet. Nå hoppet han inn på mattene. Han var iført et lyseblått, kortermet antrekk og hadde på seg Adidas-sko og hvite tennissokker. De korte, muskuløse beina gikk som trommestikker da Bjarne løp over mattene og hoppet over bøylehesten. Den lyseblå T-skjorta satt stramt på. Den litt for korte shortsene var dratt langt opp og snurpet hardt til i livet. Jeg syntes han så rimelig fjollete og utspjåka ut, med slike bleika Limahl-tupper og den der veltrente kroppen i det tettsittende antrekket. Og så hadde han rottehale, en slik pistrete, flettet liten sak som stakk ut bak i nakken og pisket frem og tilbake nå når han fikk opp dampen.

Det tok ikke lang tid før Gunnar satt på gulvet i gymsalen, med beina ut til hver sin kant mens han pustet som en hvalross. Det virket mest som om han var lettet over at han var ute av leken. Krølltoppen gikk med tunge skritt bort til det tomme apparat- og ballrommet, dumpet ned – der han hørte hjemme, tenkte jeg og smilte – på tjukkasken, som ga fra seg en høylytt protest da den pustet ut.

Bjarne var rimelig kjapp i steget: Snart satt to, tre og fire jenter på tjukkasken i ballrommet. Etterpå skremte rottehalen oss i flokk mot bøylehesten. Der hopet det seg opp en flaskehals som ingen kom forbi: Tre jenter hylte og virret ut på gulvet i ulike retninger. Venninna til Vibeke tok en slik se-jeg-trækker-ikke-i-gulvet-er-knapt-nok-borti-manøver, men var selvsagt ute hun òg. Body-Hansen pekte på tjukkasken. Jeg smilte.

Nå var det Vibeke som ble løpt inn og klemmt inn mot bøylehesten. Jeg ble varm i toppen da den svette dusten fra Vestskogen med den dumme sveisen trykket seg opp mot den fine kroppen hennes så den tettsittende lilla treningsdrakta ble dratt enda litt høyere

opp i rumpa. Jeg hang i tauene og likte svært dårlig hvordan Bjarne og den dumme rottehalen hang – som et svett omslag – omkring jenta jeg hadde så høytsvevende tanker om. Bjarne smilte det fårete smilet sitt og ble stående – akkurat litt for lenge – med hendene på hoftene hennes da han skulle skyve ifra.

Klodrian! tenkte jeg iltert. Klemme seg inntil på den måten! Vibeke smilte kokett over skulderen. Likte hun det? Den klumsete tafsingen fra den hjulbeinte med rottesveisen!

*Hva i all verden så hun i ham!*

Nils og Bjørnar var de neste to som gikk ut. Nå var det kun Gubben, Pælan og meg igjen. Pælan og jeg løp i hver vår retning. Bjarne måtte velge én av oss. Han valgte Pælan, og etter en liten seanse i ribbeveggen var det Pælans tur til å dumpe ned på tjukkasen ved siden av Gunnar ...

«Ok», ropte Body-Hansen, «hvem blir sistemann ut?»

Meg, tenkte jeg, det skal bli meg. Det var viktig å vise at jeg også kunne være best i noe. Ikke faen om Bjarne skulle få tak i meg etter den patetiske forestillingen med Vibeke. Nå skulle jeg vise dem – vise Vibeke – at det var *jeg* som var det foretrukne valget, ikke den svette sportsidioten fra Vestskogen! Jeg ga alt jeg hadde. Kastet, slengte meg bortetter ribbeveggen. Bjarne la seg etter Gubben. Jeg ble hengende og se på at den siste av mine klassekompiser slo kollbøtte over bøylehesten, rullet videre og forbi mattene og ut på gulvet, mens Bjarne satt med ett bein på hver side av bøylehesten og viste med knyttet neve over hodet hvor fornøyd han var med saken.

Nå var det kun han og meg. Mann mot mann. Han, med meritter fra fotballbanen, selvskreven kaptein på skolelaget og vinner av de fleste øvelsene i gymtimene. Og meg: øyboeren, røyskatten fra skjærgården. Endelig kunne jeg få bevise hva som bodde i meg. Jeg ventet til han valgte en inngang til ribbeveggen, tok den andre veien ut da han var i gang på motsatt side. Han måtte klatre hele veien over, så jeg hadde god tid til å løpe over hele gymsalen på mattene. Stilte meg opp på en av benkene, med tauet mellom hendene. Han kom byksende mot meg, kastet seg og grep tak i tauet som hang i midten, og slengte seg over på min side. Jeg hadde tid til å komme meg over på motsatt side da han var midt imellom. Han tilbake. Jeg gjorde det samme. Han forsøkte å strekke ut en arm, men det var for lang avstand mellom oss. Nå valgte han et tau som var nærmere. Forstod at han ville nå meg om vi møttes på midten. Slengte meg i en lang bue over mot mattene ved bøylehesten og landet kattermykt der. I neste øyeblikk var han over på min side, og nå var begge to på vei mot ribbeveggen. Han hakk i hæl hele veien over. Som to orangutanger i

ribbene før jeg dumpet ned på benken i den andre enden av gymsalen og kunne konstatere at han var flere meter bak meg nå. Tok mattene i noen lange kliv, satset og skjøv fra i bøylehesten med den ene hånda, svedde over i en høy bue med beina over hodet, vendte i lufta og landa på mattene med samla bein. Slo ut med armene og kikket i taket som en profesjonell turner. Det ljomet en velfortjent applaus fra klassen.

Bjarnes tur: saltomortale med skru.

*Utrolig stilig!* måtte jeg innrømme.

Applausen runget igjen. Begynte for alvor å bli sliten. Han var godt trent, bedre kondisjon. Jeg så ingen annen mulighet enn å klatre opp i tauene. Opp. Helt opp i toppen av tauene. Bjarne etter. Da jeg nådde helt opp, forstod jeg at det ikke var noen annen utvei enn å ta sats, forsøke å hoppe over til tauet ved siden av ...

«Hei!» brølte Body-Hansen. «Nå er det nok!»

Læreren dro seg betenkt over haka.

«Vi gir oss der!» brumlet han. «Edvin er dagens helt!»

*Hva!? Dagens helt. Jeg!*

På den aller siste dagen.

Vi klatret ned. Det lød en stor applaus fra klassen. Følte meg stor som et fjell, da. Nå kom Vibeke gående mot meg i den tettsittende lilla treningsdrakta. Jeg strålte av selvtillit. Lukket øynene i påvente av fortsettelsen ...

*Ingenting skjedde!*

Og da jeg åpnet øynene, så jeg til min store forskrekkelse at hun var på vei forbi meg! Hun fortsatte videre og strenet rett bort til Bjarne. *Hva!?*

«Hei!» hørte jeg bak meg.

Hva i all verden? Det var jo *jeg* som hadde vunnet, hadde hun ikke fått det med seg? På vei mot guttegarderoben brasket Bjarne seg opp, som om det var han som hadde blitt kåret til dagens helt! Og da vi kom inn, var han ikke sen om å rive av seg den sure shortsene og den svette trusa. Naken og med håndkleet i hånda gikk han målbevisst mot meg med brystkassa ut. Jeg hadde allerede vært lynsnart innom dusjen, nå satt jeg og fomlet med å få på meg de slitte olabuksene som var frynsete nederst på beina og hadde hull på lårene, akkurat som dem Morten Harket hadde i musikkvideoen til «The Sun Always Shines On TV». Lurte på hvorfor Bjarne var på vei i min retning. Forsøkte egentlig å være mest mulig usynlig, det passet i grunnen dårlig at han var på vei over. Rettet meg opp i ryggen. Fortsatte å fikle med den sorte T-skjorta. Så opp og smilte matt

da han kom helt bort.

«Hva ær'e du gliser av, 'a?»

Det var ingenting ved uttrykket som tilsa at han kom til å møte meg med god sportsånd.

«Har'u fått nye tenner?»

«Hæ?»

«Hva ær'e du piper etter, 'a? Får'u ikke luft?»

Kommentarene sank ned i magen. En dyp rødme bredde seg oppover halsen og la seg opp i kinnene, mellom fregnene. Det matte gliset mitt gled av. Det at han kommenterte den lyse stemmen min, var å slå langt under beltestedet.

*Hørte jeg noen le?*

«Jaså, du liker Vibeke?»

«Hæ?»

«Liker du Vibeke?»

«Jeg?»

Å nei, der var den dumme pipestemmen igjen! Kremtet. Fortsatte tilgjort i et litt dypere stemmeleie: «Ikke drit deg ut, 'a.»

«Alle veit vel det, at du har gått rundt og siklet etter henne. Har'u ikke forstått det?»

*Hva da? Hva mente han?*

«Hu æ'kke interessert i en barnerumpe som deg, vettu!»

Ikke interessert. Ja, særlig! Og hvordan kunne han liksom vite det?

«Du har jo faen meg ikke hår på kølla engang!»

«Hæ!»

Pipestemmen! Den jævla pipestemmen. Noen lo en latter full av skadefryd. Den kneggende latteren fra de andre gjorde like vondt som det han sa. Hånlatteren bredde om seg med smittende kraft. Rommet rundt meg stinket av dårlig ånde og grønn galle.

«Du er faktisk den eneste i niende som fortsatt ikke har hår på kølla! Ær'u klar over det, eller?!»

Akkurat som om *jeg ikke* visste det. Var det noen som visste det, så var det *meg*! Jeg visste det så altfor godt! Trengte virkelig ikke en oppblåst idiot fra Vestskogen for å oppklare det! Selvfølgelig visste jeg det! Var det noe jeg hadde tenkt på i garderoben hver eneste dag siden syvende klasse, så var det vel *akkurat* det. Hver eneste gymtime hadde

jeg forsøkt å skjule det, vært redd for at de andre skulle legge merke til at jeg hang etter. Og så hadde jeg lurt meg først inn, eller sist ut, brukt kort eller lang tid, bare for å slippe å være i dusjen sammen med de andre. Et stort håndkle rundt livet, ryggen til, ja, alt hadde jeg gjort for å unngå de granskende blikkene.

Alle disse tankene for igjennom hodet på meg, men jeg klarte ikke å komme opp med noe å si. Hadde rett og slett ikke noe forsvar mot dette lavmålet. Det kom så altfor brått og uventet. Og så nå da, den aller siste dagen på ungdomsskolen, når jeg endelig trodde jeg hadde gått klar.

«Tror du virkelig at Vibeke er interessert deg? Glattkukken fra Føyenland!»

Han lo høyt og støyende.

*Flere andre lo!*

«Glattekukken», gjentok en lattermild stemme.

«Når hun kan få en som meg!» hoverte han.

Og så viftet han stasen demonstrativt foran fjeset mitt, der jeg satt på benken og fomlet med den sorte T-skjorta. Den tette hårveksten satt som en krans rundt kukken hans. Det lange, dovne lemmet dasket slapt mot det stutte, muskuløse låret. Klarte ikke å ta øynene vekk fra den hypnotiserende bevegelsen.

«Du er bare en liten dust! Trur’u ikke jeg hadde fått tak i deg om Body-Hansen ikke hadde stoppet oss? Du hadde bare flaks. Barnerumpe!»

Flaks! Hvordan kunne det være flaks? At han ikke fikk tak i meg, hadde ingenting med flaks å gjøre.

«Flaks ...»

Mer rakk jeg ikke å si før han avbøt meg:

«Du kan holde deg langt unna Vibeke. Jeg er sammen med henne nå! Hører du! Hun liker deg ikke, uansett. Hun synes du er innpåsliten. Drittunge! Eneste grunnen til at hun gidder å snakke med deg, er fordi hun synes synd på deg.»

*Drittunge! Innpåsliten! Barnerumpe! Synes synd på meg!*

Trodde ikke ett ord av det han sa ... det kunne da ikke stemme? Lurte på hvorfor han plutselig var så sint på meg. Var det fordi jeg ble kåret til dagens helt? Måtte han alltid være best? Hadde jeg såret manndommen hans? Hadde jeg vippt alfahannen av pinnen? Eller ville han bare forsikre seg om at jeg holdt meg langt unna Vibeke? Kunne det stemme at de var sammen, skjønnheten og rottehalen?

Ramlet ut av egne tanker da Gunnar stilte seg opp bak ryggen på Bjarne, som om

de to var på samme lag. Det som kanskje skuffet meg aller mest, var at jeg så ryggen til Pælan som forsvant inn i dusjen. Hadde han ikke fått det med seg? Hvorfor tok han ikke mitt parti?

For første gang fikk jeg smertelig erfare hvor mye det koster å sette seg opp mot alfahannen og utfordre det etablerte hierarkiet. Kjente hvor vondt det var å gjøre seg upopulær blant de som bestemte, de såkalte lederne som ikke bryr seg om hva som er rett eller galt, og som helst meler sin egen kake med hersketeknikker og sjofle knep. For Bjarne spilte det liten rolle hva som var riktig. Så lenge han mente noe annet og hadde meg i sin makt. Nå handlet dette om at han ville befeste sin posisjon og ha Vibeke for seg selv. Og så fikk han med seg de andre i klassen til dette barbariske stedet der uenigheter blir avgjort med rå makt. Det var ingen som turte å stå opp mot Bjarne og hans voldelige vesen. Nå var det krigerens retorikk som gjaldt, ikke den som er tuftet på sunn fornuft, rettferdighet eller har tanker om fellesskapets beste, nei, dette var en logikk og retorikk som handler om å befeste sin makt og posisjon. Maktmennesker, som Bjarne, de styrer med hard hånd og bruker gjerne alle midler for å oppnå sine mål. Disse neandertalermethodene holder oss i sitt barbariske grep, hemmer oss, vår utvikling. Hva slags mentalitet er det egentlig, tenker jeg, her jeg sitter nå, mange år etterpå, og dveler ved minnene fra guttedagene i et forsøk på å finne en eller annen mening eller rettesnor som jeg kan følge videre i livet. Når jeg ser på dette i gutteperspektiv, er det tydelig, hvordan alfahannen eller sjefen i gjengen styrer etter hakkelovens enkle prinsipper. Det er vel ikke slik at sannheten kun er forbeholdt sjefene? Er jeg kanskje fostret opp annerledes? Kan det være noe bestefar har plantet i meg? Jan Baalsrud? Gutta på skauen? Er det denne ridderligheten, den ærekjære stoltheten som sier meg hvor grensene skal gå, og som i sin tur vil hjelpe meg videre med det retningsløse livet mitt? Samvittighet, kanskje? At jeg må være en som sier ifra når det er på tide å stoppe opp og tenke? Er det noe som er plantet i meg, som sier ifra når noe ikke føles riktig? Et faenskapsfilter som i sin tur sørger for at jeg stiller spørsmål og tar den viktige og indre kampen med meg selv for å gjøre de rette valgene? Er det slik at jeg fikk med meg disse holdningene da jeg lå i støpeformen, og at de nå i dag slår inn før jeg rekker å agere eller gjør dumme ting, uavhengig av hva alle andre måtte mene? Tiden med bestefar har nok herdet meg på mange måter. Den lærte meg å ta igjen, bite ifra meg. Jeg lærte å skyte. Og så lærte jeg vel et og annet om rettferdighet og godhet. Kjerneverdier jeg fortsatt bærer i meg, tenker

jeg nå, at dette er holdninger jeg ikke ønsker å gå på kompromiss med.

Skjønt akkurat der og da, i guttegarderoben, var skamvettet til mobben totalt fraværende, overmakten var for stor. Og det var lite jeg kunne gjøre.

Gapende, forventningsfulle øyne fulgte hver minste lille bevegelse, siklende og sultne på drama og mere blod. Den flirende mobben samlet seg bak Bjarne. Heslige flir bredte seg blant gribbene. Gunnar. Bjørnar. Alle kujonene hang seg på. Ingen av dem ville gjort noe slikt på egen hånd, for på tomannshånd var de som regel greie å ha med å gjøre og påpasselige med hva de sa. Rart hvordan det plutselig snur, tenkte jeg, når mobben lar seg oppildne og har én felles vilje. La merke til hvordan de snek seg prøvende innpå, fulgte hverandre, dro hverandre frem. Øyne jeg trodde jeg kjente, ble hule og smale som knivrisp. Smil som tidligere hadde vært varme, var nå fordreide og formløse. Gunnar kikket seg usikkert omkring. Blikket flakket, det var som om han lette etter bekræftelser fra andre, noen å støtte seg til for å bli enda tøffere og gå enda litt lenger. Og så fikk han det: Et lite nikk fra Bjørnar var alt som skulle til for å mane faenskapen frem i øynene på den fetladne.

«Ha-ha, se på han, 'a», sa Gunnar.

«Er'u redd, eller», fulgte Bjørnar opp med.

Bjarne, med armene i siden, ruvet over meg. Brått reiste jeg meg opp. Det kokte og freste i meg. Redselen satt som en stram klo om brystet. Blodet banket i ørene. Pusten gikk i korte hiv og satt på tvers i halsen.

Bjørnar gliste ondskapsfullt i skjegget. «Se, spurven blåser opp fuglebrystet!»

«Kom igjen, 'a!» smalt det fra Bjarne.

Hadde virkelig ikke tenkt å slåss. Overmakten var så altfor stor. Ble bare stående og vente på neste trekk ...

«Se å få a'ræ buksa!»

*Buksa!?* Jeg forstod ikke? Alt rundt meg ble utydelig og vassent. Øynene svømte. Hadde jeg hørt riktig?

«Få av deg trusa også!» kom det fra fleskeberget.

*Ok, så det var dit de ville ...*

*Fy faen, for noen jævler!*

«Få se hvor tøff du er, 'a!» fulgte skjeggetrynet opp med.

Det knytte seg i magen, strammet mer og mer for hver kommentar som falt. De kom nærmere. Og nærmere. Alt trakk seg sammen rundt meg.

*Noe så klaustrofobisk!*

Mobben jobbet seg innpå, nå var det ingen vei tilbake. Skjelvingen startet i knærne og bredde seg oppover. Det galopperende harehertet truet med å sprengte gjennom brystbeinet på meg. Det snurpet seg til i halsen. Jeg klarte ikke å svelge. Turte heller ikke å si noe av frykt for at stemmen ikke ville bære og samtidig avsløre meg som den reddharen jeg var. Det var vondt å møte blikkene, de flakkende øynene som søkte bekreftelser i hverandres, og som tydelig uttrykte at samvittigheten deres ikke riktig var med på leken. Nå var vi bortenfor det punktet vi behersket og kontrollerte, alt som kom etterpå, var ukjent terreng.

Bjarne var ingen spinkel gutt. Det bodde en ukjent kraft i ham som han nok ikke hadde blitt riktig kjent med, en kraft som ikke hadde blitt målt, som ikke hadde gitt seg til kjenne før nå. Ville det i det hele tatt være mulig for meg å ta opp kampen? Skulle jeg forsøke trikset som bestefar hadde lært meg? Gjøre meg mindre, for i neste øyeblikk å utløse meg selv som en fjær og springe på ham. Kunne det gjøre noe fra eller til? Spørsmålene, usikkerheten tårnet seg opp etter hvert som situasjonen nærmet seg klimaks, men jeg hadde altså ingen svar, måtte bare stå der, fåmælt med armene langs siden. Vente. Ønske. Håpe at Bjarne skulle slutte.

Døra smalt opp ...

*Så det finnes altså en Gud!*

Body-Hansen, tenkte jeg lettet ...

Men så heldig var jeg ikke, det var kun en etternøler som kom inn for å skifte. Brått kom Bjarne på meg, dyttet meg i brystet så jeg slo knehasene inn mot benken bak. Jeg knakk sammen og datt ned i sittende. I neste øyeblikk forsøkte han å rive av meg T-skjorta jeg nettopp hadde fått på meg.

«Hei! Gi deg, 'a!»

Trøya spjæret da jeg satte meg til motverge. Han flådde den av kroppen på meg og rev tak i beltet mitt.

«Hei!» Jeg frådet. «Drit i det, 'a!» Jeg spyttet ordene ut i alle retninger mens jeg vred meg som en orm på benken, slik at han ikke skulle få tak. *Der gikk grensen!* Ikke beltet. Ikke buksa, trusa eller pikken! Det var privat. Bare tanken på fornedrelsen var altfor stor å bære.

*Nei, det måtte ikke skje!*

Jeg hadde da en stolthet. Kjempet tilbake, vred meg ut av grepet, dyttet ham i

ryggen, bykset mot døra for å slippe unna. Klarte ikke å se hvem sitt bein som huket meg, men det sendte meg i gulvet, og jeg rullet inn mot døra. Bjarne var over meg som et rovdyr. Kastet seg oppå meg bakfra. Naken!

*Milde måne!*

Dette ble bare mer og mer absurd. Lortfallet. Rottehalen. Og nå den nakne, muskuløse kroppen klemte innpå meg bakfra! Kjente musklene som svulmet under huden på ham da han holdt meg fast, og så det store, slappe lemmet som lå i klem inn mot ryggstøtten min!

*Æsj!*

Kjempet meg opp i knestående, forsøkte å riste den nakne gutten av og komme meg på beina. Tok tak i dørklinka. Lynsnart kom han i posisjon med armen rundt livet på meg og dro meg ned igjen.

«Mere blod! Mere blod!»

Mobben ropte taktfast nå. De klappet i hendene. Stampet takten. For dem var dette ren og skjær underholdning. Kjente rytmen av tilropene og stampingen i gulvet som taktfaste slag i brystet, der jeg nå lå flatt langs gulvet med den svette og muskuløse brystkassa til rottehalen mot min bare rygg. Herre jemini! Enda godt at jeg hadde beholdt buksene på! Slik som *han* hadde lagt seg ut i bredden, var det rått parti. Jeg ble liggende som om jeg var et vergeløst bytte i det kvelende grepet til en pytonslange. Forstod at jeg ikke hadde en sjanse.

«Nå skal jeg faen meg lære deg!» freste han anstrengt mellom stramme lepper.

Det innbitte blikket fortalte at han mente alvor. Han holdt meg i beltet, stavret bredbeint og baklengs mot dusjen, halte og dro meg – på sitt hjulbeinte vis – over det våte gulvet. På vei mot dusjen forsøkte jeg å gripe fatt benken ... i veggen ... i dørkarmen ... en resultatløs krafing som satte seg som nålestikk i neglefestene. Helt inn i dusjen dro han meg. Og i neste øyeblikk skrudde han på vannet og trakk meg med rå kraft inn i den iskalde strålen. Olabuksa ble dyvåt. Jeg lå på magen og niholdt i beltet og bannet på at han ikke skulle få revet av meg den tøffe buksa mi. Hørte at buksebaken spjæret. Han fortsatte å røske i det sorte lærbeltet, løftet meg opp etter det og slapp meg ned med et plask. Den iskalde strålen traff meg i bakhodet og på øvre del av den rødmyssede ryggen, som nå bar tydelig preg av all slåssingen. Jeg holdt fast i beltet og bukselinningen. Bjarne tok tak i buksebeina og dro meg ut av strålen så den sjuskete rottehalen pisket om ørene på ham. Han la seg oppå meg, holdt meg fast i et skikkelig nakkegrep. Nå hadde jeg ingen

mulighet til å komme meg løs. Forsøkte først å kjempe litt imot, men innså like snart at jeg ikke hadde nubbesjanse. Han var for stor. For sterk. Og nå hadde han meg i skruestikka. Min vante taktikk var å holde de store gutta på en armlengdes avstand, og siden jeg var liten og kjapp, fikk de sjelden fatt i meg. Fant jeg et tre eller en telefonstolpe, kunne jeg holde det gående på motsatt side og hoppe til siden når utfallet kom. Slik kunne jeg holde på til vedkommende gikk lei eller ble sliten. I nærkamp var det annerledes, og nå satt jeg virkelig i klemma. Jeg hadde ikke en sjanse. Bjarne strammet jerngrepet, mer og mer. Kjente motet svikte. Orket rett og slett ikke å kjempe imot lenger. Ga slipp. Ga helt og holdent opp. Gjorde ikke motstand, ble bare aldeles slapp i grepet hans. Tenkte at dersom nakken knakk, fikk den heller bare gjøre det. Jeg hadde tapt, nå la jeg livet mitt i hendene på ham. Da han merket at jeg ga opp, og at livsgnisten ble borte i meg, forstod han at han hadde gått for langt, ble kanskje litt redd siden jeg brått ble så slapp, og nå slakket han grepet, betraktet meg inngående og misbilligende – som om jeg var en spedalsk – før han slapp meg rett ned på de våte, møkkete flisene i dusjen.

Bjarne gikk ut til de andre.

*Jeg hadde tapt ...*

Skjønt jeg hadde beholdt buksene på! Det i seg selv var jo en liten seier, slik jeg så det. Jeg plukket meg selv opp, stolpret lemster over de våte flisene og var snar med å låse meg inn på doen. Orket ikke flere istakkete blikk og hånlige kommentarer. Klarte heller ikke noen form for overbærende medlidenhet, det fikk holde nå, de hadde fått full valuta. Showet var over.

Det dryppet fra håret og ned i fanget mitt, der jeg satt på dosetet og slikket sårene. Det tok ikke veldig lang tid før det ble stille i garderoben. La øret mot døra for sikkerhets skyld, lyttet og bestemte meg for å vente litt til. Konstaterte at det nok gikk fint å sykle hjem i den våte buksa. Den svette T-skjorta fra gymtimen fikk duge. Men følelsene som jagde i meg, var det vanskelig å bli kvitt. Tankene om fornedrelsen gjorde meg på en måte enda mindre, sendte meg i feil retning, langt vekk fra det jeg forsøkte å være, håpet å bli.

*Hva var det Bjarne hadde kalt meg?*

*Innpåsliten barnerumpe!*

En som Vibeke syntes synd på! Hadde han rett? Hadde hun kysset meg fordi hun syntes synd på meg? Nei, det kunne ikke stemme! Jeg gråt ikke, bare satt der og hørte på stillheten i garderoben utenfor. Tenkte at det var bra at jeg hadde klart å bite såpass fra meg at jeg beholdt buksene på. En aldri så liten livsløgn jeg fant trøst i, der og da.

Gikk vaksomt ut av døen og bort til sekken. Kledde på meg lynraskt. Hadde ikke ett sekund å miste. Måtte bare se å komme meg bort, vekk fra garderoben, den forpulte dusjen og hele den jævla ungdomsskolen! Nå ville jeg ut i solskinnet og vekk. Ble stående i døråpningen, kjenne på trekken i buksebaken. Så at skolegården var folketom. *Bortsett fra Bjarne, den dusten!* Som syklet ut av sykkelparkeringen i skogen ... men, hvem var det som syklet foran ham? Som smilte så lekent og virret *så* lystent på hodet?

*Var det ... var det ikke?*

*Vibeke!?*

De to tråkket i vei og forsvant bortover veien. *Fy faen!* Som om jeg brydde meg om hva *de* gjorde! Hun, med fitta på tvers, som et åpent sår i korsryggen, der glippa mellom genseren og den svette ræva hennes deiset mot sykkelsetet. Og han, halsende bak med kukken i blikket og tunga ut! *Bunnfolk!* Det var det de var. Hadde jeg hatt hagla til fader'n, skulle jeg skutt et par skudd i Bjarnes retning, vist dem hvem som var reddharen. Bare tanken på å gjøre det fikk stoltheten min mer i vater. Hva om jeg gjorde som i Amerika, gikk for en skoleskyting? Visste godt hvor fader'n hadde våpenet. Skulle vel finne ut hvor patronene lå også ...

Kjemp for alt hva du har kjært. Om det ikke nettopp var det bestefar hadde forsøkt å lære meg? Forstod bare ikke hvordan jeg skulle klare å ta opp kampen med Bjarne? Så lenge det var rå muskelkraft som avgjorde hvilken status man hadde i guttegjengene, eller om man var populær blant damene, så hadde jeg altså ikke en nubbesjanse ... men med hagla mot brystet ville nok Bjarne vise meg den respekten jeg fortjente! De var gode, tankene om dette, selv om jeg innerst inne visste at jeg ikke kom til å gjøre det.

Skjønt det var godt å tenke på hvordan jeg ganske så lettvent kunne få rottehalen til å krype langs bakken der den hørte hjemme. Jeg ville ikke være en som aldri fikk det som jeg ville. En som bare kunne se langt etter de fineste damene. Var det *så* jævlige viktig å være stor, sterk og kunne bite fra seg i alle retninger? Var verden virkelig *så* enkelt skrudd sammen?

Det var som om jeg kjente den kalde krigen som en sur vind som sopte over markene og rislet nedover ryggraden. Alt sammen – tiden jeg levde i – var i ferd med å svøpe meg inn i sitt altoppslukende nett av forkvaklede holdninger. Ronald Reagan og Mikhail Gorbatsjov, de hadde fortsatt ikke funnet ut av det avsindige atomkappløpet. Krigsretorikken og stormaktskampen fortsatte. Vi gutta gjorde som dem, på mikronivå kjørte vi på, ville være størst og bli best. Det handlet om å holde andre nede med rå makt

og utspekulerte hersketeknikker. Og så forsøkte vi å okkupere andres landområder, stikke av med damene og gribbe til oss mest mulig ressurser og goder.

Forstår nå i dag at dette også foregikk helt parallelt i vår lille, lukkede verden.

*Men jeg beholdt i alle fall buksene på!*

*Det skal jeg ha.*

DET ER DAGEN ETTER begravelsen. Bestemmer meg for å gå den siste lille biten fra hoppbakken i Svartehavet, rundt nordenden av øya og ned til der jeg startet på Kalvetangen, for å fullføre hele turen rundt. Jeg begynner å gå fra det høyeste punktet på øya, gjennom skogen, over jordet og videre over til boligfeltet i Haugåkerveien.

Den asfalterte blindveien leder ned mot vannet og noen flotte villaer i enden av veien. Legger merke til en kar som kommer meg i møte da jeg er på god vei nedover den bratte bakken. Det er noe kjent med ganglaget, vedkommende strever litt i den bratte motbakken. Kanskje ser jeg hvem det er når jeg kommer nærmere ...

*Helt klart, det er noe kjent ...*

Legger merke til at han er omtrent på min alder. Vi nærmer oss hverandre. Han i tunge kliv oppover. Jeg, lett og ledig, med lange skritt på vei nedover. Da vi er i ferd med å passere hverandre, kjenner han meg tydeligvis igjen, for han snur seg og hilser:

«Hei.»

«Hei», svarer jeg nølende.

«Jøss. Ja, det var lenge siden.»

«Ja», må jeg jo bare medgi, selv om det fortsatt ikke ringer noen bjeller.

«Edvin, ikke sant?» sier han og legger til et skjevt smil.

«Ja, det stemmer.»

I det stramme draget som glir umerkelig over munnen – øynene som blir en anelse mørkere – drar jeg kjensel på noe, men klarer fortsatt ikke å plassere ham.

«Har slanket meg en god del siden sist», sier han stolt.

Forsøker ved tankens kraft å legge ham ut i bredden ... men ... nei?

«Har begynt å trene. Det er kanskje ikke så rart om du ikke kjenner meg igjen», sier han i et forsøk på å virke gemyttlig, men jeg aner en irritasjon, et sinne som ulmer. Plutselig ser jeg det:

*Herregud, hvor treig går det an å bli!*

Selvfølgelig, det er jo Gunnar!

«Gunnar?»

«Stemmer.»

Jeg merker at gjensynsgleden min er avmålt, selv om jeg legger godviljen til og forsøker som best jeg kan å være høflige og imøtekommande. Han spør hva jeg jobber med. Hvor jeg bor. Den vanlige regla. Jeg svarer litt unnnvikende. Klarer etter en liten stund å dreie samtalen over på ham:

«Hva gjør du?»

«Jobber på slakteri.»

«Ok.»

Vet ikke hva mer jeg skal si om *det* ... Tenker at det er til pass for ham.

«Har vært hos Skjeggerød i ti år. *Same old.*» Eller *sæim åld*, slik han sier det, bredt og med tjukk L. Har allerede fortalt ham at jeg har bodd i England i flere år. Forstår at han forsøker å virke verdensvant, men det virker mest av alt påtatt. Antar at han har valgt minste motstands vei, fått seg jobb etter niende, bodd hjemme hos foreldrene til de ikke orket mer og kastet ham ut, og at han nå har fått seg et eget sted som ligger et steinkast unna barndomshjemmet. Etter hvert som samtalen halter videre, viser det seg at det nettopp *er* slik. Samtalen begynner snart å kjede meg, kanskje undervurderer jeg ham, for plutselig skjer det noe ...

Det er som om noe endrer seg i blikket hans. Fra å være imøtekommande og forholdsvis nysgjerrig er det som om en iskald vind rusker og river i ham fra innsiden, og han fylles brått med noe som er langt under frysepunktet. Han sender i vei et istakket blikk. Det er enkelt å lese i tankene hans at han ikke liker, kanskje til og med hater, meg! Det er som om det står skrevet med store bokstaver i blikket på ham og i de dype furene mellom øynene. Blir stående og lure på om det var noe jeg sa eller gjorde som avstedkom denne plutselige isfronten, som jeg opplever som rimelig truende. Tror ikke nødvendigvis han mener det på den måten, men *jeg* opplever det altså slik. Lurer på hva jeg skal gjøre, eller hva jeg kan si. Opplevde han meg som overbærende? Behandlet jeg ham som en enfoldig? Eller kan det ligge noe annet bak, noe fra tidligere ... fra ungdommen? Kjenner ham jo ikke lenger, for alt jeg vet, kan han være en schizofren psykopat. En voldsmann. En morder!

Det som hviler i blikket hans, tilkjennegir iallfall at han er hard, en kald faen, akkurat som i oppveksten. Og nå er det som om det blåser opp i ham. Legger merke til at han har trent en god del, da han bryster seg opp og gjør seg større. Gunnar stiller seg opp, bredbeint midt i veien foran meg. Det er ingen vei utenom, ingen mulighet til å passere uten at det vil oppleves rart eller provoserende.

«Har en høne å plukke med deg!» sier han hardt.

«Hæ?»

Forstår ikke om han tuller eller er seriøs. Kjenner ham jo knapt!

«Du må ikke tro at du slipper unna med det du gjorde mot meg da vi var små.»

Hevnens time har kommet, ser det ut til. Han legger ansiktet i harde folder. De mørke brynene er kantete. Munnen er stram.

*Jeg kan ikke tro det!*

Bærer han det fortsatt i seg? Fornedrelsene. Har den sårede stoltheten gnuret i ham i snart femten år? Får han virkelig ikke fred før han får tatt igjen?

Slik *jeg* ser det, var det jo *han* som var den store drittsekken!

«Hva mener du, egentlig?» svarer jeg rådvilt, men på ingen måte konfronterende. Forsøker å møte det harde blikket på en mykere måte.

«Du lo av meg. Tjukkassen i klassen. Du dytta meg, fikk meg til å se ut som en idiot foran jentene», sa han med et betent blikk.

«Hva?»

Det var jo bare guttestreker! Vi var fjorten–femten år. Jeg forstår virkelig ikke hvordan han kan bære på alt dette fortsatt. Nå vel, når jeg tenker på episoden med Bjarne og meg i dusjen – noe jeg fortsatt gjør nå og da – så kan jeg kanskje forstå det, for slikt sitter i lenge ... kanskje resten av livet. Men hvordan han kommer frem til at det er *jeg* som har plaget *ham* under oppveksten, det regnestykket får jeg ikke til å gå opp. Det var jo virkelig ikke slik! Er det mulig at vi to har en så totalt forskjellig opplevelse av de faktiske forholdene fra guttedagene at det nå brygger opp til full krig mellom oss!? Skal vi virkelig kaste oss blindt ut i en slåsskamp, tuftet på de falmede minnene fra en svunnen tid? Kan vi virkelig la våre subjektive oppfattelser av hvordan det var den gangen, bestemme utfallet av vårt møte nå i dag? For slik jeg ser det, er det ingen av oss som kan vite det helt sikkert, hvordan det egentlig var.

Det slår meg hvor vanskelig, hvor innfløkt de store gjennomgripende konfliktene i verden er, som den i Israel, i Jerusalem på Tempelhøyden der muslimer og kristne har hatt sine uenigheter i over tre tusen år. Hvordan kan noen i det hele tatt vite hva som er rett og galt, når historie vever seg inn i mytologi og usannheter, når alt liksom blir ullent og uklart. Nå står jeg altså her, ansikt til ansikt med en av mitt eget slag – fra min egen tid – som bærer i seg omtrent den samme historien som meg, og som attpåtil snakker det samme språket som meg, allikevel er det umulig å si hvem som har rett til å gi den andre

en på tygga, eller hvem som fortjener det mest.

*Er det rart det blir krig!* Forsøker å ikke bli sint. Må ikke miste beherskelsen, slik jeg nok ville ha gjort tidligere. Har ikke vært i en slåsskamp på mange år, vet rett og slett ikke om jeg er i stand til å stagge meg, eller hva jeg vil kunne finne på å gjøre, om det kommer til nevekamp. Vil jeg i det hele tatt være i stand til å stoppe om jeg først får blod på tann? *Må ikke miste kontrollen!* Det som er bra, er at han ikke kjenner meg lenger. Han vet ikke at jeg har forandret meg, at jeg har blitt en ganske annen. Den veltrente muskelmannen som nå står bredbeint foran meg, tar et skritt mot meg, et fremstøt inn i min personlige sfære, noe som oppleves truende.

*Hva skjer nå?* Blir stående tilbakelent. Lurer på om dette virkelig skjer. Har han drukket? Er han rusa? I så tilfelle er han vel desto mer uberegnelig og farlig.

*Så skjer det!* Han skyver en stram og strunk pekefinger inn mot brystkassa mi. Jeg kryper litt sammen, gjør meg mindre enn jeg er, lener meg bakover, akkurat slik jeg lærte. Henter neven bakfra og helt nede ved bakken. Hører det fjerne bulderet av pauker og en stemme inne i meg som sier: Stram neven. Gjør det!

Jeg er fortsatt rask, forholdsvis godt trent er jeg òg, tror jeg i hvert fall, og jeg vet at jeg kommer til å få inn det første slaget, om jeg tar ham på senga. Kjenner spenningen sitre som en dirrende kraft, en elektrisk strøm som starter i tærne og vil ha utløp. Et støt farer langs nervebanene og opp langs ryggraden, kjenner at det iler en mørk energi fra toppen av issen og like til himmels. Noe farlig er på vei. Villdyret kryper i meg, og det er noe fremmed ved alt dette. Der vi står ansikt til ansikt, er vi som to magneter ute av fase, som hvert øyeblikk vil vende rundt og klappe sammen med et smell. Merker at jeg er rimelig kortpustet. Kjenner det i magen, disse dype rumlelydene og surklingen som gjerne oppstår når noe kroppslig-psykologisk er i ulage, når noe er under oppseiling, i forandring. Musklene i kjeven strammer seg. Blodårene i tinningene kryper frem på huden og pumper seg opp. Nakkehårene reiser seg. Kjenner blodet som banker livet rundt i meg.

«Jeg har trent meg opp.» Han skuler avventende på meg under de mørke brynene. «Jeg er ikke tjukkassen i klassen lenger, vettu. Kommer til å mose deg lett som bare det. Du er klar over det», sier han utfordrende. «Nå skal du få igjen for alt du har gjort mot meg.»

Det gjør vondt å møte blikket hans. Legger knyttneven på plass der nede, men rører fortsatt ikke en muskel. Merkelig nok er jeg ikke redd. Heller ikke sint. Står tilsynelatende avbalansert og tilbakelent, ser på ham med iskald ro, skjønt det er bare et

spill fra min side, for jeg er fullstendig i helspenn. Det er som om han ikke riktig forstår.

«Kom igjen!» sier han.

Kanskje for å provosere frem en reaksjon?

«Kom igjen!»

Men det kommer ingen! Jeg kommer ikke til å hisse meg opp. Ønsker ikke å gi ham en anledning til å fly på meg. Vil ikke gjøre meg liten og ynkelig for så å løse meg ut som en stålfjær midt i ansiktet på ham. Innser det nå: at jeg aldri vil komme til å benytte meg av trikset jeg lærte av bestefar. Den tiden er forbi. Det er godt. Jeg er forbi det punktet hvor *den* typen konflikthåndtering ligger såpass langt fremme i meg at det utløses før jeg får tenkt meg om. Tror han forstår det ... forstår i alle fall noe, for i neste øyeblikk sier han bare:

«Nei da.» Og ler. «Bare kødda.»

Han dulter meg kameratslig i skulderen og smiler skjevt. Jeg ler litt tvungent, men mest av alt er jeg lettet. Vet ikke hva det var som fikk ham til å trekke seg. Kanskje det var min labre interesse for å slåss? Min kosmopolitiske og kalde holdning? Vår alder? Hva vet jeg. Det var i alle fall noe som fikk ham til å innse at det rett og slett ble for dumt. Eller kanskje han bare kødda, slik han sa? Det var uansett noe uforløst over det, noe han tydeligvis hadde gått og grublet over lenge.

Det jeg innser nå – etter at vi har sagt ha det og tatt hverandre i hånda – er at jeg er veldig glad for at jeg ikke har en uvenn på Føynland. En som er ute etter meg, og som ønsker å hevne seg. En som hver gang han ser meg, tenker på at *jeg* har banket ham opp i barndommen, og som hevngjerrig driver og lusker i mørket og vil ta igjen for å gjenopprette en eller annen form for verdighet eller såret stolthet. Akkurat *den* stoltheten finnes i hver og en, den lar seg ikke tvinges i kne med makt. Har denne stoltheten først blitt såret, vil den alltid søke en form for oppreisning. Slik fungerer det i alle fall for meg, for episoden med Bjarne kommer jo stadig tilbake, selv nå femten år senere. Ville jeg, nå i dag – om Bjarne var mindre, svakere enn meg – gått inn for å gjenopprette æren, forsøke å komme meg ovenpå, slik at pendelen svingte i min retning? Må bare forsøke å la tiden lege sårene, tilgi ham og gå videre. Dersom jeg tok igjen med ham nå, ville uvennskapet blusse opp igjen, og så ville vi ha det gående, og det ville aldri bli et tilbakelagt kapittel. Gunnar gjorde det heller ikke. Men hva om vi hadde vært yngre, med lavere impulskontroll og ikke hadde tenkt på konsekvensene? Eller om jeg hadde møtt ham på byen, når begge var fulle? Jo da, under uheldige omstendigheter ville vi kanskje kunne

nært oppunder hatet, holdt det gående, kanskje resten av livet. Er det slik at vi ikke klarer å la slikt fare? At det for alltid vil være der? At vi på et eller annet tidspunkt vil benytte sjansen til å ta igjen? I så tilfelle er jeg glad for at jeg ikke har gjort noen *virkelig* vondt, og at jeg ikke én dag vil bli innhentet av hevnen. Kanskje er det noe i det de sier om karma og nemesis? Det at man får som fortjent, før eller siden. Puster lettet ut, trår bakken lett idet den flater ut i dumpa ned mot vannet. Går der og tenker på hvordan jeg tok igjen med Gunnar i huset på Kalvetangen. Lurer på om det er *den* episoden som fortsatt rir ham ...

Orker rett og slett ikke å gå ned til Kalvetangen igjen. Er jo nesten kommet meg rundt hele øya nå. Møtet med Gunnar, de opprivende tankene som nå har fortettet seg, har blitt nærmest altoppslukende. Følelsene river i meg, må bare ta en annen vei hjem, forsøke å rydde opp i denne malstrømmen som roter det til i meg. Fortsetter over kollen ned til Føylandsbrua, følger veien bort til barneskolen og forbi kiosken. Går nedover gressstripa mellom jordene.

Går ned til Godtetreet.

Blir stående der – midt mellom de to åkrene av ulikt slag – og se på den majestetiske trekronen som har fått stå slik i allslags vær. Det er en mektig osp. Det vet jeg nå. Treet står der med den tykkeste bark og verdighet. De små runde bladene risler friskt i den svale vinden. Tenk å bli født under så gode vekstvilkår. Der står det, midt i åkeren, til stadig gjødsling, vanning og vekslings av kornsorter. Den bitende vinden – som til tider rår her ute ved kysten – som soper over de åpne markene med stor kraft, og som har det i seg å tvinge de høyeste trekronene i skogen over til én og samme side, på én og samme tid. Jeg hører den svale brisen risle i løvverket som en sildrende elv. Vinden former små bølger og legger opp et mønster av lyd og bevegelse, først fraværende før det igjen blåser seg litt opp. De omfangsrrike vindkastene brer om seg som ringer i vann. Det bruser i det grønne teppet av løv, som nå beveger seg som bølger i vann eller ild i tørt gress. Det er noe med denne helheten, elementenes enhet, som fengsler meg. Blir stående og lytte til ospens spill i vinden og fundere over elementenes likheter og gjensidige samhörighet.

Stammen, greinene er sterke og tøyelige. Kanskje er nettopp *dette* treet det sterkeste på hele øya, tenker jeg, ja, før i tiden lagde de kjerrehjul av slike seige, store trær med slitesterkt trevirke.

*Og så er det vårt tre!*

Nettopp derfor liker jeg å tro det: at dette er det sterkeste. Pælan sitt og mitt. Tenker fortsatt på det slik. Godtetreet har aldri krøpet flatt langs marka, de sterke vindene her ute

på åkeren har ikke klart å knekke det. Her har det altså fått stå alene under vindens og væretes herjinger, blitt herdet og staut ...

Som et skikkelig mannfolk!

En bauta av et tre, er det! Og der oppe i trekronen, hvor jeg høster mine modne barndomsminner, der sitter ungdommen fortsatt fast blant greinene; jeg ser det helt tydelig, at treet strutter av glede og livsbejaende optimisme.

Fantasien løper av med meg: Forestiller meg at jeg står her på jordet og sager treet til, sager planker av den mastodontiske stammen. Former. Bøyer det til. Og snart hviler et supersterkt skrog i åkeren. En massiv treseiler som brettes ut for mitt indre øye. Reisen starter her, jeg forstår det nå: På gress-stripa mellom to ulike verdener: Den som var før. Og den som skal komme.

*Jeg vet det nå ...*

*Hvor ferden går videre ...*

Skroget er supersterkt, klar til å legge ut fra land, seile av sted og stampe sjøen med sola på tvers. Hele veien frem til kilden, til opphavet og kjernen. Skuta vil legge bredsiden til mot et nytt millennium og en ny tid, hvor helt andre historier vil skrives. Og jeg vil seile videre i livet mellom to åkrer av ulikt slag ... har bestemt meg nå: Ønsker å finne den freden som har hvilt i meg hele tiden, men som jeg aldri har evnet å brødfø.

Historien, alt sammen er der, begynner der ...

*Inni meg! Jeg innser det nå!*

Setter meg ned og lar ryggen hvile mot stammen. Ser utover de pløyde jordene. Der borte ligger kiosken. Mørklagt, nå. De fredfulle tankene triller videre bortover veien ...

Det var en solfylt sommerdag. Vi var på vei til Kalvetangen og huset vårt. Jeg jagde av sted på en rød Apache-sykkel med gul vimpel flagrende i fartsvinden. Det var midt i august, men vi hadde fortsatt noen dager igjen av sommerferien. Vi syklet bortover grusveien. Jeg bakerst, dypt og tilbakelent i den sorte, avlange salen. Det halvlange håret krislet mot pipa på luftgeværet jeg hadde bundet om det høyreiste setet. Følte meg som en vaskeekte indianer. Jeg var iført lyseblå T-skjorte og lyse olabukser med sleng som nå danset rundt beina på meg – der jeg for av gårde med krappe tråkk, over gårdsplassen på bondegården, forbi sauene og nedover en bakke med saftige neper som snart var klare for innhøsting. Den lille grusveien slynget seg innover i nepeland og endte opp i en liten skog

der huset, det vi hadde fått av utekontakten, lå. Pælan stod i ramma med luftgeværet i en brun lærrem over ryggen, han jobbet hardt med den tungtrådde, grønne sykkelen han hadde lånt av mora si. Ballongdekkene på den militærfargede sykkelen – tanksen, som vi kalte den – slengte sideveis i den løse grusen. Guttungen med helskjegget la seg fremover styret og tok teten med noen superkjappe tråkk, så beina la seg sirkulært og uskarpt rundt kranken på den lett-trådde, gule Kombien. Han hadde fått fatt i en luftpistol, hadde vi fått rede på, og den lå hemmelighetsfullt i en hvit plastpose på bagasjebrettet. Om noen dager skulle vi begynne på videregående, noen på Borgheim og andre i Tønsberg, men først: Sommerferien var ikke over. Og vi:

*Vi skulle vi ha krig!*

Hvor passet det vel bedre enn nettopp på Kalvetangen, hvor det var langt til nærmeste nabo, i det gamle huset som vi nå forvaltet og kunne herje med som vi selv ville. Vi syklet over tomta, forbi noe gammelt skrot og skrapjern fra gamle maskiner. Det var lenge siden noen hadde holdt til i det lave, hvite huset som lå i enden av den åpne gressletta. Tomta lå øde, og skogen lå tett på huset. Med de falmede grønne vinduslemmene så det ensomme, gamle bygget ut som om det nærmest hadde falt inn i seg selv. Den avskallede, gustne malingen hang løst fra fasaden. Ikke at *det* gjorde oss noe, tvert imot, det var fint at det var falleferdig, for på den måten var det ikke så farlig hva vi gjorde og hvordan vi holdt på. Nå hadde vi endelig et sted der vi fikk lov til å styre, et sted hvor det var takhøyde for nær sagt hva det måtte være. Hakkene i gulvplankene på stua enset vi knapt, det spilte heller ingen rolle med de knuste rutene. Nå hadde vi et hus med grønne skodder! Akkurat slik som vi ville ha det, et sted der vi kunne bestemme, der våre lover gjaldt. Tanken på å pusse opp og male var ikke engang tenkt, så lenge vi kunne boltre oss fritt uten at de voksne brydde seg, var dette helt konge.

Jeg parkerte sykkelen inntil husveggen. Bjørnar hektet posen løs fra bagasjebrettet på Kombien, stakk hånda nedi og dro frem en sort, klumpete luftpistol. Pælan og jeg stimet sammen rundt våpenet med øyne som klinkekuler. Hadde aldri sett på maken. *Litt av et luftvåpen!* Tenkte at den umulig kunne være like kraftig som geværet, men praktisk var den: Når man skulle hive seg rundt, komme seg lettvint frem.

Vår voldsomme lek hadde allerede satt sine spor langs husets vegger, mange av glassrutene var knust, og deler av møblementet var allerede brent opp. Her huserte vi. Ubesværet og hedonistisk. Ja, temmelig destruktive kunne vi være til tider, men til gjengjeld ble opplevelsene til svulstige minnebilder som skulle komme til å sitte som

superlimt.

Da vi var ferdige med å beundre luftvåpenet til han med skjegget, bestemte vi oss for å flytte en stor tank. En massiv rusten og hul jernsylander som lå foran det flate, hvite huset. Drivstofftanken til et stort skip fra krigens dager lå rett foran kjøkkenvinduet og blokkerte utsikten oppover kjerreveien som svingte seg opp og bak restene av en havarert låve. Skulle vi ha krig, måtte vi ha fri sikt, og vi kom frem til at det ville være fullt mulig å rulle den fra huset, ned på kjerreveien og bortover gress-stripa mellom hjulsporene. Planen var å skyve den bort og ned til vannet, ut på steinstranda ved den falleferdige brygga, hvor det lå to gamle båtvrak på grunna. Der ville den store tanken være ute av veien, og krigen kunne begynne.

«Helt perfekt», sa Pælan. «Kom og hjelp til, ‘a!» ropte han til de tre andre som ventet på oss inne i huset.

«Da vil huset fungere som en skikkelig festning, med fri sikt oppover veien fra kjøkkenvinduet og verandaen», forklarte han.

Et par uker tidligere hadde vi gått løs på den gamle låven som lå i svingen der gressletta begynte. Nå lå den med bærebjelkene ut og flatt langs marka. Da karen fra utekontakten kjørte av gårde – den samme dagen vi overtok – gikk vi løs på den falleferdige låven med bare nevene. Taksteinene lå nå knust i en stor haug på bakken, foran låven. Så det for meg: Hvordan Gunnar la all sin vekt mot den siste bærebjelken, så hele bygget ristet i grunnvollene, og vi som var lettbeinte, hoppet rundt på taket da bærebjelken ble dunket taktfast løs; det knaket faretruende i strukturen, vi smatt lynraskt ned, taket veltet horisontalt over mot siden, i en slak bue, støvskyen la seg over gresset bak, bygget veltet til grunnen med et brak og pustet ut for aller siste gang.

Ja, litt rydding måtte til. Og nå, nå var det den store, rustne oljetanken som måtte til pers:

«Kom igjen!» befalte Pælan.

Fikk ikke rikket den, først, selv om alle seks la vekten til. Da vi telte opp og dyttet samtidig, løsnet det rustne grepet om gresset med et dypt sukk og etterlot et søkk i den fuktige jorden. Nå gikk det lettere. Jeg klatret oppå tanken. Gubben likte idéen, og snart gikk vi to på toppen av den store sylindren, mens Gunnar og Bjørnar gikk bak og skjøv ifra. Pælan og Nils hadde allerede krøpet inn gjennom den store luka på toppen av tanken, nå klampet de rundt på innsiden. Det låt noen hule drønn fra det to meter høye og sylinderrunde rommet. Og hver gang den massive luka av støpejern traff gresset i den

slake bakken nedover fra huset, søkk den nedi med rå kraft og lagde dype sår i gress-stripa på den gjengrodde kjerreveien. Tonnasjen rullet fortore nå, gubben og jeg småløp i motsatt retning på toppen av tanken for å holde følge. Snart innså jeg at vi var i ferd med å miste kontrollen over den løpske kolossen. Det buldret, brakte fra det rustne metallet da den slo over noen steiner og fortsatte i utakt med seg selv nedover kjerreveien. Nå var det bare så vidt jeg klarte å holde balansen der jeg forsøkte å fote meg etter beste evne på toppen av det rustne monsteret som nå hadde blitt en ukontrollert dampveivals.

«Hva faen gjør vi nå, 'a?» ropte jeg og kastet et raskt blikk bort på Gubben, men han hadde mer enn nok med seg selv. Den lyse luggen deiset opp og ned, blikket var stivt, og føttene pitlet av gårde som om vi var hamstere på toppen av hjulet. Det var helt uvirkelig. Fortore og fortore gikk det. Tanken fikk mer og mer fart i den forholdsvis slake nedoverbakken. Plutselig lød det et brak inne fra tanken, etterfulgt av høylytt banning. De der inne maktet rett og slett ikke å holde seg på beina lenger. I neste øyeblikk tumlet Pælan og Nils rundt i hulrommet. Det eneste jeg kunne gjøre, var å pitte på, alt hva jeg var god for! Gunnar og Bjørnar ble stående igjen bak oss, frakjørt, midt på kjerreveien med store glassklare øyne.

«Faens oljesøl!» lød det fra tumultene på innsiden. Det dunket hult og smalt voldsomt når de to kroppene ble kastet mot de rustne veggene i tanken.

«Stopp!» ropte Nils.

Men ingenting kunne stoppe oss nå, ikke før bevegelsesenergien avtok av seg selv der kjerreveien flatet ut, litt lenger bortpå sletta. Så her var det bare å stå løpet ut! Beina våre virvlet som trommestikker mot metallet. Gubben slurvet i takten og havnet frempå. Og veivet med armene. Skrittene ble brått litt for korte, og for ikke å få vekten helt bakpå hæla hadde han ikke annet valg enn å hive seg fremover og la seg falle ned i gresset bak. Veivalsen fortsatte videre med meg, som nå var totalt ute av balanse, på toppen.

Min neste tanke var hva som ville skje med kroppen min, de tynne armene, ankene, hodeskallen, om jeg snublet og falt foran tanken. Et bilde tegnet seg opp for mitt indre øye: en appelsin som blir overkjørt av en bil, det oransje skallet som brister, og fruktkjøttet, saftene som spruter ut til alle kanter. Nå begynte jeg for alvor å bli redd. Stivnet i steget, den gode rytmen forsvant. Kavet, haltet og snublet. Falt fremover. Ned på kjerreveien, foran den tunge sylindren som kom mot meg med knusende kraft. Jeg tumlet fremover gress-stripa. Men fikk lynsnart summet meg. Og i den brøkdelen av det sekundet som skilte meg fra livet og den sikre død, så jeg opp på den ruvende rustholken,

som nå tårnet seg opp over meg og vendte sin gapende munn, støpejernsluka, mot himmelen med et oljete og hult rop. Tonnasjen vendte så sitt forslukne gap fra tretoppene og gjorde seg klar til å synke ned, over meg!

Med et tungt søkk og et tørt knekk ville det hele være over!

Det var som om jeg kjente den rustne ånden fra luka da den rullet mot marka. Lå fortsatt delvis på rygg og kikket lenger og lenger inn i det sorte hullet som skulle bli min bane! Med et øredøvende drønn kom den! Tankene på smerten jeg hadde i vente, fikk meg over på siden, og med et byks sparket jeg fra i gresset, hev meg vannrett ut akkurat i det øyeblikket luka moste gress-stripa på kjerreveien og jog ned i marka som en slegge. Og etterlot seg et dypt arr i gresset der jeg hadde ligget like før.

Jeg lå snorrett i lufta, på tvers av tanken og ut til siden.

Sylindere dundret videre.

Kjente at den sneiet borti skosålen min, før jeg i neste øyeblikk tumlet inn i krattet, mens den buldret videre med sitt tumlende innhold. Ble sittende i det lange gresset på siden av kjerreveien. Forsøkte å samle meg. Snart så jeg at tanken stoppet opp der den slake bakken flatet ut. Stoppet opp og rullet litt tilbake, slik at støpejernsluka ble liggende og kile anordningen fast i en stødig posisjon.

Alt var helt stille.

Det var som om verden tok en liten pause, nå ...

Så hørte jeg lyder: Et «au» og et «faen», en god del romstering, før et oljete bein famlet ut av åpningen og følte seg frem langs bakken. Hvem beinet tilhørte, måtte gudene vite. Skjønt ut ifra oljesølet å dømme gikk jeg ut ifra at det måtte være Pælans fot, ettersom han som regel var den som ble verst tilredt, ettersom han hadde en egen evne til å dykke ned i tingene med hud og hår. Slik de to nå så ut – etter å ha rullet rundt i det oljete griseriet – var det neimen ikke enkelt å se hvem av dem som var afrikaneren. De ålet seg ut av rustholken og svingte seg svaiende opp i stående, høyden avslørte til sist hvem som var hvem, der de etter beste evne nå svimlet rundt og forsøkte å finne balansen.

«Fy faen, Nils?!» pep den høyeste av de to.

«He-he!»

«Helt rått!»

Jeg kunne ikke riktig tro at Pælan mente det han stod der og sa.

Nils svarte spakt: «Trur jeg må dra hjem og skifte, jeg!»

«Drit i det, ‘a! Vi kommer sikkert til å bli enda mer skitne. Det æ’kke no’ poeng i

det», mente Pælan. Og slik ble det. De gned av seg det verste griseriet i gresset. Nils, på alle fire, slepte knærne etter seg, mens Pælan dro seg bortetter i sittende, med buksebaken langs bakken. Så spratt Pælan opp, ville ha oljetanken helt ned til vannet, sa han. Vekk fra gressletta ved låve-vraket. Sammen klarte vi, alle seks, å velte droget bortover den siste delen av veien og ned til den steinete stranda.

Nå! Der var beistet endelig ute av veien! Endelig kunne vi dele inn i lag. Bjørnar, Gunnar og Gubben var ett lag. De skulle barrikadere seg i huset. Pælan, Nils og jeg skulle starte ute, på den andre siden av sletta, bak svingen og den flate låven. De som var inne, fant seg til rette i kjøkkenet og stua, satte dobbeltdørene på vidt gap ut mot den hellelagte verandaen og utspringet over. Der hadde de flott utsyn ut mot gressletta, som nå lå som et eneste vidstrakt skytefelt, hele veien oppover mot låven, svingen og kjerreveien. Rundt huset var det ingenting som minnet om gressplen lenger. Gresset var høyt, overgangen fra tomta til skogen var visket ut. Rundt om i det høye gresset lå en del gamle gjenstander og skrot, hele veien fra huset og bort til låven – som nå lignet en strandet hval.

Pælan og Nils gikk et lite stykke foran meg. Vi fortsatte bortover kjerreveien og rundt svingen bak låven, Pælan med geværet i rem over skulderen. Nils med luftpistolen i neven. De stod frem mot vannet bak, som glitret og spilte i det sterke lyset fra den høye solen. Dette var sommerens klimaks, det var som om den knallblå himmelen også dirret av spenning. Dagen var på sitt varmeste, skogen ga fra seg en tørr eim, og jeg følte at alt jeg trakk på, knakk og krislet. Blodet banket og nervene var i helspenn.

Dette var det siste de der inne i huset så av oss. Et tegn de hadde ventet på:

*Krigen var i gang!*

Nå skulle vi tre snike oss innpå huset, uten at de der inne oppdaget oss eller klarte å treffe oss med luftvåpnene. Reglene var slik at om vi ble truffet i mage- eller brystregionen, var vi ute. Ble vi truffet i beina, måtte vi slepe dem etter oss eller hinke. Reglene for treff i armene var at vi ikke kunne bruke lemmer som var truffet. Kom vi på kloss hold – altså under tre meter – skulle vi gi oss, senke våpnene. Hodet var det ikke lov å sikte på. Der gikk grensen. Det var våre regler.

«Ok», sa Pælan, «la oss holde sammen, da blir det mest moro.»

Jeg var enig. Nils nikket alvorstynget. Jeg forsøkte å klappe sveisen litt ned, så den ikke skulle avsløre meg når jeg stakk frem huet.

«Lurt», sa Nils og dro fingrene gjennom de sorte afrokrøllene.

«Dæ'kke mye du kan gjøre med *det* kråkerei», sa jeg.

«Jo da!» kom han på.

«Hva da?»

«Pannebåndet!» kom det kjapt fra perleraden.

«Det kritthvite pannebåndet!» sa Pælan.

«Ær'u helt teit, eller? Da lyser'u jo opp som ei lykt. Drit i det, 'a!» sa jeg.

Jo da, han skjønte det, nikket og forsøkte å trykke sveisen litt ned, men det hjalp ikke stort. Det sorte skinnantrekket til Nils – som nå var fullt av olje og rustflekker – var et lurt valg, ja, han var bedre kamuflert enn meg, tenkte jeg der jeg stod lettbeint i joggeskoa med tynnslitt olabukse og lyseblå trøye. Olabuksa var et bevisst valg, for jeg var klok av skade og visste inderlig godt hvor vondt det gjorde å få en direkte treffer i låret. Avstandene var lange, de små blykulene ville ikke klare å trenge igjennom det slitesterke stoffet i buksa. Følte meg godt forberedt til den store luftgeværkrigen, noen blåmerker måtte jeg vel tåle om jeg skulle være med på leken.

Pæla ropte: «I dekning!»

Han kastet seg ned i gresset og rullet inn bak en trestamme. De tilgrisede olabuksene var god kamuflasje, og den grå Ball-genseren, som også var full av rust- og oljeflekker, gikk nærmest i ett med landskapet. Han speidet utover den åpne sletta, levde seg totalt inn i rollen. De kunne da umulig se oss, enda? Likevel var det greit å komme seg i modus, varme opp litt i trygge omgivelser når vi hadde full kontroll. Kastet meg fremover på kjerreveien i skjul av den paddeflate låven. Og med geværet foran meg slo jeg en kollbøtte over våpenet og landet i knestående med geværet i skytestilling. Og så ga jeg Pælan dekning da han i neste øyeblikk krøp fremover i det høye gresset langsmed den gjengrodde, smale veien.

Nils avanserte fremover, krokboyd med luftpistolen i neven. Nå kastet han seg ned i grøfta med beina først, inn i det høye gresset langs veikanten. Han dyttet de høyeste stråene til siden med var hånd, slik at afrosveisen stod litt opp av høye gresset. Alle tre stirret vi utover gressletta som lå åpen og øde opp mot huset. Et lite vindpust blåste de høyeste stråene over mot siden, ellers hersket det total fred i det åpne landskapet foran oss. Nå var det Nils som ga Pælan og meg dekning, med pistolmunningen ut av det tette gresset. Hørte et par dvaske smell borte fra huset, noe som kunne tyde på at afroen var observert.

*Men vi var da ikke innenfor skuddhold?*

Nei da, konstaterte jeg da blyet dumpet ned i gresset et godt stykke foran oss. Jeg

krøp etter Pælan parallelt med låven i svingen. Vi la oss i skjul der en liten stund, før vi ålte oss fremover, forbi og opp mot en liten haug av gammelt skrap. Det slo et skudd inn i gresset like ved, og i neste øyeblikk vislet to skudd over hodet på oss. Vi kastet oss fremover, la oss i skjul bak en gammel rusten traktor.

«Det er fortsatt omkring førti meter frem til huset!» hvisket Pælan oppspilt, med vidåpne øyne som bar preg av alt de ønsket å oppnå.

«Hvordan skal vi klare å komme oss over den åpne sletta og helt opp til huset, ‘a?»

«Det er altfor langt, vi kan’kke ta sjansen på å spurte over, kan vi vel?»

Stakk hodet forsiktig frem bak traktoren. Det gjorde vondt, tanken på å beinflu over den åpne sletta opp mot huset, der det ikke var noe å gjemme seg bak, foruten det tynne, høye gresset, som ga veldig dårlig dekning, som i beste fall fungerte som skjul. Det smalt en kule inn i metallet ved siden av meg. Neste skudd traff frontlykta på traktoren så glasset knuste og rislet ned i gresset. Jeg kvapp til. Lynsnart trakk jeg til meg nepa og huket meg ned bak vraket.

*Vi var innenfor skuddhold ... helt klart!*

Vi ble sittende og se på hverandre. Rådville. Fanget. Nils tok ansvar og rullet sidelengs ut i gresset slik at det la seg opp en bred gate etter ham. Deretter hevet han blikket med afroen så vidt over det høye gressteppet. Pistolen hans pekte mot kjøkkenvinduet, og nå fyrte han i vei et skudd som smalt inn i den grønne skodden til høyre for kjøkkenvinduet, så flisene for. Dette ga blod på tann. Pælan reiste seg opp med geværet, fyrte av mot de åpne verandadørene, mens jeg fortsatt forble sittende og riste av meg sjokket over hvor nærme de to foregående prosjektilene hadde vært hodet mitt. Brått, mens jeg satt slik, trygt i skjul av traktoren, fikk jeg en idé. Nå visste jeg hvordan vi kunne komme oss over den åpne sletta!

«Hei, gutter, kan dere lade opp, gi meg dekning?»

De gjorde seg klare. Jeg spratt opp, fyrte av et skudd mot kjøkkenvinduet. *Jess! Fulltreffet!* Traff en glassrute så det singlet. Noen bannet høylytt der inne. Ha-ha! Dette var topp underholdning! Jeg kastet meg bortover i gresset mot en plankehaug som lå noen meter ut til siden. Pælan reiste seg og fyrte av geværet, mens Nils ble stående med pistolen i dobbeltgrep. Begge ventet på bevegelser fra innsiden. Ingen rørte seg bak den åpne verandadøra eller på kjøkkenet. Bak og under vinduskarmene forholdt våre tre motstandere seg helt i ro. Skuddet til Pælan smalt inn i kjøkkenveggen. Nils traff bærebjelken til utspringet over verandaen, og jeg kom meg i dekning av skrothaugen.

Vi måtte lade om. Bjørnar spratt frem i døråpningen. Gubben la an mot vinduskarmen, mens Gunnar satt på kne med pistolen pekende oppover og kikket ut av vinduet, delvis i skjul bak karmen. Jeg lå med ryggen inn mot noen planker da to kuler smalt inn skrothaugen foran meg. Det siste skuddet lot vente på seg ... før det klasket inn i motorblokka på traktoren med full uttelling, det sang i metallet og rikslet i løse motordeler.

Nå hadde vi litt tid. De i huset hadde tømt våpnene og måtte lade om. Lirket frem en bølgeblikkplate fra haugen med skrot. Rakk akkurat å få den opp foran meg som et skjold da det smalt mot metallet tre ganger i rask rekkefølge. Blikket skranglet. Klemte meg inn mot skjoldet. Den øredøvende lyden, etterfulgt av skjelvingen i plata, var temmelig skremmende, det var som om jeg kjente på kraften som bodde i kulene når det rykket og rev i blikket. Det sang i ørene en god stund. Følte meg allikevel trygg bak det ugjennomtrengelige blikket.

«Smart!» ropte Pælan begeistret og smatt inn bak blikket.

Og så gikk vi bortover i det høye gresset med korte skritt og skjoldet foran. Det var ikke plass til tre, og noen måtte jo gi oss støtteild. Sakte forserte vi gressletta med bølgeblikkplata foran oss. Det smalt taktfast i skjoldet mellom oss og dem.

«Pass på fingrene», brølte Pælan over lyden av kuler som slo inn i blikket.

Det var festet en liten trelist på baksiden, grep fatt i den for ikke å vise for mye av fingrene på fremsiden. Taktfast nærmet vi oss huset med korte, bestemte skritt. Snart kom vi ut av det høye gresset og var helt fremme ved verandaen. Vi kastet blikkplata mot den åpne døra i et forsøk på å skremme dem der inne, før vi bykset klampende over blikket og inn i rommet. Det var mørkt. Først så jeg ingenting, men snart ble øynene vant til det sparsommelige lyset. Og det neste jeg så, var pistolmunningen til Gunnar, som stakk ut fra bak dørkarmen inn til kjøkkenet. Han gliste ondskapsfullt.

«Deres tur til å være ute», begynte Pælan.

*Det smalt fra pistolen!*

Jeg skvatt, rykket til idet prosjektilet klasket inn magen min og perforerte den lyseblå trøya. Den skarpe lyden ga gjenklang i rommene. Den momentane smerten bredde seg i magen rett over navlen, der kula satt like på innsiden av huden. En liten blodfleck la seg opp i grell kontrast til det lyseblå stoffet. Det var heldigvis ikke dypt, men det svei som bare FAEN!

«Hva er det du driver med, ‘a! Ær’u helt idiot! Skyter’u folk på kloss hold!» skrek

jeg.

Det var ikke lov! Trodde vi var enige om det! Og så midt i magen, da! Det kom såpass overraskende på meg at jeg hadde vanskelig for å ta det inn over meg, først ... men så brygget det opp en storm i meg som fikk meg ut av kontroll, ikke fikk jeg tenkt meg videre om heller, før jeg var borte ved ham i kjøkkendøra og dyttet til ham av full kraft. Den store kroppen vaklet et skritt bakover. Han slapp pistolen i gulvet, langet ut et tungt slag som gjennomboret luften over hodet mitt, da jeg huket meg sammen, smatt innpå ham som en smidig katt, gikk ned i knestående og slo albuen med full kraft bakover mot knehasene hans. Gunnar knakk sammen, falt så tung han var, rett på rygg så det ristet i restene av kjøkkeninnredningen. Nå lå han på rygg blant glasskår og flisverk. Der kan du bli liggende, tenkte jeg oppildnet. Og nok en gang ble han altså liggende på rygg og kave med armene som en skilpadde på land. Tenkte at det nok måtte være rimelig fornedeende å bli slått i bakken av en som bare var halve vekta.

«Hva i helvete er det du driver med, 'a?» brølte Pælan av sine lungers fulle kraft og glodde olmt på det matte, bestyrte ansiktet og det blanke, slørete blikket som strevde med å finne feste i taket.

«Vi har visse regler, har vi ikke?»

«Jo», lød den tynne stemmen fra gølv.

«Og de driter du i, eller?»

«Nei da ... jeg ... øh ...»

«Se å kom dere ut! Nå er det deres tur til å være ute», kommanderte Pælan.

Bjørnar og Gubben forsvant ut av døra. Gunnar rullet seg over på siden, hvalrossen! Han pustet, peste og klarte etter noe strev å stable seg sånn noenlunde opp i knestående, før han kom seg tungbeint og forpustet opp i stående. Pælan bøyde seg ned, plukket opp luftpistolen, ga den til ham. Han sa ikke takk, bare røsket den til seg, snudde ryggen til og klampet ut. Da han var kommet seg utenfor skuddhold, viste han oss pinadø fingeren!

*Herre jord med tjukk L.*

*For en idiot!*

Med ett knatret det som om det var en gjeng iltre humler i skogen bak låven. *Hva var den lyden?* Det låt som ... mopeder! Motorsykler!

«Hva!?»

«*Den brune ring!*» utbrøt Pælan.

«Hva gjør de her!?»

«Veit vel ikke jeg, vel. Kanskje de har fått nyss om krigen og vil være med på moroa?»

Den første motorsykkelen kom humpende bortover sletta. Den stoppet opp ved Gunnar og Bjørnar. Én etter én kvalte de tre gjengmedlemmene motorene. Det ble dorgende stille. Klarte ikke å høre hva Bjørnar snakket om med broren Ronny, som var sjefen i gjengen. Gunnar pekte på kneet sitt, deretter i vår retning. De tre gutta – som var noen år eldre enn oss – satte fra seg motorsyklene. Rolig og avmålt tok de frem ... luftgeværene sine!

*Helvete! Nå er det ute med oss!*

Geværene så enda mer fryktinngytende ut i hendene på den troløse bonde-rampen, de vi til nå hadde holdt oss langt unna, de som kjørte motorsykler og var enkle i språket. Ronny var iført en tettsittende sort motorsykkeldress med brede glidelåser langs sømmene. De to andre kumpanene kom tydeligvis rett fra jordet der de jobbet, for de hadde på seg skittent, formløst arbeidstøy under skinnjakkene. Kunne tydelig se avleiringene på knærne til de to gjengmedlemmene da de kom nærmere. Den ene spyttet en stor, brun klyse skråtobakk i gresset. Den andre, iført formløse snekkerbukser, klødde seg bak. Ronny gikk bestemt og målbevisst i midten, brystet seg opp med geværet løst i neven, som om våpenet var en naturlig forlengelse av kroppen.

«Hva i helvete gjør vi nå, 'a?»

«Veit'a faen jeg, vel!» beit han meg av.

«Vi må bare forsøke å forsvare oss så godt vi kan.»

Pælan forsøkte i alle fall – det skulle han ha – selv om hverken han eller jeg riktig trodde på det han stod der og lirte av seg.

«Hvor har det blitt av Nils, forresten», sa jeg.

«Hæ? Nils?»

Hadde han stukket av da han hørte motorsyklene? Latt oss i stikken?

*Oi, oi, oi!*

Nå var det Pælan og meg mot røkla. Oss to mot selveste *Den brune ring!* De som spant rundt på motorsyklene og lagde brune sirkelrunde svimerker i veien. Vi visste virkelig ikke så mye om dem, men én ting forstod vi:

*At vi virkelig var ille ute!*

De tok seg ikke engang bryet med å legge seg i dekning, gikk bare over gressletta

med hvert sitt gevær i neven, som om de var leiemordere i en eller annen amerikansk western-film. De gikk målbevisst mot huset. *Mot oss!* På linje. Vi ladet geværene, fyrte av hvert vårt skremmeskudd i bakken foran dem, så jord- og sandspruten stod opp fra den tørre kjerreveien. De stoppet ikke engang opp! Valset bare fremover som om ingenting kunne stoppe dem. Det hele minnet meg om den blodstenkte filmen vi hadde sett hos Pælan noen dager tidligere: *Platoon*, med Charlie Sheen og Willem Dafoe. Og jeg begynte virkelig å ane alvor et i situasjonen.

*Hva faen hadde vi rotet oss opp i nå!?*

Redselen bredde seg. Blodet i årene brøt alle fartsgrenser, og langs nervebanene lå det an til veldige kjedekollisjoner. Uroen piplet ut gjennom huden. Gnei håndbaken over pannen, tørket svetten.

De var omkring ti meter fra huset nå! Bak fulgte Gunnar og Bjørnar, vaksomt og tvilrådig. Ingen av dem kunne gjøre noe med det som var i gang. Blodtørstige drittsekker! tenkte jeg. Hatet mot Gunnar vokste. Jeg var full av forakt. Og det dunket i tinningene. De tre sorte skinnjakkene satt seg ned på kne omtrent samtidig, som om det var koreografert. De siktet mot kjøkkenvinduet. Pælan og jeg så på det hele med øyne som gapte, før vi i siste øyeblikk hev oss ned. Det vislet og pep over hodene på oss. Treverket sprutet fra vinduskarmene. Glasset singlet om ørene på oss, og noe spisst og skarpt falt ned bak ryggen min og knuste mot gulvet.

Vi så rådvile på hverandre.

«Hva gjør vi nå, 'a?» hvisket jeg.

«La oss se til helvete ...»

Mer rakk vi ikke – kunne vi ikke tillate oss å rekke – før vi i neste nå krabbet på alle fire bortover kjøkkengulvet så glasskår og flisverk sprutet om bukseknærne. Klemte oss inn på baderommet, innerst i huset. Åpnet vinduet. Klatret opp på doen. Pælan først, klemte seg ut av vinduet, hoppet ned på bakken bak huset og løp mot skogen bak. Hørte at verandadøra ble sparket opp med et brak, det knakte i treverk da hengslene gikk. Tunge støvler trampet inn på stuegulvet. Måtte bare pent la geværet ligge og se til å komme meg ut av vinduet, fortere enn svint! Hang igjen i karmen. Rev meg løs. Snublet videre. Løp det raskeste beina kunne bære meg. Vekk fra krigssonen. Mot den skrinne skogen ned mot vannet bak huset. Det var enklere å løpe sikksakk mellom trestammene nå, når jeg ikke hadde børsa å drasse på. Forserte skogen, og snart hadde jeg tatt igjen Pælan. Hørte en hes stemme rope etter oss fra baderommet:

«Hei, feiginger!»

Ingen av oss tok notis av det rustne ropet. Vi bare løp våpenløse videre, uten å snu oss.

«Kom tilbake og slåss som ekte mannfolk!»

Vi stoppet ikke, fortsatte bare fremover i ville kliv bortover den steinete stranda og forbi alt vrakgodset. At frykten kunne få meg så til de grader ut av balanse, drive meg på flukt med en slik kvalmende, klaustrofobisk følelse av å være jaget, det ante jeg ikke. Hadde aldri kjent *den* følelsen tidligere. Hadde kun sett det på film. Tenkte på *Platoon* igjen, nå forstod jeg filmen litt bedre.

Da vi kom frem til den gamle falleferdige brygga, fikk Pælan en idé: Det lå en gammel fiskeskøyte med kjølen godt plantet på skeiva i mudderet. Vannet slo dovent mot det råtne skroget, like under det som en gang hadde vært båtens vannlinje. *Ja!* Den gamle skøyta hadde ligget der i noen tiår og kunne vel godt fungere som skjul! Jeg nikket iherdig. Det måtte vel være et lurt gjemmested. Vi balanserte ut over de råtne plankene på brygga og videre bortover noen armeringsjern som nå lå fremme i den klare og blå dagen. Da vi kom ut til den gamle, morkne skuta, tok jeg sats fra brygga, hoppet over på det skrånende dekket, skled litt nedover de sleipe plankene, men fant snart feste og vinket Pælan videre:

«Kom igjen. Hopp nå. Før de ser oss», sa jeg med oppkavet stemme.

Pælan hoppet over. Landet på det skjeve dekket, skled faretruende langt og falt nesten i vannet på den dype enden, ut mot leden bak, men fikk fotfeste i siste øyeblikk. Vi smatt inn i styrehuset. Ble sittende med ryggen lent opp mot den lutende veggen, den som raget høyest, og som pekte innover mot land. Jeg hev etter pusten. Etter en liten stund la den seg ned i lungene, der den hørte hjemme. Vi kikket på hverandre. Ord var overflødige. Nå måtte vi bare være musestille. Håpe at de ikke hadde sett oss da vi smatt om bord. Tenkte at de ville ta opp jakten på motorsyklene, da de antok at vi hadde fått et bra forsprang. Slik satt vi og lyttet, med harehjertene høyt halsen og med øre for alt som foregikk på stranda. Lyttet, ventet på *kickstartens* særegne knepp og metalliske fjæring ... men hørte ingen lyd av hissige turtall eller dekk som spant mot underlaget.

Mens jeg satt slik og ventet på den befriende lyden av motorsykler som startet, kom jeg til å tenke på vinylplata jeg hadde kjøpt knappe året tidligere. Singelen til Paul Hardcastle: «19 (Destruction Mix)», fra 1985. Teksten lød:

*«They fought the longest war in American history. In World War Two the average age of the combat soldier was twenty-six. In Vietnam it was nineteen.»*

Sjokkerende, men samtidig var det jo litt kult å tenke på at mange av de amerikanske soldatene i Vietnam bare hadde vært noen få år eldre enn meg, der jeg satt med ryggen mot de råtne plankene og skalv av frykt og følte en skrekkblandet fryd romstere under bukskinnet. Fikk en altoppslukende følelse av å være i en virkelig krig, selv om den på mange måter både var selvpåført og villet. Og så satt jeg der, da – uten hår på kolla – og ventet på fortsettelsen. Tenkte at om jeg var amerikaner, ville de nok sendt meg ut i krigen ... ja, om jeg bare fikk på plass dunbarten.

Akkurat da vi begynte å slappe litt av, da vi tenkte at vi hadde unnsuppet, hørte jeg den skjærende stemmen til Gunnar, som ropte:

«De har gjemt seg i skøyta!»

I neste øyeblikk lød et brak. En stein på størrelse med et egg kom farende inn gjennom ruta. Den smalt i bakveggen og slo uforutsigbart om seg i det trange rommet, før den virret ut døra, skled nedover det skeive dekket og plumpet i vannet. Klemte meg inn mot veggen, den som var nærmest land, for å unngå direkte treff fra en stein på den samme størrelsen ... eller større! Følelsen av å sitte slik i påvente av hvor den neste ville ramme, var uutholdelig!

En søyle slo seg opp i vannet foran skuta, spruten trommet mot taket på styrehuset og rant nedover den halvveis knuste frontruta. Den neste steinen tok med seg restene av ruta på vei inn. Det singlet rundt føttene våre der vi satt sammenkrøpet og håpet og ba om at dette snart ville gi seg. Hvis det var slik det skulle være, ville jeg ikke være med lenger! Det var rett og slett uansvarlig! *Livsfarlig!* Men hvordan skulle vi unnslippe nå? Ville de der inne på land gi seg, ta til fornuft, forstå at dette ikke var greit?

Det fortsatte å smelle og dundre i plankene. I dekket. I taket og rundt om på alle kanter. Det knaket i et råttent fribord, og like etterpå lød den sprø lyden av masten som splintret i toppen. I neste øyeblikk overrislet en sverm av flis taket over oss. Vannspruten stod til værs, foran og bak skuta. Glass knuste. Treverk splintret. Alt sammen ispedd de skarpe og hyppige smellene fra luftvåpnene på land. Det var overveldende. *Skrekkinnjagende!* Fortvilelsen, følelsen av å være fanget i et helvete ... var det sånn det var å befinne seg midt i krigen!? Som om livet og døden var et gammelt, kjeklende ektepar, høylytt insisterende og alltid til stede i hverandres nærvær.

Skuddene fortsatte å piske opp vannflaten rundt skuta og klasket inn i treverket som skilte oss fra mobben, skjønt det var ikke kulene som bekymret meg mest, de gikk tross alt rett frem og stoppet når de traff en planke eller en rute; steinene, derimot, spratt

rundt i det lille, trange rommet og duppet inn like over hodet på oss, smalt i veggen bak, og for rundt der inne med en slik knusende kraft at jeg krøp sammen og skvatt til hver gang en av dem fant veien inn i styrehuset.

«Vi må gjøre noe!»

Pælan var enig. Dette gikk for langt! Han trev av seg genseren og den hvite trøya han hadde under.

«Hallo! Vent! Stopp! Vi gir oss!» Han strakte armene i været og viftet med den hvite T-skjorta.

Og så gikk Pælan ut på dekk med armene over hodet og kikket bedende mot stranda der Ronny stod med luftgeværet i skytestilling. Geværet til Ronny var et slikt som kunne pumpes opp for å øke trykket, et slikt som har stor gjennomslagskraft, tenkte jeg, og *det* våpenet var ikke engang lovlig, i alle fall ikke i leken vår. For oss handlet det jo ikke om å skade hverandre! Det handlet om å vinne, få inn noen treff, holde seg til reglene. Skjønt det hjalp lite hva jeg måtte mene der og da, så lenge det var Ronny som avgjorde utfallet. Det var *han* som var lederen av *Den brune ring*. Og Ronny hadde fingeren på avtrekkeren! Jeg for min del var avvæpnet og kunne bare bivåne det videre forløpet. De to andre kumpanene, stod bare der i skinnjakkene med hver sin stein i neven, klare til kast. Pælan så dem i øynene. De slapp skytset i bakken. Gunnar og Bjørnar senket pistolen og geværet.

Ronny fikk ikke dette med seg, at leken på sett og vis var over. Gjenglederen hadde ikke nagler på skuldrene for ingenting! Det blåsorte håret var ikke farget ravnsort uten grunn! Det ondskapsfulle gliset hadde ikke brent seg fast på tvers av trynet over natta, nei, det hadde smeltet inn over tid og blitt en del av identiteten hans. Og dette var Ronnys store mulighet til å sette Pælan på plass, én gang for alle. Vise at det var *han* som var sjefen på øya. Lederen. Alfahannen. Den mest brutale. Hadde han det i seg: å vise noen form for barmhjertighet?

Han strammet fingeren om avtrekkeren. Fra nå av skulle alt bli annerledes. Om få sekunder skulle det hele bli snudd fullstendig på hodet. Alt som hadde vært vårt. Vår tid. Vårt sted. Den viltre leken. Ungdomstiden og guttegjengene ...

Naglene på skulderen av skinnjakka glimtet til i den skarpe solen.

Geværet ga fra seg et skarpt smell!

Kula forlot løpet.

Gunnar, som for et øyeblikk siden hadde strålt av skadefryd, skvatt til og ble stram

i maska. Bjørnar, som stod og kikket fortørnet bort på de to andre skinnjakkene, bare fortsatte å gape da geværløpet til Ronny rykket til. Og jeg som stod trygt inne i styrehuset i le av trevirket og bevitnet at min beste venn tok ansvar, gikk ut i skuddlinjen.

Den lille blykula for av gårde. Det knappe grammet som for alltid skulle brenne seg fast som et vondt bilde i arkivet mitt! Den lille lorten! *Den* alle skulle komme til å prate om i lang tid ...

*Selvsagt fant den sitt myke mål!*

Treffsikkert – som om dette var hentet direkte fra krigsfilmen vi så noen dager tidligere – klasket det lille fremmedlegemet inn i overleppa på Pælan, skiftet retning da blyet knuste inn i fortanna og tok livet av den, før den fortsatte på skrå, gjennom kjøttet i hele leppas lengde og til bunns i munnviken, hvor kula falt til ro. Hodet til Pælan slo bakover med voldsom kraft. Nakken bøyde seg i en unaturlig vinkel, og han stolpret stivbeint bakover, ravet mot rekka med knehasene og knakk sammen i knærne, før han stupte rundt og ned i vannet bak båten med ansiktet først. Som den eneste tilskueren til hele dette hendelsesforløpet fra kloss hold var det rimelig opprivende, traumatisk.

*Hvorfor rørte han seg ikke?*

Jeg bykset bort til ripa.

«Vi stikker, ‘a!» hørte jeg fra stranda.

Den nervøse stemmen til Ronny var ikke like skarp i kantene nå. Sammen med gjenglederen fortok den seg bortover steinstranda og forsvant med skammen, mellom trærne. De andre var ikke sene om å følge etter og fordunste fra åstedet.

Pælan lå fortsatt i vannet med ansiktet ned.

«Hei!»

Ingenting.

«Hvordan går det?»

*Fortsatt ingenting!*

Så, en bevegelse. Han rullet sakte over på siden, ble liggende på ryggen, stiv i blikket. Det blødde kraftig fra den veldige verandaleppa, røde strimer la seg i vannet som ildtunger rundt hodet hans.

«Hvordan går det?»

«Hmf.»

«Ta tak her!»

Jeg strakte ut en hånd, og sakte kom han tilbake til virkeligheten. Det matte blikket

fant fokus på noe som lå langt bak og høyt over meg et sted. Han blunket et par ganger, fikserte blikket på det forskremte ansiktet mitt, den utstrakte hånda. Endelig løftet han sin og tok tak. Jeg dro ham sakte inn mot ripa. Han fikk tak i dollbordet der og ble hengende litt og ta seg inn, før han kom seg såpass til hektene at han klarte å hale seg over ripa som lå ut mot dypet. Jeg hjalp til, fikk ham opp på det skrånende skipsdekket. Han rullet over på ryggen, med leggene utenfor skutesiden, mens det rant vann fra buksebeina og ned i det grumsete vannet på skyggesiden.

Jeg satt på huk, funderte på hvordan jeg skulle få ham inn på legevakten.

«Jeg løper etter hjelp. Fikser'u å ligge her litt aleine?»

«Ja», klemte han frem mellom den stramme underleppa og verandaleppa, som nå var på størrelse med en golfball. Jeg hoppet tilbake på brygga, løp det jeg maktet til nærmeste nabo. Fant hjelp der. Mannen som stod i hagen og klippet hekken, kastet fra seg saksen og hev seg i bilen. Jeg ble med. Noen opprivende minner, fire sting og en død tann satt vi igjen med etter den siste, organiserte krigen vår på Kalvetangen.

Om noen ganske få dager skulle alt bli annerledes.

Og de fleste av oss skulle begynne på videregående.

VÅKNER BRÅTT FRA mitt indre tankeliv, der jeg sitter med ryggen klemt inn mot stammen på Godtetreet og lurar på hvordan det kan ha seg at jeg fortsatte drive med våpen, se voldsfilm og spille krigsspill etter den skjellsettende episoden på Kalvetangen, som jo helt klart burde ha vært en lærepenge. Noen år senere dro jeg også i militæret, forholdsvis frivillig. Hvorfor? Hvordan har det seg at jeg ikke forstod alvoret, slik jeg gjør nå? Det slår meg nå at det var en av de siste gangene at gjengen var samlet. For sommerferien var over bare noen dager etter: Gunnar og Bjørnar begynte på yrkesskolen, hvor de lærte seg å sveise og snekre. Gubben – som alltid hadde vært en kremmer – lot seg besnære av tallenes og den målbare verden og studerte økonomi på handelsgymnasiet, ble blåruss og lærte seg å tenke enda mer med lommeboka. Vi andre ble rødrudd, Pælan og Nils på Borgheim gymnas og jeg på Tønsberg videregående. Vi ble altså spredd for alle vinder etter niende klasse og gikk videre med oss selv og livene våre, som nå dro i ulike retninger. Snart fikk vi forskjellige interesser og forandret oss gradvis i takt med de omgivelsene og menneskene vi omga oss med.

Det er bra, tenker jeg nå, for ellers hadde jeg vel fortsatt å leve med blikket hvilende mest langs veiene mellom de to broene og med den blå horisonten bortenfor øya som en eneste stor og ukjent variabel. Jo da, noen gjorde det: valgte å bli på øya. Trække opp på toppen av hoppbakken på Svartehavet og se utover fra det høyeste punktet. Ikke at det nødvendigvis er noe galt med det ... Men jeg dro altså videre etter den dagen. Det startet med at jeg fikk meg nye venner da jeg begynte på videregående. Og så hang jeg en del sammen med de fra Teie, fire–fem busstopp innover mot byen fra Føyland. De som begynte i niende klasse på Teigar, da vi gikk ut. Så jeg endte på mange måter opp med å være sammen med dem som var på min egen alder, på min egen størrelse, de jeg egentlig skulle ha gått i parallellklassen til. Det var enklere slik. Fysisk sett var det mindre forskjell, og jeg opplevde mindre motstand. Klatret vel kanskje oppover på rangstigen òg. Lurer litt på dette nå: Om det egentlig var bra for meg å begynne ett år for tidlig, siden jeg var såpass liten av vekst. Kanskje fikk jeg det litt vel tøft? Skjønt jeg ville jo ikke ha vært foruten heller! For kanskje var det nettopp dette som herdet meg, lærte meg å takle motgang. Tenker på sangen av Johnny Cash, «A Boy Named Sue»: Om gutten som fikk

jentenavn fordi faren visste at han ikke ville være der for å ta seg av ham. At det var nettopp navnet som hadde hjulpet ham, herdet ham slik at han ble en tøff type.

Det er umulig å si hvordan det ville ha gått med meg om jeg hadde begynt senere på skolen, samtidig unner jeg ingen de årene da jeg var den minste i klassen, all forlegenheten i dusjen og den loddrette veggen av motstand som jeg stadig forsøkte å forsere. Det er vanskelig å bryte ut av rollen som hakkekylling, det vet de fleste som er annerledes og har vokst opp på et lite sted. Jeg måtte bryte opp, flytte ut og starte med blanke ark. Og så forsøkte jeg å ikke havne i den samme rollen, gjenta de samme feilene og de samme handlingsmønstrene som før. Det ble veldig tydelig hvordan det som skjedde ute på skøyta den dagen på Kalvetangen, forrykket den skjøre balansen i gjengen, når de som var eldre og større, blandet seg inn i leken vår og forserte grensene.

Alt dette, tenker jeg, bereder grunnen for mine valg og min fremtid nå i dag! Innser det nå, når jeg ser det tydeligere og forstår: Når jeg nå børster støvet av den funklende sjørøverskatten som ligger gjemt i dypet av meg, i enden av alt dette selvransakende, dette dypdykket i oppveksten.

Det er arven fra bestefar jeg først og fremst tenker på. Hele arsenalet av våpen. Hagler. Håndvåpen. Pumpehagle. Smith & Wesson. Krag. Dobbeltløper. Enkeltløper, hva vet jeg. Og all ammunisjonen. Det hele er sikkert verdt omkring tretti–førti tusen kroner. Penger som kan komme godt med for meg nå. Penger jeg sårt trenger for å etablere meg og slå rot.

*Men er det riktig?*

Jeg vet at jeg står overfor et stort, altomspennende valg. En slik kardinalavgjørelse i livet mitt. Nå når de siste dagenes hendelser er i ferd med å synke inn, innser jeg at det hele er veldig komplisert. Min reise bakover i tid skulle jo være med på å hjelpe meg med mine valg for fremtiden. Men ser jeg klarere? Begynner jeg å bli moden for å dra videre med en plan for hva som skal skje videre? Om jeg velger å følge hjertet og være en idealist? Om jeg kanskje er mer bevisst på hva jeg velger å bruke tiden min på? Kan jo for eksempel bruke mindre tid med skytespill på data. Kan sikkert også se mindre voldsfilm på tv, for når jeg tenker meg om, så orker jeg virkelig ikke å se enda en actionfilm fra Hollywood, hvor den avdanka politimannen skyter ned for fote og sprer om seg med galla si, mens han snakker stygt til alle andre i filmen. Nei! Hva er poenget med det? Hvorfor bruke tid på det? Nei, fra nå av skal jeg bli flinkere til å velge andre filmer med innhold som strekker seg dypere og resonerer mer med mitt eget liv ...

Hviler hodet mot stammen. Er ikke *det* en litt sunnere holdning? Noe å holde fast ved så jeg kan begynne å bygge et fundament for mitt voksne liv. Jo da, det finnes mange bra dokumentarfilmer og tv-serier fra det virkelige liv, men så var det dette med å forsøke å endre seg litt gradvis, ikke gjøre alt på en gang, for jeg kan jo ikke kaste alt mitt på båten, snu på flisa, bli en annen over natta. Det fungerer ikke riktig på den måten. Må ta det gradvis.

Merker at jeg finner en slags ro og tilfredsstillelse i disse tankene om å foreta noen bevisste valg og holdningsendringer som utfordrer mine fastlåste handlingsmønstre. Helt klart! Her er det noe jeg må ta tak i. Ser ufokusert utover den pløyde delen av åkeren, den oppleves mørk på en grå dag som denne. Det er godt å bare sitte slik, la tiden og tankene jobbe. Må gå igjennom disse tingene på en skikkelig måte og ikke bare haste videre med nye tanker, utfordringer og aspirasjoner. Må rett og slett ta tiden til hjelp og bearbeide dette ordentlig, så de valgene jeg nå tar, bereder grunnen for neste byggefase.

At jeg blir fredeligere, roligere med årene, er sikkert ... hadde jeg bare hatt barn, et fast forhold, en egen leilighet, så ville jeg nok tatt færre sjanser og gått mer varsomt på glattisen. Den hasardiøse gutteleken er i alle fall et tilbaketrukket kapittel, livet er for verdifullt til det. Ingen er mer verdt enn meg og mitt liv. Samtidig er ikke jeg verdt mer enn andre. Tenker at det må være en fin måte å møte verden på. For ethvert liv er verdt uendelig mye, og ingen skulle behøve å risikere det nå som vi er på god vei inn i et nytt og forhåpentligvis fredeligere millennium, i alle fall her i Norge hvor det ikke har vært krig siden den gangen Jan Baalsrud og bestefar var heltene og skrev historie med store fakter. Da de forsvarte landet da krigen brått og brutalt veltet inn fjorden i mørket den 9. april 1940. Det er lenge siden. Jeg som vokste opp i Norge på åttitallet, opplevde krigen kun gjennom historiene som ble meg fortalt, det var den kalde krigen jeg, vi, som vokste opp da, følte på kroppen. Andre verdenskrig var fjern – som en film – for meg. Selv min far, han som ble født under krigen, har vel ingen reelle minner fra krigens dager. Så hva gjør dette med de som kommer etterpå? Med samfunnet? Det at det har gått så lang tid. Nå er det *vi* som vokser opp som kommer i posisjon, skal sette agendaen og dagsordenen. Når det er *så* lenge siden skarpe krigsoppdrag fant sted på norsk jord, har i alle fall ikke jeg noe forhold til det, foruten filmene og alt det gamle snakket. Klart det var viktig, det bestefar og Jan Baalsrud gjorde for landet, da de la grunnlaget for freden og det demokratiet vi lever under i dag ... Men nå i dag? Vi, jeg har det ikke i meg lenger: måten å tenke på og de avsyndige krigshandlingene som følger med. Selv om verden fortsatt

syder av konflikter og krig, så må vel freden starte ett sted, ha et utspring et sted og være en kilde ... Så hvor ellers enn her i Norge, nå i dag? Klarer vi det ikke her ... eller, altså, om *jeg* ikke klarer å finne freden i meg, finnes det da noe håp?

*Jeg må ta stilling!* Nære håpet. Være tro mot det. Som et skikkelig mannfolk må jeg tørre å stå opp mot den steile veggen, den som tilsynelatende virker så umulig å forsere. Forsøker jeg ikke, er jeg bare en liten lort – som Karl «Kavring» Løve sa det så fint i Astrid Lindgrens *Brødrene Løvehjerte*. Ønsker ikke å være en liten lort som tenker at det er umulig, at det aldri kommer til å gå likevel. Merker at håpet vokser i takt med at beslutningen formes. En sterk vilje vokser frem i meg, en som er uredde mobben, uavhengig av hvor mange som måtte mene noe annet. Denne sterke viljen må finne sin egen vei. *Ja, helt klart!* For det er helt opp til meg, hvordan *jeg* forvalter den største gaven som er skjenket meg på denne jord: selve livet. Det jeg fikk av min mor ved fødselen. I Italia har de et ordtak: Respekter din mor, for det var hun som ga deg liv. Og det gjør de virkelig, italienerne, de respekterer sine mødre. Og godt er det, for mødre er som regel en god del klokere enn sine balstyrige avkom. Det slår meg at det kanskje er nettopp *det*: at jeg vokste opp mest med henne i puberteten, da jeg lå myk og tøyelig i støpeformen.

*Kanskje er det derfor jeg setter disse verdiene så høyt?*

Samtidig var det jo noe med risikoen som gjorde livet så sabla spennende, så intenst levende, den gangen vi lekte krig og balanserte på rullende oljetanker. Det var en spenning, noe levende som gradvis ble borte da HMS ble et allment begrep og sikkerhet fikk et hemmende grep om leken og det levende livet. Så lenge man ikke setter andre i fare, står man vel fritt til å gjøre hva man vil med sitt eget liv, gjør man ikke? Hadde jeg hatt barn, ville det vært annerledes, da ville jeg nok vært mer forsiktig, minimert risikoen ... men samtidig må jeg jo klare å la det levende livet blomstre i meg og rundt mitt.

*Må finne en form for balanse!*

Og så tenker jeg videre på oss som vokste opp på Føynland på åttitallet. Viltre guttunger, uten tanke for konsekvensene. Skulle bare leve. Jo mer og heftigere, dess bedre var det. Ting ble en vane, jeg fulgte disse handlingsmønstrene og var redd for å skille meg ut. Og så gjorde jeg som dem, uten egentlig å stille spørsmål ved det. Hadde jeg bare hatt mer selvtillit, vært sterkere i meg selv, så hadde jeg kanskje turt å si ifra når ting eskalerte og ble farlige. Det handler om å tørre å si hva man mener, mane frem et mot til å mene noe som går på tvers av gruppen. Ja, bare det å si NEI ville være en god start.

«Nei», sier jeg lavt for meg selv.

Og så tenker jeg på AG3-patronene i stearinkjelen ...

*Er det mulig!?*

«Nei!» sier jeg litt høyere.

Jo da, dette skal jeg nok få dreisen på, etter hvert. Rister oppgitt på hodet over at gutter i den rette alderen virkelig ikke tenker på konsekvensene, at det kun dreier seg om spenningen der og da. Men så var det jo også et element av dumskap i bildet, og *den* er det vanskelig å gardere seg mot, for spleiser man dumskap og ondskap, har man en veldig dårlig kombinasjon. Heldigvis fikk jeg en utdanning, en forholdsvis god oppdragelse også, vil jeg si. Det ble enklere å prioritere og gjøre de riktige valgene. Samtidig sitter jeg her nå, ganske i villrede ...

*Hva i all verden gjør jeg med alle våpnene fra bestefar?*

Alt må læres. I en viss alder må virkelig ALT LÆRES! Av egen erfaring og gjennom den viltre leken erfarte vi en hel masse. Fikk jeg vondt, hadde jeg som regel brent meg tilstrekkelig til å ikke gjøre det igjen. Det holdt liksom ikke at de voksne sa: «Ammunisjon er farlig. Ikke slå på den. Ikke putt den i varmen.» Nei, det måtte erfares. Har man sett noen bli skutt på ordentlig, eller vært ute for en ulykke, så vet man hva det går i, og det blir enklere å styre unna.

*Med ett slår det meg!*

*Nå vet jeg hva jeg skal gjøre med arven!*

*Det står for meg som helt innlysende ...*

*Jeg må bare rett og slett: Kvitte. Meg. Med. Det. Hele!*

Levere det til politiet i morgen den dag. Alt sammen. Rubb og rake. Hele arsenalet. Hva skal jeg med det *nå*? Jeg lever i et av de fredeligste landene i verden. Et nytt millennium. En ny tid. Et fredeligere Europa. Det var annerledes da bestefar vokste opp. Da var det en livsnødvendighet å kunne forsvare seg og sitt med kuler og krutt. Dette får være mitt bidrag, tenker jeg opprømt.

*En symbolhandling!*

Ja, dette er noe jeg kan leve med. Innser at dette altavgjørende valget nok kommer til å farge meg og min videre ferd. Dette er intet mindre enn en milepæl! Ikke bare for min egen del, men også for dem jeg eventuelt måtte etterlate meg i fremtiden. For så kan jeg i ettertid stå rank i ryggen og si at jeg ga våpnene til politiet. At jeg tok et oppgjør med fortiden. At jeg ikke ville bringe arvesyndens videre. Dette er jo fantastisk: at mine barn

og de kommende generasjoner kan få bruke sitt tankegods på mer konstruktive ting enn å slite med den tunge bagasjen fra krigen, den som ikke engang tilhører dem.

Videre tenker jeg på håndvåpnene og de uregistrerte våpnene. Hva om de skulle komme på avveie? I hendene på kriminelle!

*Ja, våpnene må leveres inn!*

For hva blir en pistol egentlig brukt til?!

*Fy faen!*

*Har aldri tenkt på det slik før.*

Det er jo rett og slett vulgært! Ikke til jakt, i alle fall, heller ikke til å avlive dyr med, for til *det* finnes det boltpistoler og den slags. Kommer ikke på noen annen grunn for å ha en pistol enn å skyte eller true andre mennesker, på kloss hold.

*Tenke seg til, skyte et annet menneske, ta et annet liv, nå i vår tid!*

Ikke engang politiet har lov til å gjøre det, ja, om det da ikke foreligger skjellig grunn til å tro at deres eget – eller andres – liv står i fare ... eller når kriminelle ikke adlyder anrop, men da først etter at varselskudd er forsøkt; da først kan politiet skyte en person ... i beinet og ikke for å drepe. Blir bare mer og mer sikker på at avgjørelsen er riktig. Jo mer jeg tenker på det, dess sikrere blir jeg.

*Arven fra krigen må leveres inn!*

Det er helt utelukket å oppbevare våpen i mitt fremtidige hjem, der jeg akter å fostre opp mine barn. Det hører ikke sammen. Uansett hvor nedlåst eller bortgjemt de er. Der går grensen. Holdningene mine blir faste og sterke. Merker at dette noe i meg beveger seg i riktig retning, nå når jeg har bestemt meg og tatt et valg. Ønsker ikke å eie noe av det! Til og med bajonettene fra krigen kvitter jeg meg med. Tenk at bajonetter og sabler blir mer verdt når de har vært i strid og blitt erodert av blod. Hele greia er vulgær og grotesk! Helt avleggs, er det!

I USA er det flere tilfeller av masseskytinger enn det er dager i året. Leste om en slik sak i avisen, nå rett før jeg dro hjem fra England: Det var på Columbine High School i Colorado. To elever skjøt og drepte tolv andre elever og en lærer, mens ytterligere tjuefire ble skadet. Og dette kommer til å skje igjen og igjen så lenge det er slik enkel tilgang på skytevåpen. Til og med automatvåpen kan man få over disk i USA, slik at hvermannsen – på en dårlig dag – har anledning til å ta med seg drøssevis av uskyldige i døden. Mentalt ustabile personer? Skyteglade politifolk. Kriminelle. Mobbeofre. Ja, kort sagt alle som faller utenfor og har tilgang på våpen.

*Dette er en ond sirkel! Og den avsluttes her og nå!*

*Arvesynden stopper hos meg!*

*Ferdig med saken!*

Akter heller ikke å bo i et land med en slik våpenpolitikk som i USA. Eller på et sted der politiet har bæretillatelse. Akkurat nå er jeg rimelig fornøyd med at jeg har havnet her, i landet hvor fredsprisen deles ut. Det er som om tingene faller på plass. Slik må det være. Det er her jeg skal bygge. Det er her jeg skal bo. Og så tenker jeg at arven fra bestefar i hvert fall ikke skal få havne i hendene på noen som ville komme til å gjøre noe slikt, for hva om våpnene kom på avveie, eller om jeg solgte dem på brukmarkedet, til noen med onde hensikter! Nei, uansett hvordan jeg vrir og vender på dette, kan jeg altså ikke leve med arven fra krigen.

*Dette er det eneste riktige!*

Leverer dem inn på stasjonen i morgen den dag. Deretter tar jeg toget inn til Oslo. Bor i bag, forsøker å være åpen for hva fremtiden vil bringe. Uten våpenarven fra krigen som en klamp rundt foten og en eneste stor og uløselig kjerringknote på samvittigheten, blir det enklere å vite hvilke traséer jeg skal følge videre. Og det at jeg tar et slikt valg, vil helt sikkert få ringvirkninger, innser jeg. Ikke kan jeg jobbe med noe som er våpenrelatert. Kanskje ekskluderer jeg meg selv fra en del muligheter, men allikevel må det bli slik! Har jeg først tatt et valg, må jeg stå ved det og forsvare det i alle faser av livet. Det føles godt å ta et slik standpunkt. Si *nei* til arven og våpnene fra krigen. Det er sikkert mange som vil tenke at jeg er dum som gjør dette, og som vil mene noe helt annet om alt dette med våpen og vold. Dette er folk jeg vil komme til å være uenig med, krangle med og ta opp kampen mot. Det er greit, jeg er beredt. Jeg *må* ta dette valget, stå godt plantet i det, ha gode, steile holdninger og være en mann som ruver, en bauta slik som bestefar. Slik jeg ser det nå, er det dette som er å være et skikkelig mannfolk. Kanskje ikke et slikt mannfolk som bestefar så for seg, skjønt jeg må jo ha prinsipper. Bestemmer jeg meg for noe, må jeg stå ved det i tykt og tynt.

Skulle nok tatt et oppgjør med disse holdningene mye tidligere. Hadde jeg kommet til denne erkjennelsen før, kunne det nok ha skånet meg for en god del dumme situasjoner og sløsing med tid. Skjønt da jeg vokste opp, var det en annen tid, med tvungen verneplikt og kald krig. Mye handlet om å være med i gjengen, ikke stå på sidelinjen som en annen fjott. Er det i det hele tatt noen som løper rundt med luftgevær i nabolaget nå i dag? Er det fortsatt greit? Er det de som bestemmer? Som er sjefene i gjengene? Og som

de andre følger blindt, av frykt for represalier? Nei, jeg tror ikke det. Mye har blitt annerledes de siste femten årene. Og *det* er i alle fall bra: at utviklingen later til å gå sann noenlunde i riktig retning, i alle fall her hjemme.

Når jeg tar en slik beslutning og velger å leve det ut, vil jeg nok treffe på andre som har kommet til liknende erkjennelser, og så vil jeg tilbringe tid med dem. En jente. En nær venn. En som liker meg, kanskje nettopp på grunn av dette. En som ser hele meg, som verdsetter symbolhandlingen og forstår meg. Er så jævlig lei av å sitte og nikke til utsagn og meninger jeg ikke deler, bare for å unngå konflikter eller *noen* form for meningsbrytning. Nei, dette skal det bli slutt på! Fra nå av kommer jeg til å si: Det er jeg uenig i. Og så får det stå sin prøve.

Samtidig gnager samvittigheten i meg. Dette er jo bestefar sin våpensamling. Motstandsmannen. Skjønt jeg kan jo ikke ta våpnene med meg inn i den nye tiden, inn i det nye millenniet og mitt voksne, etablerte liv. Det er klart at det var spennende som guttunge å dra ut i skogen og skyte på blink med ham, men den tiden er forbi. Dessuten har jeg bestemt meg på et ideologisk grunnlag. Vil rett og slett ikke ha mitt fremtidige hjem besudlet av våpenarven fra krigen. Trenger det ikke. Og vil ikke! Men altså, samvittigheten min blir satt på en stor prøve.

*Kommer han til å snu seg i graven?*

*Vil han noen gang kunne forstå mitt valg?*

Hva om det blir krig, Edvin? ville han nok si. Da kommer vel arsenalet til nytte, hva? Jo da, kanskje det. Men dette er gamle våpen. Og om det blir krig, er jeg ganske sikker på at soldatene vil bli tildelt AG3 eller tilsvarende og siste skrik på moten for den slags. Nei, så får jeg heller ta stilling til det da, om det skulle komme til det. Slik jeg ser det, har vi kommet et godt stykke videre siden 1945 og de to generasjonene som skiller ham og meg.

Reiser meg opp. Ser opp på Godtetreet. Lar blikket søke blant greinene, men det er ingenting der som vitner om leken fra den gangen jeg var fjorten og hadde kruttslam i blodet. Snur ryggen til treet, går nedover den grønne gress-stripa mellom åkrene mens jeg smiler lunt for meg selv. Vet det innerst inne: Bestefar ville nok vært stolt av meg, selv om han kanskje ikke riktig forstod regnestykket mitt. Tror likevel han ville festet lit til min dømmekraft. Forhåpentligvis ville han forstått mine valg i nåtiden, slik jeg gjorde da han var rollemodell og herre over sin tid, datiden.

På vei hjemover får jeg øye på to smågutter som leker cowboy og indianer. De har

hver sin lekepistol. De lister seg innpå hverandre fra hver sin side av huset. Jeg ser begge, ettersom jeg står i rett vinkel på hushjørnet. Fremoverbøyd sniker guttungene seg mot hjørnet. Ansiktene har slike forgremmede uttrykk man sjelden ser hos barn. Med korte, vaktsomme skritt nærmer de seg hjørnet. I neste nå kaster de seg frem, skvetter til og trekker instinktivt av da de brått oppdager hverandre. Det smeller i kruttlapper og ryker av revolverne. Det er som om jeg kan kjenne lukten av det svidde kruttet, der jeg står et titalls meter bortenfor og bivåner det absurde opptrinnet. Der står de to gutta altså og skyter hverandre fra kloss hold! Munningene på lekepistolene peker mot den ene guttens bryst og den andres mage. Leken er over, slik jeg ser det.

«Det var lurt!»

Klarer virkelig ikke å dy meg fra å rope det ut, må vite. De to blir stående med halvåpen munn og se forundret på den fremmede mannen som blander seg i leken. Stillhet. De sier ikke et ord, står bare pal, som om de er frosset fast i tiden, som et falmet fotografi fra en svunnen tid.

Det brenner seg fast, blir et minnebilde. Jeg tar det som et tegn, en bekreftelse som gjør meg sikrere i min sak, der jeg går videre med blikket høyt hevet og brystet ut.

DAGEN ETTER KOMMER det en lastebil. En kar ringer på døra.

«Edvin!»

«Ja.»

«Det er en leveranse til deg!» roper moder'n fra entreen.

«Ok, jeg kommer!»

Tar trappa ned fra gutterommet i ett byks.

«Fra England», sier budet og ber meg signere. Gjør det. Moder'n blir stående bak meg med oppspilte øyne.

«Fra England», sier jeg kort.

«Ok? Hva betyr det?»

«Det er alle tingene mine», sier jeg med et lurt smil.

«Hva da, alle tingene? ... ALLE TINGENE!»

Nå forstår hun og ler henrykt. Og så gir hun meg en lang klem.

«Så», hun slår ut med armen, «du flytter alt sammen hjem igjen? Betyr det at du har tenkt ...»

«Ja!» biter jeg henne av og smiler lunt.

«Fantastisk! Nå ble jeg glad, Edvin. For to dager siden mistet jeg faren min, men nå får jeg i alle fall min bortreiste sønn tilbake», sier hun med våte øyne.

«Jeg har bestemt meg. Har kommet for å bli, denne gangen. Hadde jeg blitt der borte ett år til, eller to, kunne jeg kommet til å slå meg til ro der borte, med kjæreste, kanskje, unger, stasjonsvogn og full pakke. Det er her jeg hører hjemme, vettu, moder'n. Det er her jeg har røttene mine. Familie. Venner. Hele kulturen.» Jeg slår ut med armene, forsøker å favne alt sammen med én stor gest, den som er dypt forankret i meg, min identitet.

«Dette er virkelig gode nyheter, Edvin.»

«Ikke ta helt av nå, moder'n. Jeg drar inn til Oslo senere i dag. Flytter inn på stua til Sven for en liten periode. Jeg har fått de store pulserende byene i blodet, vettu. Savner alt det flerkulturelle. Butikker med ukjente lukter, folk med andre ideer og meninger. Jeg trenger det, har blitt så vant til mangfoldet.» Tar en liten pause så hun får en anledning til

å ta alt sammen inn.

«Sven, trommeslageren fra Teie. Han bor på Grønland, og det er'e nærmeste jeg kommer livet i London, så da bli'kke overgangen så stor, vettu.»

«Det forstår jeg. Og så blir det kanskje litt kjedelig for deg her hjemme på Føyenland, sånn i lengden.»

«Ja, kanskje det. Uansett er jeg vant til å bo i en metropol, og nå savner jeg det yrende livet og alle storbyens muligheter. Derfor tenkte jeg å starte mitt nye liv på Grønland i Oslo, så får vi se hva som skjer videre.»

Hun forstår det.

Vi blir sittende på kjøkkenet og prate om oppveksten, bestefar og alle de andre koselige og hverdagslige minnene. Etterpå pakker vi ut av kassene fra England. Sorterer og stuer ting vekk i kjelleren. Vi bruker hele formiddagen. Snakker om de tingene som har blitt med meg videre, etter hvert som de dukker opp. Tror hun ser hele bildet av mine seks år i England, nå som vi nærmer oss bunnen av den siste kassa. Først bodde jeg i et land som var fremmed for meg, gradvis ble det mitt hjem, og til sist ble jeg integrert ... ja, nærmest assimilert, vil jeg hevde.

Nå vel ... det føles godt å pakke livet i London opp og ned, slik i en håndvending.

Da vi kommer til gitaren, spiller vi noen gamle viser sammen. Hun minner meg på et par sanger jeg har glemt, låter jeg øvde på i åttende klasse, da jeg lærte å spille gitar. Det er også noen sangbøker i en av kassene: En som heter *Ballads Blues and Broadsides*. Tar den med. Lillebjørns gitarbok slenger jeg også ned i baggen. Tenker at det kan være greit å ha dette med til Sven, selv om jeg mest av alt ønsker å få ferdig en egen låt eller to, noe som handler om det jeg går og føler om dagen, og som jeg må forsøke å finne en form på. Kanskje, tenker jeg, faller låta på plass, nå som jeg selv er i ferd med å falle på plass.

Endelig klarer jeg å si det: Det som jeg ikke har fått meg til å fortelle siden jeg bestemte meg: «Jeg vet hva jeg skal gjøre med arven, med alle våpnene», sier jeg spakt. Tar sats: «Levere det til politiet.»

Først blir hun veldig overrasket. Ser at ansiktsuttrykket hennes legger seg i tenksomme folder. Hun tar det inn over seg og tenker grundig på det.

Det kan virke som hun forstår meg, ser det liksom på henne.

«Så, du synes at det er greit?»

«Klart det. Hva skal du egentlig med alt det der. Dessuten tror jeg at det er lurt.

Det fører ikke noe godt med seg, uansett.»

Hun ser på meg på en slik rar måte, forstår ikke riktig hva det blikket rommer. Var redd hun ville bli sint, gi meg enda dårligere samvittighet, men det gjør hun altså ikke. Bare dette underlige blikket som jeg ikke riktig klarer å tyde.

Setter den fullpakkede baggen i gangen. Føler meg lettbeint, tar sats og sklir over kjøkkengulvet på sokkelesten. Skjærer en brødskive. Setter meg ned ved bordet. Smør og brunost, enkelt og greit. Tar en bit. For første gang på lenge føler jeg meg oppstemt og livlig. Sorgen og alle tankene rundt begravelsen, alt dette har roet seg noe ned nå, selv om savnet over å ha mistet ham nok vil være der i lang tid. Den dype fortvilelsen og umiddelbare bunnløse sorgen er i alle fall borte. Tomrommet etter bestefar må jeg vel bare forsøke å fylle på en eller annen måte ... med minnene av ham, kanskje, historiene, bildene jeg har i hodet.

Det er som om de tunge tankene fra de siste dagene har beredt grunnen for alle de andre følelsene som jo også bor i meg, ja, i dag er det enkelt å smile. Latteren sitter løst rundt bordet, og vi blir enige om å kjøre alle våpnene inn til politistasjonen, når hun allikevel skal kjøre meg til toget.

Og det gjør vi. Kjører rett opp på politistasjonen i Tønsberg, sier at våpnene har tilhørt hennes far, at vi ikke vet mye om hvor de kommer fra, eller hva det er. Gjør oss dummere enn vi er, og avslutter med at vi ikke er interessert i å ha det liggende hjemme, noen av oss. Politimannen bak skranken blir målløs, først ... så smiler han bredt innunder barten og gir oss et papir vi må signere på.

*Verre er det ikke!*

Med hans hjelp bærer vi det inn på stasjonen. Legger alt sammen ut på et bord. Det er først da jeg innser hvor mye det egentlig er. Femten enheter i alt samt noen bajonetter fra krigen. Og tre bæreposer med ammunisjon. Ser på haugen med forundring. Er sjeleglad for at alt dette ikke skal ligge i kjelleren i mitt barndomshjem i påvente av å fylle opp en eller annen kjellerbod eller et skap i en liten toroms i Oslo.

Er helt bombesikker: *Det finnes ikke riktigere avgjørelse!*

Politimannen bekrefter det også med en form for ærbødighet i sitt møte med oss. Det er med stor lettelse jeg drar derifra. Den tunge børa ligger igjen hos politiet, der den hører hjemme. Kommer ikke til å ofre våpenolje, krutt slam og dum dum én eneste tanke ... *Aldri igjen!*

Jeg innser nå at en tid er over. Min ungdom. Og bestefars tid. Det er allikevel litt

rart å gi slipp. Dypdykket i oppveksten er over! Og det føles godt! Det er som om jeg har ryddet vei for den videre ferden. At jeg nå er ganske sikker på hvilke traséer jeg skal velge å følge, og på den måten har noe håndfast å styre etter. Som om jeg endelig har fått orden på kompasset og funnet retningen. Alle tankene rundt meg og mitt, bestefar og guttegjengen, alt det som jeg har strevet med de siste dagene, som har akkumulert seg, og som nå er satt ut i livet, ved én enkelt handling. Det kostet ikke mer enn *ett eneste* løft. En kasse full av arven fra krigen. Og så alt dette andre som hørte til, som satt i hodet på meg og måtte lirkes ut med kløkt. En liten kjøretur bortom politistasjonen, på vei til toget. Og vips, så er jeg kvitt alt sammen, enkelt og greit.

Krigerplikten, tenker jeg, den bor jo fortsatt i meg. Akkurat som med bestefar er den forankret i dypet et sted. Den er ikke, blir ikke, borte, den har bare endret karakter. Krigerplikt i min bok handler ikke om å ta igjen med vold, makt og våpen. Nei, kuler og krutt fra krigens dager er erstattet med kommunikasjon og diplomati. At enkle ord er våpen. Så ... om jeg drar denne tankerekken litt videre, ser jeg for meg ett felles språk, foruten vårt morsmål. Det åpenbarer seg for meg at dersom alle lærer ett annet språk i tillegg til morsmålet, ville kanskje verden vært et litt bedre sted, med litt færre konflikter ... Ja, litt som at vi hadde engelsk i grunnskolen, at det var obligatorisk. Og dersom folk snakker dette andre språket godt, vil det være enklere for mennesker av ulik etnisk opprinnelse å kommunisere, snakke sammen, finne løsninger og unngå misforståelser. Dette internasjonale, profesjonelle språket – ikke tysk, ikke spansk eller fransk, nei, engelsk må det være, tenker jeg, siden det er dette som nå brer om seg på Internett, i multinasjonale selskaper og internasjonale organer. Ja, det er helt klart enklest slik. Peker du på været i London og sier *nice*, smiler de overbærende til deg. Og jeg fant fort ut at skoleengelsken min kun fungerte til en viss grad da jeg dro over for seks år siden, men det var ikke godt nok, det forstod jeg snart, og jeg måtte legge lista høyere. Først da sluttet jeg versere i toppene, og evnet å gripe noe nedover i dypet. Samtalene, kommunikasjonen fikk et høyere nivå, og jeg fikk selvtillit. Så, kommunikasjon ... det engelske språket og dette med å levere inn våpnene – forstår jeg nå – er nær knyttet opp mot hverandre. Som grunnpilarer, forutsetninger som ligger til grunn for å oppnå den freden jeg søker. Den jeg er i ferd med å famle meg frem til i dypet av meg selv. Forstår det nå: hva som gradvis har tatt bo i meg, og som har ridd meg så lenge, og som først nå har fått utløp og blitt konkret. At alt dette ikke lenger er en fiks idé. Valget. Handlingen. Det at jeg leverte dem inn, har gjort noe med meg. Reisen min tilbake til barndommen og

ungdomstiden har vist meg hvilken vei jeg skal følge videre. Bestefars bortgang har også vært med på å lede meg på riktig spor. Det er som om alt dette som har skjedd meg den siste uka, har en dypere mening og nå kommer sammen i ett eneste lysende punkt. Forsøker å gripe lyset og kapsle det inn. Og endelig begynner jeg å forstå hva det vil si å være et skikkelig mannfolk. Og så føler jeg meg klar til å gå videre, ta fatt på neste fase, nå som jeg mentalt har beredt grunnen for å kunne etablere meg her, i fredsnasjonen, landet med de steile fjellene og de dype fjordene, i hovedstaden der skogene, øyene og naturen ligger tett på.

Vi sier ha det på togstasjonen.

Moder'n vinker til meg fra perrongen etter at jeg har funnet meg til rette på innsiden. Det er en indre ro, en verdighet over det lune smilet og måten hun står på. Rakrygget, som en soldat på geledd. Og så denne følelsen, da, som stadig vokser i meg, som om jeg forstår det litt mer: hvordan motstandsfolkene må ha følt da de satt slik på toget og visste med seg selv at det de gjorde, det de stod for, var uegennyttig, rettskaffent og ridderlig. Har sett bilder av Jan Baalsrud og bestefar, stolte og stramme med brystkassene opp og ut. Nå når jeg ser min mor slik, rakrygget, forstår jeg hvorfor, hvordan det føles å være mann for sitt ord og sine handlinger.

Det er med en god følelse jeg reiser videre.

Jeg ser ut av vinduet da toget kjører fra perrongen. Hun står der fortsatt med ansiktet vendt opp. Lurer på om hun også tar det med seg *hele veien frem*.

Blir sittende og oppsummere og tenke over de siste dagenes hendelser, tenker at det er gjennom mine handlinger jeg viser hvem jeg er, og hva jeg står for, at dette er med på å definere meg som person. Beina mine er på mange måter bedre plantet på jorden nå. Føler meg mer i kontakt meg selv og mine følelser, for selv om livet mitt fortsatt er litt i ulage, preget av rot og usikkerhet, så vet jeg at jeg kommer frem. Nå har jeg et holdepunkt. Og i Oslo venter sofaen til Sven.

Jeg tar frem mobilen, ringer kompisen for å avklare detaljene. Det er greit, bare å komme, sier trommeslageren. Jeg kan sove der noen dager – eller uker – slik at jeg får områdd meg og kommer på plass i storbyen. Etter samtalen blir jeg sittende og tenke litt på dette med at jeg valgte bort våpnene og arven fra krigen, og at det var gitaren som ble med videre. At det er en viss form for symbolikk i det. Og at det ikke ble den elektriske, men den akustiske gitaren med nylonstrenger og varm klang.

Nei, det er ingen tilfeldighet, tenker jeg og åpner gitarkassa som ligger i setet midt imot. Instrumentet hviler i purpurfarget plysj, som om det venter på å gjenoppstå fra de døde, komme ut i lyset og leve ut sin sjel og dypere mening. Jeg tar gitaren forsiktig ut. Legger resonanskassa mot venstre lår.

Stemmer opp og blir forundret over hvor surt det låter, siden instrumentet ikke har vært stemt på flere uker. Gitaren har faktisk ikke vært fremme i lyset i det hele tatt etter at jeg mistet jobben og fikk de dårlige nyhetene om bestefar. Forsøker å finne tonen. Den varme, vare og myke klangen. Den jeg er ute etter, det som skal være mitt varemerke fra nå av. Jeg undres over hvordan brikkene faller på plass, som om sammenhengene, brokkene av det levde livet og alle de høytflyvende tankene veves sammen og danner en form for helhet. Nå ønsker jeg at harmoniene og den varme klangen skal trutne i trevirket, så det kan gro tykkeste barken på alt sammen. Det er ikke den røffe rockestilen jeg er ute etter, men en mykere klang. Tenker at jeg får forsøke meg med noen akkorder som klinger mykt og finner gjensvar i mitt nye jeg.

Nå som brikkene faller på plass, er det som om uroen jeg har hatt i kroppen den siste tiden, blir borte, pusten finner seg til rette lenger ned i lungene og magen. Jeg er fornøyd nå: med meg selv og valgene jeg har gjort. For selv om fremtiden fortsatt er rimelig usikker, er det akkurat som om det ikke spiller noen rolle lenger, nå som jeg på mange måter står bedre plantet i livet og i landet der jeg har bestemt meg for å bygge og bo. Det har vel ikke akkurat blitt noe solid fundament foreløpig, men det er i alle fall en god start, så jeg kan bygge videre på dette som én dag skal bli tungt og støtt, og som skal stå seg i lange linjer. Nå er det bare denne togturen igjen, så kommer jeg frem og kan begynne å spre mine røtter i fedrelandet. Kanskje kan jeg nå bli en som er trygg og god. Jeg smiler og tenker på bamseklemmen og den grove latteren ...

Ser meg rundt i kupéen. Den er nærmest folketom.

*Det kan vel ikke skade med en liten trall.*

Og så slår jeg an en prøvende akkord. Skjelvende og knapt hørbart, først. Jo da, gitaren er godt stemt nå. Lyden er også grei. En ny akkord følger. Litt kraftigere. Snart synger gitaren. Og jeg glemmer meg selv der jeg sitter og klimprer i vei. Bruddstykker av en tekst presser seg frem. Jeg klarer altså ikke å styre meg. Det er som om jeg fylles til randen av inspirasjon og virkelyst. Det eneste jeg vil, er å åpne lokket, la følelsene strømme ut og fylle kupéen med ektefølt hjertesang.

Ja, den nye låta må handle om det: likhetene. Og et ønske om å viske ut grensene.

Rive stengselene. Det er slik jorden ser ut for astronautene, tenker jeg: Som én klode uten grenser, hvor kontinentene og landskapet skilles ad av elver og vann. Ja, for hvor slutter egentlig Norge, og hvor begynner Sverige? Nei, det er ingen rød strek i landskapet, som på kartet, ingen mur som skiller folkeslagene på den tynne jordskorpa.

*Og de grensene ... finnes vel kun i meg og mitt eget hode?*

Nå ønsker jeg å skrive noe som kan bestå. Noe varig, som tilhører fremtiden.

Det ble enklere, tenker jeg, å legge den mentale arven fra krigen bak seg da jeg leverte inn våpnene. Det ble enklere å gå videre i livet som en mann med egne meninger og stolte holdninger, med hodet høyt hevet og brystet ut, ja, når jeg ikke hadde med meg den tunge ballasten fra krigen.

*Er det denne tematikken – eller tilsvarende – jeg er eslet ut for å frøkaste?*

*Er det kanskje et kall?*

*Eller er alt sammen bare en rekke tilfeldigheter, som jeg selv finner beleilig å pusle sammen til en helhet?*

Slik sitter jeg og baler med de store tankene mens jeg forsøker å sette ord på det og skape en sangtekst som kan binde det hele sammen. Er det slik at den moderne mannen i meg har gjort opprør mot fortidens menn og idealer. Bestefaren. Fader'n. Elvis og Body-Hansen. Er det virkelig slik? At jeg, har tatt det på meg å finne ut av dette selv, uten hjelp fra arketyperne og fortiden? Er det dette som er meningen med livet mitt? Og er det slik at det som tidligere var i overflaten, hult og innholdsløst, nå gradvis fylles med mening, når ned i dypet og får tyngde?

Sangen må være på engelsk, det er allerede bestemt, jeg vil jo at den skal nå ut på Internett til alle tenkelige avkroker og til de som kanskje ikke har noen forutsetning for å forstå hva det er jeg sitter her og mener så sterkt, det jeg vil bygge mitt kunstneriske virke rundt.

Men så er det jo heller ikke slik at alt ordner seg for meg, bare fordi jeg leverte inn våpnene ... det er ikke så enkelt. Det vil ta tid. Jeg må la dette få tid til å forme meg. Livskrisen jeg på mange måter har kjent på den siste tiden, den handler om mer enn det å levere inn våpnene og å gå videre. Det hele er mer sammensatt, men, tenker jeg, det er i alle fall en kjerne, noe å holde fast ved og støtte seg til. Noe som kan bli med meg videre i mine tanker, et verdisett som vil hjelpe meg når jeg skal skape musikk eller kunst.

Alle disse tankene, turbulensen det skaper, suser rundt i meg og begynner så smått å ommøblere mitt tankesett. Jeg har ikke alle svarene. Ikke enda. Men et valg et tatt! Et

stort valg i livet! Og nå må jeg forsøke å lande i det, stå i det og være stolt av det. Dette som kommer til å være med på å forme den mannen jeg ønsker å bli, når jeg nå endelig kommer frem, kommer hjem og finner meg til rette i storbyen. Når jeg nå etter hvert begynner å rydde grunnen for røtter og stein, svir av underskogen og strør oppmalte knokler på jorden så jordsmonnet blir mindre surt og mer næringsrikt. Nå er jeg klar, tenker jeg, klar for mitt voksne liv, egne barn og en leilighet med balkong. *Og så skal jeg bruke dette til å nære inspirasjonen, skape noe nytt for meg selv og det livet jeg ønsker å leve, som en mann av den nye tiden. Ja! Et nytt årtusen står klart, venter på snorklipping.*

Det er dette jeg må gripe og skrive tekster om, tenker jeg og legger stemmen litt ned.

«*Back to my roots*», tenker jeg og synger det lavt for meg selv.

«*Why don't we all globalize and dance away with different tribal shoes.*»

Ja ... ikke så verst, det.

«*Bring back to the global society.*»

«*The sounds and beats of the North, will travel far away ...*»

*Noe i den duren.* Jeg lener meg tilbake i togsetet og tygger litt på de første verselinjene.

*Dette kan helt klart bli en sang!*

Jeg lukker øynene og smiler for meg selv ...

Slik sitter jeg i mine egen verden da to jenter på min egen alder kommer inn og setter seg ned i fireren ved siden av.

«Så fint du spiller.»

«Øh ... he-he, takk», svarer jeg, litt beklemt. Hadde rent glemt at jeg satt der og spilte og sang i det offentlige rom. At jeg kunne la meg rive sånn med, da? Det forundrer meg litt. Jeg blir forlegen. I pausen som oppstår, kommer jeg ikke på noe å si, men det gjør ikke noe, for hun som sitter nærmest, kommer meg i forkjøpet:

«Er det noe du har laget selv?»

«Eh ... ja», svarer jeg spakt.

*Hallo!* På tide å skjerpe seg, Edvin! Her setter det seg to flotte jenter i setet rett ved siden av, og ikke nok med det: Hun søte, som sitter nærmest, hun med det sorte håret, er genuint opptatt av det jeg spiller. *Kom igjen, skjerpings!* På tide å våkne opp fra mitt indre tankeliv. Vær i nuet. Slutt å gruble. Være til stede. Ta frem sjarmen!

«Hei. Jeg heter Edvin», sier jeg kjapt og smiler åleglatt og strekker ut en selvsikker hånd. Et varmt og brunt blikk møter mitt, før *hun* som sitter nærmest med den silkesorte

hårsveisen, lener seg frem og strekker frem en liten, varm og myk neve. Jeg legger merke til de ørsmå smilehullene på knokene. Hun slenger kokett på håret, sier navnet sitt med dempet røst, slik at jeg må lene seg litt frem for å høre hva hun sier.

«Lise Louise Hedvig Barth.»

*Er det mulig! For et navn!*

«Edvin Andersen.»

Hun ser granskende på meg. Venninna presenterer seg òg. Jeg strekker ut en hånd og smiler høflig til hun som heter Rita.

«Det er ikke tilfeldigvis noen av dere som spiller bass?»

Samtidig som jeg spør, tar jeg frem og åpner en boksøl med en lettvent bevegelse. Den utånder høylytt. Jeg tar en god slurk mens jeg venter på svaret, tenker at det er greit å drikke noen øl nå som jeg er mer på plass i mitt eget hode. Om ikke uker, ble det i alle fall noe hvite dager. Ja, det blir som regel det. Dager. Ikke uker. Men det er helt greit, jeg kan kose meg litt nå som jeg har gjort bot til meg selv, nå som samvittigheten spiller på lag igjen.

«Nei, men vi korer gjerne», sier Lise Louise Hedvig Barth lettsindig.

«Spill noe, da?» sier hun andre.

Det er som om det ublide møte med strømgjerdet, arven fra krigen og alt tungsinn fra de tidligere ukene brått er vasket vekk i møte med den sjarmerende virkeligheten som sitter og smiler innnydende i setet ved siden av.

Jeg tar oppfordringen, men under dirrer det en nerve. En som får det til å skjelve og visle i meg. Jeg tar sats, gjør meg klar til å utånde min *nye* og malmfulle røst, den som ikke engang har rukket å finne sin form. Det er kanskje greit å gjøre det enkelt for seg selv, tenker jeg taktisk og setter fra meg ølboksen. Hånda skjelver av nerver og spenning. Jeg forsøker å skjule det.

I tankene løper usikkerheten. Jeg forsøker å virke fattet og beregnende, men aner altså ikke hvor jeg skal begynne. Hva nå? Og så jeg da, som trodde at jeg hadde pønsket det hele ut. At fremtiden lå eslet ut som en gyllen gate, hele veien frem. Nei. Så enkelt er det visst ikke.

*Det er nå eller aldri.*

Det er nå det må skje, at jeg må hoppe ut i det, lande på beina og stå opp som en mann. Hva er det jeg kan hente frem? Hvilke sangtekster vil passe mitt nye jeg? Hvordan skal jeg nå klare å unnfange alt dette nye i meg, samtidig vite – sann like med det samme

– hva jeg skal hente frem, hva som passer ... eller hva som passer seg?

*Nå ble det mye grubling ... kom igjen, finn på noe, Edvin!*

Jentene ser skakt på meg. Venter seg noe ...

Gitaren kommer opp i spillestilling. Venstre hånd – altså teknikeren – legger seg om den tynne gitarhalsen, og den andre hånda – kunstneren – gjør seg klar til å slå an strengene over lydhullet.

Hm?

«Ja, nå skal vi se ...»

Det er da det slår ned i meg som et lyn: Haugen! Musikk læreren! Han var jo òg en rollemodell, en mann fra ungdomstiden som brakte noe til bordet. Jeg husker det nå: at Haugen og spillingen hans hadde gjort noe med meg på kanoturen i ungdommen. Det jeg ikke forstod den gangen, men som fant et gjensvar i dypet av meg da jeg famlet med forskjellene mellom det indre og det ytre og hva som egentlig var viktig. Haugen var kanskje ikke akkurat det arketypiske mannfolket som jeg så opp til, forsøkte å leve opp til og identifisere meg med. Allikevel var noe ved musikk læreren og det han fremførte, noe sårt, sår og ektefølt, noe med den kunstferdige fremførelsen og nerven til Haugen som rørte ved meg og gjorde inntrykk.

Ok, tenker jeg og forsøker meg på de tre første akkordene i sangen jeg terpet på da jeg så smått begynte å få hår på kølla. Heldigvis, akkordene sitter fortsatt i fingrene. Jeg gyver løs på det, hopper i det med kraft og vilje.

Og snart fylles kupéen med tonene og sangen fra barndommen.

Det er som om små, små barn av regnbuen strømmer frem fra glemselens kroker og seiler i luftige sirkler oppunder taket i kupéen. Det er sånn det må være. Det er slik jeg må gripe det fatt. Jeg forstår det nå. Og gjør et helhjertet forsøk. Lar det stå til.

Har de, som jeg, vokst opp med kald krig og Lillebjørn på midten av åttitallet, kan de sikkert sangen, tenker jeg og krysser fingrene for dette som helt klart kan bli en begynnelse.